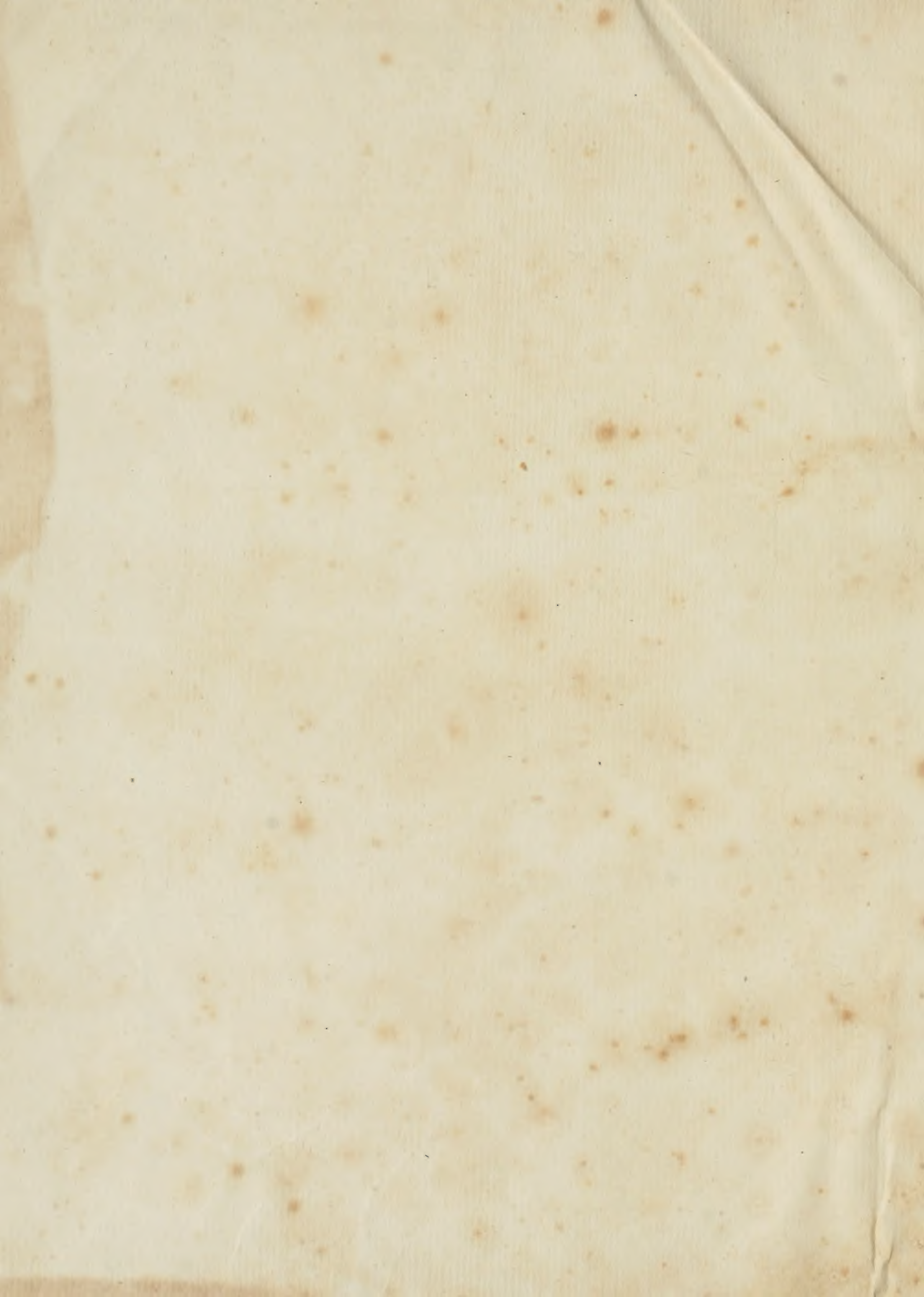

THEOPHILI SIGEFRIDI BAYERI

Regiomontani

HISTORIA *OSRHOENA* et *EDESSENA* EX NVMIS ILLVSTRATA

In qua, Edessae vrbis, Osrhoëni regni, Abgarorum regum, praefectorum Graecorum, Arabum, Persarum, Comitum Francorum, successiones, fata, res aliae memorabiles, a prima origine vrbis ad extrema fere tempora explicantur.

PETROPOLI
Ex Typographia Academiae
CIƆ IƆCCXXXIV.

ERNESTO IOANNI

S. R. I. COMITI

BIRONIO

IMPERATORIAE MAIESTATIS

TOTIVS RVSSIAE

SUPREMO CAMERARIO

ORDINVM S. ANDREAE AQVILAE POLONICAE

ET S. ALEXANDRI

EQVITI

CASTRI VENDENI ET TERRARVM FREYDEN-

BERGAE PALZEMERI SVETEHOVI PLA-

THONES MVREMVISES

DOMINO HEREDITARIO

HOLMENHOVI ET VURZAVENSIVM

PRAEDIORVM

DOMINO

CET. CET.

QVEM VIRTVS ET HONOR SACRATA SEDE
LOCATVM
CERTANT MVNERIBVS CONDECORARE
SVIS.

MAGNI ANIMI MERITVM PIETASQVE FI-
DESQVE CANVNTVR
PARVA SED MEMORI TEMPVS IN OMNE
CHELY.

VT de ANNA AVGVSTA asſiduiſſime cogitemus, eius nos ſinguli dies nouo quopiam ad maieſtatem ſplendore et ad regiarum mentium admirationem imitationemque propoſito exemplo, nouo

in publicam aut imperii aut orbis terrarum ſalutem beneficio admonent. Ita fit, vt nobis frequenter ante oculos obuerſeris, Illuſtriſſime Comes, cui quantam ſacrarum curarum partem diuinus ille animus commendare ſoleat, quamuis non perinde, vt, qui iſta in luce viuunt, perſpiciamus, tamen vel hac in vmbra audiendo fruendoque ſentimus. Quae nos ſic recordamur, vt tuam Excellentiam colamus, virtutes autem tuas, dicam enim plebeio verbo, ſed proprio et vero, diligamus. Iſtam ex AVGVSTAE de te exiſtimatione incomparabilem gloriam, quae neque huius imperii regionibus, neque omnium iam regnorum finibus continetur, hanc a populo mercedem, tuae in AVGVSTAM fidei, multarum deinde laudum, quarum in te tuique ſimilibus ne nomina

qui-

quidem ſatis ampla reperimus , conſecutus es. Sunt haec eiusmodi, vt a me pro dignitate praedicari dicendo nequeant. Nam de tua Excellentia et de virtutum tuarum promeritorumque omni genere tam magnifice ſentire poteſt nemo, quin ipſa re ſis ſuperior: tam copioſe autem exquiſiteque quid poteſt dici, quin tanto et tam graui accuratoque AVGVSTAE de te iudicio ignobilius ſit? Si quid tamen eſt , quod ſecundum illius gratiam et conſcientiam iſtam tuam recte honeſteque factorum, tibi in maximis occupationibus tuis leuamentum aliquod adferat, iſthuc,quomodo mihi perſuadeo , nihil eſt aliud, quam, tametſi ſimplex , at directa omnium de tuarum virtutum amplitudine confeſſio. Quam equidem , ſi Academiam videas et nos, qui in hoc liberali

rali

rali otio ingenuis artibus vacamus, cupio magis, vt ipſis in animis noſtris, vbi nata eſt, vbi educata, introſpiciendo prorſus poſſis cognoſcere. Nunc, quia noſtra pietas ex intimis receſſibus procedere atque in oculis hominum auribusque ſua ſe integritate iactare geſtit; alterum me ad te, Bironi Excellentiſſime, obſeruantiae ſuae interpretem, vt non ſatis idoneum, ita fideliſſimum certe, Academia quaſi manu ſua deduxit. Et quamquam paruae vrbis regnique non modo arctiſſimis ſpatiis deſcripti, ſed etiam alienae potentiae deuincti hiſtoriam cum regulorum aeruginoſis numis, ad te, a nobis deſtinari munus fortaſſis non oportuit, tamen Academia exiſtimauit, haec minuta ingenii mei non magnis in rebus ſtudia, tibi, qui pro tua admirabili benignitate, voluntates noſtras

ſtras magis, quam rem ipſam reſpicies, non ingrata fore, quoniam ne minima quidem donaria a deorum puluinaribus vmquam repulſa ſunt. Itaque adductus officio, fide, obſeruantia, multorum bonorum in bene de publico merentes exemplo, veteri conſuetudine inſtitutoque maiorum, vt Academia cenſuit, tibi Bironi Illuſtriſſime, conceptis verbis, hoc quidquid eſt, quantulacumque a facultate profectum, optima mente do, dico, conſecro. Cum ſub hoc ſplendidiſſimo AVGVSTAE imperio artes omnes et diſciplinae illius Maieſtatis numine recreatae, ornatiſſimum locum conſecutae ſunt, cumque tuo dignatae patrocinio in dies magis magisque efflorescent, de quibus quantisque beneficiis gratiam nos habere oporteat, non obſcurum eſt: quid praeterea deinceps

** pe-

petamus, non item nobis apparet, quam quid tribuere velit, pro ſua ſapientia AVGVSTA ſecum habet conſtitutum. Res duas maximas ex recentiſſima memoria in medio ponam, quae tantum habent ponderis, vt, non dicam mea, quae nulla eſt, ſed neque alterius cuiusquam eloquentia ad magnitudinem illius clementiae liberalitatisque explicandam requiratur. Nam praeſidium Academiae ſuae illum in virum contulit, cuius fidem, prudentiam, laborem, maioribus in rebus experta, temperantiam innocentiam et aequitatem omni in vita probauit. Sed multae ſunt in eo eximiae artes, harum adminiſtrae comitesque virtutum, ſtudium vero incredibile ad omnem doctrinam tum ornandam in aliis, tum in aliis excitandam: quae cum ſumma Academiae digni-

ta-

te coniuncta , haud minores vtilitates in publicam rem et eruditum orbem importabunt. Neque ita multo poſt AVGVSTA , vt Academia omni ex parte quam beatiſſima eſſet , ad ſummam penſionibus annuis decretam , alia triginta millia dono dedit. Cum autem inter pacis bellique conſilia, potentiam orbis terrarum opibus ſuis libratam continet , exercitus claſſesque ex maximis maiores inſtructioresque reddit , arces , portus , vrbes munimentis et operibus auget , ſociorum ſalutem et libertatem armis , prouinciarum commoda ſapientiſſimis inſtitutis, priuatorum neceſſitates legibus et iudiciorum grauitate defendit, ſacrum autem palatium non magis magnificentia , qua quid vsquam eſt excellentius? quam pietate et innocentia inſtruit, quod tempus potuit ab infinitis maximisque curis tam eſſe

vacuum , vt de optimis artibus earumque fortuna cogitaret ? At AVGVSTAM hac omnium noſtrum ſpe atque exſpectatione imperium adire meminimus, ita, ita his annis eam vidimus, nulla vt pars vel ad ſecuritatem imperii vel ad decus tam parua eſſe alicui videatur , in qua illius diuina virtus haud aeque verſetur vt in maximis. Non magnitudine curarum contentionumque remiſſiorem quisquam ſenſit , non rerum varietate et diſſimilitudine moueri. Quae alacritas in ſuſcipiendis negotiis eſt , ea in prouidendo diſponendoque vis , in perficiendo fortitudo, conſtantia, celeritas. Haec res tota eſt AVGVSTAE et propria. Ita igitur rerum immortalium gloria excelſa eſt et infinitorum maximorumque in ciues ſuos et omne genus hominum fama meritorum , vt bonos omnes pa-

triae

triaeque amantes deo immortali gratias agere oporteat, quod ANNA AVGVSTA in hoc potissimum imperio nata est. Eundem venerari nos oportet, vt et pacis muneribus, et, si ita contingat, bellicis laudibus victoriisque cumulatissima, florentissima sociorum defensione, propulsatione hostium, ciuium ornatissima felicitate, isto suo excellenti bono gaudeat, fortuna et gloria fruatur, omnesque ante se reges et principes diuturnitate cum vitae tum imperii exsuperet. A te, Excellentissime Comes, etiam atque etiam petimus, vt, quia nostram felicitatem beneuolentia tua prosecutus, apud AVGVSTAM commendare non desinis, pro tantis illius muneribus nostro nomine immortales gratias agas, tuam autem benignitatem tibi nominique tuo honorificentissimam, nobis litterisque con-

conſerues. Ita tibi deus et Illuſtriſſimae domui tuae, non tantum hoc anno, quem vos fauſtiſſimo auſpicio ingredi gratulamur, verum etiam perpetuo, meritorum, gloriae, fortunaeque et incolumitatis quam exoptatiſſimum ſtatum ex animi tui ſententia et bonorum omnium voto concedat. Petropoli ipſis Kalendis Ianuariis clɔ lɔccxxxiv.

AD

AD

IOSEPHVM SIMONIVM ASSEMANVM

PRAEFATIO.

HOc ingenii noſtri qualicumque munere edito, neque multa inueni, de quibus praefarer, neque omnino nihil. Malui autem de iis tecum potius agere, quam cum vniuerſis lectoribus meis. Nam, cum ab iis monumentis, quae ex bibliotheca Vaticana, eximio in litteras beneficio euulgaſti, vel in primis adiuti ſumus, hunc tui promeriti fructum a nobis repetere tuo iure potes, vt tibi quam ornatiſſimas gratias agamus. Quo officio, propemodum vt publico, ſic defungor, vt ob tuam beneuolentiam, veterem illam quidem et non obſcuram, laudi tuae priuatim quoque obſecundem. Quem autem laboris noſtri iudicem malim eſſe, quam te? cuius aequitate magis niti hac in cauſſa atque defendi, quam tua? Nondum enim ea tempora ſunt, quibus iſta doctrinae pars, quam hoc in loco tractandam ſuſcepi, ita apud doctos homines gratioſa, meum autem tam populare atque plauſibile factum ſit, vt tui praeſidium iudicii mihi non ſit exoptandum. In Romanarum Graecarumque antiquitatum ſtudio, multi magno et excellenti ingenio viri ſic ſunt verſati, vt pauca deſideres, quae non excuſſa ad inueſtigandum, ad explicandum producta, ad veritatis lucem exacta, aut ſaltem in ſuſpicionibus poſita coniecturaeque commiſſa ſint. In iis autem argumentis, quae Aſiaticas

res et Africanas sic comprehendunt, vt cum istius doctrinae disciplina et arte coniuncta videantur, multa ad hunc diem relicta fuere, partem quod istorum populorum litterae nostro in orbe non ita cupide sunt excultae, partem quod monumentorum nulla tanta inter nos exstitit copia. Qui sine his adiumentis illarum rerum aliquam attigerunt, iis fere hoc accidit, vt, cum omni a parte ex difficultatibus laborarent, ne in Romanis quidem Graecisque auctoritatibus et testimoniis, quemadmodum pedem figerent, aut vbi consisterent, reperire sibi viderentur. Nolo heic quemquam nominare: nam quod dico, ita promptum est et propositum, vt non ea doctrina, quam in te constat esse, intelligatur, verum vt nemini, qui paullulum aduerterit, obscurum esse queat. Sic fere his cum rebus adhuc actum est, vt de sui seculi Graecis Polybius Megalopolitanus conqueritur. Ex omni illa Asiaticarum rerum turba Osrhoenas et Edessenas praecipue explicandas multis de caussis iudicaui. Primum nonnihil dignitatis habere sunt visae, quod magnas atque nobiles Mesopotamiae conuersiones continerent, quae regio bellorum inter gentes et varias et prope infinitas feracissima fuit. Tum autem sic potuere tractari, vt maiorum in superiori Asia populorum memoriae, perquam adhuc obscurae subseruiretur. Multa deinde in scriptoribus vel Romanis vel Graecis ab hac parte aut emendari, aut illustrari, in Imperatorum legibus explicari, in locorum temporumque doctrina proferri posse visa. Illa autem numorum copia, quos seu reges Edesseni seu ciues signarunt, haud potuit commodius et fructuosius collocari. Perpetuam populi illius vrbisque

que

que hiſtoriam ad extrema fere tempora perſecutus ſum, ea maxime cauſſa, vt, quae bello ſacro geſta fuere, ab hac parte accuratius noſcerentur. Tantae res tam magnificae et variae, auctores nactae tum ex Graecis ſic ſatis idoneos, tum ex Francis bonos in primis et copioſos, tamen magno incommodo laborant. Quotusquisque noſtrum iſtos quidem ſine faſtidio et offenſione legit? Tam multa enim ex Aſiaticarum rerum linguarumque ignoratione obſcura et miris modis corrupta illis in ſcriptoribus exſtant, vt heic quaſi Hercinio aliquo in ſaltu verſemur, multa reperias quae cohaerere non videantur, alia quae ſecum pugnare. Ita in hiſce illuſtrandis, emendandis conciliandisque inter ſe, nullus labor peius ponitur, quam in Romanis et Graecis. Sed in iis prope ſunt innumera, quae adhuc aut noſtram aut aliorum diligentiam aliis in locis deſiderant. Nam ad totius Meſopotamiae magis quam ad Oſrhoenes hiſtoriam pertinentia, ea veluti per ſaturam adiecimus. Scio me et copioſiorem futurum fuiſſe et accuratiorem ornatioremque, ſi cuncta monumenta a te ex Vaticana bibliotheca edita exhibuiſſem: nunc quia extremam operis tui partem nondum potui impetrare, vel meo incommodo neceſſitati huic concedendum fuit. Dum haec ad te ſcribo, vitam et res geſtas Saladini, tum ex Bohadino ben Schaddadi, tum ex Iſmaele Abulfeda et Amaoddino Hiſpahanenſi, a viro ampliſſimo, Alberto Schultenio, pro more ſuo meritoque in has litteras veteri, doctiſſime explicatas, e Belgio nactus ſum. Quas cum voluptate legens, multa vbique reperio, quibus ad exornanda haec mea vti potuiſſem. De fatis autem vrbis Edeſſae ſub Sala-

ladino, lectores, cum ad illum locum peruenerint, in his ſcriptoribus requirent. Iſmaelis Abulſedae teſtimonio idem praeſtantiſſimus Schultenius et ſamam eccleſiae ſplendidiſſimae eadem in vrbe et trecentorum monaſteriorum reſtaurauit. In ruinis iacere ſcribit Abulſeda circiter annum cIↄcccxxi. *quo anno Canonem edidit. Quae ad eccleſiarum Oſrhoenarum hiſtoriam pertinebant, ea ego ab his ciuilibus rebus alium in locum ſeponenda exiſtimaui, niſi ſi quid praetermitti non potuit. Quam rationem in Abgarorum temporibus ſecutus ſim, vides: quod a te diſſenſi, tua illa admirabilis aequitas non modo inique non feret, ſed etiam benigne interpretabitur. In menſium rationibus incerta ſunt omnia, quod non ſatis conſtat, quo menſe regum primus Oſrhoes principatum inierit, in quo veluti cardine ceterorum tempora regum verſantur. Attamen ſtatuendum aliquid fuit, tamquam certum: neque poteſt noſter error nimis eſſe magnus. Illorum regum nummi aenei plerique, quos ipſe vidi, non admodum rudes ab arte fuere, certe luculentiores et Parthicis et pleriſque Edeſſae vrbis liberae. Malui autem in tabulis ſic exſtare, vt quantum poterat fieri, naturam ipſam et picturae eminentiam vmbrae beneficio exprimerem, quam vt extremis lineamentis eſſent deſcripti. Neque me abſterruere eruditorum quorundam de Mediobarbi Comitis ſimillimo inſtituto iudicia. Satius eſt, mea opinione, in nummis aliquid obſcurius, ſicuti eſt, ponere, quam, quod non ſit, comminiſci. Ab hac antiquariorum elegantia infinita eorum in tabulis reperiuntur, quae cum ficta ſint ad explen-*

plendas numorum quasi lituras, tum multimodis nobis officiunt, vt tantus ab eorum industria fructus et tam multiplex ad nos non perueniat, quantus ipsis in numis situs est. Ita nimirum de numis sentio, vt multi excellenti ingenio viri, vestra in Italia de inscriptionibus, nihil vt mutetur, addatur nihil, eadem vel deformitas vel elegantia spectetur, veluti vera in pictura. Ceteros numos, quos ex antiquariis produxi, ita, vt erant, suis in lineamentis reliqui. Edesseni a colonorum Graecorum frequentia eorum linguae sese adsuefecerant: eo mirum non est, quod numi omnes Graecis titulis inscripti exstant. In actis autem et tabulis publicis Syriacae linguae locum esse datum, tuis ex monumentis intelligo. Et cum reges fere aut Parthi fuere, aut Syri, aut Arabes, e Graecis vero nullus, haud opinor publicae auctoritatis consilio numos Graecis titulis signatos: totum enim hoc monetariis fuisse permissum. Graecos monetarios habuisse videntur, quod tum monetae signandae ratio atque ars omnis nondum esset vulgata ad barbaros. Venit mihi in mentem Sopatri factum, quod Cosmas Indicopleustes memoriae proditum reliquit. Is, vt apud Sieldiuam, veterem Taprobanam naue Adulitana appulit, ad regem eius insulae deductus, cum legato regis Persarum, qui tum forte aderat, de Imperatoris Romani magnitudine contendit. Et ille quidem in regis Persarum laude multum se iactabat, cum Sopater ad regem Taprobanensem conuersus, non opus esse multis verbis, ostendit, vtrumque regem sua cum maiestate et opibus et veluti ingenio prae-

 sen-

ſentem ſpectari poſſe. Simul numum protulit aureum ſeu Flauii Anaſtaſii, ſeu Zenonis Iſaurici, illis enim fere temporibus fuit, et miliareſium Perſicum ex argento factum. Hic ille rex, vtroque numo viſo, in Romano et auri et artis praeſtantia tactus, Romanos et magnificos eſſe, et potentia ingenioque longe antecellere iudicauit. Tantum potuit in barbari regis animo ſignati numi elegantia, quam ne tum quidem adhuc Perſae erant conſecuti. Mirum, quod nondum aliquis numus argenteus in Edeſſenis eſt viſus, vt in Parthicis exſtant nonnulli, nedum aureus. Aurum flandi cudendique poteſtatem Imperatorem Romanum nulli, ne regum quidem regi feciſſe, niſi memoria me fallit, hic Coſmas Aegyptius aliquo in loco declarauit. Quid iuris Romano in Perſarum regem fuerit, non video: aurum in Perſia iſtis temporibus non fuiſſe ſignatum, concedo. Nullae enim tum quidem fuerunt auri fodinae, quae non in Romanorum poteſtate eſſent, velut illae Pannonicae et Thracicae, aut, ſi qua in Aegypto reliquaue in Libya auri copia fuit: Arabicae Indicaeque neglectae fuiſſe videntur, vlterior oriens non admodum patuiſſe mercaturae. Nam in periplo maris Erythraei ſub Marco et L. Vero Antoninis inuenio, inter merces Romanas in India fuiſſe denarios aureos, qui cum quaeſtu venirent. Quare nullo interdicto Imperatorum Romanorum Perſae circumſcripti ſunt, ſed a facultate auri flandi cudendi his temporibus excluſi fuere per inopiam. Eadem cauſſa in Aſiaticis vrbibus Romanae ditionis aureos ſignandi numos poteſtatem non fecit, et ne argenteos quidem, ex quo tempore fodinae argenti omnes aerarii Romani fuerunt. Aes ſolum re-

relictam ciuitatium monetis. Argentum signatum in Mesopotamiam, cum ex Romanis prouinciis, tum ex Persia commeasse videtur. Igitur non modicae maiestatis ostentatio fuit in Palmyrenis, cum Vaballathus et Zenobia non argenteos modo numos, sed etiam aureos, quorum vnum eximium litteris Palmyrenis vidi, cudendos curarunt, credo hos ex Romanis, illos ex Persicis conflatos. Reges ducesque Franci in Syria tum Byzantiis sunt vsi, tum denariis Arabicis Persicisque, quod quidem ex multorum testimonio constat. Monetam tamen argenteam litteris Arabicis eosdem cudisse opinor, quod numos aliquot litteris vetustate euanescentibus vidi, in quibus Conradi nomen erat. Si quis orientalium rem numariam tractandam suscipiet, tum haec verius indagari atque curatius explicari poterunt. Ceterum ipso in libro, Assemane praestantissime, sic me inuenies egisse, vt nullius eruditi viri laudibus atque existimationi officerem. Si in vno antiquario, cuius summae eruditioni faueo, ingenio nouarum rerum cupido succenseo, aliquid inclementius statui, vides, quam viam munitarit, quo iter adsectet, vt incoepti audacia et non modo indignitate rei, sed etiam magnitudine, solito magis commoueamur. Haec Archontiana officina, nuper ab illo solerti viro exaedificata, etiam ab tuis istis monumentis Syriacis Arabicisque a fundamentis disiicitur. Quemadmodum enim tot praesertim scriptores, tam ampla volumina ab Archontii Seueri domesticis copiolis excudi potuere? qua via in orientem istis praesertim temporibus dispergi? Velim, si viueret, ipse mihi diceret huius officinae et architectus et neocorus. Tamen ista cum his Romanis Graecisque conueniunt, vt

ab

ab eodem fonte, rerum inquam vera memoria et incorrupta, ducta sint omnia. Et exstabunt eius generis tuo beneficio plura, in quibus quam vellem, vt aliquando Dionysius Telmariensis integer prodiret, vt ex eo Eusebianis subueniri posset. His rebus de erudito orbe et meritus es praeclare et ita porro mereberis, vt cum amplissimum et ornatissimum locum consecutus es, tamen summa doctrina et virtute perfecisse videaris, vt, quanto honore ex illa dignitate adficiaris, non minora dignitati ipsi ornamenta ex tua laude tribuas. Vale. Petropoli pridie Id. Nouembr. CIↃ IↃ CC XXXIII.

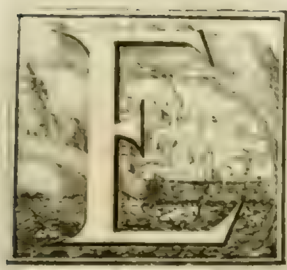
HISTO-

HISTORIAE OSRHOENAE ET EDESSENAE

E NVMIS ILLVSTRATAE

LIBER PRIMVS

De ſitu origine et incrementis Edeſſae vrbis et de Osrhoeno regno inſtituto.

Edeſſa in ſeptemtrionali Meſopotamiae tractu haud longe ab Euphrate ſita fuit. Ita enim explico Iſaacum Edeſſenum epiſcopum, in praefatione libri de ſeceſſu ſuo in montes Edeſſenos, cum ait: ܡܢ ܐܘܪܗܝ ܡܕܝܢܬܐ ܕܒܝܬ ܢܗܪܝܢ ܗܝ ܕܝܬܒܐ ܒܪܝܫ ܡܨܥܬ ܢܗܪܘܬܐ ܕܦܪܬ ܘܕܕܩܠܬ ܢܗܪܘܬܐ ܪܘܪܒܐ *ex Edeſſa vrbe Meſopotamiae, quae ſita eſt in ſummo medio, inter magna flumina Euphratem et Tigrim*, vt interpretatus eſt Aſſemanus.(1) Sententia obſcura eſt, niſi ſi quis ſciat, extrema verba ſic dilucidius poſſe reddi: *in ſumma parte, ſeu in extremis ad ſeptemtrionem regionibus Meſopotamiae.* Nam ܡܨܥܬ ܢܗܪܘܬܐ nihil quidquam aliud ſignificat, quam αὐτὸ τȣ̃το, τὴν

(1) In Bibliotheca orientali t. 1. f. 462.

Μέσην ποταμοῖν. Nimirum *δὶς ταυτὸν ὁ χρηστὸς Ισαάκιος.* Strabo (2) a traiectu Euphratis Edessam ponit, schoenis quatuor. Schoenos puta Babylonios et Persicos eos, quorum singuli quadraginta stadia Graeca efficiebant, (3) quatuor autem, stadia admodum centum et sexaginta, siue M. P. XX. Romanorum pedibus secundum Strabonem exactis. (4) Fulcherius Carnotensis de gestis Francorum, (5) trans Euphratem viginti fere millibus et Tauernirus (6) vnius itinere diei a fluuio Edessam collocant. Neuter longius abit ab istis stadiis Graecis aut passibus Romanis. Herodotus enim in Terpsichore, vnius diei iter, vt in Mesopotamia Persicisque prouinciis omnibus tunc erat, centum et quinquaginta stadiis definiuit: et militis Romani iter diurnum fuit M. P. XX. nonnullis temporibus etiam M. P. XXVI. seu stadia CCX. Cum autem Strabo contendit, Edessam Bambycen quoque et Hierapolin dictam fuisse, in eo fallitur, et Hierapolin Cyrhesticam, quae etiam nunc Arabibus ممبج et منبج *Mambugj*, perperam confundit cum Edessa, a quo errore Plinius (7) scite cauit. Sitam fuisse vrbem in accliuitate montis, non modo ex Isaaco Edesseno intelligo, sed etiam ex numis, in quibus simulacrum vrbis in rupe sedens pede calcat fluuium. Is fluuius est Scirtus, quem Procopius Caesariensis (8) scribit, minime spatioso alueo, aqua e mul-

---

(2) p. 863. ed. Henr. Petri (3) Strabo f. 604. (4) p. 374. (5) c. 6. (6) p. 149. Procopius de B. Vandalico p. 177. ed. Paris. (7) l. V. c. 23. 24. Hunc errorem Strabonis iam notauit Th. Hyde in Itineribus mundi p. 42. V. Golius ad Alfraganum p. 260. et Assemanus in notitia Episcopatuum Iacobitarum (8) de aedificiis Justiniani l. II. c. 7.

e multis regionibus collecta , per mediam fere vrbem atque ſub moenibus ipſis in arcum faſtigiatis ſubire, nonnumquam largis imbribus intumeſcere, deiicere moenia et vrbi exitium minitari.

II. Vrbem a Nimrodo eſſe conditam, ſcriptores quidam litterarum monumentis conſignatum reliquere: qui cum antiquam rerum memoriam, veluti picturam euaneſcentem vetuſtate a maioribus accepiſſent, non modo eam coloribus iisdem, quibus fuerat, reuocare non ſunt auſi, ſed formam quoque ipſam et rerum lineamenta per ſummam ſeu fraudem ſeu imperitiam confuderunt. Et illi quidem, ſi hac vna in re aut ſimili alia optimo cuique offudiſſent tenebras, bene cum hiſtoria ageretur, nunc vbi caligine inuoluerunt tantum non omnia, redarguendus eſt nobis illorum quiuis etiam leuis error. Gobelinus Perſona: (9) *Nemroth aedificauit Ediſſam ciuitatem Armeniae.* Iſidorus Hiſpalenſis in Originibus veterem opinionem refert his verbis: *Ediſſam Meſopotamiae condidit Nemrot filius Chus, poſtquam de Babylone migrauit, in qua et regnauit, quae ante Iare cognominata eſt. Iare* eſt *Iarech* ſeu *Arech*, de qua in Geneſi, (1) *Nimrodum in Sinear condidiſſe Babelem, Arech* ſeu *Erech, Accad et Chalne.* Illam *Arech* Syri interpretantur Edeſſam, vt non modo Gregorius Malatienſis, (2) ſed etiam S. Ephrem in Geneſin, (3) cum ait ارك ديتيه اوسا *Erech* ſeu *Arech*, ſeu Ὀρεχ, vt S. Theophilus ad Auto-

A 2 ly-

(9) Cosmodromii p. 76. (10) l. XV. 1. (1) c. X. 10. (2) in hiſtor dynaſtiarum p. 18. (3) apud Aſſemanum t. 1. p. 26.

lycum, (4) his enim modis Syri enuntiant, *quae eſt Edeſſa.* Idcirco Edeſſeni ſe اركب *Orchoienſes* ſeu *Arachenſes* vocant. Sed Arecca illa in Geneſi, erat Babyloniae ſeu Aſſyriae vrbs, quae regio ex eo tempore vetus cognomentum عراق *Irak* ſeu *Erak* retinet. (5) Ea in regione *Vr* oppidum fuit, in quo natum eſſe Abrahamum e Geneſi perſpicue conſtat. Eupolemius in hiſtoria Iudaeorum, (6) Abrahamum Camarinae in Babylonia natum ſcribit, eam autem aliis Οὐρίην vocari, quod terminationem Chaldaicam exprimit, tamquam quae اورهيا *Vrhi* dicta fuerit. Ioſephus, (7) Οὔρην χαλδαίων vocat, atque in ea vrbe ad ſuam vsque aetatem ſepulcrum Abrahami fuiſſe oſtentatum auctor eſt. Claudius Ptolemaeus Ὀρχόην nuncupat, terminatione Aramaea اورهي *Vrhoi, ignis, lux, ſol eſt.* Hinc Strabonis (8) Ὀρχηνοὶ, ſecta Chaldaica a Borſippenis ceteriſque diuerſa. Non erat autem illa vrbs cum *Vrhoi*, altera vrbe, Edeſſa inquam, ideo confundenda, quia vetus Edeſſae nomen eſt *Vrhoi.* Tanto enim interuallo duo haec oppida ſeiuncta ſunt, quanta fere totius Meſopotamiae longitudo eſt ab auſtro in boream porrecta. Equidem non repugnauero, ſi quis contendat, coloniam ſequiorum temporum ex Vrhoi Chaldaeorum deductam eſſe ad Euphratem atque eius argumentum rei ex ipſo nomine duci. Tres enim Syriacae linguae dialecti fuerunt,

---

(4) p. 207. ed. Volf. Raphael Volaterranus in commentariis vrbanis p. 126..1. ed. Baſil. *Edesſam Hebraei Harac vocant.* (5) Vide quae de *Irac* diſputat Th. Hyde in Itineribus mundi p. 65. (6) apud Euſebium de euangelica praeparatione p. 418. (7) Antiquit. Iudaic. l. I. c. 7. (8) p. 855

runt, vt Gregorius Malatienſis nos docet, (9) Aramaea elegantiſſima, quae Edeſſae, Carrhis et in Meſopotamia viguit, altera Palaeſtinae, et Damaſci Libanique incolarum, tertia inquinatiſſima Chaldaeorum Nabataeorum, montanorum Aſſyriae et paganorum in Arech. Iam Chaldaei quidem dicebant ignem etiam اور *Vr*: at Syri Aramaei, non niſi نورا *Nuro*. Cum igitur Edeſſae nomen Chaldaicum eſt, terminatione tantummodo Aramaea, haud abſurde a Chaldaeis conditam appellatamque vrbem crediderim. Et quemadmodum in Vre Chaldaeorum ignis atque lucis praecipuus cultus fuit, ita in Vre Meſopotamiae, ſolis, in quo, vt Chaldaei et Syri iudicarunt, lucis et ignis rerumque omnium origo et diuinitatis quaſi apex. Quocirca Iulianus Imperator in ſolem: (10) οἱ τὴν Ἔδεσσαν οἰκοῦντες, inquit, ἱερὸν ἐξ αἰῶνος ἡλίῳ χωρίον, *Edesſam, vrbem ab vltima memoria ſoli dicatam incolentes*. Aut haec vera eſt opinio de origine vrbis, aut nulla accommodatior ad credendum expediri poteſt. Nam quod Arabes habent, conditorem vrbis fuiſſe الرها بن الروم بن ليفن بن سم بن نوح *Roham ben Rum, ben Laphan, ben Sem, ben Nuch* ſeu Noae, aut, vt eſt apud Iacuthum Hamathaeum in Theſauro geographico الرها بن البلندى بن مالك بن ذعر *Roham ben Belendi, ben Malik, ben Dſoar*, aut vt Gregorius Malatienſis aſſerit, (1) minimam eam eſſe ex centum et octoginta vrbibus, quas Hermes Triſmegiſtus condidit, haec quidem,

 vt

(9) p. 17. (10) p. 150. (1) p. 10.

vt dicam quod res eſt, noſtro ſtomacho non bene ſunt cocta, et praeterea inſulſa. Edeſſeni Abrahamum a Carrhis profectum apud ſe diuertiſſe gloriantur, vt teſtis eſt Abu Mohammed Muſtapha in vita Abrahami. Aedem adhuc habent deo conſecratam Abrahami nomine, ſub qua fons erumpens in alueum piſces cicures Abrahami dictos nutrit. Hoc enimuero potius profanam veteris Syriae ſuperſtitionem olet. Nam Lucianus narrat, (2) Hierapoli ad aedem deae Syriae non longo ſpatio interpoſito, lacum fuiſſe, in quo piſces alerentur multi et in iis aliqui inſigniori magnititudine, qui nomina habuerint ſua vocatique proceſſerint. Et eo multo antiquior Xenophon in Cyri minoris expeditione ait, (3) Chalum fluuium, qui eſt Singas Claudii Ptolemaei, haud longe ab Hierapoli, fuiſſe πλήρη ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων, *plenum piſcibus magnis et cicuribus, quos Syri deos cenſebant et violari non patiebantur.* Hoc quemadmodum ad deae cultum et caeremonias pertinuerit, ſi qui ſcire volent, Samoſatenſis efficiet ſcurra, vt intelligant. Similiter paſtoritium tentorium Iacobi Patriarchae Edeſſeni oſtentarunt. Auctor eſt Iulius Africanus in Excerptis Euſebianis, (4) ἡ ποιμενικὴ σκηνὴ τοῦ Ἰακὼβ ἐν Ἐδέσσῃ σωζομένη, κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντωνίνου βασιλέως Ῥώμης διεφθάρη κεραυνῷ, *paſtoritium Iacobi tabernaculum Edeſſae conſeruatum circiter tempora Antonini Imperatoris Romani a caelo tactum conflagrauit.* Georgius

(2) de dea Syria p. 679. (3) l. I. c. IV. 9. (4) p. 22.

gius Syncellus ſic ait habere Africanum, ἕως τῶν χρόνων αὐτῦ Ἀντωνίυ ἱςορηϰόντα. Ex quo conſequitur, loqui eum de Elagabalo. Nam vt e Photio conſtat, Africanus deſiit annalium contextum Grato Sabiniano, Claudio Seleuco Coss. cum extremo anno Elagabali. Verum etiam ſic de tentorio Iacobi credat Iudaeus Apella: eſt enim totum iſthuc Synagogae Edeſſenae a Seleuco conſtitutae commentum.

III. Vroienſes eundem reipublicae ſtatum easdemque viciſſitudines ſubierunt, quas Meſopotamia omnis. Aſſyrii et Chaldaei et Perſae tractum illum tenuerunt, quorum rebus quaſi nox quaedam offuſa eſt, quae etiam Vroienſium priſcae memoriae lucem eripuit. Cum ab Alexandro M. Meſopotamia eſt occupata, Vroienſes quoque ſubacti iugum acceperunt. Poſt mortem Alexandri, Meſopotamia obuenit Arceſilao, (5) et in altera diuiſione ad Triparadiſum Amphimacho Arrhidaei regis fratri: (6) poſt regem autem interſectum Blitori, nec ita multo poſt, (7) Seleuco exacto ex Babylonia, Blitore autem ob amicitiam fidemque in Seleucum ex Meſopotamia pulſo, intercepta eſt ab opibus Antigoni, eoque victo, Seleuci prouincia facta. Seleucus Nicator multas in Meſopotamia Syriaque vrbes condidit, quarum in numero Edeſſam Euſebius Hieronymi recenſet his verbis: (8) *Seleucus Antiochiam, Laodiciam, Seleuciam, Apamiam, Edeſſam, Beroeam et Pellam vrbes condidit, quarum Antiochiam XII. anno regni exſtruxit.* Sic et-

(5) Iuſtinus l. XIII. 4. (6) Arrianus apud Photium cod. XCII (7) Appianus p. 195. (8) p. 139. ed. Amſtel.

etiam Marianus Scotus. An ita Eusebius ipse scripserit, dubitari potest, si Excerpta Eusebii Graeca inspiciamus, in quibus Seleucus Laodiceamquidem condidisse, at Edessam ceterasque vrbes restaurasse dicitur: (9) καὶ Λαοδίκειαν ἔκτισε καὶ Σελεύκειαν. Ἀπάμειαν, Ἔδεσσαν, Βέῤῥοιαν, Πέλλαν, Ἀντιγονίαν ἐπέκτισεν ιβ. ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἣν Ἀντιόχειαν ὠνόμασεν: ita enim Scaliger, comparatis inter sese Hieronymo, Cedreno, et Georgio Syncello, dissentientes conciliauit, vt modo huic, modo isti, modo Stridoniensi illi plus aliquantum concederet. Mihi Eusebius plane videtur eum in modum scripsisse, vt est apud Cedrenum: (10) Σέλευκος Λαοδίκειαν ἔκτισε, Σελεύκειαν, Ἀπάμειαν, Ἐδέσσαν, Βέῤῥοιαν καὶ Πέλλαν. Nam ita omnes eas vrbes simili fato vsas, et cum antea exstiterunt, reparatas esse a Seleuco ex vero tradit Eusebius. At si Laodiceam, vt est in Excerptis Scaligeranis, solam ante Seleucum fuisse nullam, ceteras reparatas dumtaxat fuisse censemus, is quidem error est. Nam etiam Laodicea ante Seleucum fuit, Ῥάμιθα et postea Λευκὴ ἀκτὴ nuncupata, teste Philone Biblio apud Stephanum Byzantium. Sin illud ἐπέκτισεν, (id autem Gregorius Monachus tantum de Antigonia habet, ex Georgio adsciuit Scaliger) tollamus, iam nulli in altera voce scopuli metuendi sunt, quae quamcumque aedificationem et exornationem vrbium significare potest. Et sic Isidorus Hispalensis: *Edissam vrbem Mesopotamiae condidit*

(9) p. 179. (10) p. 166.

didit Nembroth : et poſt paullo de Seleuco : *ipſe quoque Laodiciam et Seleuciam , ipſe Apamiam et Ediſſam vrbem conſtruxit.* Ex Hieronymo Hermannus Contractus : *Seleucus Seleuciam, Laodiceam, Antiochiam, Apameam , Ediſſam , Berrhoeam et Pellam vrbes condidit.* Faſciculus temporum , ſed ſuperſtite adhuc Alexandro M. *Antiochia, Edeſſa, Seleucia ciuitates conduntur.* Iam ante Macedonum expeditionem inter Ourhoënſes Graeci conſediſſe videntur. Gordyn Triptolemi filium in Meſopotamia Gordyaenam Graecis coloniis repleuiſſe Strabo auctor eſt. (1) At enim neque Gordiene , nec Gordiaeus mons proxime Niſibin, a fabuloſo Gordy nomen habet. Gens enim antiqua كردى وجردى *Curdi et Gjurdi*, ad eum montem illisque in regionibus ſiti , nihil neceſſitudinis habuere cum Graecis: a Chaldaeis videlicet orti. Itaque Strabonem fabulae fefellerunt. At cum Strabo eodem in loco tradit, Eretrienſes domo abreptos, in Meſopotamia collocatos fuiſſe a Perſis, vera ſecutus eſt. Nam et Herodotus in Erato ſcribit , Eretrienſes in ſeruitutem eſſe ductos Darii iuſſu. Multitudo deinde Graecorum hominum, praeſertim ex Ionia , tum mercatus , tum vero etiam alterius mercenariae rei quaeſtusque cauſſa , in Perſicis prouinciis vltra Euphraten omni tempore non exigua verſata eſt. Seleucus Graecos, qui in Meſopotamia erant et Macedonas ex Alexandri Antigonique exercitibus allexit , vt Edeſſae conſiderent, καὶ ἐν ταῖς νέαις πόλεσι Ιουδαίους συνῴκισεν Ἕλλησιν, vt ait Cedrenus, (2) *in nouis vrbibus Iudaeos quoque Graecis colonis permiſcuit.*

 Am-

(1) p. 863. (2) p. 166.

Ammianus Marcellinus: (3) *abusus Seleucus multitudine hominum, quam tranquillis in rebus diutius rexit, ex agrestibus habitaculis vrbes construxit, multis opibus firmas et viribus: quarum ad praesens pleraeque, licet Graecis nominibus appellentur, primigenia tamen nomina non amittunt, quae eis Assyria lingua institutores veteres indiderunt.* Similiter de Antiochia ad Mygdonium seu Nisibi, Iulianus Caesar. Appianus Alexandrinus (5) auctor est, Seleucum vrbi *Vrhoi* nomen Macedonicum Edessae imposuisse, honoris Alexandri caussa. Hoc tamen niti testimonio et magnopere confidere non audeo, iusta enim quaedam et probabilis suspicio me tenet, Seleucum vrbi nomen dedisse Antiochiae, inter sedecim vrbes, quas Appiano teste, patris nomine exornauit. Exstat numus Antiochi IV. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΡΟΗΝ. Non enim illum numum Ioannes Fideualens ad Callirhoen in Palaestina iuxta Iordanem iure meritoque retulit, quae Antiochia dicta non fuit, quod quidem aliquo in monumento testatum sit. Ad Edessam vtique pertinet, vt Ioannes Harduinus ad Plinium et in antiquis vrbium populorumque numis quam verissime iudicauit. Plinius: (6) *Arabia Merorum habet oppida, Edessam, quae quondam Antiochia dicebatur, Callirhoen a fonte nominatam, Carrhas clade Crassi nobiles.* Ne quis ab Edessa diuersam Callirhoën prodi putet. Illa enim ipsa, seu Antiochia Callirhoe, seu, vt Stephanus Byzantius ha-

(3) XIV. c. 8. (4) Orat. II. f. 62. ed. Spanh. (5) p. 201. (6) l. V. c. 24.

habet, Αντιόχεια ἐπὶ Καλλιῤῥόης, seu πρὸς Καλλιῤῥόην, vt est in numo, vocata fuit. Ioannes Malela (7) Αντιόχειαν Μιξοβάρβαρον appellatam fuisse tradit: nisi si quis error irrepsit apud Malelam, pro Αντιόχειαν Μισοβάρβαρον. Sic apud Platonem in Menexeno, (8) Atheniensium vrbs μισοβάρβαρος est, διὰ τὸ εἰλικρινῶς εἶναι ἕλληνες καὶ ἀμιγεῖς βαρβάρων, *neque enim*, inquit, *Pelopes, aut Cadmi, aut Aegypti, aut Danai, qui a barbaris profecti, nunc in Graecis censentur*, inter nos agunt, ἀλλ᾽ αὐτοὶ ἕλληνες, οὐ μιξοβάρβαροι οἰκοῦμεν. Quoniam autem Graeci apud vrbem Edessam ab colluuie barbarorum, (in quibus et Iudaei censebantur et omne Syriacum nomen) ciuitatem eandem constituentium liberi non fuerunt, idcirco Μιξοβαρβάρους dictos puto ab Antiochenis ad Daphnen, qui ferre non poterant, quod Vrhoienses gloriosum suae vrbis nomen gererent. Et Iohannes Chrysostomus, (9) πόλιν ἀγροικοτέραν, *vrbem eam paullo agrestiorem fuisse* haud diffitetur. Iam Ioannes ille Malela Antiochenus fuit, qui ciuium suorum in Vrhoenses seu Antiochenos ad Callirhoen scomma ad nos transmisit. Antiochenorum autem ad Daphnen dicacitas satis nota est, quam Iulianus in se expertus, acritèr perstrinxit in Misopogone, (10) et Procopius in Persicis, (1) vrbi perniciem accelerasse, cum a Chosroe obsideretur, non sine indignatione testatur.

B 2 Καλ-

(7) P. (8) p. 369. ed. H. Petri (9) t. v, Oratione LXV. p. 478. (10) Adi et Zosimum l. III. c. 11. (1) p. 105.

Καλλιρόη fluuius ad vrbem, ab رها *Roha* et Graeca προσθήσει κάλλος est dictus. Arabibus autem *Roha*, est *alueus in conualli aquam complexus et omnis omnino riuus.* Itaque cum in vicinis Vrhoensis ditionis agris Arabes colerent, mirum non est, si fluuio huic hoc nominis ab iis est inditum. Solemne enim priscis populis fuit, vt fluuios nullo peculiari nomine, tantummodo sua quisque lingua *fluuios* dicerent. Sic *Roha* Arabibus vetustis dictus est fluuius, qui et الخابور *Alchabor* satis spatioso interuallo situs ab Edessa. Hoc nomen non tantum, vt nunc Arabibus, ita olim Claudio Ptolemaeo notum fuit, sed etiam Ezechieli prophetae: at Xenophonti, (2) qui رها *Roham*, seu الرها *Erroha*, hoc est, *fluuium* ab accolis dici audiuerat, visum fuit, *Araxem* posse appellari. Mirum enim est, quantum Graeci sibi indulserint in populorum, vrbium, fluuiorum nominibus barbaris efferendis. Idcirco quoque cum Arabicum رها ad Graecum accederet propius et sono et significatione, κατ' εὐφημισμὸν Macedones dixere Καλλιρόην. Ex eo manet adhuc nomen ipsius vrbis رها *Roha*, apud Arabas, quod apud Haythonum Armenum (3) *Rohais*, apud Fulcherium Carnotensem (4) *Roais* effertur. Sic et Eugenius III. Pontifex Romanus: (5) *Edessa ciuitas, quae ab nostra lingua Rohais dicitur.* Apud Annalistam Saxonem (6) *Rohas*, sic etiam apud Albertum Aquensem: (7) apud Villermum Tyrium (8) et Oliuerium Scholasticum in historia regum terrae sanctae

(2) Κύρ. Ἀναβ. l. I c. 4. (3) p. 12. 26. (4) p. 382. (5) Conciliorum Harduini l. VI. parte II. 1241. D. 1293. A. (6) p. 484. 586. ed. Eccardi (7) p. 264. (8) p. 682.

ſanctae (9) *Rhages* et *Rages*, in notitia eccleſiarum antiqua *Roaes*, et apud Albericum monachum Trium Fontium (*) *Rohaſra*. Iacobus de Vitriaco (**) *Roaſe* dixit. Econtrario in notitia patriarchatus Antiocheni poſt Villermum Tyrium a Bongarſio edita, Syriacum nomen *Vrhoi* corruptum eſt: *Vrrhi* enim ſcribitur. Fluuius autem hic duo praeterea habuit nomina, alterum Syriacum, alterum Graecum. In Edeſſenis actis, quae in chronico Edeſſeno conſeruata ſunt, fluuius (10) vocatur ديصن *Daizon, ſaltator*, ob frequentes eluuiones, a quo بر ديصن *Bar daizon*, Bardeſanes nomen accepit, quem Gregorius Abulpharagius (1) ابن ديصان *Ibn Deizan* appellat, et addit لانه ولد علي نهر ديصان فوق مدينة الرها *quoniam natus eſt ad fluuium Deizan prope vrbem Roha*. At Macedones Scirti nomen impoſuere fluuio et vrbi ipſi nomen Edeſſae, (quod Syri tamen raro vſurpant) quo conſolarentur honeſtum exilium, vt Helenus ille Troianus, cum in agro Epirotico condidit

paruam Troiam, ſimulataque magnis
Pergama, et arentem Xanti cognomine riuum
et Scaeae limina portae.

Erat autem, quod Stephanus Byzantius quoque annotat, ſic fere ſita Edeſſa Meſopotamiae, vt illa Macedoniae. In tabulis Georgii Chryſococcae et in Sophiani Graecia Βόδενα, vetuſtis Ἔδεσσα παρὰ τῶν ὕδων. Haec eſt Edeſſa Macedoniae, celebrata in primis Ioanni Cantacuzeno. Sicuti hic Erigonus, ita iſthic Scirtus ad ſummum diſcrimen vſque ripis excedebant et vtrique

 vrbi

(9) p. 1372. (*) p. 232. (**) p. 1068. (10) p. 390. (1) p. 125.

vrbi in colle accliui ſitae periculum pariebant. Et Scirtus, amnis minime ſpatioſus, ſaepe, vt infra narrabo, ripis exceſſit cum ſtrage vrbis, quam ob cauſſam a Syris ديصن *Daizon*, *Saltator* vocatus eſt, Graecis Σκιρτὸς, παρὰ τὸ σκιρτήσασθαι, quod et ipſum eſt, *Saltator*. Ioannes Fideualens alicubi (2) fluuium ad Edeſſam Chaboram citauit, quem Chaboram etiam الخبور ab Arabibus atque inde a Xenophonte *Araxem* vocari, ſupra dixi, ſane longius ab vrbe Edeſſa ſitum. Rectius Vaillantius alio in loco (3) *Scirtum* vocat. De hoc flumine infra commodius dicemus (*)

IV. Edeſſeni a Seleuco Nicatore aucti, tempora in accepti memoriam beneficii computarunt a regno eius confirmato. Euſebius Hieronymi Olympiadis CXVII. 1. *ab hoc loco Edeſſeni ſua tempora computant*: quo loco Henricus Noriſius vtitur (4) vt demonſtret, Edeſſenam, eam ipſam eſſe epocham, quam Seleucideam vocamus, Antiochena autem eccleſia orientalesque omnes Alexandri epocham appellarunt veteri errore, incerti adhuc, an a victoria de Perſis ad Gaugamala, an a morte Alexandri caput epochae exordiatur. (5) Mihi vero locus Euſebii ſuſpectus eſt, quamquam etiam apud Georgium Syncellum (6) legimus ad annum duodecimum Seleuci: Αἰδεσινοὶ (*Edeſſeni*) τοὺς χρόνους ἀριθμοῦσι τοῦ Σελεύκου. Vereor vt ita Euſebius ſcripſerit. Non abſur-

(2) In Numis coloniarum t. II. p. 34. 110. (3) p. 80. (*) infra l. IV. c. 2°. (4) in epochis p. 113. (5) Conf. Chronicon orientale Abrahami Echellenſis p. 25. 28. (6) p. 274.

ſurde excerpta Graeca Scaligeri , (7) ἐντεῦθεν τὴν Ελλήνων βασιλείαν ἡ Μακκαβαίων ἀρχὴ καταριθμεῖσθαι ἄρχεται. Et Faſti Siculi ad Olympiadis CXVII. 3. Rullo et Rutilio Coss. (hi conſules , Q. Fabius Maximus Rullianus, C. Marcius Rutilus magiſtratum inierunt Sextili menſe anni Varroniani CCCCXLIV ſeu Olympiadis CXVII. 2) in eandem ſententiam ἀπὸ τούτων τῶν ὑπάτων ψηφίζονται τὰ ἔτη τῶν Συρομακεδόνων. Hic igitur in Euſebio Hieronymus pro ΕΛΛΗΝΩΝ poterat ΕΔΕΣΣΗΝΩΝ legere. Nam Euſebius epocham Seleucidarum toto celebratam oriente non videtur omiſiſſe, atque eius loco Edeſſenam commemoraſſe , cum vnius vrbis , tum a Seleucidea non diuerſam. Alium adfert locum Noriſius , in quo Pamphilius ille (8) annum Edeſſenum quingenteſimum octogeſimum octauum comparat cum anno ſecundo Probi et Olympiadis CCLXIV. 1. Erat autem is ipſe numerus annorum in epocha Seleucidarum , vt Noriſius demonſtrauit. Nulla igitur peculiari epocha vſi ſunt Edeſſeni. Ioannes Harduinus ex hoc Euſebii loco errorem Scaligeri deprehendisſe ſibi eſt viſus, (9) (nam is in animaduerſionibus Euſebianis et in emendatione temporum, (10) epocham Seleucidarum cum Edeſſena congruere dixerat, et caput epochae Edeſſenae biennio poſt initium Seleucideae , Olympiadis CXVII. 3. anno, poni oportere contendit. Sed is Harduini error adeo manifeſtus eſt , vt cum Cardinalis doctiſſimus eum indicas-

(7) p. 178. (8) p. 177. (9) in Numis vrbium et populorum p. 145. ed. Pariſinae. (10) Animad. Euſeb. p. 128. Emend. temp. p. 493.

caſſet, Harduinus totam illam cenſuram Scaligeri in editione Amſtelaedamenſi expungeret. Hactenus igitur recte Ioſephus Scaliger, niſi quod addit, Edesſenos tempora ſua numerare a Ianuario Iuliano, tribus menſibus poſt initium anni Seleucidarum, ſeu poſt Kal. Octobres. Quem enim ex omni antiquitate citare poteſt opinionis ſuae auctorem? aut quae ratio ex calculo aliquo ducta cogitationi eius hanc ſententiam ſubiecit? Nempe conuictus eſt ipſa Syrorum conſuetudine et perpetuo inſtituto auſpicandi annum ab autumnitate. Ne autem quaerendi, quod verum ſit, laborem ſubterfugere velle videar, id agam, quo per ſe opus non eſt, et efficiam exemplis, initium anni Edeſſeni cum anno Antiocheno aut Caeſarienſi Seleucidarum prorſus congruere, et vt iſthic Hyperberetaeus cum Kal. Octobribus coepit, ita Edesſenos annum ſuum et primum menſem تشرين قدم *Teſchrin priorem* ab ipſis Kal. Octobribus inchoaſſe. Chronicon Edeſſenum tradit Iuſtinianum Caeſarem eſſe renunciatum A. 838. *primo Niſan*: e noſtris ſcriptoribus item conſtat A. C. 527. *Kalendis Aprilibus* fuiſſe dictum Caeſarem. Similiter in Chronico Edeſſeno dicitur Theodoſius M. obiiſſe A. 706. *decimo ſeptimo Canunis poſterioris* et ſepultus *octauo Teſchrin ſecundi*: noſtri ſcriptores Graeci A. C. 395. 17. *Ian.* deceſſiſſe referunt: compoſitum *octauo Nouembris* Socrates tradit. Anaſtaſium Dicorum occidiſſe A. 829. *nono Tamuſi* Chronicon Edeſſenum prodidit:

Grae-

Gracci ſcriptores A. C. 518. alii 8. alii 10. Iulii extremum Anaſtaſii diem ponunt, in medio conſiſtente Chronici Edeſſeni auctore. Quis tot in exemplis adhuc dubitet, *Teſchrin priorem* Edeſſenorum in Kal. Octobribus tamquam in cardine verſari, ceteros deinde menſes aequalibus ſpatiis cum Iulianis fuisſe exactos, exemplo Antiochenorum et Caeſarienſium. Vide hic menſes Edeſſenos.

تشرين قدم	*Teſchrin prior*	a Kal. Octobribus
تشرين احرى	*Teſchrin poſterior*	Nouembr.
كنون قدم	*Conun prior*	Decembrib.
كنون احرى	*Conun poſterior*	Ianuariis
شبط	*Schvot*	Februariis
ادر	*Odor*	Martiis
نيسن	*Niſon*	Aprilibus
اير	*Ior*	Maiis
حزيرن	*Chſiron*	Iuniis
تموز	*Tomus*	Iuliis
اب	*Ov* (*Ab*)	Auguſtis
ايلول	*Ilul*	Septemb.

Chronicon Edeſſenum (1) refert A. Edeſſeno 850. in-

(1) p. 416.

indictione secunda, signum in caelo apparuisse in speciem hastae, *die quinto Teschrin prioris*, eodem anno bellum Persicum exortum mense *Ior*: vtrumque item anno XIII. Iustiniani adscribit. Hoc nobis negotium facescere potest, si Edesseni isto quinto Octobris annum suum 850 adhuc egerunt. Nam A. C. 538. is annus 850 iniit a Kal. Octobribus, ex nostra sententia: indictio secunda coepit a Kal. Septembribus A. C. 539. A. 850 Edesseno vergente: annus XIII. Iustiniani A. C. 539. a Kal. Aprilibus. Et bellum Persicum tamen gestum est A. C. 540. Procopius Caesariensis (2) tradit, Chosroen exacto cum hyeme decimo tertio anno Iustiniani, primo vere expeditionem suscepisse, non ita multo ante vero cometen esse visum, quem alii cum gladio comparantes ξιφιαν, alii a barbae forma πωγωνιαν nuncuparint. (3) Sed manifestus error hoc loco chronici Edesseni irrepsit. Nam pro anno Edesseno 850. quo et cometes apparuit et bellum Persicum exortum est, scribi debuit 851. qui annus iniit A C. 539. Kal. Octobribus, ita vt maxima eius pars anni procederet A. C. 540. Neque ignorauit hunc verum annum Chronici auctor, qui paullo ante dixerat, pacem a Ruffino Patritio conflatam vsque ad A. 851. seruatam fuisse. Iam de indictione secunda recte habet, cuius pars cum extremo mense A. 850. quod reliquum fuit, cum anno 851. coincidit. Etiam XIII. annus Iustiniani adhuc procedebat A. 851. cum come-

(2) de B. P. p. 97. (3) Procopius de B. P. p. 95.

metes V. Octobris est visus, desierat autem A. C. 540. anno Edesseno 851 mense Maio, cum Persae Romanas prouincias adorti sunt. Credidi initio hunc scrupulum ita posse eximi. Iustinianus Kal. Aprilibus a Iustino Imp. collega adscitus est, quatuor post menses seu Kal. Augusti defunctus est Iustinus. Non hoc ignorauit auctor Chronici, qui sic scripsit: *A. 838. primo Nisan Iustinianus Caesar creatus fuit et decimo mensis Ab eiusdem anni obiit Iustinus, imperauitque solus Iustinianus.* Iam, inquam, mense Maio recte Procopius annum XIV. Iustiniani prodidit, inde vsque a Kal. Aprilibus A. C. 540. cum annos Imperatoris numeraret ab A. C. 527. quo Iustinianus collega Iustini renunciatus est Kal. Aprilibus: at, si auctor chronici ab A. C. 527. suo 838. et quidem a decimo mensis *Ab* seu Augusti, quo solus imperare coeperit, annos imperatoris numerauit, tum vero sane A. C. 540. Edesseno 851. mense Maio XIII. annus Iustiniani adhuc agebatur. Sic inquam initio credidi: post vbi errorem in anno Edesseno 850. deprehendi, coepi argutae huic conciliationi, vt mihi visa est, diffidere, metuo enim ne hic quoque error sit. Praeterea nostri Kal. Augusti decessisse Iustinum referunt, auctor chronici *V. Ab.* Hic vero nolim scrupulum tibi iniicias, tamquam *V. Ab* cum Kal. Augusti conferendus sit. Immo iterum manifestus error. Denique obseruari velim, sic annos suos egisse Edessenos, aliquanto tempore postquam Iulianus annus constitutus est: sine dubio, postquam colonia Romana est facta Edessa. At su-

perioribus temporibus a Septembri annus eorum inchoauit, more Syrorum reliquorum. Nullo testimonio de Edessenis proprie hoc comperi, nisi si cui hoc sufficiet quod dicam. Ammianus Marcellinus(4) scribit: *Batnae municipium, vbi annua solemnitate prope Septembris initium mensis ad nundinas magna conuenit multitudo.* Nundinae puto ante celebratas ipso anni initio, post autem, vbi anni exordium aliud constitutum est, tamen eodem tempore fixas haesisse. A Batnis concludo quoque de Edessa.

V. Ne quis vero ex congruentia Edessenae Seleucidaeaeque epochae argumentum ducat, Edessam a Seleuco Olympiadis CXVII. 1. (a quo tempore caput vtriusque epochae assurgit) instauratam esse, atque idcirco ab eo primum anno beneuolentiae et meriti illius caussa Edessenos ciues nouam annorum recensionem peregisse. Videntur tamen inter primos fuisse Edesseni, qui a Babyloniis Seleuco deuotis periodum illam receperint. Nam ad Olympiadis CXVII. 1. victus est Antigonus et regno Babylonico sub potestatem Seleuci armis redacto, periodus, quam Calippus Cyzicenus annis iam ante nouemdecim, emendata octaeteride Metonica descripserat, initium cepit iis in regionibus, quae victori cesserant. Pulsus autem est Antigonus toto agro, qui intra Euphratem continetur. Id vero non est obscurum. Nam, praeterquam quod satis constat, Seleucum simul

(4) l. XIV. 9.

ſimul cum Babylone, tota Meſopotamia potitum, a Demetrio Antigoni filio poſſeſſione regionum intra Euphratem pelli non potuiſſe, vt Appianus nos docet, praeterea quoque proditum eſt, quod, cum Olympiadis CXIX. 4. Antigonus ad Ipſum a Seleuco, Ptolemaeo Aegypti et Lyſimacho Thraciae regibus deuictus cecidit, reges foederati regnum inter ſeſe ita diuiſerint, vt Seleucus etiam cis Euphratem Syriam vsque ad mare et Phrygiam obtineret, teſte Appiano.(5) Subiungit quidem Appianus, Seleucum, cum nullam occaſionem praetermitteret augendi imperii, acquiſiuiſſe praeterea Meſopotamiam Armeniam ceterasque, quas recenſet ordine prouincias, vsque ad Indum fluuium: verum eodem in loco ſcribit, haec accidiſſe, partem incolumi Antigono, partem eo exſtincto. Et Antiochus Epiphanes Seleuci adnepos apud Polybium (6) inſtrumentum foederis in diſceptationem profert, ex quo Syria tota conceſſa fuit Seleuco. Fuit igitur ante id bellum ſine controuerſia Meſopotamia in poteſtate Seleuci, vt Euphrates eius regnum terminaret ab occidente. Duodecim anni interceſſerant inter Babylonicum regnum a Seleuco aſſertum et Syriam occupatam. Intra eos annos Edeſſa a Seleuco eſt aucta et Antiochia cognominata, cum nondum exſtaret Antiochia ad Orontem, quae poſtea ſplendore ſuo obſuſcauit Antiochiam ad Callirhoen. Et poterat, quoniam id incertum eſt, Edeſſa extremo

(5) p. 197. (6) p. 1260.

aliquo temporis illius anno reſtaurari, nihilo minus tamen inter primos, etiam ſine aliquo Seleuci merito, adulatione potentiae eius, recipere illam periodum potuereEdeſſeni cum reliquae Meſopotamiae ciuibus. Eodem temporis inſtituto Edeſſeni vſi ſunt poſtea, vt ex eorum chronico apparet: neque adhuc illis in regionibus abolita eſt epocha Seleucidea. Henricus Norifius (7) miratur, nullum in tot Edesſenae vrbis numis exſtare, in quo epocha haec ſignata ſit. Ego vero mihi viſus ſum, vnum cum anno ΓΚΥ ab Ezechiele Spanhemio inter Parthicos relatum, iure meritoque Edeſſenis vindicare, de quo infra dicendi poteſtas dabitur.

VI. Praeter hanc epocham et chriſtiana religio annos mundi annosque Abrahae, et Mahumetana ſuperſtitio Hegirae epocham Edeſſae inuexit. Seleucidarum tamen epocha neque ab annis mundi, neque ab annis Abrahae loco mota et pulſa eſt. Publico conſeruata eſt vſu, dum epochas alias pii et eruditi viri e chriſtianis Edeſſenis in ſcriptis conſectarentur. Nec mirum adeo, ſi qui annos mundi ſecundum Alexandrinos numerarunt, alii ſecundum Antiochenos aut Conſtantinopolitanos, quidam etiam peculiares rationes iniuerunt, in quibus Iacobus et Theophilus Rohenſes ſeu Edeſſeni fuerunt. Iacobus in agro Antiocheno natus, Graecam linguam in Meſopotamiae vrbibus prope exſtinctam reſtituit, cum ei

(7) p. 113.

ei in Monaſterio Aphthonii et Alexandriae operam nauaſſet. Edeſſenae vrbis Epiſcopus fuit : ſed cum ſuorum mores ferre non poſſet, eiectus vrbe in monaſteriis quibusdam Graecas litteras docuit. Reuocatus in vrbem ad pontiſicatum, quatuor poſt menſibus in occidentales regiones profectus quaeſitum libros Graecos, quorum incredibili ſtudio ardebat, diem obiit, anno Seleucidarum 1019. A. C. 707. (8) Theophilus autem Edeſſae natus eſt ſub idem fere tempus et A. C. 785. deceſſit. (9) Vtriusque hiſtorias Gregorius Malatienſis in chronico Syriaco et in hiſtoria dynaſtiarum Arabica cum eximia laude citauit. Eodem teſte Gregorio (10) Iacobus Rohenſis ab Adamo ad Seleucum annos 5149. Theophilus autem 5197. annos numerarunt. Ex eo non eſt obſcurum, reliquum tempus eos annis Seleucideis ſignaſſe : ſed operae pretium fuerit, ſi quis me docere velit, quem in modum annis Seleucideis vſi fuerint. Si Gregorium audimus, ab Adamo ad Chriſtum paſſum ſecundum Iacobum anni ſunt 5550. Chriſtus ex Andronici (1) et Gregorii Malatienſis (2) ſententia, anno Seleucidarum 342. in crucem actus eſt, et ab ea opinione non poterunt multum diſcedere orientales reliqui, qui anno Seleucidarum 309. Chriſtum natum, vno quaſi ore et communi voce teſtantur. At ex Iacobi Rohenſis rationibus ſequitur, Chriſtum paſſum eſſe anno Seleucidarum 401. Quae

(8) Gregorius Abalpharagius in chronico Syriaco apud Aſſemannum T. II. p. 335. V. t. I. p. 476. (9) ib. t. I. p. 521. (10) ib. t. II. p. 314. in hiſtoria dynaſticarum p. 98. (1) Aſſemanus t. II. f. 315. (2) in hiſtoria dynaſt. p. 112,

Quae ſane ingens eſt perturbatio temporis. Bene igitur habet, quod tam confuſae rationes Edeſſenam hiſtoriam non inquinarunt. Alii, in quibus eſt Dionyſius Telmarienſis Iacobitarum patriarcha, annos Edeſſenos Seleucidarum compararunt cum annis Abrahae, vt hos recte conſtituere nos oporteat, ſi quid in reliqua hiſtoria huius vrbis efficiendum eſt. Euſebius eam annorum Abrahae epocham primus adhibuit, ductam a natiuitate patriarchae, ita vt a Kalendis Octobribus, cum Antiochenis et Caeſarienſibus annis, anni Abrahae inirent. Non opus eſt, vt quaeramus hoc loco, quam accurate Euſebius rationes ſuas duxerit, noſtra enim tantummodo intereſt, vt ſciamus, cum quibus annis notiorum temporum tam Euſebius, quam qui eum ſequuntur Syri, annos Abrahae componi patiantur. Euſebius Hieronymi ſic habet: *colliguntur omnes ab Abraham vsque ad natiuitatem Chriſti anni, duo millia quindecim.* In Euſebio Pontaci cum eodem anno Abrahae 2015. primus annus Chriſti comparatur. At Ioſephus Scaliger annum 2016. et annum primum Chriſti coniungit: voluit enim etiam hoc loco nobis dare Euſebium, qualis ante tot corruptelas fuit. Vide autem quid ab Antonio Pagio acutiſſimi pariter et mitiſſimi ingenii viro, hac in cauſſa obiiciatur Scaligero. Euſebius anno Abrahae 2319. adſignat euerſionem eccleſiarum ſub Diocletiano: idem ille in hiſtoria eccleſiaſtica, extremo libro ſeptimo, a Seruatoris aduentu vsque ad euerſionem eccleſiarum, annos trecentos quinque fluxiſſe ſcribit. Igitur cum anno Abrahae

2319.

2319. annum Christi 305. vt est secundum Pontaci editionem, non annum 304. vt Scaliger habet, comparauit. Iam per se consequitur, annum Abrahae 2015. et primum annum Christi Eusebianum et annum 310. Seleucidarum incepisse sub auctumnum, in anno periodi Iulianae 4711. seu anno Iuliano 43. qui ambo a Calendis Ianuariis processerant. Ex eo cognoscas, differentiam annorum Christi secundum Eusebium et iuxta Dionysium Paruum. Nam Dionysiani anni hae sunt notae, vt incipiant a Kal. Ianuariis simul cum anno periodi Iulianae 4714. et anno Iuliano 46. cum a superioris anni auctumno adhuc procederet annus Seleucidarum 312. Sin rem meo magis arbitratu, quam ex auctoritate siue Scaligeri, siue Pagii considero, differentia illa euanescit. Dionysius Telmariensis Iacobitarum patriarcha in chronico Syriaco Eusebium secutus, diserte pronunciat, Christum esse natum anno Abrahae 2016. Id quibus ex caussis dicat, ostendam. Gregorius Barhebraeus (8) secundum Eusebium ait, ab Adamo ad Seleucum numerari annos 4889. Totidem conficiuntur secundum Dionysium Telmariensem. (9) Nam ab Adamo ei sunt ad diluuium anni 2242. inde ad Abrahamum 942. ab eo ad Alexandrum anni 1680. ad mortem Macedonis, anni duodecim et menses sex, adde his annos vndecim et aliquot menses vsque ad Seleucum confirmatum, ita exibit a Kal. Octobri-

D bus

(8) Apud Assemannum t. II, p. 314. (9) ib. f. 101.

bus annus primus Seleucidarum et annus mundi 4589. Si subtrahas annos ab Adamo vsque ad Abrahamum, erit annus Abrahae 1705. qui comparetur cum anno primo Seleucidarum, plane vt in Eusebio Hieronymi. Qui sic accurate Eusebium sequitur, is non ex alterius, quam Eusebii ratiocinio annum Seleucidarum 312 cum anno Abrahae 2016. coniunxisse videtur. Nunc autem iuxta Eusebium Scaligerianum is annus Abrahae coniungitur cum anno Seleucidarum 311. et tamen reuera anni 312. annumerantur. Secundum Pagium annus 2015. conuenit cum anno Seleucideo 310. et tamen in Pontaci editione recensentur anni 311. Primum igitur ex his colligo, aliquid vitii latere in annis Christi 305. quos Eusebius in historia ecclesiastica posuit, latere aliquid erroris in Pontaci et Scaligeri editionibus: immo vero Eusebius ipse rationes suas turbasse videtur. Apparet ex eo etiam, quid id sit, quod anni Christi in Eusebio Scaligeri tam saepe congruunt cum annis Dionysii Exigui. Optandum igitur, vt aliquando Dionysii Telmariensis chronicon Syriacum in lucem exeat, vt ex eo Eusebius restitui nobis possit. Quod, opinor, non minori fiet cum fructu, quam cum Marianum Scotum aut Hermannum Contractum, sincerioribus visos exemplaribus Eusebii, in subsidium vocamus. Vt denique ex hac fluctuatione portum teneamus et id, quod in quaestione positum est, confirmemus, dicimus Dionysium Telmariensem nomine quidem Christum natum prodere anno Seleucidarum 309 (quae omnium orientalium perpetu-

uetusta est opinio) reuera autem annum 312. cum primo anno Christi et anno Abrahae 2016. comparare atque secundum id nos recte ratiocinia instituere de annis Abrahae. Inspiciemus eius verba de Osrhoeni regni origine atque interitu. *Anno Abrahae* 1880. inquit, *regnare coepit Edessae rex primus Orrhoes, inchoauitque regnum Olympiade 161. desiit Olympiade* 249. Postea ad annum Abrahae 2233. *hic desiit regnum Edessenum, quod annos* 352. *durauerat.* Secundum nostrum calculum Olympiadis 249. 1. annus sub solstitium aestiuum, annus autem Abrahae 2233. sub auctumnum in anno periodi Iulianae 4930. seu anno Christi Dionysiano 217. inceperunt. Antoninus Caracalla occisus est eo anno Christi VIII. Maii et in vinculis tenuit Abgarum ab eo tempore, cum Edessam esset ingressus hibernatum. Sequitur, recte annum Abrahae 2233 cum Olympiadis 249. primo anno conferri, tamquam vltimum regni Edesseni terminum, sed minimum nouem mensibus ante, regem Abgarum potestate fuisse exutum. Iam, si annos 352. retro numeres, a quarto admodum mense anni 2232. incides in quartum mensem anni 1880. qui comparandus erat Dionysio cum Olympiadis 160. 4. At Dionysius ait, illum annum fuisse Olympiadem 161. Nempe ex Eusebii, quem sequebatur, ratiocinio, qui Olympiades veras ita anteuertit, vt eas ab Octobri antecedente inciperet. Et sequitur ex eo, Dionysium annum Abrahae 2233. et Olympiadis 249. 2. ab Octobri anno Christi 217 inchoasse. Sic omnia bene cohaerent, quod aliter e-

D 2 ueni-

ueniret, nisi nostrae rationes valerent. Sed plus confirmabuntur in progressu operis. Chronicon Edessenum ait: (10) *anno* 180. *incepere reges, qui fuere Edessae.* Haec est differentia annorum quatuor et amplius. Orta ex eo videtur, quod sub eius finem anni Abdo bar Mazur regnare coepit. Iam vt apud Romanos alii alio a cardine Imperatorum Caesarum annos numerant, seu a C. Iulio Caesare, seu ab Octauiano, ita non est mirum, si ab altero rege, qui primus regnum Edessenum ab Orrhoe institutum confirmauit, Chronicon incipit, tamquam ab altero parente illius reipublicae. Dixi Eusebium annos Abrahae more Antiochenorum et Caesariensium ordiri a Kal. Octobribus, quae tum ratio obtinebat. Sic sine dubio etiam Dionysius. At cum idem annos Edessenos ante Christum natum annis Abrahae enunciat, sequitur illorum initium, vt tum fuisse supra monui, esse ducendum ab initio Septembris Iuliani.

VII. De his quaedam commodius postea persequemur, nunc enim, quae facies Edessenae vrbis sub Seleucidis fuerit, quae condendi regni occasio, qui motus, et quae sunt ex eo genere alia, explicanda erunt. Est autem Edessa sub Seleucidarum imperio vsque ad extremos eius regni casus eadem fortuna vsa, quae totius Mesopotamiae fuit. Et erat ab Seleuco Nicatore vsque ad Antiochum Magnum a M. Acilio Cos. victum ad Thermopylas, magnum

gnum

(10) p. 388.

gnum Syriaci imperii robur, opes incredibiles. Ab illo autem tempore accisae vires, amissa Asia, tributum imperatum. Seleucus Philopator obsequendo Romanis quiescendoque vires profligatas refecit, quibus Antiochus Epiphanes inter Macedonici belli tumultus et Ptolemaei Philometoris immaturam aetatem Aegypto incubuit. At debellato Perse, vnius Popilii Laenatis seuerus vultus et imperiosum mandatum, a tanta spe ad desperationem tuendi regni sui deiecit Antiochum. Ab eo tempore labi in dies Syrorum res et intestinis bellis parricidiisque et Romanorum Parthorumque praeualida potentia. Sub Antiocho hoc Edessa numo cuso memoriam vrbis suae insigniuit, quem numum Ioannes Valens in Syriae regum numis produxit. Cur ciues Edesseni ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΡΟΗΝ dicantur in numo, id supra a me explicatum est. Videtur autem numus cusus, cum Antiochus anno Seleucidarum CXLVI. expeditionem in Armeniam et Persiam faceret, in quo bello Artaxiam regem praelio superatum cepit. (1) Ab Antiochia enim videtur Edessam petiisse, qua commodissimum iter erat proficiscentibus in Armeniam et Persiam. Et in Armeniam quidem per superiores Mesopotamiae regiones erat iter: in Persiam autem ab Edessa duae erant viae. Vna Tigri secundo Nisibin et in Adiabenicas terras, altera Euphrate secundo ducebat Circesium et in Assyriam, vt in Iuliani Paraba-

(1) Appianus p. 187. ed. Tollii.

rabatae itinere apud Zoſimum intelligitur. Itaque Edeſſenus populus hunc numum praeſenti numini Antiochi Epiphanis conſecrauit. Poſtquam rex in Elymaeis ſeditione populari exagitatus, Tabis in Parataecenis montibus haud procul a Babylone deceſſerat, Lyſias, qui cum Antiocho Eupatore puero Antiochiae relictus fuerat , tertio poſt anno, Demetrii Soteris (is Seleuci Philopatoris, qui ante Epiphanem regnauit filius, Antiochi magni nepos fuit) aduentu et defectione vrbium exercituumque, tutela exutus, cum puero rege trucidatur. Demetrius duodecim annis in regno exactis, et Romanis , a quibus obſes profugerat, et Ariarathi Cappadoci, ob auxilium Orophernі miſſum, Attaloque , qui Ariarathis ſororem in matrimonio habebat, et Ptolemaeo Philometori inuiſus, quèm Cypri poſſeſſione per Archiae praefecti proditionem euertere inſtituerat , ſuis quoque ciuibus grauis ob intemperantiam, coniuratione omnium circumuentus in praelio cecidit. Subornatus erat Demetrio aemulus Alexander Balas , qui ſe Epiphanis filium ferebat, ducta in matrimonium Cleopatra Ptolemaei Philometoris ſorore. Is cum omnia Ammonio permitteret, alienae crudelitatis inuidia atque propria turpitudine inſidiisque ſoceri fractus victusque ad Oenoparam , ex fuga ſupplex Arabum regi Zabdieli (شفت الله *Schaphtillahi* , *dei laus* , qua cauſſa Διοκλέα eum Diodorus Siculus appellat) ab eodem perfide obtruncatur. Sic Demetrius Nicator cum Cleopatrae matrimonio paternum regnum precario munere Ptolemaei regis obtinuit. Quoniam apud Deme-

metrium hunc is erat Lasthenes Cretensium auxiliariorum dux, qui apud Antiochum Balam Ammonius fuerat, Antiochenis tumultuantibus, exercituque Syriaco partim dimisso, partim offenso et alienato, Diodotus Tryphon Antiochum, Balae et Cleopatrae filium, Θεὸν cognominatum, ab Elmalchuele Arabe (الملك الله *Almelik illah*) apud quem nutriebatur, deduxit in Syriam. Demetrius praelio victus in Mesopotamiae regionibus et Babylone vires reparabat, Tryphon cum puero in Cilicia. Interea Parthi, qui, cum Seleucus Callinicus Nicatoris pronepos a Ptolemaeo Euergete et Antiocho Hierace fratre Gallisque et domesticis tumultibus distineretur, caput extulerant, post firmatam potentiam, Mesopotamiae insidiabantur, et, si fortuna permitteret, etiam Syriae atque Asiae. Nam Mithridates Parthus, bellum vertit in Medos et Hyrcanos, populosque ad Caucasum montem. (2) Denique et Elymaeis (3) et Demetrii duce superatis, Babylonem inuasit. (4) Hoc discrimine consternati Mesopotamienses et quotquot e superioribus satrapiis duro Parthorum imperio se liberari cupiebant, Demetrium regem ad opem ferendam excitabant. Ille aliquot praeliis victor denique per pacis simulationem ex insidiis petitus, amisso exercitu, in hostium manus peruenit, (5) et in liberali custodia apud Hyrcanos, seu filiam Mithridatis, vt Iustinus habet, seu sororem Rhodogunam, vt Appianus, in matrimonium accepit. Interea Try-

---

(2) Diodorus Siculus in Excerptis Valesianis p. 358. (3) Iustinus l. XLI. 6 (4) Orosius l. V. c. 4. (5) 1. Macc. XIV. 1 Iosephus l. XIII c. 9. Iustinus XXXVI. 1. XXXVIII. 9.

Tryphon occiſo puero regio, cui tutor datus fuerat, ipſe pro rege ſe gerebat, Cleopotra autem regina Seleuciae deſtituta, Antiochum Sideten Demetrii fratrem ad nuptias et ſpem regni euocabat. Is, vt erat impiger et domi bellique probabilis, non modo Tryphonem tertio anno poſt captum a Parthis Demetrium regno ſpoliauit, ſed etiam vrbes, quae defecerant, partem armis, partem virtutis fama et beneuolentia recuperauit. Inter has turbas Parthi orientalia et ſeptemtrionalia Meſopotamiae, Arabes occidentalia ad ſe trahebant. Et Parthi quidem facile firmabant potentiam ſuam defectione vrbium ad Demetrium, quem in Hyrcanis pro iuſto domino et rege Syris oſtentabant. (6) Demetrius anno Seleucidarum CLXXI. bellum mouerat Parthis et Antiochus Sidetes ante annum CLXXIV in Syriam venit et poſt tertio anno Tryphonem auxiliis omnibus ſpoliatum, Apamea capta, occidit: ſub verem autem anno quarto, Seleucidarum CLXXVII. aduerſus Ioannem pontificem duxit totaque aeſtate obſedit Hieroſolyma,

VIII. Inter has turbas oriente diſtracto, dum Antiochus cum Tryphone, mox inferior, mox aequatis viribus bellum gerit, dum ſuperato eo Hieroſolymitanum perſequitur, dum Parthi in Meſopotamia rerum domini continere in obſequio deuictos aut dedititios, non vi magis quam beneuolentia ſtudent,

(6) Appianus p. 189.

dent, exorta est opportunitas Osrhoi Edesseni regni condendi. Ante Osrhoem vero eiusmodi Edessenae rei publicae facies fuisse videtur quae Seleucensium etiam inter Parthos fuit. *Trecenti*, inquit Tacitus, (7) *opibus aut sapientia delecti, vt senatus: sua populo vis: et quoties concordes agunt, spernitur Parthus, vbi dissensere, dum sibi quisque contra aemulos subsidium vocant, accitus in partem, aduersum omnes valescit: id nuper acciderat Artabano regnante, qui plebem primoribus tradidit ex suo vsu: nam populi imperium iuxta libertatem, paucorum dominatio regiae libidini propior est.* Idem accidisse videtur apud Edessenos, opprimentibus populi libertatem Parthis et vnius potentiae fauentibus. Et Arabes quidem tum vi tum pactionibus foederis et amicitiae, in partes trahebant Mesopotamiam, superiores tamen prouinciae magis obnoxiae erant Parthis. De Edessenis Theodoretus Cyrenensis in Ascetica historia auctor est. (8) Scribit enim, quae Osrhoene tum erat, eam antea Parthyaeam fuisse dictam: quod sibi tempus arroget aliud nullum, nisi hoc, de quo sermo est nobis. Et confirmat me egregie Procopius Caesariensis in Persicis, (9) Ὀσροήνη Ὀσρόου ἐπώνυμός ἐστιν, ἀνδρὸς ἐνταῦθα βεβασιλευκότος ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις, ἡνίκα Πέρσαις οἱ ταύτῃ ἄνθρωποι ἔνσπονδοι ἦσαν. *Osrhoene Osrhois cognomine dicta, a viro qui ibi regnauit superioribus temporibus, cum homines, qui istbic colebant, in foedere essent Persarum.* Persas

E vocat

(7) Tacitus Annal. l. VI. 42. (8) p. 772. (9) p. 49. ed. Paris.

vocat, qui tunc quidem Parthi fuerunt. Suidas quoque Oſrhoen hunc Procopii habet: Ὀσρσήνη ὄνομα πόλεως ἢ τόπυ. καὶ Ὀσρόης ὄνομα κύριον. Iacobus Gronouius ad Ammianum Marcellinum, (10) Oſrhoen illum Procopii putat Choſrhoen aliquem eſſe, Parthorum regem, quia, quem Arrianus apud Suidam vocauit Choſroem, regem Parthorum ſubTraiano, eundem Pauſanias in Eliacis prioribus appellat Oſrhoen. Ille homo ſapiens qui Corinthi edidit hiſtoriam Parthicae ſub M. Antonino expeditionis, etiam hoc poſuit Luciano irridendum, (1) Ὀσρόης τὸν οἱ Ελληνες Ὀξυρόην ὀνυμέυσι. Verum, tantum eſt idem Oſrhoes qui Choſroes, quantum eſt idem qui Orthryades dux Parthicus, quem Seuerianus Celta legatus Traiani adortus, infeliciter pugnauit. (2) Choſroen Armeni dicunt Խոսրով *Chueſruêv*, qnod vetus Parthicum vocabulum fuiſſe non dubito, nam Haicana lingua nobis veterem Parthicam conſeruauit. Perſae, qui nunc ſunt, كسرى *Kesra* dicunt, ex quo Teixeira fecit *Keſere*, Arabes خسرو *Choſru*: vtrumque videtur ex Graeco χοσρόης ab interpretibus traductum. At ارهي بر حبيب *Orrhoi bar Chevio*, quod Syriacum nomen eius Oſrhois eſt, qui Edeſſenum regnum condidit, nihil Parthici habet. VtGronouius resEdeſſenas adParthos trahit,ita Noriſius Cardinalis ad Arabas. Nam in epochis Syromacedonum

(10) p. 300. (1) quomodo conſcribenda hiſtoria p. 615. (2) Lucianus in Pſeudomante p. 765.

num, (3) Dionem et Herodianum obiicit Procopio, sub Alexandro Seuero Osrhoenum nomen referentes, *cum* inquit, *nullus apud Edessam Osrhoes quispiam ante trecentos fere annos ibidem regnasse inueniatur, sed illius phylarchi nomen Abgari semper tulerint.* Ea mente cum esset aduersus Procopium Norisius, vir quanto ingenio, qua arte, quanta integritate, e coniectura sua regni illius originem constituit eo in tempore, quo Antiochi Grypi filii Syriam ciuilibus discordiis lacerarunt. Aretam enim Arabem occupasse Coelesyriam, Arabas autem alios duce Abgaro Edessam et vicina redegisse in potestatem. Hanc coniecturam alioqui probabilem, aduersus Procopium parum proficere intelligo, idoneis auctoritatibus destitutam. Confirmata enim Procopii fides est Syriacis monumentis, quae post Norisii fata Romae in lucem prodierunt, quibus, si vixeret noster ille chronologus, concessurus plane pro sua aequitate fuerat. Qui Osrhoem secuti sunt reges, aut Parthica et Armenica, aut Arabica nomina gesserunt. Arabes autem Scenitae eo etiam tempore partem australis Mesopotamiae tenuere, cum contra Artaxerxem Mnemona Cyrus frater duxit. Nam is cum ad Thapsacum e Syria profectus Euphratem traiecisset, iter faciebat per Arabiam, vt ad dexteram haberet fluuium, teste Xenophonte. (4) Iam veterum plerique Edessenorum regulos inter Arabas recensent. Plinius Edessam in Arabia Merorum col-

E 2 locat,

(3) p. 300. (4) ἐν τῇ τοῦ Κύρου ἀναβάσει l. I. c. V.

locat, (5) Appianus in Parthicis, (6) Φύλαρχον Ἀράβων vocat, regem Edessenum, vt Tacitus (7) *regem Arabum* et Sex. Rufus (8) *phylarchum Saracenorum*: econtrario Stephanus Byzantius Συρίας πόλιν Edessam citat et eius vrbis principem, *regem Persarum* Marius Maximus. *Quare*, inquit Norisius, (9) *ea pars Mesopotamiae, quae a barbaris tenebatur, Plinii et Taciti, qui sub Traiano viuebant, aetate, Arabia dicebatur.* A barbaris vero tenebatur Edessa? in qua Graecos fuisse iis temporibus, sermonis Graeci vsus declarat in numis. Sin reges tantummodo fuisse barbaros Norisius censet, verum id quidem, quantum suspicari licet ex nominibus eorum, at plerique non Arabicum nomen gerunt, verum Parthicum et Armenicum. Ita *Gabaru*, *Paradascht*, *Abgar*, *Ajazet*, *Parnataspates*, Parthica sunt et Armenica: *Bakru*, quasi بكر *Bacr* et *Val*, seu وال Arabica sunt: *Abdo*, *Mazour*, *Pacor*, *Maanu*, *Sabru*, et Arabica et Syriaca esse possunt. Ex his colligo, Osrhoen Heuiada, conditorem regni, Syrum fuisse, id enim nomen indicat: Abdum vero Masuridem fuisse seu Arabem seu Syrum, incertos enim nos nomen relinquit: Paradasten e Parthico aut Armenico genere, alios deinceps tum e Parthicis, tum ex Armenicis, Syriacis, Arabicis familiis, quae Edessae consederunt, aut in vicino potentes fuere. Parthorum vtique amici fuere et foederati Edesseni, vt se sub eius potentiae praesidio tuerentur. Intererat au-

---

(5) l. V. c. 24. (6) p. 229. ed. Tollii (7) Annal. l. XII. c. 12. (8) c. XIV. (9) p. 106.

autem Parthorum, Edeſſenos regulos ad Euphratem, qua Syri reges et poſtea Romani tranſituri erant in Meſopotamiam, cum validis viribus opponi. Syrorum vero regum ſic adflictae res erant, vt ſiue non poſſent opprimere Edeſſenos ſiue tamquam parum metuendos negligerent. Edeſſeni denique aſtu non inutili ſaepenumero inter Syros aut Romanos aut Armenos Parthosque, pro ambigua bellorum fortuna, medios ſe tulerunt, ita, vt addictiores eſſent Parthis, donec res Romana magis in vicino, eos quoque magis traxit.

IX. Eſt igitur error ſcriptorum manifeſtus, cum eos Arabas aut Saracenos vocant, ob vicinitatem miſtosque eadem in vrbe Syris et Graecis Arabas: eſt et Marii Maximi error, qui Perſis, hoc eſt Parthis eosdem attribuit. Etiam in dignitate regum erratum eſt. Euſebius (1), Zonaras, (2) Gregorius P. R. (*) βασιλέας vocant: eo titulo vſos eſſe, ex numis atque aliis monumentis Edeſſenis plane cognoſcitur. Appianus et incertus auctor rerum a Traiano geſtarum phylarchos dixit. Sic apud Suidam in Φυλάρχης legimus: ὁ δυνάστης ξυμβάλλει Τραιανῷ περὶ Ἀκβάρε, ὃς ἦν Ὀσροήνης χώρας δυνάστης, οὕσπερ Φυλάρχας ὀνομάζουσιν ἐκεῖνοι, ὅτι καὶ τὰ χωρία αὐτῶν Φύλαι ὀνομάζονται. Vti Arabes in tribus diuiſi fuerint, vti ſuos ſingulae tribus phylarchas habuerint, vel exlo-

(1) Euſebius H. E. l. 1. c. 13. ταύτῃ τοι βασιλεὺς Ἄγβαρος τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην ἐθνῶν ἐπισημότατα δυναστεύων (2) t. I, p. 613 (*) De imaginibus ad Leonem Iſauricum in Actis Synodi VII, p. 5. ed. Hard.

ſepho et Nonnoſo Photii notum eſſe poteſt , ne quid de chronico orientali Abrahami Echellenſis dicam, aut de iis, quae Eduardus Pocokius explicata dedit. Sic poteſt fieri , vt vrbes et pagi in regno Edeſſeno Φῦλαι قبارىل (vt Arabicae tribus) اعشرا vel عمارات vel شبطت dicerentur, quaſi respublicae quaedam paruae. Nec tamen idcirco aut ſub Arabum poteſtate fuerunt, aut rex Edeſſenus debito maieſtatis titulo fraudandus fuit. Vtut enim aliquid traxerint ab Arabibus, ſua tamen alia inſtituta habuere Edeſſeni, maximam vtique partem Syri. Neque mirandum eſt , ſi regem Edeſſenum noſtri ſcriptores, pro ſuo quisque ingenio, aut vt Euſebius , τόπαρχον, et τόπάρχην, vt Cedrenus, et tum Euſebius, tum Conſtantinus Porphyrogenneta in epiſtola Abgari ad Chriſtum aut δυνάςην vt Epiphanius, aut ἄρχοντα vt Dio Caſſius in excerptis, dixerunt, quamquam is ipſe Dio Abgarum etiam regem vocat. Regio tota, quae ſub hoc regno continebatur, Oſrhöene a noſtris ſcriptoribus nuncupatur Dionyſius Telmarienſis a nomine primi regis ارهى *Vrhoi* deductum putat اورهى *Vrhoi*. Sed antiquius id vocabulum vrbis Edeſſenae eſt, tantummodo quod ſub regibus non modo vrbem, verum etiam agrum omnem, villas, oppida huic vrbi ſubiecta inſigniuit, eamque Dionyſii quoque ſententiam fuiſſe veroſimile eſt. Graeci ex eo fecere Ορσήνην, vt eſt apud Suidam, aut vt apud Dionem Caſſium Ὀῤῥοήνην, inflexione perfacili, ex quo poſtea fecerunt Οσροήνην, vt ex *Orhoi* conditore regni *Oſrhöen*. Thomas Hyde (2) reiectis ceteris Ορσήνην veram lectionem putat, quamquam idem, qui eam habet, Suidas, Οσροήνην quoque

(2) In hiſtoria religionis veterum Perſarum p. 75.

que ſcripſit. Et ſic vero etiam Ammianus Marcellinus, qui illis in locis egit, Expoſitio totius orbis ab homine, vt mihi videtur, Antiocheno ſcripta, et a Dionyſio Gothofredo Graece interpolata, Eutropius, Sextus Rufus, Procopius, Notitia imperii orientalis, libellus prouinciarum Romanarum, notitia eccleſiarum, Hieroclis Synecdemus vt eſt e MS. emendatus a Bandurio, Acta denique concilii primi CPlitani, Chalcedonenſis, quintae ſynodi, ne dicam magno numero alios, in quibus ſunt, qui etiam *Oſdroenen* enunciant. (*) Hoc autem per Graecos homines ad ipſos Edeſſenos manauit, qui in chronico ازربنا *Oſrobinam* (3) poſuerunt. Quamquam denique mihi videntur Graeci, qui Οσροηνὴν dixerunt, magis Arabicum nomen vrbis *Roha* et σὺν ἄρθρῳ προτακτικῷ الرها *Erroha* reſpexiſſe. Nec dubito quin Gregorius VIII. P. R. in epiſtola ad omnes Chriſti fideles A. C. 1186. nomen *Arroaſiae* ex illo Arabico factum vſurpauerit. (4) Potes enim etiam Arabice efferre *Arroha*, medio quodam inter primam et ſecundam vocalem ſono. Quam late Oſrhoenum regnum patuerit, nusquam proditum legi. Theodoretus Cyrenenſis (5) Oſrhoenem ad occidentem Euphrate definit, ab oriente illa prouincia Romanum imperium diſterminat ab Aſſyria ſeu Adiabene Perſici regni: in Notitia autem eccleſiae, eſt Oſrhoenes me-

(*) Hieronymi locum ad Matth. X. *Abagarum regem Choſidenae* Valeſius ad Euſebium p. 21 emendat *Choſdroenae, uel quod idem eſt. Oſdroenae.* Immo iſthuc alterum nihili eſt. (3) p. 309. (4) Tom. VI. conciliorum Harduini, parte ſecunda p. 1801. *potuerunt autem iſta timeri iam pridem, quando Arroaſia et alia terra in poteſtatem tranſiit paganorum* (5) In hiſtoria aſcetica p. 772.

metropolis Edeſſa, vrbes epiſcopales eius Carrhae, Batnae, Callinicum, Birtha. Theodoretus praeterea nos docet, Oſrhoenem temporibus illis, frequentata tam vrbibus magnis et populoſis, ſuas quoque ſolitudines habuiſſe, in quibus Iulianus Sabbas τὴν ἀσκητικὴν καλύβην conſtruxit. Inuenimus quoque prouinciae illius vrbes, Circeſium, Himerium, Rheſainam. Sed haec amplitudo conuenit illi aetati, cum Romani ea, quae in Meſopotamia tenebant, in duas diuiderent prouincias, Meſopotamiam et Oſrhoenen. Nihil igitur hoc ad regni Edeſſeni tempora.

X. Eorum vero regum, qui Edeſſae fuerunt, memoria inſignita eſt et inſidiis in Craſſum comparatis et quibusdam aliis factis, maxime autem Abgari in dominum deumque noſtrum pietate. Numos quoque antiquarii produxerunt, ex quibus idcirco parum profecere ad hiſtoriam Osrhoenam illuſtrandam, quod ad eam rem monumentis aliis deſtituerentur. Hoc nobis exemplo eſſe debet, ne eam in cogitationem incidamus ab impenſa numariae eruditionis laude, vt hiſtoriam antiquam e numis ſolis reſtitui poſſe putemus, quamuis auctores intercidiſſent omnes. Nam vbi numos comparamus cum iſtorum teſtimoniis, multa ad confirmandam illuſtrandamque veterem memoriam, quaedam etiam ad amplificandam obueniunt nobis, ita vero, vt potius inſignitiusue ſit ſcriptorum meritum, e quibus lucem accendimus numis, quam numorum, e quibus ſcriptores tenui ſane et ſubtili acceſſione locu-

cupletantur. Vt ingens ſit numorum copia, et, quotquot exſtitere vsquam, in vnius confluxerint ſinum, tamen omnis illa quaſi acies explicari non poſſet et ordinari, ſi duces iſti noſtri cecidiſſent. In vanum opera conſumitur hariolando, niſi ſi forte aliquis condere nouas fabulas cupiat, veluti vnus e populo lunari deſcripturus terreſtrium conditionem rerum, quas e longinquo contuetur tamquam aut puncta aut nebulas. Somnia haec ſunt iocularia, ſed perniciosa ſupra modum vbi ita accidat, vt ille ἐνθουσιασμὸς latius ſerpat. Fortaſſis vir quidam longe nobis doctior plus aequo metuit, ne haec critica haereſis interitum adferat hiſtoriae: negari tamen non poteſt, defenſores reperiſſe Archontianam officinam et in animis quorundam gliſcere, vt diſſimulari econtrario indignatio a recte ſentientibus non debeat. Ab hac indignitate, quam mihi veritatis amor et quorundam intemperanter numis abutentium incredibilis ambitio expreſſit, ad laeta magis digredior atque tibi, gratiam quam debemus publice refero, Aſſemane doctiſſime, qui monumentis Edeſſenis euulgatis, ſignum ſuſtuliſti, vt hiſtoria regum Osrhoënorum in luce collocaretur. Tuam ego eruditionem, tuam omni in pagina integritatem et candidi imaginem pectoris et antiqui fidem exempli et iudicium acre et indefeſſum laborem admiror, vt me vix per tuam modeſtiam amoremque mutuum a praedicatione laudum tuarum ſuſtineam, quae profecto ſunt ampliſſimae. Tuum igitur illud eſt meritum quoque, quod Abgaros noſtros in numis, per-

petuae ſucceſſioni regum Osrhoenorum inſerere poſſumus ſuisque temporibus reſtituere. In quo cum a te nonnumquam diſſentio, liberaliter diſſentio, ac, quod certo ſcio, bona cum gratia tua. Dionyſius Telmarienſis duplices temporum notas in ſucceſſione regum conſignatas reliquit. Cum enim annos menſesque, quos quisque regnauit, et interregnorum ſpatia adſcripſit, tum vero etiam annis Abrahae eorum principatuum tempora inſigniuit. Hanc alteram rationem ſecutus es, multa tamen ſunt in quibus Dionyſio non ſatis fidis. At ego vero cum cernerem, in paucis annos, qui cuiusque adſcribuntur regno, cum annis Abrahae a Dionyſio ſignatis conuenire, praeterea multa ſentirem ea ex cauſſa parum cohaerere, coepi annos tantum eos ſequi, quos quisque regnauerat, eaque ex re illum percepi fructum, vt omnia inter ſeſe colligata et veritati conſentanea fieri reperirem. Abgarum primum Dionyſius annos tres regnaſſe ſcribit, ab anno Abrahae 1985. et Abgarum Sumacam tamen anno Abrahae 1986. regem ponit. Ita in aliis plerisque turbatur. Pacorum dicit regnum cepiſſe eodem anno, cum Pacorus Parthus cum Bar Zaphrune Syriam inuaſit et Hyrcanum captiuum duxit. Id vero accidit A. C. 714. quo anno annus Abrahae 1977. coepit, circa quae tempora Pacorum Edeſſae rerum eſſe potitum, noſtrae nos rationes docent: at Dionyſius initia regni eius ponit in anno Abrahae 1975. Eundem Pacorum dicit regnaſſe annos quinque, attamen ſucceſſorem ei dat A. Abrahae

hac 1985. Nimirum Dionysius ex tabulis Edessenis acceperat Osrhoënum regum nomina, cum annorum, quibus quisque imperium tenuerat et interregnorum notatione, forte quosdam etiam cum annis Edessenis seu Seleucideis: haec ille vero imperitius annis Abrahae descripsit. Itaque animaduerti, accuratissime rem expediri, si Edesseni rationes tabularii sequamur, illas autem Dionysii confusas et perturbatas facessere iubeamus. In progressu operis per se apparebit, posse nos laqueos, quibus se Dionysius induit, summo cum decore effugere, et res Romanas sic demum Edessenis monumentis concordare. Primum igitur tabulam chronologicam ponam ex mea sententia, postea eam perpetua ratiocinatione confirmabo.

A. Per. I.	Ante C. N.	A. V. C.	Olymp.	A. Sel.	A. Abr. K. Sept. s. Octob.	
4574	140	614				
4575	139	615	160 1	173		
4576	138	616	2	174		
4577	137	617	3	175		
4578	136	618	4	176	1880	I. ORHO IBAR CHEVIO regnauit annos V. a Septembri
4579	235	619	161 1	177	1881	
4580	234	620	2	178	1882	
			3	179	1883	

A. Per. I.	Ante C. N.	A. V. C.	Olymp.	A. Sel.	A. Abr. a K. Sept. s. Octob.	
4581	133	621				
			4	180	1884	
4582	132	622				
			162 1	181	1885	II. ABDVS MAZOVRI F. regnauit annos VII.
4583	131	623				
			2	182	1886	
4584	130	624				Abdus se suaque dedidit Antiocho Sidetae.
			3	183	1887	
4585	129	625				
			4	184	1888	
4586	128	626				
			163 1	185	1889	
4587	127	627				
			2	186	1890	
4588	126	628				
			3	187	1891	
4589	125	629				
			4	188	1892	III. PARADASTES GABARI F. annos V.
4590	124	630				
			164 1	189	1893	
4591	123	631				
			2	190	1894	
4592	122	632				
			3	191	1895	
4593	121	633				
			4	192	1896	
4594	120	634				
			165 1	193	1897	IV. BACRVS PARADASTAE F. annos III.
4595	119	635				
			2	194	1898	
4596	118	636				
			3	195	1899	
4597	117	637				
			4	196	1900	V. BACRVS BACRI F. an. XX.

A.Per.I.	Ante C.N.	A.V.C.	Olymp.	A. Sel.	A.Abr. a K. Sept. f. Octob
4598	116	638	166 1	197	1901
4599	115	639	2	198	1902
4600	114	640	3	199	1903
4601	113	641	4	200	1904
4602	112	642	167 1	201	1905
4603	111	643	2	202	1906
4604	110	644	3	203	1907
4605	109	645	4	204	1908
4606	108	646	168 1	205	1909
4607	107	647	2	206	1910
4608	106	648	3	207	1911
4609	105	649	4	208	1912
4610	104	650	169 1	209	1913
4611	103	651	2	210	1014
4612	102	652	3	211	1915
4613	101	653	4	212	1916
4614	100	654	170 1	213	1917
4615	99	655	-	-	-
			2	214	1918

MAANVS ſimul IV. menſes.
ABGARVS PHICAS II. annos, IV. menſes cum Bacro

A. P. I.	Ante C. N	A. V. C.	Olymp.	A. Sel.	A. Abr. a K. Sept. f. Octob	
4616	98	656	3	215	1919	
4617	97	657	4	216	1920	VI. ABGARVS PHICAS solus regnat annos XXIII, menses V.
4618	96	658	171 1	217	1921	
4619	95	659	2	218	1922	
4620	94	660	3	219	1923	
4621	93	661	4	220	1924	
4622	92	662	172 1	221	1925	
4623	91	663	2	222	1926	
4624	90	664	3	223	1927	L. Sulla ad Euphratem castra habet et legatos Parthorum accipit.
4625	89	665	4	224	1928	
4626	88	666	173 1	225	1929	
4627	87	667	2	226	1930	
4628	86	668	3	227	1931	
4629	85	669	4	228	1932	
4630	84	670	174 1	229	1933	
4631	83	671	2	230	1934	
4632	82	672	3	231	1935	
4633	81	673	4	232	1936	
4634	80	674	175 1	233	1937	
4635	79	675	2	234	1938	

A. P. I.	Ante C. N	A. V. C	Olymp.	A. Sel.	A. Abr. a K. Sept. f. Octob.	
4636	78	676	3	235	1939	
4637	77	677	4	236	1940	
4638	76	678	176 1	237	1941	
4639	75	679	2	238	1942	
4640	74	680	3	239	1943	
4641	73	681	4	240	1944	VII. ABGARVS ABGARI F. a Februario Ann. XV.
4642	72	682	177 1	241	1945	
4643	71	683	2	242	1946	Abgarus pro Tigrane et Mithridate arma capit contra L. Lucullum.
4644	70	684	3	243	1947	Abgarus a L. Lucullo oppressus.
4645	69	685	4	244	1948	Abgarus L. Luculli fidei sese tradit.
4646	68	686	178 1	245	1949	
4647	67	687	2	246	1950	
4648	66	688	3	247	1951	
4649	65	689	4	248	1952	Abgarus ad Cn. Pompeium in castra venit, in fidem recipitur.
4650	64	690	179 1	249	1953	
4651	63	691	2	250	1954	
4652	62	692	3	251	1955	
4653	61	693	4	252	1956	
4654	60	694	180 1	253	1957	

4655

A. P. I.	Ante C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr	
4655	59	695		2	254	1958	
4656	58	696		3	255	1959	Interregnum vnius anni.
4657	57	697		4	256	1960	VIII. MANVS DEVS a Febr. annos XVIII. menses V.
4658	56	698	181	1	257	1961	
4659	55	699		2	258	1962	
4660	54	700		3	259	1963	P. Licinius Crassus res in Mesopotamia gerit, Manum regem in fidem accipit.
4661	53	701		4	260	1964	Manus Crassum ducit in insidias Parthicas et Romanos caedit.
4662	52	702	182	1	261	1965	
4663	51	703		2	262	1966	
4664	50	704		3	263	1967	
4665	49	705		4	264	1968	
4666	48	706	183	1	265	1969	
4667	47	707		2	266	1970	
4668	46	708		3	267	1971	
4669	45	709		4	268	1972	
4670	44	710	184	1	269	1973	
4671	43	711		2	270	1974	
4672	42	712		3	271	1975	

A. P. I.	Ante C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr.	
4673	41	713		4	272	1976	
4674	40	714	185	1	273	1977	Pacorus Orodis Parthorum regis filius cum Barzaphrune res gerit in Syria.
4675	39	715		2	274	1978	IX. PACORVS a Quinctili annos V.
4676	38	716		3	275	1979	Pacorus Orodis regis Parthorum fil. caeditur a Ventidio.
4677	37	717		4	276	1980	
4678	36	718	186	1	277	1981	
4679	35	719		2	278	1982	
4680	34	720		3	279	1983	X. ABGARVS a Quintili annos III.
4681	33	721		4	280	1984	
4682	32	722	187	1	281	1985	
4683	31	723		2	282	1986	XI. ABGARVS SVMACA a Quintili annos III.
4684	30	724		3	283	1987	
4685	29	725		4	284	1988	
4686	28	726	188	1	285	1989	XII. MANVS SAPHELVL a Quintili annos XXVIII. menses VI.
4687	27	727		2	286	1990	
4688	26	728		3	287	1991	
4689	25	729		4	288	1992	
4690	24	730	189	1	289	1993	

A. P. I.	Ante C.N.	A.V.C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr.
4691	23	731		2	290	1994
4692	22	732		3	291	1995
4693	21	733		4	292	1996
4694	20	734	190	1	293	1997
4695	19	735		2	294	1998
4696	18	736		3	295	1999
4697	17	737		4	296	2000
4698	16	738	191	1	297	2001
4699	15	739		2	298	2002
4700	14	740		3	299	2003
4701	13	741		4	300	2004
4702	12	742	192	1	301	2005
4703	11	743		2	302	2006
4704	10	744		3	303	2007
4705	9	745		4	304	2008
4706	8	746	193	1	305	2009
4707	7	747		2	306	2010
4708	6	748		3	307	2011
4709	5	749		4	308	2012

A. P. I.	Ante C. N	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr.	
4710	4	750	194	1	309	2013	
4711	3	751		2	310	2014	
4712	2	752		3	311	2015	
4713	1	753		4	312	2016	
	A. Chr. N						
4714	1	754	195	1	313	2017	
4715	2	755		2	314	2018	XIII. MANVS MANI F. a Februario annos VI.
4716	3	756		3	315	2019	
4717	4	757		4	316	2020	
4718	5	758	196	1	317	2021	
4719	6	759		2	318	2022	
4720	7	760		3	319	2023	
4721	8	761		4	320	2024	XIV. ABGARVS VCHAMA a Februario annos XXXVII. mensem I.
4722	9	762	197	1	321	2025	
4723	10	763		2	322	2026	
4724	11	764		3	323	2027	
4725	12	765		4	324	2028	
4726	13	766	198	1	325	2029	
4727	14	767		2	326	2030	

4728

A. P. I.	A. C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr.
4728	15	768		3	327	2031
4729	16	769		4	328	2032
4730	17	770	199	1	329	2033
4731	18	771		2	330	2034
4732	19	772		3	331	2035
4733	20	773		4	332	2036
4734	21	774	200	1	333	2037
4735	22	775		2	334	2038
4736	23	776		3	335	2039
4737	24	777		4	336	2040
4738	25	778	201	1	337	2041
4739	26	779		2	338	2042
4740	27	780		3	339	2043
4741	28	781		4	340	2044
4742	29	782	202	1	341	2045
4743	30	783		2	342	2046
4744	31	784		3	343	2047
4745	32	785		4	344	2048
4746	33	786	203	1	345	2049

4747

A. P. I.	A. C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr.	
4747	34	787		2	346	2050	
4748	35	788		3	347	2051	
4749	36	789		4	348	2052	
4750	37	790	204	1	349	2053	
4751	38	791		2	350	2054	
4752	39	792		3	351	2055	
4753	40	793		4	352	2056	
4754	41	794	205	1	353	2057	
4755	42	795		2	354	2058	
4756	43	796		3	355	2059	
4757	44	797		4	356	2060	
4758	45	798	206	1	357	2061	XV. MANVS ABGARI F. a Martio, annos VII.
4759	46	799		2	358	2062	
4760	47	800		3	359	2063	
4761	48	801		4	360	2064	
3762	49	802	207	1	361	2065	
3763	50	803		2	362	2066	
4764	51	804		3	363	2067	
4765	52	805		4	364	2068	MANVS ABGARI F. Manifrater, a Martio annos XIV.

 4766

A. Per. I.	Ante C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr. a K. Sept. s. Octob.
4766	53	806	208	1	365	2069
4767	54	807		2	366	2070
4768	55	808		3	367	2071
4769	56	809		4	368	2072
4770	57	810	209	1	369	2073
4771	58	811		2	370	2074
4772	59	812		3	371	2075
4773	60	813		4	372	2076
4774	61	814	210	1	373	2077
4775	62	815		2	374	2078
4776	63	816		3	375	2079
4777	64	817		4	376	2080
4778	65	818	211	1	377	2081
4779	66	819		2	378	2082
4780	67	820		3	379	2083
4781	68	821		4	380	2084
4782	69	822	212	1	381	2085
4783	70	823		2	382	2086
4784	71	824		3	8	2087

XVII. ABGARVS MANI F. a Mart. annos XX.

A. Per. I.	Ante C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr. a K. Sept. s. Octob.
4785	72	825		4	384	2088
4786	73	826	213	1	385	2089
4787	74	827		2	386	2090
4788	75	828		3	387	2091
4789	76	829		4	388	2092
4790	77	830	214	1	389	2093
4791	78	831		2	390	2094
4792	79	832		3	391	2095
4793	80	833		4	392	2096
4794	81	834	215	1	393	2097
4795	82	835		2	394	2098
4796	83	836		3	395	2099
4797	84	837		4	396	2100
4798	85	838	216	1	397	2101
4799	86	839		2	398	2102
4800	87	840		3	399	2103
4801	88	841		4	400	2104
4802	89	842	217	1	401	2105
4803	90	843		2	402	2106

XVIII. ABGARUS AIAZETHAE F. a Mart. annos VI. menses IX.

A. P. I.	Ante C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr.	
4804	91	844		3	403	2107	
4805	92	845		4	404	2108	Interregnum duorum annorum a Decembri.
4806	93	846	218	1	405	2109	
4807	94	847		2	406	2110	XIX. PARNATASPATES a Decembr. annos III menses X.
4808	95	848		3	407	2111	
4809	96	849		4	408	2112	
4810	97	850	219	1	409	2113	
4811	98	851		2	410	2114	XX. PARNATASPATES Iunior, ab Octob. mens. X. XXI. MANVS AIAZETHAE F. ab Augusto annos XVI. menses VIII.
4812	99	852		3	411	2115	
4813	100	853		4	412	2116	
4814	101	854	220	1	413	2117	
4815	102	855		2	414	2118	
4816	103	856		3	415	2119	
4817	104	857		4	416	2120	
4818	105	858	221	1	417	2121	
4819	106	859		2	418	2122	
4820	107	860		3	419	2123	
4821	108	861		4	420	2124	
4822	109	862	222	1	421	2125	

A. P. I.	A. C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Scl.	A. Abr. a K. Sept. f. Octob.
4823	110	863		2	422	2126
4824	111	864		3	423	2127
4825	112	865		4	424	2128
4826	113	866	223	1	425	2129
4827	114	867		2	426	2130
4828	115	868		3	427	2131
4829	116	869		4	428	2132
4830	117	870	224	1	429	2133
4831	118	871		2	430	2134
4832	119	872		3	431	2135
4833	120	873		4	432	2136
4834	121	874	225	1	433	2137
4835	122	875		2	434	2138
4836	123	876		3	435	2139
4837	124	877		4	436	2140
4838	125	878	226	1	437	2141
4839	126	879		2	438	142
4840	127	880		3	439	2143
4841	128	881		4	440	2144
4842	129	882	227	1	441	2145

XXII. MANVS MANI F. ab Aprili Ann. XXIII.

A. P. I.	A. C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr. a K. Sept. f. Octob
4843	130	883		2	442	2140
4844	131	884		3	443	2147
4845	132	885		4	444	2148
4846	133	886	228	1	445	2149
4847	134	887		2	446	2150
4848	135	888		3	447	2151
4849	136	889		4	448	2152
4850	137	890	229	1	449	2153
4851	138	891		2	450	2154
4852	139	892		3	451	2155
4853	140	893		4	452	1256
4854	141	894	230	1	453	1257
4855	142	895		2	454	1258
4856	143	896		3	455	1259
4857	144	897		4	456	1260
4858	145	898	231	1	457	1261
4859	146	899		2	458	126 2
4860	147	900		3	459	1263
4861	148	901		4	460	1264
4862	149	902	232	1	461	1265

XXIII. VALES SAHRI F. ab Apr. annos II.

XXIV. MANVS MANI F. restituitur et regnat annos XII.

A. P. I.	A. C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Scl.	A. Abr.	
4863	150	903		2	462	2166	
4864	151	904		3	463	2167	
4865	152	905		4	464	2168	
4866	153	906	233	1	465	2169	XXV. ABGARVS MANI F. ab Aprili annos XXXV.
4867	154	907		2	466	2170	
4868	155	908		3	467	2171	
4869	156	909		4	468	2172	
4870	157	910	234	1	469	2173	
4871	158	911		2	470	2174	
4872	159	912		3	471	2175	
4873	160	913		4	472	2176	
4874	161	914	235	1	473	2177	
4875	162	915		2	474	2178	
4876	163	916		3	475	2179	
4877	164	917		4	476	2180	
4878	165	918	236	1	477	2181	
4879	166	919		2	478	2182	
4880	167	920		3	479	2183	
4881	168	921		4	480	2184	
4882	169	922	237	1	481	2185	

A. P. I.	A. C. N.	A. V. C.	Olymp.	A. Scl.	A. Abr.
4883	170	923	2	482	2186
4884	171	924	3	883	2187
4885	172	925	4	484	2188
4886	173	926	238 1	485	2189
4887	174	927	2	486	2190
4888	175	928	3	487	2191
4889	176	929	4	488	2192
4890	177	930	239 1	489	2193
4891	178	931	2	490	2194
4892	179	932	3	491	2195
4893	180	933	4	492	2196
4894	181	934	240 1	493	2197
4895	182	935	2	494	2198
4896	183	936	3	495	2199
4897	184	937	4	496	2200
4898	185	938	241 1	497	2201
4899	186	939	2	498	2202
4900	187	940	3	499	2203
4901	188	941	4	500	2204
4902	189	942	242 1	501	2205

XXVI. ABGARVS SEVERVS ab Aprili annum I, menses VII.

A. P. I.	A. C. N.	A. V. C.	Olymp.	A. Sel.	A. Abr.
4903	190	943	2	502	2206
4904	191	944	3	503	2207
4905	192	945	4	504	2208
4906	193	946	243 1	505	2209
4907	194	947	2	506	2210
4908	195	948	3	507	2211
4909	196	949	4	508	2212
4910	197	950	244 1	509	2213
4911	198	951	2	510	2214
4912	199	952	3	511	2215
4913	200	953	4	512	2216
4914	201	954	245 1	513	2217
4915	202	955	2	514	2218
4916	203	956	3	515	2219
4917	204	957	4	516	2220
4918	205	958	246 1	517	2221
4919	206	959	2	518	2222
4920	207	960	3	519	2223
4921	208	961	4	520	2224
4922	209	962	247 1	521	2225

XXVIII. ABGARVS. MANI F. postremus regum,

A. Per. I.	A. C. N.	A. V. C.	Olymp.		A. Sel.	A. Abr. K. Sept. f. Octob.
4923	210	963		2	522	2226
4924	211	964		3	523	2227
4925	212	965		4	524	2228
4926	213	966	284	1	525	2229
4927	214	967		2	526	2230
4928	215	968		3	527	2231
4929	216	969		4	528	2232
4930	217	970	249	1	529	2233
4931	218	971		2	530	2234
4932	219	972		3	531	2235
4933	220	973		4	532	2236
4934	221	974	250	1	533	2237
4935	222	975		2	534	2238
4936	223	976		3	535	2239
4537	224	977		4	536	2240

HI-

HISTORIAE OSRHOENAE ET EDESSENAE
E NVMIS ILLVSTRATAE
LIBER SECVNDVS

De successione regum Osrhoënorum vsque ad Abgarum Nigrum

I. ܐܪܗܘܝ ܒܪ ܚܘܝܐ *Orhoi bar Chevjo*,

Osrhöes Heuiae filius, primus regum Osrhöenorum, de quo supra amplissime disputaui. Incepit igitur regnare A. Abrahae 1880. Edesseno autem, siue Seleucidarum 176. qui ab initio Septembris anni periodi Julianae 4577. procedunt. Antiochus Pius Sidetes in regnum vocatus a Cleopatra anno 175 ineunte, Diodotum Tryphonem, Apamia, in quam sese coniecerat ex clade, deficientibus exercitibus, vi capta, occidit. Ab eo tempore recipiendis in deditionem vrbibus, res suas firmauit Antiochus. Anno autem Seleucidarum 177. sub verem, Hierosolyma obsedit, et paullo ante hyemem, conditionibus recepit in potestatem. Nec magni quidquam ex eo tempore perpetrauit, quod Parthos metueret, et Demetrium, qui bis ex Hyrcania ad recuperandam Syriam profugerat, permissurus omnia

tu-

tumultibus, nisi a Parthis fuisset retractus. Ita inter maiorum motuum curas Osrhöeni quieti, rem publicam ordinarunt.

II. ܥܒܕܘ ܒܪ ܡܙܥܘܪ *Abdo barMazour,*

Alterum nomen, *Abdo*, eiusmodi est, vt et Arabicum esse possit et Syriacum : *Seruium* interpretari licet. Ita Οβοδᾶς rex Arabum apud Iosephum. (1) Apud Cornelium Tacitum (2) est *Abdus* eunuchus regis Parthorum, seu Syriaci seu Arabici generis et apud Theodoretum Cyrenensem Αβδας episcopus Persarum. Etiam *Mazur* patris nomen et Arabicum et Syriacum esse potest, vt puto, a raritate capillorum. In genealogia Arabum (3) ab Abrahamo Ecchellensi memoratur *Massarus* Nazari filius et *Abadus* Nazari istius ex altera coniuge filius. Apud Herodotum tamen *Mazares* Medus etiam est. Dionysius Telmariensis ab anno Abrahae 1884. eum regnasse tradit annos septem. Si Osrhöes medio anno 1880. imperium adeptus est, et annos quinque regnauit, sequitur, eum medio anno 1885. Seleucidarum 181. superstitem fuisse. Non enim est vero simile ab ipsis Kalendis Septembribus A. P. I. 4577. regnare coepisse. Igitur aut paullo ante annum 1880 regnum instituit Osrhöes, aut non omnino quinque regnauit annos. Sane vt alterutrum mihi per-

---

(1) Antiquit. Iud. l. XIII. 21. XVI. 11. (2) Annal. l. VI. 31. (3) In Supplemento chronici orientalis. p. 137.

persuadeam, Chronicon Edessenum facit, quod A. Seleucidarum 180. hoc est Abrahae 1884. Edessenum regnum coepisse testatur: vt mihi videtur, ab auspiciis huiusce Abdi. Nam frequens hoc est, vt diuersa regnorum initia consignentur a diuersis regibus. Sed ponamus, anno Abrahae ineunte vtrumque esse auspicatum: nihil enim magnopere accurationi nostrae ea via decedit, et definiri res ita, vt dies nobis in calculo excidant nulli, per monumentorum inopiam non potest. Abdus initia regni non diu quieta habuit. Nam Antiochus Sidetes, vt Parthos perniciem sibi molientes vi et armis coerceret, copiis in vnum coactis, anno Seleucidarum 182. mouit in Mesopotamiam. *Aduenienti*, vt ait Iustinus, (4) *multi orientales reges occurrere, tradentes se regnaque sua cum execratione superbiae Parthicae: nec mora congressioni fuit: Antiochus tribus praeliis victor, cum Babylonem occupasset, magnus haberi coepit: itaque omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui, praeter patrios fines, fuit.* In eorum numero regum Abdum quoque fuisse necesse est: et tradidisse sese sub verem anni 182. Seleucidarum, Olympiadis CLXII. 2. Nam Antiochum e Syria expeditionem fecisse per superiores Euphratis regiones, in quibus Edessa fuit, et ipsa gerendi belli ratio postulat, ne si inferiora Mesopotamiae petiisset, excursioni Parthorum Syriam a tergo omnem nudaret, et testimonio est praelium cum Indathe Par-

 tho-

(4) L. XXXVIII. 10.

thorum duce commissum ad Lycum fluuium sub Pentecosten Iudaeorum. De tempore Nicolaus Damascenus auctor est. (5) Nam post Indathen victum, duos dies Antiochum quieuisse scribit, vt, qui cum Ioanne Hyrcano militabant Iudaei, sabbatho et pentecostes, qui sequebatur, primo die, festiuitati vacarent. Lycus autem fluuius in Hyrcania ab oriente in Tigrim incidit, vt ex eo intelligas, per superiorem Mesopotamiam Antiochum petiisse Parthos et sub verem Edessam redegisse in potestatem. Anno post, seu Seleucidarum 183. Antiochus a Parthis in hibernis oppressus est. (6) Demetrius, quem in Hircania egisse diximus, sub exitum anni 182. irruperat in Syriam. Antiocho deuicto, Parthi consilia retrahendi Demetrii nequidquam agitarunt. Ille enim Cleopatrae coniugi reconciliatus, Parthorum insidias eludebat. Parthi pacando Caucaseos populos districti, Syriam nihilo minus in oculis ferebant, quam ex opportuno aggrederentur armis. Et Ioannes Hyrcanus libertate parta, cum Syriae Phoeniciaeque, tum Arabiae et Idumaeae praegrauis erat. Parthis per auxiliorum Syriacorum insidias cum rege trucidatis, Demetrius Soter, aduersus Ptolemaeum Physconem moto bello, ab Alexandro Zabina aemulo et regno exuitur et vita. Is status regnorum Syriacorum Parthicorumque fuit, re-

gnan-

(5) Apud Iosephum Antiquit. XIII. c. 16. Georgius Syncellus p. 292. perperam tradit, ab Antiocho Grypo Sindam, vt vocat, Parthorum ducem ad Lycum esse fusum. (6) Graeca Eusebii p. 71.

gnante apud Edessam Abdo, distracta interim Mesopotamia ancipitibus rerum casibus. Decessit Abdus anno Abrahae 1891. exeunte, cum turbatissimae res in Syria essent, per praua studia Cleopatrae reginae Seleucique filii et defectionem Antipatri Cloniique Aeropi ducum.

III. ܦܪܕܫܬ ܒܪ ܓܒܪܘ *Paradascht bar Gabarou*, seu Paradastes Gabaraci filius, Dionysio dicitur ab anno Abrahae 1894. regnasse quinque annos. Ex nostris rationibus A. Abrahae 1892. successit. Incidit eius initium in turbas illas Syriacas, quas paullo ante attigi. Et Parthi quidem a Caucaseis populis, quos Iustinus (7) Scythas vocat, bello victi erant: Mesopotamiae tamen possessionem sibi vindicarunt. Quapropter Appianus Alexandrinus (8) recte prodidit, Parthos ab hoc maxime tempore, auulsam a Syriae regno Mesopotamiam suis opibus adiecisse. Paradastes vtique Parthicam originem et suo et patris nomine indicat, siue a Parthis Osrhöenae rex sit datus, siue ab Edessenis per assentationem ex eo populo lectus fuerit.

IV. ܒܟܪܘ ܒܪ ܦܪܕܫܬ *Bacru bar Paradascht*, seu Bacrus Paradastae filius. Est autem بكر, *Ba-*

I 2

(7) XLII, 1, 2.

Baker Arabicum nomen *cameli* et *tribus*, ex quo *Abubaker* ſocer Mahometis, multique alii (9) et Diarbaker veterum Amida, et tota Meſopotamia, a tribu Arabica *Baker*, quae in ea conſedit. Dionyſio dicitur ab anno Abrahae 1900. regnaſſe annos tres. Nos eum arbitramur iniiſſe regnum anno Abrahae 1897. Interea Antiochus Grypus in Syria ſic ſatis tranquille regnauit.

V. ܒܟܪܘ ܒܪ ܒܟܪܘ *Bacru bar Bacru*

ab anno Abrahae 1900. ineunte regnauit, vt Dionyſius habet, annos viginti. Sic etiam ex noſtris rationibus. Extremis annis ſocios regni habuit Manum et Abgarum. Manum Dionyſius tradit, anno Abrahae 1918. regnaſſe menſes quatuor. Nos, cum viginti annos Bacri numeramus, deſinimus in anno Abrahae 1920. ineunte, cum Abgarus, qui poſt Manum ſocius regni fuit, Bacrum occidit. Abgarus duos annos ſolidos et quatuor menſes regnauit cum Bacro: igitur in ſocietatem regni adſcitus eſt anno Abrahae 1917. ante menſem Maium anni periodi Iulianae 4615. Ex quo conficitur, Manum ante eum cum Bacro regnaſſe quatuor menſes, ab auſpiciis anni periodi Iulianae 4615. Non poſſumus, ex hypotheſi noſtra calculum ducentes, a vero tempore tam longe aberrare, vt Dionyſius Telmarien-

(9) Sahditae originem trahunt a Sahdo filio Bacri. Abrahamus Ecchellenſis in Supplem. Chronici orientalis p. 137.

mariensis. Est autem, vt opinor معنو *Maanu* illud vocabulum, a quo Edessenos Mercurium Μόνιμον appellasse apud Iulianum (10) memoriae prodidit Iamblichus. Nam vt Mercurius eloquentiae et mercaturae praefectus fuit, ita Μόνιμος Edessenus deus, si ab ܡܢܐ (vnde *Manu* est) deriuetur, et facundiae et negotiationis potentem significat. Apud Conseranos titulus fuit: (1)

M I N E R V A E
B E L L I S A M A E
S A C R V M
Q. V A L E R I V S
M O N I M....

Superstitionis Syriacae monumentum esse, ex Mineruae Belisamae nomine apparet, quod *dominam* seu *reginam coeli* significat. Philo Byblius ex Sanchuniathone Berytio (2) τοῦτον θεὸν ἐνόμιζον μόνον οὐρανοῦ κύριον ΒΕΕΛΣΑΜΗΝ καλοῦντες, ὅ ἐστι παρὰ Φοίνιξι Κύριος Οὐρανοῦ, Ζεὺς δὲ παρ' Ἕλλησι, *hunc deum putabant solum coeli dominum, Beelsamin vocantes, quod est Phoenicibus dominus coeli, Zeus Graecorum.* Idem ille Philo (3) Βάαλτιδα Phoenicum interpretatur Dionem seu Venerem Οὐρανίαν. Mirum cur non potius Iunonem. Abydenus: Βῆλος καὶ βασίλεια Βῆλτις. Sed liberum erat, cui deo deaeue ex suo concilio, aliquod Phoenicicae aut Syriacae superstitionis nomen, Graecus homo aut Latinus compararet. Hic Q. Valerius

 Mo-

(10) Oratione in solem p. 150. ed. Spanh. (1) Gruterus p. 1067. 2'
(2) Apud Eusebium praep. euang. p. 34. ed. Colon. (3) ib. p. 38.

Monimus Mineruam esse maluit reginam caeli. Illud igitur cognomen Monimi, Syri hominis fuit: Sic (3)

P. AELIVS. P. L.
SALVIVS
CATIA. C. L. MONIME.

Liberta e mancipio Syriaco. Est et Helius Monimus et Monime Crescens mater Aelii, in inscriptionibus. Helius nihil aliud quam Aelius. Vt ille Catulli,

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, et hinsidias Arius insidias,
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
Cum, quantum poterat, dixerat hinsidias.

In foeminis Graecis alioqui nota est Μονίμη Milesia Mithridatis Magni coniux: (4) sed quae, vt puto, nihil Syriaci in nomine habuit. Nam Μόνιμος per se Graecum vocabulum est, quo Philo Iudaeus delectatur, cum *deum vnicum et solum* dicit, et in nominibus Graecis, vt ille Monimus Syracusius Diogenis Sinopensis imitator canis, vt Monimus Pythionis qui Panticam Cypriam ex Olympiadis gynaeceo in matrimonium petiit, teste Phylarcho (5) vt ille Monimus, e cuius Θαυμασίων συναγωγῆ Clemens Alexandrinus, in Protreptico (6) quaedam adfert. Sed cum Graeci peregrina vocabula efferebant, plerumque deflectebant ad notos sonos, inde Manus, Μόνιμος Habemus tamen apud Suidam et Theodosium in excerptis Dionis *Mannum*, quod nomen in Lucillae Augustae numo a P. Segui-

(3) apud Gruterum p. 959. 5. (4) Plut. in Lucullo p. 503. in Pompeio p. 639. alii (5) apud Athenaeum p. 609. (6) p. 27.

Segniuo euulgato exstat, ΜΑΝΝΟϹ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟϹ ΒΑϹΙΛΕΥϹ et nescio an similiter nomen dei Monimi verius expressum sit a Dione Cassio, (7) cum ait: τὴν Μαναιτιν χώραν τῆς Αρμενιας ὅσαν ἐ Θεῷ τινι ἐπωνύμῳ ἀνακειμένην. Sub hoc Mano rege Dionysius ad annum Abrahae 1918. scribit, regnum Syriacum in Antiochia desiisse, hoc est Olympiadis CLXX. 2. Ortum hunc errorem puto ex Eusebio, quem sequitur Dionysius. Is enim ad Olympiadis CLXXI. 4. ἡ Συριας αρχὴ κατελύθη et tamen addit: διαμείνασα ἔτη σν. Hos 250. annos prudens praetermisit Hieronymus: alium vero grauiorem commisit errorem, cum Eusebium sic conuertit: *hucusque Syria possessa per reges, in Romanam ditionem cessit.* Nunc enim plane sine omni excusatione Eusebius traduci potest. Sin eum, vt Graeca in excerptis exstant, accipimus, confusio ex eo nata videri potest, quod 250. fere annos Syriacum regnum fuit, cum, vt dicam postea, a Pompeio est in prouinciam redacta, Olymp. CLXXIX. 1. qui erat Seleucid. 249. Econtrario Olympiadis CLXXI. 4. fuit Seleucidarum 220. Eusebius autem circiter hunc annum a quibusdam notari inuenerat, Antiocho Grypo occiso, dissolutum esse Syriacum regnum: quid enim ab illo tempore, quod vel vmbram pristinae maiestatis exhiberet, in Syria superfuit? adeo vt denique Syri, non multis post annis, perturbationibus et desperatione compulsi ad Tigranem Arme-

(7) p. 26.

menum se conferrent. Antiochus Grypus Olympiadis CLXX. 4. si Porphyrium sequimur, (8) Heracleonis insidiis occisus est. Propius ab eo tempore abest Dionysius, quam Eusebius. Aut, si mauis, quod mihi quoque videtur verosimillimum, Dionysius eos secutus est, qui in Antiocho Grypo desinebant: Caesariensis autem ille, in oculis habuit Malchum, aut vt Graece dici maluit, Porphyrium Tyrium, qui in Philippo, Antiochi Grypi filio desinit, iisdem verbis, quibus Eusebius: ἀφ᾽ οὗ ἡ κατὰ Συρίαν ἀρχὴ κατελύθη. ἀπὸ μὲν τοῦ Αντιγόνου εἰς ἔτη σοδ, ἀπὸ δὲ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος ἔτη σλθ. Vbi error numerorum ex annis ab Antigono et Seleuco comparatis, perspicue colligitur. Atque a Seleuco vsque ad annum secundum Philippi sunt anni σιθ, ita vt 219^mus annus cum Olympiadis CLXXXI. 3. concordet, quem diserte ponit Porphyrius. Anni vero ab Antigono, iam olim corrupti fuerunt, sed nunc sunt corruptiores. Vereor enim, ne Porphyrius imperite secutus sit Appianum Alexandrinum, (9) apud quem ita legimus: ἡ δ᾽ ἀρχὴ τῶν Σελευκιδῶν ἐς ἑβδομήκοντα ἐπὶ διακοσίοις ἐνιαυτοὺς περιίκετο, quibus, inquit, anni quatuordecim Tigranis addendi sunt, si ab Alexandro Macedone supputemus, ad id tempus vsque, cum Syria Romana prouincia facta est. Ibi enim seu παρόραμα Appiani seu librarii culpa, sed vetus adeo fuit, vt posset Porphyrio illudere, cum τρίακοντα tantum scribendum esset: sunt

(8) Excerpta Scaligeri p. 62. (9) p. 215.

ſunt enim 230. anni ab Alexandri morte: aut, ſi ita accidit, vt ille numerus in Appiano pariter et Porphyrio poſterioribus temporibus corrumperetur, ſaltem Porphyrius culpa non vacat, qui σλδ 234. ſcripſit, vt additis annis quatuordecim, quos Appianus Tigrani adſignat, annus 248. exiret, qui propemodum verus eſt Syriae in prouinciae formam redactae. Conſilio hic error commiſſus eſt, non ſolo errore ſcribarum.

VI. ܐܒܓܪ ܦܘܩܐ *Abgar Phico*,

ſeu Abgarus Phicas, primus celebre hoc Abgarorum nomen geſſit, quod ΑΒΓΑΡΟϹ et ΑΥΓΑΡΟϹ in numis editur. Dio Caſſius, Zonaras, Cedrenus, Damaſcenus, Acta Synodi ſeptimae, Menaea, Αὔγαρος, Raphael Volaterranus *Abagarus*, forte ex Cornelio Tacito, apud quem nunc eſt *Abbarus*: aut ex Hieronymo qui plane *Abagarum* habet. Appianus Ακβαρος, Dio quoque Αγβαρος, vt Eugarius Scholaſticus: ita etiam apud Euſebium editum eſt ex codice regio Pariſino, quamquam Henricus Valeſius, qui hoc nomen maxime probat, in codice Mazariniano haud aliter reperit, quam Αβγαρος. Suidas Αυγαρος, Ακβαρος, (Ακβαρος ὁ τῆς Ἐδέσσης βασιλεὺς inquit) ſic enim diuerſis modis repererat apud ſcriptores. De eo nomine Ezechiel Spanhemius quoque diſputauit. (10) Is cenſet, item

K vt

(10) t. 1. p. 261. de vſu et praeſtantia numiſmatum.

vt ante eum Henricus Valeſius, (1) plane *Acbaros* fuiſſe dictos. Neque ego magnopere eos reprehenderim, qui Ακϐαϱον aut Αγβαϱον ſcripſerunt. Nam اكبر *Akbar* Arabibus *maximum* ſignificat. Inter reges Edumaeos eſt *Chanon ben Akbor* (2) aut Arabice حنن بن اكبر *Chanan ben Akbar*. Et poteſt fieri, vt Arabes Scenitae ſic vocauerint Abgaros Edeſſenos, vnde nomen ad Romanos peruenerit. Nos tamen numos et Syriaca monumenta tutius ſequimur. Asſemanus noſter Syriacum eſſe contendit et *claudum* (3) ſignificare, Spanhemioque obiicit, quo minus ex Arabico duci poſſit ἔτυμον, id obſtare, quod Edeſſeni Syri fuerint, non Arabes. Hoc extremum mihi non ſatisfacit, Edeſſenorum conuerſiones conſideranti, ſaepe enim reges a finitimis petierunt. Et Phicas quidem cognomen Syriacum eſt, veluti *mutum*, vt amicus noſter interpretatur, ſeu vt Thomas a Nouaria, (4) *balbutientem* dicas. Regem vero monſtroſum, qui ſimul claudicauerit et ſeu balbutierit ſeu mutus fuerit. Mirum ni idem et caecus fuit et ſurdus. Quidquid id ſit, malim equidem, niſi quis intercedit, Parthicum nomen fuiſſe. Nam Moſes Chorenenſis (5) teſtatur, ab Aſſyriis et Graecis Armenicae pronunciationis ignaris Աբգար *Abgar* dici, quaſi Աւագայր *Avagair*, *primarium et ſum-*

(1) Ad fragmenta Dionis Cocceiani p. 101 ad Euſeb. p. 21. (2) Geneſ. XXXVI. 38. (3) Bibl. Vaticanae t. I. p. 261. (4) In Theſauro Arabico Syriaco p. 175. (5) p. 165.

ſummum virum. Haicana autem lingua eſt vetus Parthica. Ita rectiſſime ſcribunt, qui ΑΒΓΑΡΟΝ habent: proxime eos, qui ΑΥΓΑΡΟΝ, pro qua ſcriptura Franciſcus Combeſiſius (6) pugnat. Dionyſius ad annum Abrahae 1918. Abgarum Phicam dicit annos XXV. menſes IV. vna cum Bacro regnasſe et ad annum 1934. eum interfeciſſe Bacrum ſolumque regnaſſe annos XXIII. menſes V. Nos ex annis ſucceſſionis conſtituimus initium regni, quod Bacro ſocio tenuit, in anno Abrahae 1917. ita vt ſolus regnare coeperit anno 1920. ineunte. In eius aetatem regis incidunt tumultus inter Antiochi Grypi et Antiochi Cyziceni filios, quorum pertaeſi Syri ad Tigranem Armenum ſe contulerunt. Is regno Syriaco potitus eſt, Seleucidarum anno 234. ſi quatuordecim annos regnauit, vt conſiderantibus res in Syria geſtas vere ſcripſiſſe videbitur duobus locis (7) Appianus: quamquam, vt modo indicaui, quatuor anni, in quibus filii vtriusque Antiochi inter ſe digladiati ſunt, apud Appianum et Porphyrium exciderunt, qui econtrario a Trogo Pompeio (8) perperam ſunt adiecti annis Tigranis. Tigranes Syriae praefecit Magadaten. Addit his Appianus, Tigranem iam antea ἔθνη τινα τῶν περιοικων ἰδιοις δυνάςαις χρώμενα ſubieciſſe imperio atque ex eo tempore regem regum dictum. Cui in Lucullo Plutarchus concinit. (9) Nam Tigranem tradit e Cilicia et Cap-

K 2 pa-

(6) Ad Conſtantini Imp. Hiſtoriam imaginis Edeſſenae p. 104. 105.
(7) p. 190. 215. (8) Iuſtinus l. XL. 1. (9) p. 505.

padocia, quarum alteram, Syris deuictis occupauit, hanc iam antea tenuit, Graecas colonias deduxiſſe in Meſopotamiam : ob eam autem cauſſam multos reges eum enixe coluiſſe et quatuor cum eo aſſidue fuiſſe, tamquam obſides. Strabo:(10) *Tigranes Parthorum ditionem populatus, Niniuen et Arbela* (τήν τε περὶ Νίνȣ ϗ τὴν περὶ Ἄρβηλα) *coepit, tum* ϗ τὴν λοιπὴν Μεσοποταμίαν, ἔτι δὲ ϗ τὴν Συρίαν αὐτὴν ϗ Φοινίκην ἀνακράτος εἷλεν, *etiam reliquam Meſopotamiam ipſamque Syriam et Phoeniciam vi occupauit.* Ex quo intelligitur, Abgarum Phicam quoque et ſucceſſorem eius, Tigrani obnoxios fuiſſe. Huius vero Abgari primis annis, Mithridates in Ponto bellum Romanum animo agitabat : ea res Parthorum curam aduertit. Et L. Cornelius Sulla ex praetura, quam L. Marcio Philippo, Sex. Iulio Caeſare Coſſ. A. V. C. 663. geſſerat, anno poſt Ciliciae propraetor legatusque in Cappadocia, Ariobarzanen in regnum reſtituit, Armenios profligauit. *Ad eum primum omnium Romanorum legati Parthorum venerunt*, vt ait Velleius Paterculus. (1) Sed et Velleius tempora confudit et Sex. Rufus, (2) cum legatos ad Sullam Procos. contra Mithridatem bellum gerentem veniſſe cenſent. Liuius autem (3) et Plutarchus (4) hoc tempore id factum retulerunt, quo nos ponimus. Sulla A. V. C. 666. Cos. fuit, anno ante ad vrbem fuit et conſulatum petiit, ergo anno 664. propraetor Cappadocas Armeniosque contudit et ad Eu-

---

(10) p. 622. (1) l. II. c. 24. (2) p. 35. (3) Ep. LXX. (4) p. 453.

Euphratem Parthorum legationem de foedere et amicitia audiuit. Ad Euphratem autem Orobazum Arſacis legatum Sullam conueniſſe, Plutarchus auctor eſt. Offenſus eſt Arſaces, quod Orobazus Sullae ſummum locum inter conſidendum reliquiſſet: itaque Mithridatis conſiliis poſtea fauit. Mithridates vero vt opportunum ſenſit rebus ſuis Arſacen, eum ad ſocietatem aduerſus Romanos ineundam concitauit, vt eſt in fragmentis hiſtoriarum Salluſtii epiſtola regis ad Arſacen teſtis, ſuaſitque, vt e Meſopotamia inuaderet Romanos, dum ipſe ex Armenia erupturus eſſet.

VII. ܐܒܓܪ ܒܪ ܐܒܓܪ *Abgar bar Abgar*

Eius primordia regis Dionyſius ponit anno Abrahae 1044. annos adſignat XV. Aſſemanus putat legendum annos XIX. Ego mutandi neceſſitatem non video. Quinque menſes ad annos XXIII. ſuperioris regis adiecti perſuadent nobis, vt hunc Abgarum principatum iniiſſe cenſeamus anno Abrahae 1943. a Februario Iuliano A. P. I. 4641. Hoc rege bellum Mithridaticum geſtum eſt a L. Lucullo et Cn. Pompeio, quorum victoriis Tigranes quoque acceſſit. Lucullus pulſo Mithridate A. V. C. 683 in Syriam duxit aduerſus Tigranem, et Magadatem regno eiecit, inde Armenia peragrata, in Mitilenam prouinciam Armeniae minoris et Meſopotamiam deſcendit Niſibinque cepit. Nam Mithridates, claſſibus ſuis, ad

Te-

Tenedum et in mari Aegaeo victis, vt Memnon auctor est, (5) totis viribus incubuit ad bellum reparandum, et ad concitandos tam Armenos quam Parthos. Sed in Ponto victus magno praelio, aegre auffugit in Armeniam, vbi annum vnum octo menses egit, (6) donec a Tigrane in conspectum admissus est. In hoc tempus incidunt ea, quae M. Tullius pro lege Manilia dixit, magnis cum aduentitiis multorum regum et nationum copiis adiutum, *hoc enim fere sic fieri solere accepimus, vt regum adflictae fortunae facile multorum opes alliciant ad misericordiam, maximeque eorum, qui aut reges sunt, aut viuunt in regno, quod regale illis nomen magnum et sanctum esse videatur.* Eorum in numero Abgarum fuisse non dubito, qui Tigrani priuatim obstrictus, arma ceperit pro Mithridate. Sed oppressus est aduentu Luculli in Mesopotamiam, Romanisque se suaque tradidit. Sic enim Sex. Rufus: (7) *huic Lucullo et philarchi Saracenorum in Osrhoene superati cesserunt.* Iornandes in regnorum successione, (8) cum non intelligeret, cur Sextus Osrhoënos dixerit Saracenos, qui error ex quo fonte manauerit, supra daclaraui, scribit, per Lucullum phylarchas et Osdroënos et Saracenos deuictos esse. Postquam etiam Tigranes A. V. C. 685. ad Tigranocerta fusus fugatusque est, tum vero ad Lucullum pacis caussa legati ex toto fere oriente, hoc est, ex Parthia et omni Mesopotamia venerunt, vt ex Plutarcho et Dione Cassio cognouimus. Igitur ante

(5) apud Photium p. 383. (6) ib. p. 392. (7) p. 32. (8) p. 42. ed. Lindebrogii.

ante eum annum, A. V. C. 684. exeunte, Edeſſa in poteſtatem Romanorum veniſſe, hoc autem anno 685. Abgarus in fidem receptus fuiſſe videtur. Nam appropinquante hyeme, A. V. C. 684. Lucullus ex Cappadocia traiecit Euphratem, vt Tigranocerta peteret: quae via ſane Edeſſam duxit. Quamquam Hiſtoria Miſcella (9) ante eam hyemem ſcribit: *Meſopotamiam et Syriam et Phoenices partem occupauerat*, tamen hoc de Meſopotamia vanum eſt. Tigranes, cum Romanos finibus Armeniae appropinquare ſenſit, legatos miſit ad Phrahatem Parthum cum mandatis, *παραχωρεῖν αὐτῷ τὴν Μεσοποταμιαν*, (10) *ſe totam ei cedere Meſopotamiam*, ſi arma conſociaret aduerſus Romanos: at Phrahates tum Armenios legatos, tum Romanos in incerto ſuſpenſos dimiſit. Lucullo ſucceſſor datus Cn. Pompeius, qui ex Armenia inuaſit Meſopotamiam, ad Amiſum, nondum confecto bello, prouincias deſcripſit et meritis dona diſtribuit. Multi duces dynaſtaeque et reges duodecim ad Pompeium conuenerunt, vt habet Plutarchus. (1) Xiphilinus (2) ait, multis regibus et dynaſtis ius dixiſſe et reſponſa dediſſe praeſentibus, aliis confirmaſſe regna, aliis principatum auxiſſe, alios depreſſiſſe. Haec acciderunt A. V. C. 689. Fuit igitur eo etiam tempore in caſtris Romanorum Abgarus, *ἐνσπονδος Ρωμαιοις ἐπι τοῦ Πομπηιου*, vt Dio Caſſius teſtatur (3) eoque in bello Pompeium opibus ſuis adiuuit, vt Appianus habet, (4) quare eodem

(9) p. 39. ed. Murat. (10) Memnon apud Photium p. 393. (1) p. 643. (2) p. 5. (3) p. 145. (4) p. 229.

dem teste Appiano benigne a Pompeio habitus et Φιλορωμαῖος dictus est. Qua in re eum iuuerit Abgarus, Dio Cassiusdeclarauit. (5) Nam cum e Gordyene L. Afranius legatus Pompeii per Mesopotamiam imperatorem in Syriam sequeretur, in itinere aberrauit: et periisset cum omnibus copiis, nisi Carrhaei benigne praebuissent necessaria. Carrhas autem ad Osrhoënum regnum eo tempore pertinuisse, dubitare nos minime oportet. Cn. Pompeius statum orientis eum reliquit, quem Sex. Rufus (6) describit: *receptae sunt*, a Tigrane, *Mesopotama Syriae et aliquanta pars Phoenices*, *atque intra Armeniam maiorem regnare permissus est.* MesopotamiaSyriae, est Mesopotamia a Syris inculta,cum reliquam Mesopotamiam tenerent Arabes et Parthi. Strabo (7) magnam,et praecipuam vero Mesopotamiae partem Tigrani fuisse relictam scribit. Defuncto Edessae Abgaro vnius anni interregnum fuit, Dionysio teste.

VIII. ܡܥܢܘ ܐܠܗܐ *Maanu Aloho*

seu Manus Deus, vt Αντίοχος Θεός. Dionysius A. 1960. Abgarum obiisse scribit et fuisse Osrhoënos annum vnum sine rege, propter contentiones de principatu exortas: deinde regnasse hunc Manum cognomine Aloho seu Θεόν. Assemanus suis ex rationibus arbitratur A. 1964. obiisse Abgarum et interregnum A. 1965. esse ponendum. Nos ex instituto nostro, Mani Dei auspicia

(5) p. 35. (6) p. 37. (7) p. 862.

ſpicia A. 1959. a Februario Iuliano A. P. I. 4657. repetimus. Hic eſt ille, quem ab inſidiis Craſſo comparatis cognouere Romani, magno ſuo malo. Sex. Rufus eum vocat *Abgarum transfugam*. Appianus, (2) Ακβαρον Φύλαρχον Αράβων. Dio Caſſius, (3) μέγισον δὲ αὐτοὺς ὁ Αὔγαρος ὁ Ὀσροηνὸς ἐλυμήνατο, ἔνσπονδος γὰρ τοῖς Ρωμαίοις ἐπὶ τοῦ Πομπηίου γενόμενος ἀνθείλετο τὰ τοῦ βαρβάρου, *maxime autem eos adflixit Augarus Orrhoenus, foederatus enim Romanis, Pompeio res gerente, nunc barbari partes praetulit.* Appianus in eandem ſententiam, Abgarum doloſum et lubricae fidei virum, tantae cladi maximum momentum attuliſſe ſcribens, ait: τοῦτον ᾔδεσαν ἔνιοι τῶν Πομπηίῳ συςρατευομένων ἀπολαύσαντά τι τῆς ἐκείνου Φιλανθρωπίας καὶ δόξαντα Φιλορωμαῖον εἶναι, *hunc meminerant quidam ex iis, qui cum Pompeio militauerant, Pompeii beneuolentia vti et amicum Romanorum haberi.* Erratum in nomine eſt. Abgarum iſtum Romani nouerant ex Magni actis, quae ad Plinii vsque aetatem legebantur Romae, idcirco eum ipſum putarunt eſſe, qui Craſſum in laqueos induxit. Neque ille fuit error militum Romanorum, qui cum Caſſio Longino quaeſtore Craſſianam cladem euaſerunt. Extant enim veri nominis veſtigia, in quibus Manum cognoſcamus. In Plutarcho Φύλαρχος Αράβων, Αριάμνης dicitur. Ex eo puto Suidas: Αριάμνης ὄνομα κύριον. Hoc *Ariamnes* proxime abeſt a Mani nomine. Forte enim apud Plutarchum Αριάμνης

L

---

(2) p. 229. (3) p. 145.

μνης seu potius Μαεμμάννης scriptum fuit, plane Syriacum ܡܥܢܘ ܡܪܝ *Mar Manu* aut *Mari Manu*, *dominus Manus*. *Mar* autem dignitatis caussa etiam regum titulis aequabatur. Rursum apud Sex. Rufum, vt Vinctus annotauit, in quibusdam codicibus *Marachus* dicitur, in aliis *Macorus*, ex quo coniicio, *Mar Manum bar Mazur* regis perfidissimi fuisse nomen, quod Romani milites prodiderint. Sic Florus quoque *transfugam Syrum Mezerum* vocat, ex quo apud Appianum Μαζάρθης corruptum. M. Licinius Crassus post consulatum cum Cn. Pompeio A. V. C. 699. gestum, profectus est in prouinciam, resque in Mesopotamia non magnas quidem, attamen feliciter gessit, deinde, vt Appianus habet, discessit in hiberna. Exacta hieme aduersus Parthos duxit, qui primo vere irruperant in Mesopotamiam, neque longe ab Edessa et Carrhis aberant. Tum igitur τὴν Μεσοποταμίαν σατραπείαν sibi subiecerunt, vt Appianus testatur: eam inquam partem Mesopotamiae, quam Pompeius Tigrani reliquerat. Manus rex metu Parthicae potentiae in propinquo sitae, Romanos prodendos ratus, qui praesertim tam auare pecunias exegerant, Crasso quidem opes suas liberaliter impendit, Parthis vero Crassi consilia aperit: si qua vtilia in rem Crassus ceperat, dissuasor, si praua, hortator aderat, dux item non magis itineris, quam in medias insidias. (4) C. Cassius quaestor in primis erat auctor Crasso, vt copias con-

(4) Dio p. 145. Plutarchus, Appianus, haec et quae sequuntur, tradunt.

contineret intra aliquam earum vrbium, quas in potestatem redegerat, donec aliquid certi de hostibus adferretur, aut si ducere Seleuciam perseueraret, ne discederet ab Euphrate, quo commeatus deuehi possent. Abgarus, quo Crassum a flumine et montibus, locis minime aptis equitatui Parthico, in campos patentes abstraheret, vt erat facundus, exorsus orationem a Cn. Pompeii laudibus, (sic Appianus narrat) ad Crassi potentiam flexit: incusare deinde, quod occasionem gerendae rei e manu effluere pateretur, hortari, vt imparatos opprimeret hostes, refugituros in Hyrcaniam, vbi moueri signa acceperint: monere, ne fineret vires validiores animumque colligere: Sillacem ducem nusquam apparere, Surenam alterum ducem Parthorum solum oppositum esse, praedae magis Romanorum, quam discrimini. Ita Crassum auidum opprimendi ipsa celeritate Surenam, per solitudines ducit, adeo fidentem, vt, cum Ariarathes Armenus, qui Orodis impressione distinebatur, ne opem ferret, auctor esset Romanis, vt ad se deflecterent in Armeniae montes, sic intercipi Orodem posse, sin aliter visum, planitiem certe cauerent, Crassus id vnum superbe responderit, sibi non tantum esse otii, vt Ariarathen curet, repetiturum ab eo postea proditionis poenas. At Manus per Edessam et Carrhas, per medios deinde campos arentes nudosque arboribus ducebat, vbi riuus nullus, harena immensa, solis ardores intolerabiles. Id vero in primis aegre ferre Cassiani milites, Manumque conuitiis incessere. Ille

 ad-

adequitare vltro et blande alloqui et hortari , durarent paulliſper et accelerarent gradum , veluti ad certam victoriam. Interdum cauillabatur , qui ſic concidiſſent Martii ſpiritus ? neque enim fontes et riuos et vmbram et balinea et continuata toto itinere diuerſoria ſe iis oſtendiſſe , ſed Arabum et Aſſyriorum deſerta : haec prius quam hoſtem ſuperanda eſſe. Vbi propius ad hoſtem erat ventum, Craſſo Manus rurſum imponit atque ſpeculandi praetextu cum Surena congreditur. Re cum eo compoſita, Romanos ſecuros adhuc in inſidias ducit , quas Surena cum maiori parte copiarum comparauerat. Praemiſſus a Craſſo filius P. Craſſus, adoleſcens impiger , tamquam ad facilem victoriam , fugientes conſulto hoſtes conſectatus praecipitat in eam manum , quae in occulto conſederat. Imperator cum omni peditatu vlturus filii necem gradum accelerat , impar autem ab omni parte et pugnandi genere eluſus, ſuſtinet aliquantiſper hoſtem , donec committendi praelii facultas data. Tum vero Manus, vbi Romanos aegre ſe contra Parthos defendere videt, a tergo exortus cum ſuis, circumuentos in medio caedit atque hac illac ad opem ferendam ſe vertentes Romanos inter ambiguos tumultus adeo in arctum compellit, vt tota acies vix commouere ſe poſſet. Nox caedi Romanae finem fecit. Craſſus ex fuga Carrhas, atque hinc in Armeniam ſe recipiens, fraude Surenae capitur. Praelium commiſſum eſt μεσȣ̃ντος τȣ̃ θέρȣς , media aeſtate, vt Dio habet, atque vt Ouidius in Faſtis VI. Idus Iunias. Puta A. V. C. 701.

Cum

Cum ad Orodem regem Craſſi caput perferretur, poſitae erant menſae atque Iaſon Trallianus tragoedus ex Euripidis Bacchis Agauen canebat: nam Orodes nec linguae Graecae ignarus erat, neque litterarum. Ibi Iaſon caput in diſcubitorio lectulo repoſitum corripit bacchabundus et pergit canere Euripidea illa:

> *Φέρομεν ἐξ ὄρεος ἕλικα*
> *νεοτόμον ἐπὶ μέλαθρα*
> *μακάριον θέαμα.*

Cum ad eum locum eſſet peruentum, vbi chorus:

> *τίς κατεφόνευσε νιν;*

proſilit Maxarthes (is inter conuiuas regios accumbebat) caput arripit, veluti qui Craſſi caeſi gloriam ſummo iure ſibi vindicaret, et quod Agaue apud Euripidem choro reſpondet, exſecutus accinit:

> *ἐμὸν ἐμὸν τὸ γέρας.*

Laetus ea cauſſa Orodes et illum, *οἷς πάτριόν ἐστι* *ἐδωρήσατο*, Iaſoni autem talentum dedit. A Maxarthe caeſum eſſe Craſſum, cum ad Surenam ſupplex accederet, Appianus et Plutarchus auctores ſunt. Plutarchus *Πομαξαίθρης*, vt nunc eſt in editis, nomen habet, pro quo in alio codice eſt *Αξάθρης*. Dio Caſſius annotat, non ſatis conſtare, an ab hoſte caeſus ſit Craſſus, an manu ſe ſua interemerit. Maxarthen illum credo eſſe hunc Manum Mazuris filium, (بر مزعور *Bar Mazour*) ex quo Plutarchus *Παρμαξάρθης* fecerit. Fuit vtique Manus poſt commiſſum praelium cum Surena et maximam totius rei geſtae laudem retulit, vt ex eo ambitioſior *Alaha* ſeu *Deum* a ſuis ſe dici pateretur. Quod illum Craſſi carniſi-

nificem Parthum fuiſſe tradunt Appianus et Plutarchus, id me non mouet: neque enim in his ſic accurati ſunt, vt verba eorum captare nos deceat.

IX. ܦܩܘܪ *Pacorus*, nomen et Syriacae Arabicaeque originis et in Parthicis admodum frequens. A Syris ad Romanos cognomentum peruenit, vt in inſcriptione apud Boiſſardum: (5)

M. AVRELIVS. PACORVS
M. COCCEIVS. STRATOCLES
AEDITVI. VENERIS. HORTORVM
SALLVSTIANORVM.

Apud eundem: (6)

M. AVR. PACORVS AEDI
TVVS. SANCTAE. VENE
RIS. IN SALVST. HORTIS

Arionae in Hiſpania eiusdem aetatis inſcriptio: (7)

IMP. CAES. AVG. PONTIF.
MAX. TRIB. P. XXXIIII.
COS. XIII. P. P.
L. CAETRONIVS. M. F. PACORVS.

Via Ianiculenſi aram Q. Caecilio Metello, T. Vibio Coss. A. V. C. 654. poſuit C. MINDIVS. C. L. PACORVS. (8) Venit igitur id nominis Romam e Syria iſto tempore, cum in vrbe Parthicum nomen vix

(5) Antiquit. Roman. parte quarta p. 127. (6) ib. p. 130. (7) Gruterus p. 226.8. (8) ib. p. 1035. 5.

vix fando adiuissent ciues, in Syria autem magnos mercatus exercerent. Hic Pacorus ad regnum peruenit anno Abrahae 1977. Quinctili mense A. P. I. 4675. Dionysius Telmariensis A. 1980 Manum obiisse et Pacorum ab eo tempore annos quinque regnasse scribit. Idem ille Dionysius, *eodem*, inquit, *anno, Pacorus et Bar Zaphrun dux exercitus, Syriam adorti, Hyrcanum Phaselumque fratrem Herodis in captiuitatem abduxerunt.* Assemanus putat Dionysium loqui de eo Pacoro, quem paullo ante Edessae regnare coepisse prodiderat. Quod nisi ex aliis argumentis atque ipso verborum decursu cognouit, ex his verbis non potuit planissime cognosci. Siue hunc Edessenum Pacorum, seu quem alium Dionysius nobis ferat, erratum certe est in tempore. Nos res gestas animo repetemus ita, vt quae sub Mano acciderunt Pacoro Partho duce, hoc loco cum iis complectamur, quae sub Pacoro rege Edesseno gesta sunt, quoniam Assemanus regem Edessenum et Pacorum Parthum Orodis regis filium, vnum putauit fuisse et eundem. Post cladem Carrhensem Parthi cum exercitu Syriam adorti sunt. His copiis praefuit Pacorus Orodis Parthorum regis filius, vt eum M. Tullius (9) et Iosephus (10) diserte vocant. Nupta cum eo erat Artauasdis Armenorum regis soror. (1) Nondum tamen ex ephebis excesserat, idcirco Osaces adolescentiae eius regundae datus est. Transgres-

(9) ad S. P. Q. R. l. XV. epist. I. ad Atticum l. V. 18. 21. (10) de B. Iud. l. I. 11. Florus, Iustinus, Dio Cassius, Sex. Rufus, Cornelius Tacitus, ex quibus sunt qi Pacorum regem vocant, quod esset domo regia natus.
(1) Cicero ad S. P. Q. R. l. XV. 1. ad M. Catonem l. XV. ep. 4.

gressi sunt Euphratem A. V. C. 702. nunciumque eius rei M. Tullius Cicero a legatis regis Commageni pertumultuose missis accepit Kalendis Septembribus. Erat Tullius cum proconsulari imperio in Cilicia: M. Calpurnius Bibulus, cui Syria prouincia euenerat, eam nondum tenebat : C. Cassius autem cum omni reliquo exercitu Crassiano , sub aduentum Parthorum intra Antiochiae moenia se receperat. Parthi cum ad Antiochiam castra metati essent , equitatum ad inuadendam Ciliciam misere. Hac re cognita , M. Tullius, qui in Lycaonia castra habebat, partem, quod per haec loca patentia irrupturi videbantur Parthi, partem vt Artauasden ab auxilio hostibus ferendo absterreret, regesque et populos Romano nomini foederatos confirmaret , praemissis equitum turmis , cum omni exercitu Ciliciae fines est ingressus. Equitatus Tullianus Parthos adortus maxima clade adfecit. Ea clade et quod ad opem ferendam ab Cilicia aduentare proconsulem fama erat , fracti sunt Parthorum animi. Soluitur obsidio Antiochiae. Cassius insecutus abeuntes, cum paucis ex itinere se obiicit extractosque in locum insidiarum, cum omnibus copiis inuadit. Cecidit eo in praelio Osaces : Pacorus e Syria excessit Octobri mense. M. Bibulus Procos. hostibus a Tullio et Cassio fugatis, in prouinciam venit Parthosque intestinis dissidiis inter se commisit , Ornodopante satrapa in regem concitato et Pacoro in patrem. (2) Ab eo tempore nihil memorabile gestum , donec post bellum Philippense T. La-

(2) Dio Cassius p. 150.

Labienus Caſſianarum partium, ex deſperatione rerum Parthos concitauit. Per abſentiam M. Antonii (eum a bello Parthico ex Syria in Aegyptum Cleopatra abſtraxerat) Labienus cum Pacoro maximisque copiis Parthicis Decidium Saxam Antonii legatum vicit et in Ciliciam vsque perſecutus ad mortem adegit. Ex eo Pacorus Syriam vniuerſam occupauit. Sola Tyrus in fide Romanorum permanſit. Pacorus hoſpitio acceptus a Phaſaelo, perſuaſit homini ſimplici, vt cum Hyrcano in caſtra ad Barzapharnam proficiſceretur. Herodes inſidias metuens, nequidquam obteſtatus Phaſaelum fratrem, vt Pacorum et qui cum eo erant, occideret, auertere eum a conſilio proficiſcendi ad Parthos non potuit. Ita Hyrcanus pacis foederisue ſpecie deceptus cum Phaſaelo in Parthorum manus peruenit. Phaſaelus ſibi ipſe vim infert: Hyrcanus in vinculis ducitur in Parthiam. Interim P. Ventidius Baſſus e Cilicia Labienum fugauit: Parthos auxilium ferentes deuicit et ad Ciliciae portas Pharnapaten Pacori legatum cum exercitu concidit, Syriam vacuam ab hoſtibus recepit. Parthis Euphratem transgreſſis, Romanus ſignis collatis et ſimulato opportune metu, repente in fidentes haud dubia fortuna Parthos exſurgit totoque inter Orontem et Euphratem ſpatio hoſtes magna ſtrage profligat. Ea in clade Pacorus cecidit, cuius caput cum per vrbes, quae defecerant, circumferretur, ſolo ſpectaculo perculſae ſe dediderunt. Nam ob clementiae et iuſtitiae laudem magno cum honore

M pro-

profecuti funt Syri. (3) Ita Parthi intra Mefopotamiam compulfi, Syria exceſſerunt. Occupata eſt Syria a Pacoro A. V. C. 714. eodem anno, fub Pentecoften Pacorus Hyrcanum circumuenit, A. V. C. 716. VI. Id. Iunias Pacorus cecidit. Nihil verius eſt his Antonii Pagii calculis. Dionyfius Telmarienfis perperam anno Abrahae 1980. Pacorum et Barzapharnem in Syriam Iudaeamque arma vertiffe tradit. Si Pacorus anno Abrahae 1977. vt nos fentimus, rex factus eſt Edeffae, Pacorus autem Orodis filius, A. Abrahae 1976. impreffionem fecit in Syriam, non longe abeſt a vero Dionyfius, cum Pacorum fucceffiffe in regno et Parthos irrupiffe eodem anno in Syriam fcribit. At Pacorus rex Edeffenus ad A. V. C. 720 fuperfuit, Pacorus Orodis filius A. V. C. 714. vt fupra dixi, caefus eſt. Sunt igitur Pacori duo, alter Orodis regis filius, quem in tanto fplendore vix decebat effe regulum Ofrhoenum: alter hic ipfe Edeffenus. Incidunt vero in huius Pacori regis aetatem res ab Antonio in Armenia geſtae, cum parum abfuit, quin Craffianam cladem aequaret fua. Denique vel hoc loco apparet, nos tutius annos fucceffionis regum e tabulis Edeffenis, quam Dionyfii annos confectari. Nam characterem temporis, quo Parthi in Syriam irruperunt et quo Pacorus Edeffae regnare coepit, nos hac via feruauimus, cum ab eo Dionyfius longiffime aberrauit.

X.

(3) Dio Caffius p. 462.

X. ܐܒܓܪ *Abgar*

noſtris rationibus regnare coepit A. Abrahae 1982. Quinctili menſe A. P. I. 4680. Dionyſius ab A. Abrahae 1985. tres annos regnaſſe prodit. His temporibus Antonius iterum in Armeniam duxit et Artauaſden, ſeu vt alii, Artabazen minis promiſſisque in caſtra ſua inuitatum in libera habuit cuſtodia. Inde obire Antonius caſtella: at Armeni alium ſibi creare regem Artaxiam. Eo ſuperato Antonius magna cum praeda in Aegyptum rediit, Artaxias ad Parthos transfugit. Hac opportunitate Artauaſdes rex Mediae vſus, Artaxiae Parthisque inſultauit: Artauasde a Parthicis opibus ſuperato, Artaxias paternum recuperauit regnum. *S*ic Dio Caſſius. Quantum Edeſſeni his rerum motibus a Romanis metuerint, quemadmodum ſe inter Medos Parthosque et Armenios varia fortuna diſtracti geſſerint, cuique, vt videbitur, arbitrari licet, cognoſcere nobis non eſt datum.

XI. ܐܒܓܪ ܣܘܡܩܐ *Abgar Sumaca*,

ſeu Ruber Dionyſio dicitur ab A. Abrahae 1986. regnaſſe annos tres. Secundum meam opinionem regnare coepit A. Abrahae 1985. a Quintili A. P. I. 4683. A. V. C. 723. paulo ante Actiacam pugnam, quae poſtridie Kal. Septembres commiſſa eſt. Asſemanus noſter, qui Pacorum illum Edeſſenum in

M 2 acie

acie victum a Ventidio Baſſo, cecidiſſe in Cyrrheſtica putabat, vt cum Dionyſio Telmarienſi in gratiam rediret, Mano Deo pro *duodeuiginti* annis, vt is habet, tantum *vndecim* attribuit, Pacoro autem pro *quinque* annis tantummodo *tres*, Abgaro pro *tribus* totos *nouem*. Ita cum Dionyſio incidit in A. Abrahae 1986. initium videlicet Abgari Sumacae. Nos, qui Pacorum Edeſſenum ab Orodis filio diſtinximus, eo opus non habemus, vt in rectam redeamus viam.

XII. ܡܐܢܘ ܣܦܠܘܠ *Manus Saphelul*,

ad regnum peruenit Quintili A. P. I. 4686. cum A. Abrahae 1988. adhuc numeraretur. Dionyſius initia eius cum A. Abrahae 1990. committit et annos 28. menſes 7. attribuit. Illo rege Octauianus Caeſar opprimendis factionum reliquiis et ordinandae reip. vacauit et A. V. C. 727. VII. Id. Ianuarias ſummum imperium a S. P. Q. R. in decem annos, cum prouinciarum diſtributione et Auguſti nomine accepit. A. V. C. 727. incidit in A. Abrahae 1989. cum Edeſſae ſeptimum menſem regnaret Manus. Deinde M. Appuleio, P. Silio Nerua Coſs. A. V. C. 834. ad componendum orientis ſtatum ab vrbe profectus Auguſtus, verem in Aſia et Bithynia, aeſtatem in Syria egit, Sami hibernauit. (4) Interea Claudius Ti-

(4) Videatur Henr. Noriſius in Cenotaphiis Piſanis p. 292.

Tiberius Nero cum legionibus ingreſſus Armeniam, ea in poteſtatem redacta, Tigranem Artauaſdis filium regem fecit. Eo terrore perculſus Phraates rex, Parthorum ſigna P. Craſſo et M. Antonio ademta captiuosque Romanos omnes ſtudioſe conquiſitos reſtituit. Sic Dio Caſſius et Cornelius Tacitus. Perſuadente Thermuſa, Phraates rex, qui eam ex pellicatu in matrimonium ductam mirifice diligebat, vocato in colloquium Tiberio, quatuor filios e legitimo thoro ſuſceptos Saraſpadem, Geroſpadem, Phraaten et Vononem obſides tradidit. Magnam haec felicitas opinionem de Auguſto apud orientis populos peperit. Quantum ea cauſſa Edeſſeni fuerint moti, qui Armenis Syriacisque rebus vicini erant, ſecum quisque reputabit, vt volet. Sub extremis annis Mani, Armeni inſtinctu Parthorum Artauaſden regem a Romanis datum imperio exuerunt. Igitur Auguſtus C. Caeſarem Agrippae ex Iulia filium cum poteſtate proconſulari ad bellum Parthicum miſit. Profectus eſt in Aſiam ſiue A. V. C. 752. exeunte, ſiue initio anni 753. vt Noriſius et Pagius calculum iniuerunt.

XIII. ܡܥܢܘ ܒܪ ܡܥܢܘ *Maanu bar*

Maanu, Manus Mani filius. Dionyſius ad A. Abrahae 2018. cum annos ſex regnaſſe ſcribit. Ex noſtris rationibus regnare coepit A. Abrahae 2017. Februario menſe, A.P.I. 4715. A.V.C. 755. Eodem

dem anno menſe Maio, vt Noriſius grauiſſimis argumentis demonſtrauit, pax cum Parthis eſt inita. Quanta cum dignitate populi Romani et Caeſaris Auguſti gloria res geſta ſit, Velleius Paterculus (5) iſtius expeditionis miles et obtrectator laudum Caeſaris non diſſimulauit. *Tam varie*, inquit, *ſe ibi geſſit, vt nec laudaturum magna, nec vituperaturum mediocris materia deficiat: cum rege Parthorum iuuene excelſiſſimo* (ſic enim recte legitur) *in inſula, quam amnis Euphrates ambiebat, aequato vtriusque partis numero coiit: quod ſpectaculum ſtantis ex diuerſo, hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, cum duo inter ſe eminentiſſima imperiorum et hominum coirent capita, perquam clarum et memorabile ſub initia ſtipendiorum meorum tribuno militum mihi viſere contigit: prior Parthus apud Caium in noſtra ripa, poſterior hic apud regem in hoſtili epulatus eſt.* Si quod tempus fuit, quo ab Edeſſenis Auguſti vultus in numis ſignaretur, hoc certe fuit. Nullus tamen in hunc diem repertus. Neque adeo fractae fuerunt Parthorum vires, vt Edeſſeni Romanae potentiae adularentur. Iacobus Vildius quidem numum Auguſti ſignatum vultu inſcriptumque KAI . . . in auerſa autem intra coronam ΕΔΕΣΑΙΩΝ ad Edeſſenos in Meſopotamia refert, (6) ſed eum numum nos non moramur. De hac re dicendi locus erit infra.

---

(5) L. II. c. 101. (6) in Selectis nu mismatibu p.128.

HISTORIAE OSRHOENAE ET EDESSENAE

E NVMIS ILLVSTRATAE

LIBER TERTIVS

De ſucceſſione regum Edeſſenorum ab Abgaro Nigro vsque ad regnum Oſrhoënum euerſum.

XIV. ܐܒܓܪ ܐܘܟܡܐ *Abgar Vchomo*,

omnium Abgarorum longe clariſſimum nomen, cum ob res geſtas, tum ob fidem in Chriſtum. Dionyſius ait, eum A. Abrahae 2024. regnare coepiſſe Edeſſae et a Chriſto ſanatum eſſe, regnaſſe annos XXXVII. menſem vnum. Vchami cognomen etiam apud Euſebium in epiſtola Abgari ad Chriſtum olim exſtitit (1) Nam Ruffinus habet: *Abgarus Vchaniae filius toparcha* et in codice veteri, *Vchame filius*, in alio *Euchame*. Bongarſius putauit patris, Valeſius

(1) H. E. L. I c. 13

ſius matris nomen edi. Neuter rem tetigit, cum ante eos Ruffinus iam aberraſſet, forte et ipſe Euſebius. Cognomen autem iſthuc *Vchomo*, Syriace ſignificat *Nigrum*, quare Gregorius Malatienſis Arabice conuertit (2) ابجر السود *Abgjoreſſudo*, *Abgarus Niger*, in epiſtola Abgari ad Chriſtum. Idem ille Gregorius, ابجر ملك الرها نيجا اسمه *Abgjar, rex Rohae, Phica cognomine*, quod quid eſſet, Pocokius ignorauit, idcirco in verſione praeteriit. Sed errat Abulpharagius, cum Abgarum Phicam ſextum Edeſſenorum regem cum hoc Abgaro Vchama confundit. Moſes Chorenenſis in hiſtoria Armenica (3) ſucceſſionem regum Armenicorum conſignauit, in qua Abgari genus ab Arſacidis ductum perhibet in hunc modum:

Ar-

(2) p. 112. (3) L. I. c. 4. ſeq.

Arſchak Parthorum rex , ſeu Arſaces

Artaſches Parth. rex ſ. Artauaſdes

I. *Arſchak ſ. Arſaces M. Parthiae et Armeniae rex*

II *Vagarſchak ſ. Valarſaces Armeniae rex*

Arſchak ſ. Arſaces Armeniae rex

Artaſches ſ. Artauaſdes Armeniae rex

I. *Arſcham ſ. Arſames Armeniae rex*

II. *Tigran Armeniae rex*

I *Abgar Edesſae rex et Armeniae*

II *Oga ſoror*

I *Anam, ſ. Manus Edeſſae rex, ſine liberis*

II *Manus frater Edeſſae rex*

I *Sanatruk Armeniae rex*

II *Sanadukt ſoror*

Abgar, Edeſſae rex

Artaſches Armeniae rex

Ex his primus, *Arſchak Kagj* ſeu *Kadſch*, Arſaces Strenuus cognomine. Filius eius *Artaſches* duos habuit filios, primum *Arſchak*, quem noſtri Arſacem magnum vocant, auctorem regni Arſacidarum late per omnem orientem conditi: alterum *Vagarſchak*, cui Arſaces frater Armeniae regnum tradidit. Succeſſere Vagarſacis filius *Arſaces*, et nepos *Artaſches*. Hunc ſcriptores noſtri Artauaſden nominant, Ioſephus Artabazen: hunc et Antonius triumuir, *ſpecie amicitiae illectum, dein catenis oneratum, poſtremo interſecit*, vt C. Cornelii verbis vtar. (4) Huic Artauaſdi filius fuit *Tigran*. Tigranes auſpiciis Caeſaris Auguſti a Tiberio Nerone in regnum reductus eſt. De eo Cornelius Tacitus: *nec Tigrani diuturnum imperium fuit, neque liberis eius, quamquam ſociatis more externo in matrimonium regnumque.* Filium filiamque Cornelium dicere vides. Dein iuſſu Caeſaris Auguſti impoſitus Armenis Artauaſdes: deiectus is eſt, non ſine clade Romanorum. Igitur C. Caeſar Ariobarzanem origine Medum volentibus praefecit Armenis. Sic iterum Tacitus, qui ad T. Statilium Siſennam Taurum, L. Scribonium Libonem Coſſ. A. V. C. 769. reges Armeniae ſic recenſet, vt cum Moſis Chorenenſis narrationibus minime concordet. Sane neque Abgarum habet, neque Sanatrucem Armeniae reges. Et Suidae quidem Σανατρούκης Armeniorum rex corpore mediocri, animo ad omnia magno fuiſſe dicitur, tum bellator optimus et

(4) Annal. L. II. c. 4.

et rigidus iustitiae custos, denique frugalis, vt si quis vnquam Graecorum aut Romanorum: at cuius temporis ille fuerit Sanatruces ex hoc fragmento iudicari non potest. Phlegon Trallianus in Ὀλυμπιονικῶν συναγωγῇ, quam Iosephus Scaliger edidit, (5) ad Olympiadis CLXXVII. 3. Σανατρούκην τῶν Πάρθων βασιλέα τελευτήσαντα διεδέξατο Φραάτης ὁ ἐπικληθεὶς Θεός. Nihil ad hunc nostrum, nihil ad Suidae Sanatrucen. Vologaesum Sanatruci filium a L. Septimio Seuero Aug. bellum cum Parthis gerente Armeniam accepisse, Theodosius in excerptis Cocceianis (6) auctor est. Neque ille tamen quidquam ad haec tempora nostra. Nihil igitur mihi fit verosimilius, quam Arsamum, Abgarum, Sanatrucem, non toti Armeniae imperasse, sed inter hos tumultus sua quaedam regna in finibus Armeniae ad Mesopotamiam vergentis habuisse.

Ex paruo illo regno Abgarus Vchama ab Osrhöenis euocatus, Edessae regnauit, ab A. Abrahae 2023. seu a Febr. A. P. I. 4721. vt nostrae ferunt rationes. Moses Chorenensis eum annos XXXVIII. regnasse tradit, quod non multum abhorret ab Edessenis monumentis, in quibus annos XXXVII. mensem vnum regnasse proditum est. Adde enim his aliquot menses, cum parti cuidam Armeniae a patre relictae praefuit, ita anni XXXVIII. facile conficientur. Sed haec accuratius consideranda sunt. Moses Chorenensis scribit, satrapas Armenos extremo Parthorum regis anno regem fecisse Arsamum Abgari

N 2

(5) p. 336. confer Photium cod. 97. (6) p. 854.

gari huius patrem: cumque primum per occaſionem inſaniae regis Parthorum a Romanis coactum, pro Armenia tributum contuliſſe et annos viginti regnaſſe. Quem autem Arſauirum puerum Parthorum regem Moſes Chorenenſis commemorat, cuius aetate abuſi Romani Armeniae tributum imperarint? Nempe noſtri eorum temporum ſcriptores, regem Phraaten Orodis filium produnt , longaeuum admodum ſenem. Verum hac nobis eundum eſt, vt in viam incidamus. Orodes rex occiſus eſt a Phraate filio circiter ea tempora, (7) cum Herodes tetrarcha Tiberiaden in Galilaea condidit, hoc eſt, circiter A. V. C. 779. Interuallum eſt, quod minimum ſit, annorum LXII. quo ille Phraates regnauerit. Iam Phraates ille Orodis filius, (8) e triginta fratribus natu fuit maximus, vt haud longe a viceſimo anno abfuerit, cum eum pater ſucceſſorem deſtinaret, cumque ipſe occideret patrem. Quid igitur? Phraates ille XCII. admodum annos natus occiſus fuit a Phraatace filio? Non fit veroſimile. Haec res nobis ſuſpicionem mouet , Romanos e duobus Parthorum regibus vnum feciſſe Phraaten , atque alterum eorum a Moſe vocari Arſauirum. Hunc Arſauirum Moſes ait annos XLVI. regnaſſe. Si igitur A. V. C. 779. Phraates Graecorum et Romanorum ſcriptorum, Moſis autem Chorenenſis Arſauirus eſſe deſiit, vt ſupra dixi, ſequitur, eum admodum adoleſcentem ad regnum perueniſſe A. V. C. 733. eamque cauſſam fuiſ-

(7) Ioſephus Antiquit. L. XVIII. 3. (8) Iuſtinus L. XLII. 4. Dio Caſſius L. XLIX. p. 406.

fuisse, vt Caesar Augustus anno post in Syriam proficisceretur. Quod si ita est, atque si Arsamus, Abgari pater, vt Moses Chorenensis testatur, extremo anno Phraatis illius superioris, qui Orodis fuit filius, regnare coepit in Armeniae aliquo angulo, sequitur, Arsamum iniisse principatum A. V. C. 732. et duobus post annis a Claudio Tiberio Nerone exactum fuisse tributum ab Armenis. Fuisse autem admodum adolescentem Arsauirum Parthum A. V. C. 734. cum Tiberius Armenis insultaret, ex Velleio Paterculo (9) etiam mihi videor intelligere. Is ita ait: *C. Caesar cum rege Parthorum iuuene excelsissimo in insula, quam amnis Euphrates ambiebat, coiit.* Hic se putat Iustus Lipsius emendare verissime, *iuuenis excelsissimus*, veluti ea verba C. Caesari adiungerentur. Si Velleium videas, emendatio videbitur haud paullo violentior. *At, ille Phraates*, inquit Lipsius, *annorum et regni vetus fuit.* Enimuero hoc a nobis in controuersia ponitur. Inter auspicia illa regni, quae supra constitui, et A. V. C. 757. initum, quo anno C. Caesar cum illo excelsissimo iuuene collocutus est, intercedunt anni tres et viginti. Fuerit tum etiam quadraginta annos natus iuuenis, sequitur A. V. C. 733. cum regnum adiit, annorum septemdecim fuisse. Vere igitur, vt Moses Chorenensis refert, puer admodum rerum potitus est. Patefecimus nobis viam ad Arsami Armeni aetatem suis temporibus inserendam. Si vero A. V. C. 732.

N 3 prin-

(9) L. II. c. 101.

principatum in Armenia obtinuit Arſamus, viceſimus annus eius in regno ſeu principatu cum A. V. C. 751. aut A. V. C. 752. terminabitur, Abgari filii primus annus in regno Armeno inibit A. V. C. 752. Hoc pulcre videtur cohaerere cum eo, quod ille Chorenenſis ſcribit, anno ſecundo Abgari totum terrarum orbem fuiſſe cenſum et cenſores ab Auguſto in Armeniam miſſos imaginem eius in delubris deorum dedicaſſe. Id puta cum dicere, anno ſecundo Abgari Vchamae Chriſtum eſſe natum. Hoc nimirum ita plane eſt, ſi Dionyſium Paruum ſequamur, cuius A. C. 1. incidit A. V. C. 754. a quo tempore orientales non multum diſcrepant, vt dicam poſtea. Tam magnifice inſtructam ſcenam noſtram, alia iterum turbant et vnum praecipue quod Moſes Abgarum annos XXXVIII. regnaſſe tradit. Nam, ſi ſolos annos regni Armenici enumerare voles, longe infra tantum calculum te conſiſtere oportebit, ſin Armenici regni annis annos Edeſſeni regni adiicis, anni XLVI. et amplius exibunt. Quantum humana mens in hac caligine prouidere poteſt, id quidem eſt vnum, quod ſobrie cauteque coniectari licet, Abgarum patri Arſamo in regno Armeno plane A. V C. 752. ſucceſſiſſe, a Moſe tamen annos tantum Edeſſeni regni prodi, in quo ſane Abgarus XXXVIII. annum ingreſſus deceſſit, quod fallere Moſen potuit, vt integros octo et triginta annumerarit.

Quod praeterea Moſes Chorenenſis habet, Abgarum Edeſſam Tiberio imperante condidiſſe, hoc etiam Nierſes Claienſis in Armenica hiſtoria prodit. Sed hic Nierſes nihil egit, quam vt Chorenenſem illum

lum transcriberet in carmen. Graecus quoque interpres testamenti Ephraemi Syri, (10) simile testimonium tamquam ex ore sanctissimi viri adfert, nihil autem eiusmodi in Syriaco Ephraemi testamento reperiri doctissimus Assemannus testatur. (1) Restauratam ab hoc Abgaro vrbem fuisse et auctam templis, delubris, simulacris deorum, bibliotheca et tabulario non inuitus Mosi crediderim. Nam bibliothecam Edessae fuisse celebrem, satis constat. Moses Chorenensis testatur inter eos auctores, ex quibus Historiam Armenam concinnauit, etiam libros fuisse tum Graecos tum alios, quos Edessae euoluerit. Inde etiam Eusebius Pamphili sua quaedam repetiisse se declarauit At cum scribit Chorenensis ille, Abgarum aedificasse vrbem eo in loco, vbi quondam Armeni transitum Euphratis contra Crassum tutati sunt atque isthic sedem regni constituisse, mox autem adiicit, exstitisse quidem vrbem iam antea, sed *Mezbin* fuisse vocatam, in his error non coniectura, sed oculis tenetur.

Quod reliquum est, de Abgaro ex Mosis sententia summatim exponam. Cum Arseuirus in Parthis sex et quadraginta annos regnasset, decessit, et filios reliquit Artaxerxem, Carenum, Surenam, filiamque Cosmam. Inter filios de regno fuere dissidia, quae Abgarus in Parthiam profectus ita composuit, vt Artaxerxes patri succederet, ceteri ex hereditate acciperent prouincias. Apud Parthos morbo contracto insanabili, rediit, summosque viros legatos mi-

(10) T. III. p. 292. (1) T. I. p. 141.

misit ad Marinum proconsulem, qui excusarent profectionem in Parthos. Hi cum Hierosolyma transirent Christum adiere. Cum deinde Thaddaeus Edessam venit, missus ab Abgaro est etiam ad Sanatrugum et sororem eius Sauaductam, vt eos quoque ad religionem veri numinis conuerteret. Mira in toto hoc negotio scriptorum dissensio est. Eusebius (2) Abgari regis morbum tantummodo tradit, δεινὸν καὶ οὐ θεραπευτὸν *grauem et sine curationis spe* fuisse. Cedrenus (3) in Parthis contractum refert: articulorum dolores fuisse et lepram nigram, quae ita deformarit vultum, vt prae pudore turpitudinis neque domo exierit, neque cuiquam se praebuerit cernendum. Podagram fuisse, Procopius Caesariensis quoque, (4) cum Edessae versaretur, fama hominum ferri cognouit. Constantinus Porphyrogenneta (5) Cedreno plane concinit, tum de arthritide, tum de lepra nigra et turpitudine vultus. Et haec quidem extrema cum Syriaco cognomine Abgari conueniunt: *Vchomo* enim *Nigrum* significat: siue id nominis ob morbum regi datum fuerit, siue ex nomine fama talis morbi manauerit. Illo morbo cum adfligeretur Abgarus, qui omnem medicinam respueret, audito quantum esset nomen IESV CHRISTI quaeue miracula exstarent, δι' ἐπιστολοφόρου *per tabellarium*, vt habet Eusebius, litteras ad eum misit, quas Eusebius in tabulario Edesseno repertas ex Syriacis fecit Graecas. * *Epi-*

(2) H. E. L. I. c. 13. (3) p. 176. (4) de B. P. p. 118. ed. Parisinae (5) In historia de Christi imagine Edessena p. 78. (*) Vide de iis etiam Io. Ernestum Grabium, Prussiae meae decus, in *Spicilegio* Patrum I. Seculi.

Epistola Abgari.

Ἄβγαρος τοπάρχης Ἐδέσης Ἰησοῦ Σωτῆρι ἀγαθῷ ἀναφανέντι ἐν τόπῳ Ἱεροσολύμων χαίρειν.

Ἤκουσταί μοι τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἰαμάτων, ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτανῶν, ὑπὸ σοῦ γινομένων. ὡς γὰρ λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χωλοὺς περιπατεῖν, καὶ λεπροὺς καθαρίζεις καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ δαίμονας ἐκβάλλεις καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις καὶ νεκροὺς ἐγείρεις. καὶ ταῦτα πάντα ἀκούσας περὶ σοῦ, κατὰ νοῦν ἐθέμην, τὸ ἕτερον τῶν δύο. ἢ ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ποιεῖς ταῦτα, ἢ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, ποιῶν ταῦτα. διὰ τοῦτο τοίνυν γράψας, ἐδεήθην σου σκυλῆναι πρός με καὶ τὸ πάθος ὃ ἔχω θεραπεῦσαι. καὶ

Abgarus Toparcha Edessae Iesu Seruatori bono, qui apparuit in loco Hierosolymorum, salutem.

Audiui de te tuisque curationibus morborum, vtpote quae a te sine medicamentis et herbis peraguntur. Nam, quae fama est, caecis visum restituis, claudis gressum, leprosos mundas et spiritus impuros daemonasque expellis et diuturnis morbis vexatos sanas et mortuos excitas in vitam. Et haec omnia audiens de te, animo meo alterutrum ex duobus subieci, siue quod deus sis et de caelo demissus talia perpetres, siue quod dei sis filius talia faciens. Idcirco ob hanc caussam ad te scribo oroque te, vt me inuisas, morbumque, qui me habet, sanes. Nam accepi etiam, Iudaeos tibi obtrectare et te aliquo ma-

γὰρ ἤκουσα, ὅτι καὶ Ἰουδαῖοι καταγογγύζουσί σου καὶ βούλονται κακῶσαί σε. πόλις δὲ μικροτάτη μοί ἐστι καὶ σεμνή, ἥ τις ἐξαρκεῖ ἀμφοτέροις.

lo adficere constituisse. Vrbs mihi est parua admodum et honesta, quae nobis vtrisque sufficiet.

Epistola Christi.

Ἄβγαρε, μακάριος εἶ, πιστεύσας ἐν ἐμοὶ, μὴ ἑωρακώς με. γέγραπται γὰρ περὶ ἐμοῦ, τοὺς ἑωρακότας με μὴ πιστεύσειν μοι, ἵνα οἱ μὴ ἑωρακότες, αὐτοὶ πιστεύσωσι καὶ ζήσωνται. περὶ δ' οὗ ἔγραψάς μοι, ἐλθεῖν πρὸς σὲ, δέον ἐστὶ πάντα δι' ἃ ἀπεστάλην, ἐνταῦθα πληρῶσαί με. καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι, οὕτως ἀναληφθῆναι πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με καὶ ἐπειδὰν ἀναληφθῶ, ἀποστελῶ σοι τινὰ τῶν μαθητῶν μου, ἵνα ἰάσηταί σου τὸ πάθος, καὶ ζωήν σοι καὶ τοῖς σύν σοι παρέχηται.

Abgare, beatus es, qui in me credis, quem non vidisti: scriptum enim est de me, eos, qui visuri sint me, non credituros mihi, vt qui non viderint, ipsi credant et viuant. De eo autem, quod scripsisti mihi, vt ad te proficiscerer, necesse est, omnia, propter quae missus sum, hic me implere. Post vbi impleuero, oportet me suscipi ad eum qui me misit: vbi vero susceptus fuero, mittam tibi aliquem ex discipulis meis, vt tuum morbum sanet et vitam tibi tuisque praebeat.

In

In epiſtola Abgari a Conſtantino Porphyrogenneta Imp. edita, ſub finem haec praeterea exſtant: τοῦ κατοικεῖν ἐν εἰρήνῃ ἐν αὐτῇ, *vt ambo eadem in ciuitate cum pace viuamus*. Et in altera Chriſti: καὶ ποιήσει τῇ πόλει σου τὸ ἱκανὸν, πρὸς τὸ μηδένα τῶν ἐχθρῶν κατισχύσαι αὐτῇ, *tuaeque cautionem vrbi praebebit (diſcipulus meus) vt aduerſus illam hoſtes valituri ſint nulli.* Abulpharagius (5) vtramque epiſtolam Arabice produxit: et in illa Abgari, lacinia Conſtantiniana exſtat, in altera Chriſti extrema deſunt. Procopius Caeſarienſis, cum de his epiſtolis commemorauit, (6) adiecit huic loco, famam eſſe, exſtitiſſe in epiſtola Chriſti illa, inexpugnabilem vrbem fore, τοῦτο τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀκροτελεύτιον οἱ μὲν ἐκείνου τοῦ χρόνου τὴν ἱστορίαν ξυγγράψαντες οὐδαμῇ ἔγνωσαν. οὐ γὰρ οὖν οὐδέπη αὐτοῦ ἐπεμνήσθησαν. *hoc poſtremum epiſtolae caput hi qui iſtius temporis hiſtoriam ſcripſerunt, nequaquam cognouere, neque enim vsquam eius mentionem iniiciunt.* (7) Edeſſeni tamen, vt is ait, hoc caput in epiſtola repertum contendebant, eamque epiſtolam in portu vrbis dedicauerant, tamquam Φυλακτήριον. At Procopius, vrbem, cum in Parthorum tum in Romanorum poteſtate fuiſſe oſtendit, quamquam is locus Procopii adhuc mutilus eſt, atque eo iudicat, ſcripta iſta a domino deoque noſtro non fuiſſe, at cum vulgo vrbs crederetur in tutela Chriſti eſſe, Procopius cenſet, ſimplicitati pietatique ciuium hanc vel falſam opinionem

O 2 ſalu-

(5) Hiſt. Dynaſtiarum p. 112. 118. (6) p. 118. (7) Nicephorus Calliſti haec etiam reiicit H. E. L. XVII. c. 16. confer L. II. c. 7.

ſalutarem ſaepe fuiſſe. Eundem in modum Euagrius (8) Euſebii auctoritate niſus, iſta quidem vt vana et commentitia reſpuit, ceterum Procopii quoque ingenio et opinione iudicat de fama. Franciſcus Combefiſius quidem, (9) integra monumenta Euagrium non vidiſſe aſſerit, et ab Euſebio fuiſſe deceptum: at velim, ſi viueret Combefiſius, ipſe ſecum ſtatueret, quando Edeſſam ſaepe ab hoſtibus captam hoc ipſo in libro demonſtramus, malitne Euſebio et Procopio, qui non vnum Euſebium videtur ſecutus, Euagrioque fidem accommodare, an aſſentando Edeſſenae plebi, Chriſtum inſimulare tamquam fidei non ſeruatae. In S. Ephremi teſtamento Graeco, quod Dionyſius Voſſius edidit, exſtant ſane etiam iſta: at incomparabilis Bibliothecae Orientalis auctor oſtendit, plurima in eo corrupta et deprauata eſſe, neque hanc de Abgaro hiſtoriam in Syriaco Ephremi teſtamento reperiri. (10) Ita tantummodo Ephremus: *Benedicta ciuitas, in qua habitatis, Edeſſa ſapientum mater, quae ex ore viuo Filii benedictionem per eius diſcipulum accepit: illa igitur benedictio maneat, donec Sanctus apparebit.* Annis centum et triginta poſt Ephremum Ioſua Stylites hiſtorias ſuas condidit. Is iam veluti rem teſtatam et illuſtrem tradit non vno loco, Perſis fuiſſe perſuaſum, eam Chriſti fidem Abgaro datam: دكركك نهوا بريك وبعلدبا لا بشلت به نعلم *Vrbs tua benedicta, cui hoſtis non dominabitur in aeternum.* Sed quis dubitabit, Euſebium ſincerioribus tabularii Edeſſeni monumentis fuiſſe vſum, quam qui tanto

(8) H. E. l. c. (9) In Originibus CPlitanis p. 105. (10) T. I. p. 141. 262.

to poſt tempore, memoria contaminata, ſcripſere. Immo etiam Euſebium ſunt qui hoc toto in negotio fidei nimium ad vana procliuis accuſant, quos ſecum conſiderare velim, quanta moderatione animi haec vniuerſa prodiderit. Legebat iſta in tabulario Edesſeno, diſſimulanda non duxit, fidem, vt apparet, ſic ſatis mediocriter adhibuit. Et epiſtolam quidem Chriſti, Gelaſius P. R. vt vulgo putant, ἐν ἀποκρύφοις recenſuit: Bellarminus Cardinalis aliique ſuperioribus aetatibus νοθέας poſtularunt. Nihilo minus Gregorius Papa ad Leonem Iſauricum Imp. cenſuit, Chriſtum ſcripſiſſe epiſtolam ἰδιοχέρως *manu ſua*, quod in Gregorio atque in iſtis temporibus quis miretur? at Guilielmum Caueum, talem virum, pro ea potuiſſe leuiſſimis argumentis decertare, miraculo ſimile eſt. Omnes omnium ſententias et diſceptationes operoſe conquirere, neque ingenii eſt noſtri, neque inſtituti. Placet Aſſemani ſummi viri atque accuratiſſimi ſententia: extitiſſe quandam inter Chriſtum atque hunc Abgarum mutui amoris conſociationem, fortaſſis etiam ad Dominum Abgari litteras potuiſſe perferri, at mandata Chriſti nulla fuiſſe ſcripta, legatum, quae audiuerat, ſcripto retuliſſe.

Euſebii ἐπιστολόφορον Cedrenus ταχύδρομον, nomine Ananiam citat, eodem nomine Conſtantinus Imp. et Malatienſis. Iidem illi tres pictorem fuiſſe conſentiunt. Contra, vt Moſes Chorenenſis legatum ſcribit fuiſſe ad Marinum Procos. Syriae, ita Conſtantinus in Aegyptum: Αὔγαρος τῷ τῆς Αἰγύ-

πτου ἐξηγουμένῳ φίλος καὶ γνώριμος ἦν, καὶ παρ' ἀλλήλοις οἱ ἑκατέρων ἐφοίτων διάκονοι, *Augarus cum Aegypti praetori amicus notusque esset, eo mutuo se coluere legationibus mittendis.* Hic vero Constantinus ait, Annaniam, dum per Palaestinam peteret Aegyptum, in Christum incidisse atque inde redeuntem, negotio accuratius cognito consideratoque auctorem fuisse Abgaro quaerendae a domino salutis.

Id nunc agamus, vt haec, quae ex historia Mosis Chorenensis narrauimus, ad certas temporum rationes exigamus. Iam, si Abgarus A.V.C. 779. Seleucidarum 338 in Parthia fuit (is erat annus Christi Dionysianus 26) et ex Parthia reuersus legatos misit ad excusandam apud Romanos profectionem suam, verosimile est, eos Christum conuenisse circiter A. V. C. 780. Seleucidarum 339. qui est secundum Dionysium Exiguum Christi 27. Velim autem considerari, Dionysium seu quinque annis, vt Petauius censuit, siue sex annis, vt Pagius verosimillimis argumentis constituit, a vero anno aberrasse, vt annus Dionysianus 27. reuera fuerit A. C. 32. seu 33. Sic ad extrema vitae legatos Christum conuenisse apparet. Gregorius Malatiensis venisse scribit anno decimo nono Tiberii, qui fuerit annus Alexandri trecentesimus quadragesimus secundus, is ipse, quo passus est Christus. At idem ille Gregorius et Andronicus, quem is sequitur, Eutychius Alexan-

andrinus, Dionyſius Telmarienſis, Georgius Elmacinus et Chronicon Edeſſenum omnisque veterum Syrorum et Arabum turba Chriſtum natum produnt anno Edeſſeno ſiue Seleucideo 309. Ita fuerit Chriſtus anno ſuo 34. et Dionyſiano 31. paſſus, vnde annus Tiberii 19. quatuor annis ad decimumquintum Tiberii, quo Chriſtus baptizatus eſt, adiectis efficitur. Sed in actis Abgari e tabulario Edeſſeno ſubſcriptum fuit, vt Euſebius teſtatur, ἐπράχθη ταῦτα τεσσαρακοστῷ καὶ τριακοσιοστῷ ἔτει. A. Sel. 340. vt Valeſius locum reſtituit. Is annus Edeſſenus ſub autumno anni Dionyſiani 28. coepit, qui erat ſecundum Petauium 33. ſecundum Pagium 34. annus Chriſti. Et loquitur ſcriba hic Edeſſenus non tam de legati ad Chriſtum, quam de Thadaei ad Abgarum aduentu. Haec igitur ſatis inter ſe cohaerent. Quod autem Moſes Choronenſis habet, ad Marinum proconſulem Syriae veniſſe legatos Abgari, id admodum haeret in ſalebra. Iulius Marinus e vetuſtiſſimis familiarium Tiberii, in Syria nunquam fuiſſe videtur: nec quisquam alius eo nomine Syriae praefectus exſtat. Vereor ne quid humani ſit paſſus Moſes Chorenenſis, et cum apud S. Lucam Syriae praeſidem Κυρήνιον legeret, quem vulgata *Cyrinum* edidit, vt quidam codices Graeci Κυρῖνον, Romani *P. Quirinium* nominarunt, cum crediderit perpetuum fuiſſe vsque ad exitum Chriſti, nomen autem deprauauerit, vt eſſet *Marinus*. Contra ea non ſic accurate tenemus Syriae praeſides, vt non vacuus inſerendo Marino aliquo ſit locus. L. Pomponius Flaccus vir conſularis

(4)

(1) Cn. Sentio Saturnino in Syria ſucceſſit propraeſes, circiter A. Dionyſianum 22. A. C. 33. A. V. C. 786. vita defunctus *in propraetura Syriae*, vt Tacitus vocat, (2) ſucceſſorem habuit L. Vitellium A. Vitellii, qui poſtea imperauit, patrem. Propraeſes tantum fuit, quod praeſidum dignitas pene, alios in vrbe eſſet. In his fuit Aelius Lamia, qui *administrandae Syriae*, vt ait Tacitus, (3) *imagine tandem exſolutus, Vrbi praefuit, genus illi decorum, viuida ſenectus et non permiſſa prouincia dignationem addidit.* Potuit igitur aliquis Marinus praeſes ad Vrbem fuiſſe. Sed veroſimilius eſt, erraſſe Moſen et legatos Abgari veniſſe in Syriam ad L. Pomponium Flaccum propraeſidem. Si modo legati in Syriam ſunt miſſi, nam Conſtantinus Porphyrogenneta ad Aegypti ἐξηγούμενον legatos Abgari commeaſſe ſcribit. Euſebius de legatis omnino nihil, cuius, vt Edeſſenis in monumentis haud minori fide verſati, quam in aliis, ita ad memoriam vetuſtiſſimi, maior apud me eſſe debet auctoritas, quam ceterorum omnium, qui ſecundum eum rem magnificis extulerunt verbis.

Sunt deinde alia quoque, quae Euſebius ignorauit, multi ſecundum eum ſatis magno interuallo prodiderunt. Hananum legato fuiſſe nomen, pingendi artem coluiſſe, mandata habuiſſe ab Abgaro, vt Chriſtum dilucidis coloribus pingeret in tabula: inueniſſe dominum cum populo diſſerentem in agro, ergo in accliui loco, vnde eum conſpicere omnino poterat, linea-

(1) Ioſephus L. XVIII. 8. (2) Annal. VI. 27. (3) l. c.

lineamenta diuini oris ducere coepisse in charta, cum per Thomam, vt accederet, vocatus est: tradidisse illico epistolam, et cum mandata, tum imaginem Christi accepisse perferrenda ad regem. Nam Christum ipsum aqua lauasse faciem et humorem χειρομάκτρῳ abstersisse, illa autem in mappa totius formam vultus fuisse expressam. Ita Constantinus Porphyrogenneta in oratione de imagine Edessena. Quamquam enim sunt, qui Constantini Imp. eam orationem esse negant, tamen vel Francisco Combefisio concedere possum, esse, vel meo iudicio alteri cuicumque tribuere, qui Imperatoris iussu scripserit, erant enim cum eo multi, quorum ingenio delectabatur, nihil vt vel opis vel detrimenti alterutra ex opinione nobis hoc in negotio accedat. Gregorius Abulpharagius, item vt Imperator, de legato pictore atque de imagine في مديل *in judario*. Alii fere ἐκμαγεῖον dicunt, quod interpretum nonnulli imperite *sudarium* edidere, in quibus fuit Iacobus Goar, quem idcirco Combefisius reprehendit. Est enim nihil aliud, quam αὐτὸ τοῦτο, *effigies*: quare Cedrenus et Ioannes Curopalata eius loco ἐκτύπωμα posuere. Ita Philo Iudaeus (3) Adamum τῆς μακαρίας φύσεως ἐκμαγεῖον ἢ ἀπόσπασμα ἢ ἀπαύγασμα dixit. Idcirco Orientalium epistola Synodica ad Theophilum Imp. (4) τὸ ἐκμαγεῖον τῆς ἁγίας μορφῆς ἐν σουδαρίῳ, vt dubitationis nihil remaneat. Notissima

P de-

(3) περὶ κοσμοποιΐας p. 33. ed. Paris. (4) ed. Combef et in Michaelis Lequieni operibus Ioannis Damasceni T. I. p. 631.

deinde eſt appellatio, ἀχειροποίητος θεία εἰκὼν et ἡ ἀχειροποίητος tantummodo, vt Gregorio Papae in epiſtola ad Leonem Iſauricum aliisque, Euagrio Scholaſtico θεότευκτος εἰκών. Sed reuertamur ad Conſtantinum Imperatorem. Ananiam igitur tradit, imaginem Chriſti, Hierapolin (5) vt aduenit, inter aceruum tegularum recondidiſſe, ſub mediam vero noctem ex his ruinis primum flammam emicuiſſe, mox tantam vim incendii viſam cooriri, vt oppidani ſibi rebusque ſuis metuentes, portis ſe effuderint in circumiectum agrum. Ananias auctor tantae calamitatis in forum vocatus, ciuibus, qui eſſet, quodue maleficium, qua iniuria laceſſitus, vrbi intulerit, quaerentibus, iter ſuum et quae deinceps acciderant, exponit. Adeunt omnes ardentem aceruum, imaginem extrahunt illaeſam, et tegulae vni eandem vultus diuini formam coloribus iisdem impreſſam reperiunt. Tegulam, in qua erat iam altera ἀχειροποίητος, homines gentiles, veluti quoddam deorum palladium in vrbe ſua dedicarunt: imago in linteo miſſa eſt Edeſſam. Hierapoli tegulam illam ſuis temporibus in honore atque veneratione fuiſſe is ipſe Conſtantinus teſtatur, qui tamen etiam alteram narrationem ſubiungit, a ſuperiori penitus diuerſam. Chriſtum, cum paullo ante mortem deo patri ſupplicaret in horto et maximis in animi cruciatibus ſudorem ſanguine permiſtum effunderet, laciniam a linteo diſcipuli reſciſſam ab-

(5) τῇ μὲν Σαρακηνῶν φωνῇ Μεμμὶχ vbi repone Μεμβὶχ vt ſit منبج *Mambugj*.

abſtergendo ſudori adhibuiſſe, eam deinde referentem lineamenta vultus ſui Thomae apoſtolo dediſſe, qui hoc pignus ſui amoris per Thaddaeum mitteret ad Abgarum regem. Thaddaeum Edeſſae apud Tobiam Iudaeum diuertiſſe, multos ciuium curaſſe, vt a morbis conualeſcerent, reque ad Abgarum per Abdum (6) nunciata, Thaddaeum in aulam vocatum fuiſſe. Venit eo Thaddaeus, effigiem ἀχειροποίητον in ſublime elatam fronti praetendens. Ea autem imago radiis refulgens luciditſimis, adeo perculit Abgarum, vt, qui antea ſolutis morbo membris defixus fuerat lecto, inde profiliens in occurſum miraculi, effigiem capiti, oculis, manibus, labiis cunctisque corporis membris imponeret. Ceſſit lepra, ſola in fronte veſtigia mali relicta. Eodem miraculo alios deinde ſanatos referunt, praeſertim eum, qui primus famam de Chriſto ad Abgarum pertulerat, podagra leuatum: Abgarum cum coniuge liberisque et tota domo baptizatum, iſtius quoque veſtigium maculae et turpitudinis in fronte amiſiſſe. At Cedrenus, quem ſupra teſtem produxi, Abgarum ſcribit, poſt epiſtolam a Chriſto receptam, ſanitati reſtitutum fuisſe, macula vna in vultu relicta, quae in baptiſmate ſublata fuerit. Profecto, niſi lapides ſumus, et ſi quid humanae mentis nobis relictum eſt, vbi alterutram narrationem alterius tanto diſcrimine conculcatam

 cer-

(6) Eſt in Conſtantino; διά τινος τῶν αὐτȣ̃ δυναςῶν Αμδȣ̃ καλȣμένȣ, vbi lego Αβδȣ̃, vt nomen ſit Syriacum, et ita vt apud Euſebium exſtat: eſt enim litterarum illarum in MSStis quibusdam forma minime diſſimilis, quod Combefiſium fefellit

cernimus, et alternis ſuſpicionibus mutuo ſe conuellere vtramque, neceſſe eſt, vt ad certa magis auctoritatum teſtimonia confugiamus. Nam Conſtantinus non diſſimulat, rumores ſe hominum ſequi et famam, quae

Mobilitate viget viresque acquirit eundo,
Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturque ſolo et caput inter ſidera tollit.

Imperator autem, vt ſuperiori narrationi plus tribuere videtur, quando illa fere plurimorum opinio fuit, tamen, ne alterius opinionis atque famae diſſimulatione alteri fidem quaeſiuiſſe videretur, vtramque ſe ſubiicere ſcribit. Et vtrique vero diffidens, ſapienter dixit: ϗ πάντως ὐδὲν θαυμαςὸν, ἐν τοσύτῳ χρόνῳ πλανᾶσθαι πολλάκις τὴν ἱςοριαν, *neque plane mirari nos oportet, tanto temporis decurſu hiſtoriam ſaepenumero a veritate aberrare.* At Euſebius Caeſarienſis, qui Acta Edeſſena ex Syriacis fecit Graeca, nihil de imagine. Tantummodo qui alteram narrationem Conſtantini ediderunt, in quibus ſunt auctores epiſtolae Synodicae ad Theophilum Imp. multa admiſta habent ex Euſebio. Quare quae hic in tabulario Edeſſeno legerit, cognoſcere iuuat. (7) Poſtquam dominus deusque noſter ad Patrem ſublatus eſt, Iudas Apoſtolus, qui etiam Thomas, Thaddaeum miſit ad Abgarum. Is diuertit apud Tobiam Tobiae filium (Iudaeum opinor, vt multi erant Edeſſae Iudaei) multisque miraculis populo ante, quam regi co-

(7) Hiſt. Eccleſ. L. I. c. 13.

cognitus eſt. Abgarus, vt, quae in vrbe fierent, accepit, eorum, quae ad ſe Chriſtus mandata miſerat, recordatus , primum Tobiam vocat , a quo vt de hoſpitis diuina virtute accepit , Thaddaeum ipſum poſtridie adeſſe iuſſit. Conſederat Abgarus rex inter proceres, cum Thaddaeus ingreditur, cuius in vultu ὅραμα μέγα ἐφάνη τῷ Ἀγβάρῳ *magna res viſa eſt Abgaro.* Occurrit igitur Abgarus καὶ προσεκύνησε *humi ſe proſtrauit* , quod ipſum Romani, cum de Aſiaticis moribus loquuntur, *adorare* dicunt. Mirantibus proceribus, qui nihil eiusmodi in vultu Thaddaei ſenſerant , quid ita rex ſe ad pedes hominis abiiceret , Abgarus ex Thaddaeo quaerit, miſſusne ipſe eſſet a magiſtro ſuo: Thaddaeus adeſſe ſe eius iuſſu, vt credenti omnia ex voto faceret. Oſtendebat ſeſe credere Abgarus et bello ſe perſecuturum fuiſſe Iudaeos, qui tantum ſcelus auſi ſunt , niſi potentiam Romanorum reſpiciendam eſſe iudicaſſet. At Thaddaeus mitigato regi adſentientique euangelio manus imponit, quo facto Abgarus ſanitatem recepit , recepit etiam Abdus Abdi filius podagra laborans, multique alii a morbo refecti. Poſtridie praeſente rege Thaddaeus in totius populi concione praedicationem peregit : aurum argentumque quod rex ei dari iuſſerat, reiecit. Euſebius cum paullo poſt (8 Thaddaei memoriam iterum iniecisset , addit, inde ab eo tempore totam Edeſſenam vrbem Chriſtiano nomini deuinctam, ὃ τὸ τυχὸν ἐπιφερομένην δόγμα τῆς

(8) L. II. c. 1.

τῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐις ἀυτὺς ἐυεργεσίας, *non vulgare exemplum Seruatoris noſtri in eam beneuolentiae conſecutam.* Haud ita ſum infans, vt, quando etiam iſta Euſebius trecentis poſt annis, ſubtimide et nequaquam pari cum ceteris, quae ex euangeliis et Actis Apoſtolorum adfert, fide referre ſe oſtendit, ego prorſus eum in modum geſta dictaque conſentiam. Imaginis autem non modo non in Euſebii Actis Edeſſenis, ſed neque in S. Ephremo neque in alio aliquo Syrorum ſcriptorum veteris aeui memoria vel veſtigium exſtat. In Actis Concilii ſeptimi primus profertur auctor Euagrius. (9) At is ipſe Euagrius poſt iſtum annum, quo inuenta eſt imago ſcripſit, vt infra referam. Ioannes Damaſcenus (10) veterem famam eſſe ſcribit, Αὔγαρον τῆς Ἐδέσσης ἄνακτα legatos ad Chriſtum miſiſſe, qui ad ſe inuitarent: ſin renueret, vt per pictorem pingendum curarent: at Chriſtum τὸ ῥάκος ſuo vultui admouiſſe et cum expreſſa imagine miſiſſe ad regem. Conſtantinus Imp. narrat praeterea, fuiſſe apud Edeſſenos ſtatuam cuiusdam dei impurae ſuperſtitionis ante publicam vrbis portam, cui, qui in vrbem intrarunt, ſupplicarint et vota fecerint: hac ſublata, Abgarum Regem eo ipſo loco τὴν ἀχειροποίητον afferi agglutinatam ornatamque auro dedicaſſe, hoc cum titulo aureis litteris

ΧΡΙΣΤΕ. Ο. ΘΕΟΣ
ΕΙΣ. ΣΕ. ΕΛΠΙΖΩΝ
ΟΥΚ. ΑΠΟΤΥΓΧΑΝΕΙ. ΠΟΤΕ.

prae-

(9) p. 313. ed. Hard. (10) De Imaginibus p. 320. ed. Lequieni. Ex eo fortaſſis Nicephorus CPltanus Patriarcha in Antirrhetico. vid. Bern. Montfauconii Bibliotheca Coisliniana p. 143.

praeterea sanxisse, vt qui per eam portam ingrederentur, pro deo impuro adorarent imaginem: mansisse autem religionem, quamdiu tum ipse regnauit, tum filius paternae pietatis haeres: at nepotem ad daemonas defecisse et imagini insidiatum, eius in loco deos suos reponere constituisse: itaque episcopum, vt, quae rex animo agitaret, resciuit, locum, vbi imago erat dedicata, contra iniuriam muniuisse. Erat autem sub fornice portae collocata: in ea, vt ait Imperator, episcopus proxime imaginem lampadem, circum vero tegulas reposuit, et coctis lateribus caementoque totam fornicem obstruxit. Repertam ea in porta imaginem A. C. 540. tradi, dubium est nullum, vt dicam suo loco, cetera Constantini, quae ad vetustatem pertinent, sola Edesseni populi opinione nituntur, et ea quidem cum inter se discrepante, tum abhorrente ab actis Edessenis Eusebii. Quare quid iis fieri velit quisque, mea nihil refert: dissimulare rem celebratam multis sermonibus non potui. Nicephorus Callisti Xantopulus (1), postquam narrationem de pictore Edesseno et de linteo, cui imaginem Christus impresserit suam, paucis verbis peregit, subiecit, etiam Persarum quendam regem manu ingenioque promptum fuisse, qui similem in modum imaginem Christi ϗ Θεοτόκυ impetrauerit. Tum demum, sic ait reperiri in tabulariis Edessae ciuitatis et in libris de Augari vita ex Syriaco translatis Graece. Dicam de his strictim, quid sentiam. Exstitere, qui Abgarum dixerint *Persarum regem*: Nicephorus, cum sine nomine Abgari ab aliquo hanc ipsam rem

(1) H. E. L. II. c. 7.

rem referri videret, credidit diuerſam edi. Quae in tabulariis Edeſſenis prodita fuerint publica auctoritate ex Euſebio cognouimus: vita illa Abgari Syriaca recentior fuiſſe videtur.

Scio Procopium (2) ſic tradere, hunc Abgarum Romam veniſſe atque ab Auguſto Caeſare perhonorifice eſſe acceptum. Abgarum quidem, poſtquam diu apud vrbem egerat, incredibili deſiderio patrii regni flagraſſe, attamen diſcedendi poteſtatem impetrare non potuiſſe. Igitur ille in ſuburbano agro multas feras viuas cepit, humumque, in qua vnaquaeque luſtrum habuerat, effodiendam curauit. Inuitato deinde in Circum Auguſto; hos viuos caeſpites per interualla in harena diſpoſuit ferasque e carceribus emiſit: ita autem accidit, vt ſuum quaeque fera caeſpitem agnoſceret atque in eo recubaret. Abgarus iam inde exorſus a patrii ſoli etiam in beſtiis amore et deſiderio, ſermonem ad ſe flexit, Auguſtumque deprecatus eſt, vt ſe ad ſuos redire pateretur. Vt diſcedendi poteſtate facta Edeſſam venit, Ἱπποδρόμιον Auguſti aedificauit, ciuibus nouitatis cupidis, *λύπην τε ἀζήμιον καὶ χαρὰν ἀκερδῆ* *dolorem animi ſine damno, gaudium ſine lucro* ab Auguſto ſe referre interpretatus. In qua narratione omnia incerta ſunt. Vereor, vt vmquam Romae fuerit Abgarus. Credo magis, ſi quid veri inſit, Abgarum Manum Mani filium, qui Antonino Pio imperante in Vrbem venit, tale aliquod commentum repe-

(2) p. 117.

periſſe, quamquam illa ferarum ſagacitas cothurnum magis quam incorruptam hiſtoriam decere videtur.

Et Abgarus quidem quanto obnoxior erat Parthis, tanto plus Romanos reformidabat, praeſertim cum in expeditione Germanici Caeſaris, orientis regiones erectae eſſent exſpectatione rerum nouarum et virtute iuuenis. Strabo (3) ſub initiis Tiberii, Arabas, quo nomine Edeſſenos ſaepenumero comprehenſos fuiſſe a ſcriptoribus, ſupra tradidi, ad totam vlteriorem Euphratis ripam, eorumque regulos, vſque ad Babylonem, tum Romanis adhaereſcere auctor eſt, tum Parthis, prouti hos aut illos propius contingant. C. Ceſtio Gallo, M. Seruilio Ruſo Coſſ. A C. 35. vt in epiſtola conſulari Henricus Noriſius confirmatum dedit, Parthis magnas res et longa bella ſeminantibus, Phrahates ex Arſacidarum genere Romae obſes, a Tiberio ad paternum faſtigium accingitur et mox Phrahate fatis abſumpto, Tiridates eiusdem ſanguinis in Parthos, Mithridates ex Iberia in Armenos mittuntur, L. Vitellio, qui proximo anno conſul fuerat, his rebus moderandis praefecto et Meſopotamiam ex opportunitate inuaſuro. Victus et debilitatus eſt rex Parthorum: Tiridates traiecto Euphrate Ornoſpaten Meſopotamiae totius praeſidem multosque alios in ſua vota pertraxit. Et erat ſumma rei prope in manibus eius, cum per ignauiam finibus regni ab Artabano rege ſe exturbari

Q pas-

(3) p. 864.

paſſus eſt annis vix duobus poſtquam ingreſſus fuerat. (4) Abgarum puto, in tanta varietate fortunae neceſſitati obſecundaſſe, et eodem Taciti verba pertinere iudico, cum ait: *ſed ſugae ſpecie diſceſſum, ac principio a gente Arabum ſacto, ceteri domos abeunt, vel in caſtra Artabani, donec Tiridates cum paucis in Syriam reuectus, pudore proditionis omnes exſoluit.*

Quid autem? an numos, quos antiquarii proferunt, Tiberii vultu ſignatos et ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ inſcriptos ad hos Edeſſenos ciues aequo iure referemus? nempe ita viſum fuit Lucae Holſtenio, (6) Ioanni Fideualenti, (7) Carolo Patino, (8) Henrico Noriſio, (9) et Ioanni Harduino. (10) Eſt autem numus ſignatus vultu Tiberii Auguſti cum epigraphe, T. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ in auerſa cum Liuiae imagine et titulo ΣΕΒΑΣΤΗ. ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ. Alter hunc in aduerſa titulum habet adſcriptum, ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ in auerſa ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΘΕΟΣ ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ pro quo Noriſius in alio legit ΕΔΕΣΣΕΩΝ. Idcirco Harduinus in indice epiſcopatuum, (1) *in numis antiquis* ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ *et* ΕΔΕΣΣΗΝΩΝ. Sed manifeſti erroris tenentur. Non inficias eo, Stephanum Byzantium vtrumque ἐθνικὸν ponere his verbis, *κατὰ μὲν τοὺς ἐγχωρίους Ἐδεσσηνός, παρὰ δὲ τοῖς πλείοσι τῶν ἀρχαίων Ἐδεσσαῖος*, *ciues indigenae Edeſſenos ſe*

(4) Tacitus L. VI. c. 31. ſeq. (5) ib. c. 44. (6) ad Stephanum p. 107. (7) In Colon. p. 145. in Indice numorum p. 403. (8) in Imperat. p. 298. (9) In Epochis p. 107. (10) In numis vrbium voce ΕΔΕΣΣΑ (1) T. XI. Concil.

ſe dicunt, plerique autem veterum Edeſſaeos. Eum in modum nonnemo ex turba hiſtoricorum, qui res ſub M. Aurelio aduerſus Parthos deſcripſerunt, apud Lucianum ſic fatus eſt: (2) Εὔρωπος κεῖται μὲν ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, σταθμοὺς δύο τοῦ Εὐφράτου ἀπέχουσα· ἀπῴκησαν δ᾽ αὐτὴν Ἐδεσσαῖοι. *Europus ſita eſt in Meſopotamia, duabus manſionibus ab Euphrate: condidere autem Edeſſaei.* Fuerit hic mos Graecorum Oſrhoënos dicendi Edeſſaeos, tamen cum indigenae et ciues ipſi Edeſſenos ſe vocarunt, teſte Stephano, non eſt veroſimile in publica moneta eos aliter ſcripſiſſe. Edeſſaei dicti ſunt ab iis, qui Edeſſae in Macedonia oppidanos ſic nuncupari meminerant et ex ignorantia idem ἐθνικὸν vſurparunt in Edeſſa Meſopotamienſi. Denique qui potuere Edeſſeni in Meſopotamia eos numos procudere, cum neque libera vrbs eſſet, neque adeo adſtricta ad obſequium Romanorum? ſi quis numus ex adulatione fuerit ſignatus, cur ab Abgaro rege ſignatus non eſt, cum penes reges ius monetae apud omnes populos fuit? et, ſi cui ciuitati eſſet priuilegio datum, inſigniri tamen eorum capitibus regum debuit numus, quorum ſub poteſtate vrbs contineretur. Edeſſae vero eo in populo, qui regum duro imperio ad orientalium morem gentium, amiſſa ſemel libertate, coerceretur, in ipſa regia, ea in vrbe, quae regi ſuo tamquam alteri parenti et conditori deuincta erat, numos ſine regis illius vultu et cum quadam liberi iuris ſui oſtentatione exſtitiſſe putabimus? At erat Edeſſa illa Macedo-

(2) Quomodo hiſtoria conſcribenda p. 618.

cedoniae, quam Liuius *nobilem vrbem* vocat, alia conditione. (3) Ne quid dicam de Polybio et Strabone eiusque excerptis, Iustino, Aristide Rhetore, Antonini illo itinerario, Notitia Graeca, Constantini Porphyrogenetae thematis, Plinius quoque *Aedessam*, vt Claudius Ptolemaeus Αἴδεσσαν citat, quemadmodum hanc nostram quoque dici supra monuimus et infra prolatis exemplis ostendemus, inde etiam in codice Coisliniano Αἰδεσσηνοὶ. (4) Ab ea vrbe ἐθνικὸν apud Liuium gerit (5) *Antiphilus Edessaeus*, qui in exercitu Persei regis cetratis dux fuit. At in concilio Antiocheno, CPlitano, Nicaeno, Chalcedonensi, non *Edessaeos* se subscripsere episcopi Aegeades, sed *Edessenos*. Ioannes Cantacuzenus quoque in historiis passim illos in Macedonia non nisi Εδεσσηνοὺς nuncupat, cum de sedecim annorum obsidione agit, quam vrbs munitissima et situ et arte sustinuit, Triballis cum Crale rege vi summa inclusam vrgentibus. Ex quo intelligitur, quam haud difficulter τὰ ἐθνικὰ τῶν πόλεων corrupta et confusa sint. Attamen numos omnes ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ sub Augusto, Tiberio, Hadriano, M. Aurelio, Alexandro Seuero, Caracalla, Iulia Mammaea, Gordiano, Philippo, quos strictim sine omni exceptione Mesopotamiensibus attribuunt, Edessae Macedonum, unde deiecti fuerant, restituo. Vnum sub Gordiano Ioannes Fideualens iam extorserat Tristano, cum Ioannes Harduinus eum iterum asse-

(3) L. XLV. 29. (4) Bibliotheca Coisliniana Montfauconis p. 56. (5) L. XLIII. c. 51. Haec vrbs in fragmento Geographico quod Codinus produxit et excolo. Hudson. Εδεσσα τὰ νῦν Μόγλαινα.

afferendum Edeſſae huic noſtrae iudicaret. Nam *Aegaeam* Macedoniae, *Edeſſam*, et *Aegeadas*, *Edeſſacos* dictos aliquando fuiſſe negat. Si quem auctorem eius nominis proferas, parata eſt proſcriptio et vt commode vocauit Ioannes Sartorius, patruus meus magnus, ὀςρακισμὸς. Plinius tamen, quem ſolum deum ſuum putat, *Aedeſſam*, vt in multis aliis auctoribus quoque eſt, deprauate, edidit tamen. Sed nihil moror totam hanc Archontianam haereſin: ſi quos incautos decepit Harduinus, non erit diuturnus tam ridiculus error. Eſt autem praeter caput Gordiani, ita in naue ſeu auerſa ſignatus numus: Roma ſedet ſuper tropaeo, ponceam ſtat figura muliebris cum cornu copiae, quae aeternae vrbi lauream imponit. Si hunc numum Edeſſeni noſtri cuderunt, ſupra ingenium ſuum ſapuiſſe videntur: nam in ceteris, quos infra cum vultu Gordiani exhibebo, merum rus eſt prae iſtius numi artificio et magnifico apparatu. Nihil vsquam niſi genius vrbis et fluminis, ſcrupea rupes et ſidera. Haec perpetuo fere ſeruant in numis ſuis Edeſſeni, hoc idem ceterae fere vrbes in Meſopotamia.

XV. ܡܥܢܘ ܒܪ ܐܒܓܪ *Maanu bar Abgar.* Dionyſius Telmarienſis ſcribit, cum anno 2061. mortuo patri ſucceſſiſſe et ſeptem annos regnaſſe. Secundum noſtras rationes regnare coepit Edeſſae, A. Abrahae 2060. Martio menſe A. V. C. 798. a Chriſto nato XLV. Moſes Chorenenſis Ananum vocat, quod non longe recedit a Syriaco nomi-

nomine Mani. Nierſes Claienſis nomen eius non prodit, ſed item vt Moſes ille (quem ſequitur) a pietate patris deſciuiſſe ſcribit. Econtrario Cedrenus auctor eſt, (6) Abgari filium in patris inſtituto perſtitisſe, quod equidem interpretor de Abgari filio, Mano, Mani huius fratre, qui poſtea regnauit. Id mihi quoque indicare eſt viſus Procopius, (7) cum ſic ait: ὅς τις δὲ διεδέξατο τὴν βασιλείαν τῶν αὐτοῦ παίδων ἀνοσιώτατος γεγονὼς ἁπάντων ἀνθρώπων, *is, qui Abgari ſucceſſor fuit, vnus ex eius filiis, ſceleratiſſimus omnium hominum exſtitit.* Ος τις τῶν αὐτοῦ παίδων clariſſime demonſtrat, alios etiam Abgari filios notos fuiſſe Procopio. (*) Ex perfidia Mani huius intelligi poteſt, quantum a patriis moribus defecerit. Rem omnem Cornelius Tacitus ſic narrat. (8) Meherdates Vononis Parthorum regis filius, Phraatis nepos, obſidio datus erat Romanis. Inter Parthos Vardanes, Arſacides quidem, ſed non ortus Vonone rege, per inſidias ſublatus eſt de medio. Orta deinde contentione, pars in Gotarzen, quem Vardanes frater regno pepulerat, nonnulli in Meherdaten inclinarunt. Gotarzes tyrannidem vi occupat, Parthi vero impatientes morum eius, legatum mittunt Romam, qui regem peterent. Meherdates miſſus eſt, non parum gratulante ſibi fortunaeque populi Romani Clau-

(6) p. 177. ed. Pariſ. (7) p. 118. (*) Et Euſebius in Hiſt. Eccleſ. L. II. c. 12. Ἑλένην τῶν Ὀσροηνῶν βασιλίδα commemorare dicitur in titulo: ſin ipſum videas, reginam Adiabenorum dicit, quod Henricum Valeſium fugiſſe miror. (8) Annal. L. XII. 10. ſeq.

Claudio Caesare: negotium datum C. Cassio, qui Syriae praeerat, vt eum deduceret ad Euphratem fluuium. Cassius ad Zeugma, Parthos illustres, quorum ex sententia Meherdates rex petitus erat, in castra vocat, Meherdatem monet, *barbarorum impetus acres languescere cunctatione, aut in perfidiam mutari, itaque vrgeret coepta.* Abgarus vero Edessenus, qui eodem aduenerat, *iuuenem ignarum et summam fortunam in luxu ratum, multos per dies attinuit apud oppidum Edessam,* auctorque fuit ducendi per Armeniam ea anni parte, quae minime erat expeditioni opportuna: iam enim incipiebat hiems. Simul transmissus Tigris fluuius, et rex Adiabenorum visus palam fouere Meherdaten et colere: clam Gotarzis consilia iuuabat. Vbi Gotarzis exercitus appropinquauit, Itazes (id nomen Adiabeno erat) et mox Abgarus Edessenus, abscedunt cum copiis, *leuitate gentili,* vt ait Tacitus, *et quia experimentis cognitum est, barbaros malle Roma petere reges, quam habere.* His nudatus auxiliis Meherdates, ceteris etiam suspectis, casui praelioque se permisit. Victus et captus, praecisis naribus ludibrio suo superfuit. Inter haec nobis venit in mentem, posse ad defendendum Mani nomen interseri, quod C. Cornelius incorruptam fidem non assidue tueatur. Habet ille nescio quid, ex quo astutus magis, quam veri et aequi studiosus animus deprehenditur. Sunt enim eius historiae quasi quaedam picturae, excellentis sane artis, sed quae ab vitae imitatione studio et industria nonnihil abhorrent. Vbi ille nobis Tiberium pingit,

ni-

nihil illo fieri poteſt aſtutius, ſed vt verearis, ne is paullo fuerit integrior. Vbi Claudium, plena ſunt omnia ſtultitia, ſed vt metuas ne plus ingenii et leporis in Claudio fuerit. In Nerone efferata immanitas etiam quinquennii, ſed vt neque ipſe tam vecors fuiſſe, neque artes eius tantum vituperationis meruiſſe videantur. Erat iſthuc ſeculum, in quo eloquentia pulſa foro, contemtum ſuum vindicabat hiſtoriis cum flagitio prodendis. Et libertas illa erat, ſed quanta ſub ſtrictiori imperio eſſe potuit adulantis occulte maieſtati vnius, in ceterorum, qui ante eum fuerunt illuſtriori ab ſtirpe orti, vitiis proferendis. Ita, ne quid diſſimulem, nobis videtur; quoties Cornelium Tacitum legimus: non, quod putamus, quemquam alium, qui res geſtas memoriae prodidit, a praeiudicio fuiſſe vacuum (maius hoc eſt, quam vt ab homine poſtules) ſed, quod ita induxi animum, vt exiſtimem, Cornelium praeterea etiam in aliena turpitudine ingenio indulſiſſe. Dum Traiano illi ſuo optimo principi, vt vocabant, vitiorum et publicae vituperationis maculas, veluti bonus ciuis et patriae amans ab omni parte accurate pingit, ab aequo et vero deflectit ad philoſophiae quaedam praecepta. Ita Traiano nemo melior, erat enim optimus: ita incendi ad virtutem videbantur, quae poſtea erant futura principum ſtudia. Sed ea non fuit rerum prodendarum, vt geſtae ſunt, intemerata religio. Attamen non ita a veritate deſciuit Tacitus, vt res et facta confingeret. Manet igitur perfidiae reus Manus, vt fortaſſis non tam foedae, qualem Taci-

Tacitus pinxit, ita, quanta in pium animum deuotumque ſanctiſſimae religioni non cadit. Tacitus legatos Parthorum a Claudio Caeſare in ſenatum eſſe introductos ſcribit, C. Pompeio, Q. Verannio Coſſ. A. V. C. 802. A. C. 49. Meherdates ante hyemem profectus in Syriam venit, et initio hyemis in Armeniam mouit. Quod autem Cornelius Tacitus regem Edeſſenum Abbarum ſeu Abgarum vocat, is familiaris veterum ſcriptorum error eſt, Abgaros ſine diſcrimine Oſrhoënos reges appellantium, vt Ptolemaeos Aegypti. In hoc Mano autem tanto facilius labi poterant, quod a patre *Maanu bar Abgar* citaretur. Moſes Chorenenſis ſcribit, Sanatrugum Ogae (ea Abgari Vchamae ſoror fuit) filium, Edeſſam cepiſſe et Ananum omnesque e domo regia maſculos interfeciſſe. Poſſis etiam ex eo ſuſpicari, hunc Manum a Sanatrugo e medio fuiſſe ſublatum cum omni ſobole domus, quod Manum fratrem ſucceſſorem habuit. Quod de Edeſſa capta Moſes Chorenenſis commemorat, eiusce rei aliquid Procopius quoque indicare mihi videtur. Sic autem ait: ἄλλά τε πολλὰ ἐς τοὺς ἀρχομένους ἐξήμαρτε καὶ τὴν ἐκ Ρωμαίων δέδιὼς τίσιν προσεχώρησεν ἑκουσίως Πέρσαις, *cum multa alia flagitioſe perpetraſſet, tum vero etiam, cum Romanorum iram et vindictam metueret, ſponte ſua Perſis ſe dedidit.*

XVI. ܡܥܢܘ ܒܪ ܐܒܓܪ *Maanu bar Abgar* frater Mani A. Abrahae 2067. vt habet Dio-

 ny-

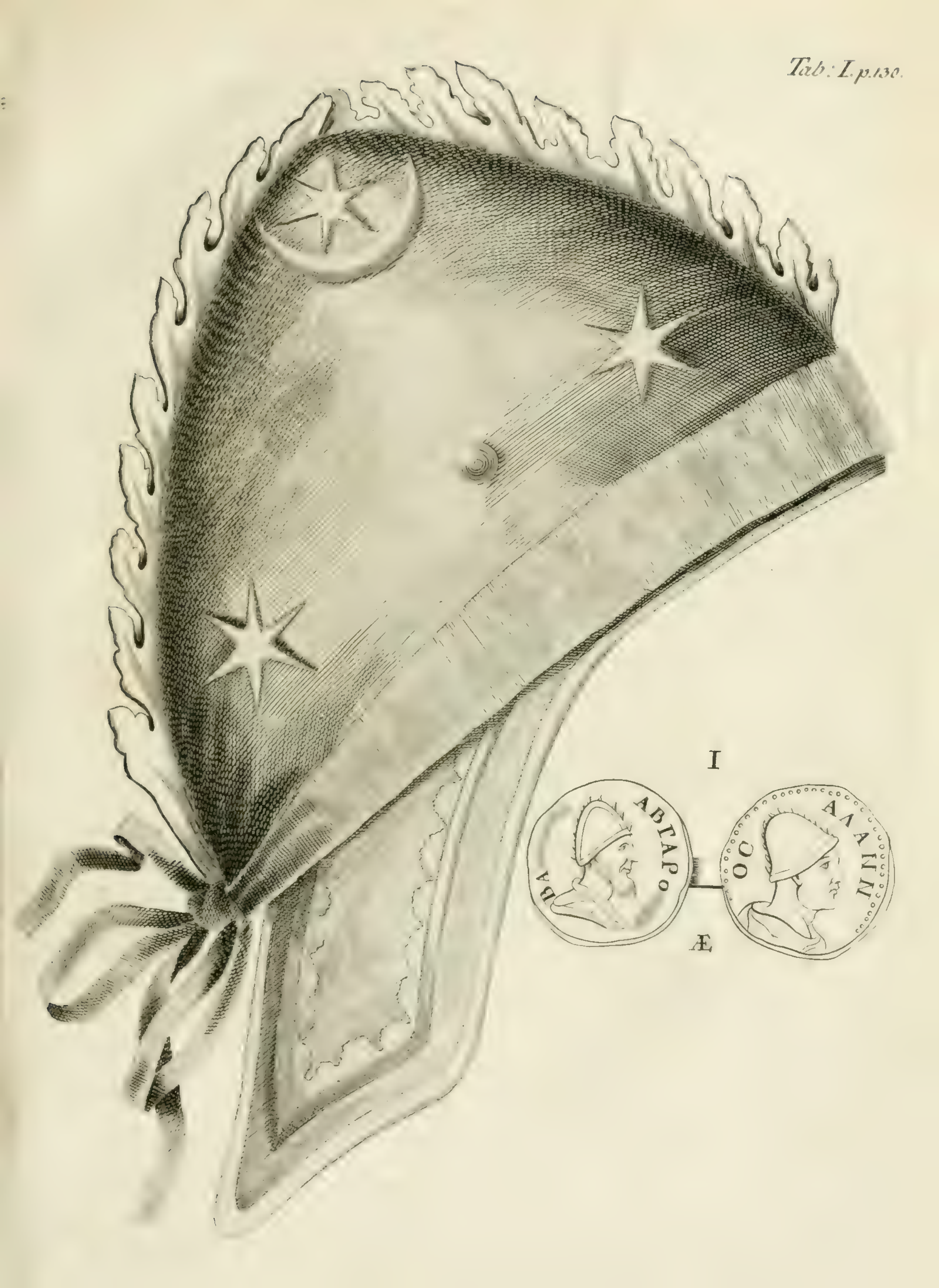
nyſius, regnare coepit: aut potius ſecundum noſtram ſententiam A. Abrahae 2067. menſe Martio anni Dionyſiani 52. Eo rege res magnas in Armenia geſſit Corbulo A. C. 58. Nerone III. Valerio Meſſalla Coſſ. et aliquanto poſt tempore. Regnauit Abgarus annos quatuordecim. Hic mihi ille eſt, quem Cedrenus ob chriſtianae religionis pietatem praedicat.

XVII. ܐܒܓܪ ܒܪ ܡܥܢܘ *Abgar bar Maanu*

dicitur Dionyſio ſucceſſiſſe A. Abrahae 2081 et regnaſſe annos viginti. Ex noſtra ſententia regnare coepit A. Abrahae 2080. ſeu anni Chriſtiani 65. Maio menſe. Illum videtur Cedrenus prodere (10) a chriſtiana pietate defeciſſe ad ſimulacrorum cultum. Ad hunc Abgarum refero numum illum, quem Nicolaus Haymus (1) e cimeliarchio Pembrochiano deſcripſit. Ab aduerſa parte eſt facies Abgari cum titulo ΑΒΓΑΡΟ... ΒΑ... ab altera eſt vultus barbari inſcriptus ΑΛΑΝΝΟϹ. *Certum eſt*, inquit Haymus, *imperantibus Caeſaribus impreſſum eſſe numum, cum neque ante Claudium, neque poſt Gordianum Pium, vllius Abgari memoria apud ſcriptores exſtat.* Putat deinde Abgarum aliquem Edeſſenum cum Alanicae gentis principe contra Parthorum potentiam ſocietate inita, foederis atque amicitiae memo-

Tab. I. 2.

(10) p. 177. (1) Theſauri Britannici Tom. II. p. 57.

I
ΒΑ ΑΒΓΑΡΟ
ΑΛΑΑΝΝ ΟC
Æ

moriam in numo consignasse. Quod neque ante Claudium neque post Gordianum, Abgarorum exstare mentionem scribit, id quale sit, aut quomodo ei in mentem venerit, nescio. Vt autem numum ad hunc Abgarum Mani F. referrem, ex Alanorum rebus mihi persuasum est. Iosephus (2) ad annum quartum Vespasiani auctor est, Alanos, qui ad Tanaim et Maeotin colebant, quo Mediam et vicinas regiones depraedarentur, cum rege Hyrcanorum egisse, vt per portas Caspias transitum sibi concederet: eo patefacto aditu ex inopinato inuasisse Medos regemque Pacorum compulisse in loca inaccessa saltibus: inde processisse in Armeniam et Tiridaten regem praelio vicisse, in quo parum abfuerit, quin rex viuus caperetur. Iniecto enim laqueo, quo mos erat Alanis pugnare, vix se expediuisse regem, eoque dissecto, saluti suae fuga consuluisse: Alanos vero praeda onustos rediisse, qua via aduenerant. Hanc irruptionem insecuta est alia, quam Moses Chorenensis commemorat. Alani, inquit, qui Caucasum insederant, cum Georgianorum parte aliqua effusi in Armeniam, obuium habuere cum exercitu Artaxerxem regem. Perrupere tamen et ad Cyram fluuium progressi, posuere castra, cum aduersam ripam Armeni tenerent. Interea adolescens Alanorum regis filius, forte ab exercitu deflectens, in Armenorum manum incidit. Alanus de filio solicitus, Satinicen filiam, formosissimam puellam et

 inge-

(2) de Bello Iudaico L. VII. c. 27.

ingenio ſingulari,cum legatis miſit de pacis conditionibus et reddendo filio. Artaxerxes amore eius captus, pace compoſita, matrimonium cum Satinice iniit. Superfuit Artaxerxes vsque ad initia Hadriani, tunc enim anno primo et quadrageſimo, ex quo regnum adiit, deceſſit. Itaque circiter A. C. 76. Veſpaſiani octauo Armeniam obtinuit Artaxerxes. Bellum autem primis annis Artaxerxis, Domitiano tamen iam regnante, geſtum eſſe cum Alanis, e Moſe Chorenenſi intelligere nobis videmur. Cum igitur inter Armenos et Alanos pax eſſet confirmata et neceſſitudo, multae cauſſae intercedere poterant, quae Abgarum quoque Alanis deuincirent. Artaxerxes Sanatrugi erat filius, Ogae nepos. Oga ſoror erat Abgari Vchamae, ad quem auum hic Abgarus ſtirpem referebat. Itaque neceſſitudo Artaxerxis cum Alanis attingebat quoque Abgarum. Artaxerxem Parthi fouebant, quorum potentiam Romanae aemulam Oſrhoeni ſemper reſpexerunt. Idcirco et neceſſe erat, vt Artaxerxis amicitiam Abgarus ſequeretur. Alani autem tantum armorum ſuorum metum concitauerant apud vicinos Caucaſo et Tauro populos, vt Artaxerxe eos Oſrhoënis conciliante, non indigna res monumento eſſet. Saltem ad nullum Abgarum maiori veritatis ſpecie numus hic referri poteſt. Vultus Abgari in numo ſenilis eſt. Fuiſſe autem Abgarum hunc eo tempore ſenem, ex hoc poteſt cognoſci, quod circiter A. C. 83. qui Domitiani eſt tertius, numus videtur cuſus, cum Abgarus annum iam nonum et decimum re-

regnaret. Annus hic eſt ſextus et ſeptuageſimus, ex quo auus eius Abgarus Vchama regno potitus, ea vir aetate, qua non modo filium, verum etiam nepotem, hunc ipſum Abgarum, habere potuit.

Non erit alienum ab hoc loco, ſi, quibus maieſtatis inſignibus Edeſſeni reges vſi ſint, conſideremus. Pertinet enim haec contemplatio ad regni iſtius ſtatum illuſtrandum. In capite cydarin ſeu tiaram omnes reges Edeſſeni in numis gerunt. Tiara autem, vt ait Hieronymus, (3) *eſt genus pileoli, quo Perſarum Chaldaeorumque gens vtitur.* Erat enim promiſcue tiarae vſus in Perſia et Media et Meſopotamia omni atque Parthia. Quocirca Anacreon:

> Καὶ Παρθαίϐς τις ἄνδρας
> Εγνώϱισ' ἂν τιάραις.

Parthos cognoſcas ex tiaris. Perſis quoque Bactriisque et multis aliis gentibus barbaris τιάϱας ϗ ἀναξυϱίδας indui mos fuit, teſte Dione Pruſaeo. (4) Duo autem erant tiarae genera: alterum rectum, alterum, vt Hieronymus ad Fabiolam ſcribit, *rotundus pileolus, quaſi ſphaera ſit diuiſa, vt pars altera ponatur in capite,* quare et Sidonius Apollinaris: (5)

> *Flectit Achaemenius lunatum Perſa tiaram.*

Hieronymus ſimilem dicit tiaram pileo Vlyſſeo. Habuit in animo aut oculis numum C. Mamilii Limetanei,

(3) In Danielem c. III. v. 31. (4) p. 628. (5) Panegyrico in Anthemium v. 51.

nei, in quo Vlyſſes cernitur , auctor gentis Mamiliae cum petaſo. Qualis iſthic eſt petaſus, quales Caſtoris et Pollucis pileoli permultis in numis ſunt, talia ad hoc tempus Perſae geſtant capitis tegumenta. Tali tiara etiam reges ſunt vſi , vt e numis Parthicis et monumentis Perſepolitanis perſpicuum eſt. Erant autem e byſſo tiarae eorum , qui ſummo honore προεδρίας dignati , amicorum regis titulo nuncupabantur, quorum erant in exercitu Darii Codomanni numero ad quindecim millia. Ergo apud Ioſephum (6) Darius Hyſtaſpis cydarin byſſinam promittit e tribus ſatellitibus illi, qui ſapientiſſimum reſponſum dediſſet. Sic iſte quoque , qui apud Valerium Flaccum (7)

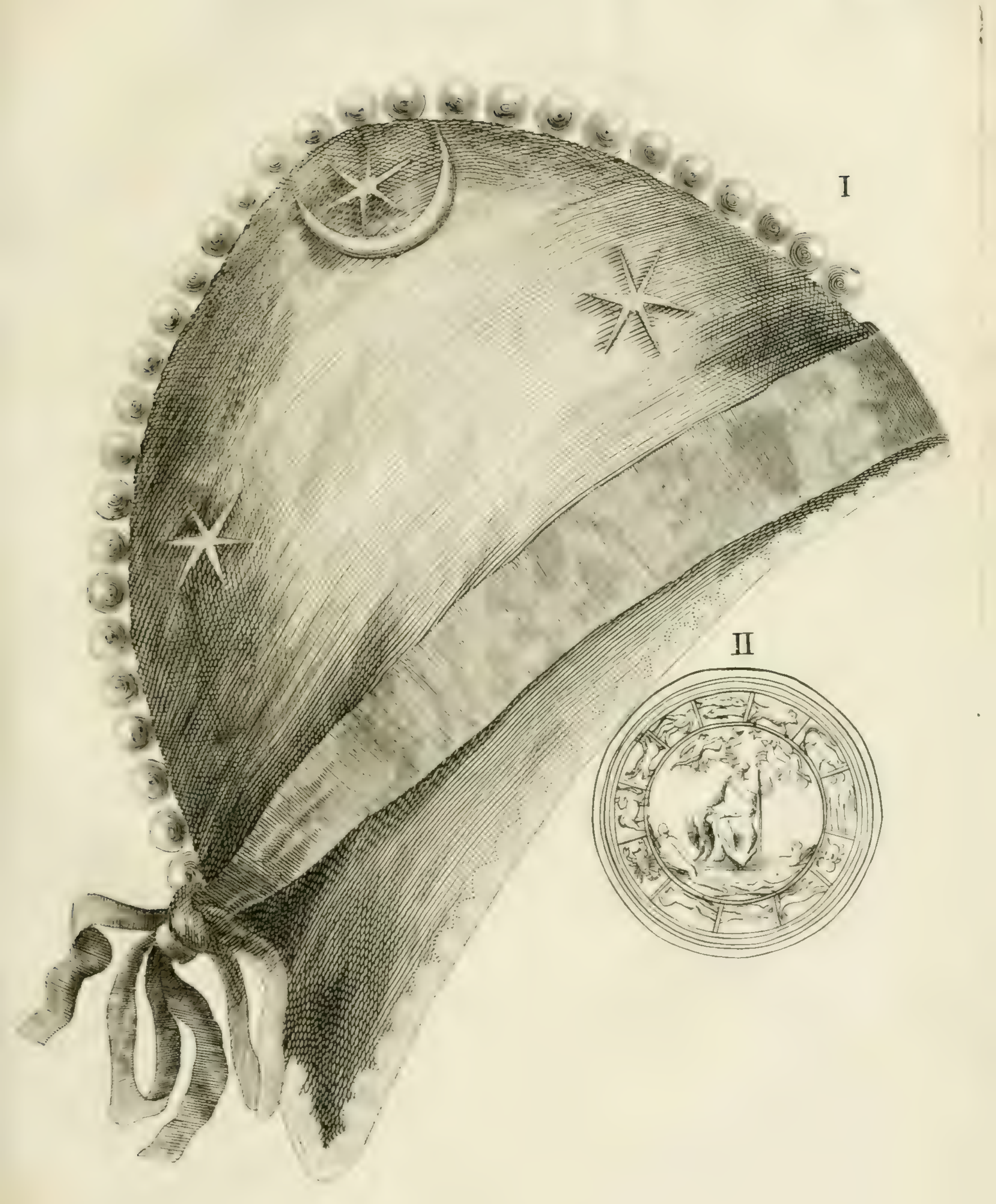
viridem gemmis et eoae ſtamine ſyluae
ſubligat extrema patrium ceruice tiaram.

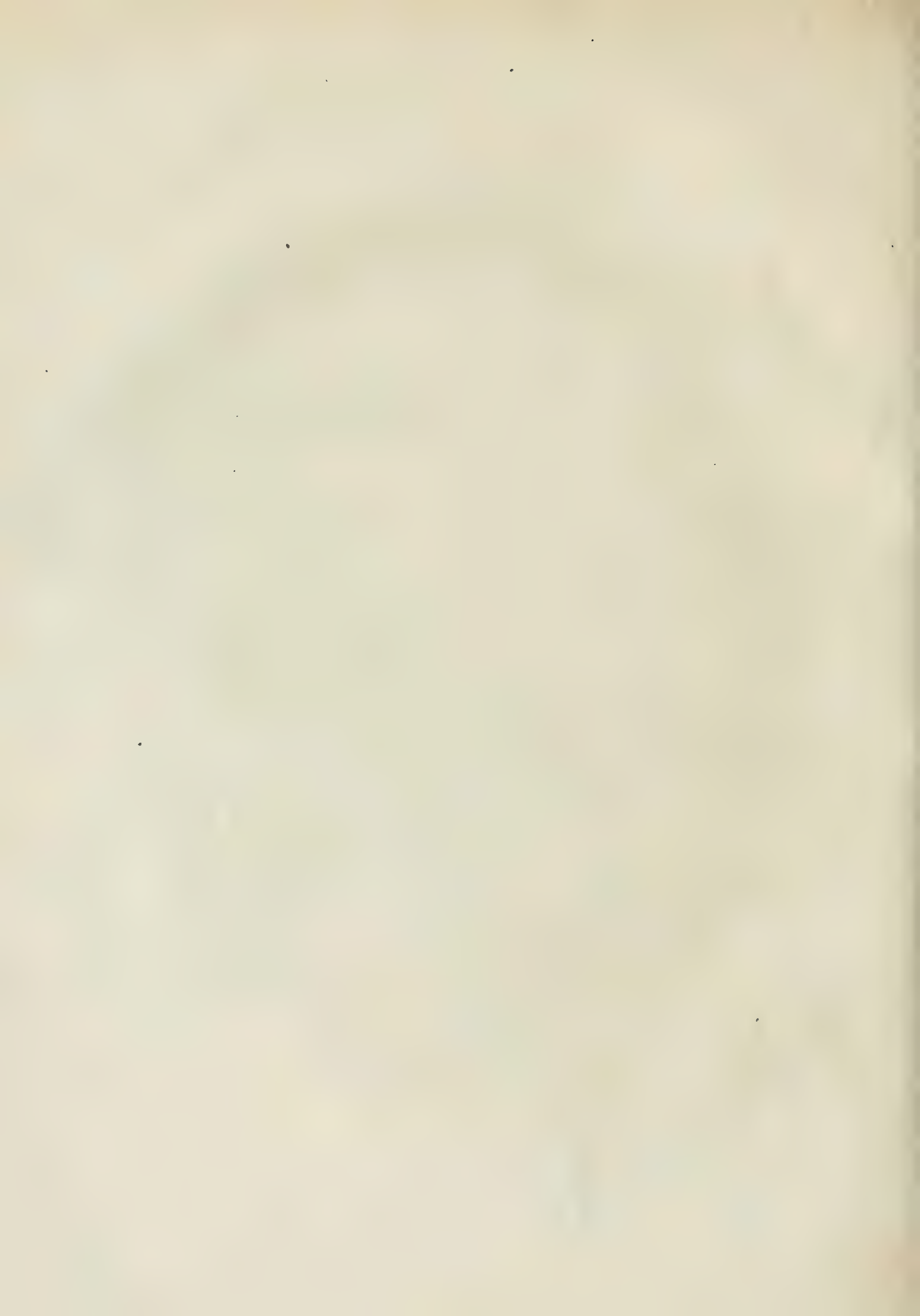
Color tiaris purpureus. Ouidius: (8)

Tempora purpureis tentant velare tiaris.

Erant quoque gemmis diſtincti , vt Themiſtius (9) vidit effigiem Parthorum regis in tabella pictam, gerentem capite tiaram hyacinthis et ſmaragdis inſignem. Ita nos etiam cernimus in numis Parthorum et Edeſſenorum regum et in monumentis Perſepolitanis. Diadema denique gerebant Perſarum et Parthorum reges nudo in vertice , vt in numis. Immo etiam tiaram ſtringebant apice. De Dario Codomanno Q. Curtius : (10) *cydarin Perſae regium capitis*

(6) Ant. Iudaic. L. XI. c.4. (7) Argon. L. VI. v. 699. (8) Metamorph. L. XI. v. 181. (9) Orat. XXIV. p. 306. (10) L. III. c. 3.

I
II

tis vocabant insigne : hoc coerulea fascia albo distincta circuibat. Dio Cassius, (1) Tigranem scribit et tiaram et diadema gessisse, cum ad Cn. Pompeium in castra veniret. Et Herodianus (2) Artabanum Parthum duplici diademate visum fuisse prodidit. Dio Chrysostomus auctor est, (3) Parthorum regibus insignia regni fuisse sub auspiciis tradita, tiaram, sceptrum et diadema. Non vero solis regibus mos fuit tiaram vincire apice, verum etiam, vt Xenophon testatur, (4) regiae necessitudinis viris. Color huiusce diadematis erat pro cuiusque arbitrio. Regum diademata albo distinguebantur. Darius, vt supra cognouimus e Q. Ruso, caeruleam fasciam distinctam albo gerebat et Alexander M. purpuream distinctam albo, qualem Darius quoque gestauerat, sumsit, eodem teste. (5) Efficiam vt intelligatis ex numis, Edessenos reges et tiaram gestasse et diademate strinxisse tiarae imam extremitatem, quod a ceruice reiectis et fluitantibus fasceolis deuinctum fuit. Itaque tiaras e diuersis numis duos pingendos curaui, vt maiori in forma tanto luculentius incurrerent in oculos. In vno maxime differunt, quod alter tiaras perpetuo, et vt videtur, aureo acantho circumstringitur, alter vero vnionibus. Eadem plane in Parthicis. Quaeritur autem adhuc, qui tiarae sint recti, quos, Xenophonte teste, (6) Cyrus accepit a Medis et ad successores transmisit, summae maiestatis insignia, ita vt nemini liceret gerere, nisi regibus

Tab. I. 2.
Tab. II 1.

(1) p. 29. (2) L. VI. c. 6. (3) p. 234. (4) Cyrop. L. VIII. c. 3. (5) L. VI. c. 6. (6) Cyrop. L. VIII. c. 3.

gibus. Solos reges gessisse adfirmant nobis Aristophanes et eius Scholiasta de Persis, Iosephus autem (7) et Dio Prusaeus (8) de Parthis. Quos igitur dicemus rectos nisi eos, qui non lunatum in orbem circum tempora flecterentur, sed rigidiores essent apices et altiores? Insignis est eiusmodi tiara Tigranis regis apud Ezechielem Spanhemium. (9) Non magnam dissimilitudinem cum eo habent tiarae Parthici in peruulgatis numis M. Antonii et Caesaris Augusti. In eo Spanhemius dubitat (10) atque a Romanis tiarae recti Parthorum formam ignoratam censet fuisse. Qui autem ignorare potuerunt, cum M. Antonius Artauasden Armenorum regem eiusque insignia Alexandriae duxit in triumpho? At ille, inquit, si de Armenico tiara concedendum, Parthicus ignorabatur. Nempe nihilo potuit esse diuersus, cum Armeni reges Parthorum maiestati et luxui nihil concederent, vsque ad regis regum titulum. Et quae est ista fides numorum, si ne tiaras quidem regum insignia sine magno errore et vanitate ostendunt? Hi igitur tiarae recti sunt, qui inter arcana regni et regiae maiestatis seruabantur. Neque vero idcirco adseuerarim, eandem semper formam tiarae recti fuisse. Nam et CPlitani rectos tiaras et vulgo τέφας dixerunt, qui nihil eius formae habebant, qualis in numis istis est, tantummodo altiores erant ceteris tiaris, vt apparet, si Zonaram, (1) conferamus cum

7) L. XX. c. 2. (8) p. 234. (9) De vsu numismatum T. I. p. 464. (10) ib. p. 452. (1) Zonaras T. II. p. 227.

cum numis Byzantiis et imaginibus Imperatorum quae passim extant. Neque ausi sunt Edesseni reges iis vti, potentia et maiestate inferiores Parthis. Quanta enim reuerentia apud Mesopotamiae et Syriae minores reges erga Parthicos reges regum fuerit, ab vno insigni exemplo potes intelligere, quod proditum est a Iosepho. (2) Nam cum Artabanus regno esset exutus a Parthis, confugit ad Izatem Adiabenorum regulum supplex. Obuius forte in via Izati ad pedes se abiecit obsecrans, auxilium vt sibi ferret in priuati fortunam a regia potestate deiecto. Izates non modo eum bono animo esse iussit, sed etiam in equum imposuit atque vt minor maiorem pedibus prosequi instituit: nec nisi multum obtestante Artabano, equum conscendit. Artabanus in regnum ab eo restitutus, beneficii loco concessit, vt Adiabenus rex tiara recto vteretur et in aureo lecto accubaret. Non enim ausus fuerat illo recti tiarae insigni vti, non concesso.

Inter ornamenta tiarae Edesseni luna et tres stellae sunt. Ioannis Valentis amicus cum in Edesseno numo quatuor stellas cerneret, negotium expediuisse sibi visus est. *Stellae*, inquit, *in area*, *vtrum ad Elagabali sacerdotium*, *an ad Edessenos spectent*, *videant eruditi*: *cum autem Strabo*, *Plinius et alii*, *Phoenices ab astronomiae peritia commendent*, *aliquam fortasse constellationem ab iis obseruatam fuisse suspicatur amicus.* Acutum quoque est, quod Ezechiel Spanhemius adfert

S

L. XX. 2.

fert de ſideribus, quae in Parthicis numis viſuntur. Arſacen, vt Ammianus Marcellinus teſtatur, conſecratum fuiſſe: ex eo tempore Arſacidas ſe fratres ſolis et lunae vocitaſſe: Saporem ita ſe in litteris ad Conſtantium appellare. Haec vt quisque accipiat, nullo in diſcrimine pono. In tiaris autem Edeſſenis puto aſtra haec nihil aliud ſignificare, quam deuotos ſideribus cultuique eorum reges Edeſſenos. Aſtrum quod ſupra lunam eſt poſitum, ſolem indicat. Id enim patefacere poſſum ex hoc inſigni numo, cuius in medio Iupiter ſedet dextera nitens aquilae capite, haſtam ſiniſtra puram tenens: infra ſunt Nereides, in circulo duodecim ſigna, quae ſol, ſtellae imagine, et luna obeunt. Hunc numum Paulus Pedruſius (3) et e Choulio Bernardus Montefalco (4) exhibent. Iſthuc autem, vt ſol, aſtri figura, ſuper lunula ponatur, ſaepe cernimus in numis Carrharum ſub Caracalla et Elagabalo, in Abraxis Chiſletianis et paſſim in monumentis Montefalconis. Apud Bonannum figura eſt fortunae, quae clauum nauis dextera, ſiniſtra cornua copiae duo gerit: in capite eadem lunula, quae in his numis eſt, atque ſupra eam clariſſima ſolis radiantis pictura. (5) Summa autem erat apud Edeſſenos religio ſolis, vt in omni Syria et Chaldaea vſque ad Homeritas, quos Philoſtorgius (6) teſtatur, ſoli et lunae ſacra feciſſe. Iulianus imperator (7) ἱερὸν ἐξ αἰῶνος ἡλίου χωρίον Edeſſam vocat, *dicatam ſoli, inde vsque ab vltima memo-*

Tab. II. 3.

(3) Tom. V. Tab. XXI. (4) Tom. I. parte I. charta X. (5) Montefalco T. I. p. II. Tab. 196. (6) Apud Photium Cod. XL. (7) p. 150.

moria. Solem Chaldaei *Baalem* ſeu *dominum* dixerunt. Cultum eo nomine etiam Edeſſae fuiſſe, Iacobus Sarugienſis libro de idolorum lapſu teſtatur. Daemon malus, inquit, سم باورهي لنبو ولبيل *Edeſſae poſuit Nabo et Belum.* (8) Vt *Belus* ſol eſt, ita *Nabo* eſt luna. Syriam deam Atargatin cultam Edeſſae fuiſſe Strabo (9) teſtatur. Sed is geographi error manifeſtus eſt. Nam Hierapolin Syriae cum Edeſſa eum confudiſſe ſupra oſtendi. Hierapoli ſane praecipue cultam deam fuiſſe, ex principio Deae Syriae apud Lucianum conſtat, qui Aſtarten lunam interpretatur. Non eſt igitur mirandum, cum Bardeſanes ille Edeſſenus, vt Gregorius Abulpharagius habet, (10) ſolem patrem et lunam matrem vitae appellauit. Duo alia aſtra occurrunt in numis Edeſſenis, vt infra locis ſuis animaduertes. Sunt autem Mercurius et Mars. Nam Iulianus teſtatur (1) Edeſſenos ſoli poſuiſſe συνέδρυς Μόνιμον ϗ Ἄζιζον, quos Iamblichus Mercurium et Martem interpretatur. Μόνιμος, vt ſupra iudicaui, eſt corruptum ex معنو *Maanu*, quod nomen euaſit Syrorum hominum, vt in regibus Edeſſenis occurrit. *Azizus* vero Mars eſt. Nam ܥܙܝܙܐ *Azizo*, *ſortem et robuſtum* dicunt. Ex eo etiam euaſit nomen. Hortini in Faliſcis repertus eſt titulus: CVRANTE. TVRIO. SEPTIMIO. AZIZO. V. P. CVR. R. P. Azizus Emeſenorum rex Agrippae ſororem Druſillam duxit. (2) Et Ignatius

(8) apud Aſſemannum T. I. p. 327. (9) p. 125. (10) p. 125. (1) p. 190. (2) Ioſephus de B. I. L. II. c. 7.

cognomine Azizus Bar ſabta Iacobitarum patriarcha apud Aſſemanum. Ceterum hoc templum celeberrimum ſolis plenum fuit ſimulacris eximii operis, quod Gratianus Valentinianus et Theodoſius A. A. A. commemorant in lege lata ad Palladium ducem Osdrhoenae (3) A. C. 382. *Aedem olim frequentiae dedicatam* (placet Iacobi Gothofredi emendatio: *deum dicatam*) *coetui iam et populo quoque communem, in qua ſimulacra feruntur poſita artis pretio, quam diuinitate metienda,* (ſimulacra, inquit, diuinitatis vt fictae, ita celebratae, at pretii ab arte multo maioris, quam omnis iſta diuinitas eſt,) *iugiter patere publici conſilii auctoritate decernimus: neque huic rei obreptitium officere ſinimus oraculum* (Impp. reſcriptum) *vt conuentu vrbis et frequenti coetu videatur. Experientia tua, omni votorum celebritate ſeruata, auctoritate noſtri ita patere templum permittat oraculi,* (noſtri auctoritate reſcripti) *ne illic prohibitorum vſus ſacrificiorum huius occaſione aditus permiſſus eſſe credatur. Datum prid. Kal. Decembr. Conſtantinopoli Antonio et Syagrio Coſſ.* In Oſdroena templum nullum tantae celebritatis et iſta ſimulacrorum tum arte tum copia, quam ad Edeſſam, vbi Belus ſiue ſol colebatur cum ſinedris ſuis Monimo et Azizo. Haec ſacra cum mature deſererentur, templum tamen manſit ad coetus ciuiles: et ob feſtiuitates populares eo in templo hominum frequentia. Videtur Gothofredo Eulogius epiſcopus, qui tum Edeſſae fuit, ſuaſiſſe,

vt

(3) Codice Theodoſiano L. XVI. Tit. X. L. 8.

vt clauderetur, eoue impetrasse Imperatorum rescriptum aliquod sine publici concilii auctoritate. Contra Palladius tetendisse videtur et a concilio, in quo tum cum Theodosio M. multi erant profanae superstitionis nobiles viri, facile expressisse, vt frequentia templo, aris et simulacris ab arte admiratio maneret. Theodosius concessit, quod absurdum non erat: cultum deorum illo in templo interdixit. Tamen cum, vt puto, prohiberi superstitio ab huius templi simulacris et repelli non posset, ab eodem Theodosio Imp. dirutum et di iectum est templum, si, vt Gothofredus censet, Libanium audiamus. Is ὑπὲρ τῶν ἱερῶν, sine nomine vrbis, rem ita deplorat:

Τί γὰρ δεῖ διαφθείρειν, οὗ τὴν χρείαν ἔνι μεταποιῆσαι; πῶς δ' οὐκ αἰσχρὸν, στρατόπεδον πολεμεῖν λίθοις οἰκείοις, καὶ στρατηγὸν ἐφεστηκότα παρακαλεῖν κατὰ τῶν πάλαι σπουδῇ πολλῇ πρὸς ὕψος ἀναβάντων, ὧν τὸ πέρας ἑορτὴν τοῖς τότε βασιλεῦσιν ἔθηκε; καὶ μηδεὶς οἰέσθω σὴν ταῦτ' εἶναι κατηγορίαν, ὦ βασιλεῦ. κεῖται μὲν γὰρ πρὸς τοῖς ὁρέοις Περσῶν νεὼς, ᾧ παραπλήσιον οὐδέν, ὥς ἐστιν ἁπάντων τῶν τεθεαμένων ἀ-

Quid enim opus est disperdere cuius vsum licet vt transmutes? quomodo enim non turpe sit, si exercitus oppugnet proprios lapides et dux praesit horteturque contra ea, quae dudum magno labore educta fuere in altum, quaeue cum essent perfecta, ab iis regibus, qui condiderant, festa sollemnitate dedicata sunt. Ne quis existimet, nos nunc te accusare Imperator. Situm est enim in finibus Persiae templum, cui nullum comparandum, vt ab

κούειν. οὕτω μέγιστος ἐγέγονε, τοῖς λίθοις τοσοῦτον ἐπέχων τῆς γῆς, ὁπόσον καὶ ἡ πόλις. ἤρκει γοῦν ἐν τοῖς ἐκ τῶν πολέμων φόβοις, τοῖς οἰκοῦσι τὴν πόλιν οὐκ ἔχουσι κἀκεῖνον προσεξελεῖν, τῆς ἰσχύος τοῦ περιβόλου πᾶν ἐλεγχούσης μηχάνημα. ἦν δὲ δὴ καὶ ἐπὶ τέλος ἀναβᾶσι πλεῖστον ὅσον τῆς πολεμίας ὁρᾶν οὐ μικρὸν πολεμουμένοις πλεονέκτημα ἀνθρώποις. ἤκουσας δὲ καὶ ἐριζόντων τινῶν ἐν ὁποτέρῳ τὸ θαῦμα μεῖζον ἱερῷ, τῷ μηκέτ' ὄντι τούτῳ, ἢ ὃ μήποτε πάθοι τοῦτο, ὅπερ ὁ Σαράπις. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ τοιοῦτο καὶ τοσοῦτον ἱερὸν, ἵν' ὑπερβῶ, τὰ τῆς ὀροφῆς ἀπόῤῥητα, καὶ ὅσα ἀγάλματα σιδήρου πεποιημένα κέκρυπτο τῷ σκότῳ διαφεύγοντα τὸν ἥλιον, οἴχεται καὶ ἀπόλωλε. θρῆνος μὲν τοῖς ἰδοῦσιν, ἡδονὴ δὲ τοῖς οὐχ ἑωρακόσι. οὐ γὰρ ἴσον μὲν τοῖς τοιούτοις ὀφ-

ab omnibus qui viderunt, intelligi et cognosci poteſt: ita ſuit maximum, ita lapidibus a ſolo in altum eductum, vt ipſa vrbs. Sufficiebat igitur in tumultibus, cum ciues vrbem capi non poſſe ſentirent prius quam ab hoſtibus et ipſum occuparetur templum, vi munimentorum eius omnia oppugnantium molimina repellente. Denique ſi in ſummum tectum adſcenderes, inde tota hoſtium caſtra conſpici poterant, quod obſeſſis haud exiguum emolumentum erat. Erant etiam qui inter ſeſe diſputarent, quo in templo maior eſſet maieſtas: in hoc quod nunc non eſt, aut in illo Serapidis, cui numquam tantam calamitatem contingere velim. Hoc vero tale tantumque templum, ne quid de incredibili eius culmine dicam aut de tot ſimulacris ex ferro dedicatis eadem in aede, quae nunc ſub te-

te-

θαλμοί τε καὶ ὦτα. μᾶλλον δὲ τοῖς οὐκ ἰδοῦσιν, καὶ λύπη καὶ ἡδονή. τὸ μὲν ἐκ τοῦ πτώματος, τὸ δ' ὅτι περ οὐ τεθέανται. ἀλλ' ὅμως οὐ τις ἀκριβῶς σκοπήσειεν, εἰ σὸν τοῦτο, τοῦ δε ἠπατηκότος ἀνθρώπου, μιαροῦ καὶ θεοῖς ἐχθροῦ καὶ δειλοῦ καὶ φιλοχρημάτου, καὶ τῇ τικτόμενον αὐτὸν δεξαμένῃ γῇ δυσμενεστάτου, ἀλογίας μὲν ἀπολελαυκότος, κακῶς δὲ χρωμένου τῇ τύχῃ, δουλεύοντος τῇ γυναικὶ, πάντα ἐκείνῃ χαριζομένου, πάντα ἐκείνην ἡγουμένου, τῇ δ' ἀνάγκῃ πάνθ' ὑπηρετῶντος τοῖς ταῦτα ἐπιτάττουσιν, ὧν τῆς ἀρετῆς ἀπόδειξις τὸ ζῆν ἐν ἱματίοις πενθούντων.

tenebris iacent luce carentia, periit, occidit. Luctus nunc est cernentibus, voluptas iis, qui numquam viderunt: neque enim fortasse his vel oculi sunt vel aures. Immo potius, his, qui non viderunt et luctus est et voluptas: luctus ex casu templi, voluptas quod numquam viderunt. At si quis recte consideret, non tuum hoc crimen est, sed hominis nefarii et diis inimici, et ignaui et auari, et terrae, quae ipsum in lucem editum excepit, infesti, qui, stultitia plenus fortuna sua male abutitur, vxori autem seruit, huic omnia gratificatur, hanc omnibus anteponit et qui necessitate coactus omnia facit ex voluntate eorum, qui virtutem ostentant ea in re, quod lugubribus vestibus amiciuntur.

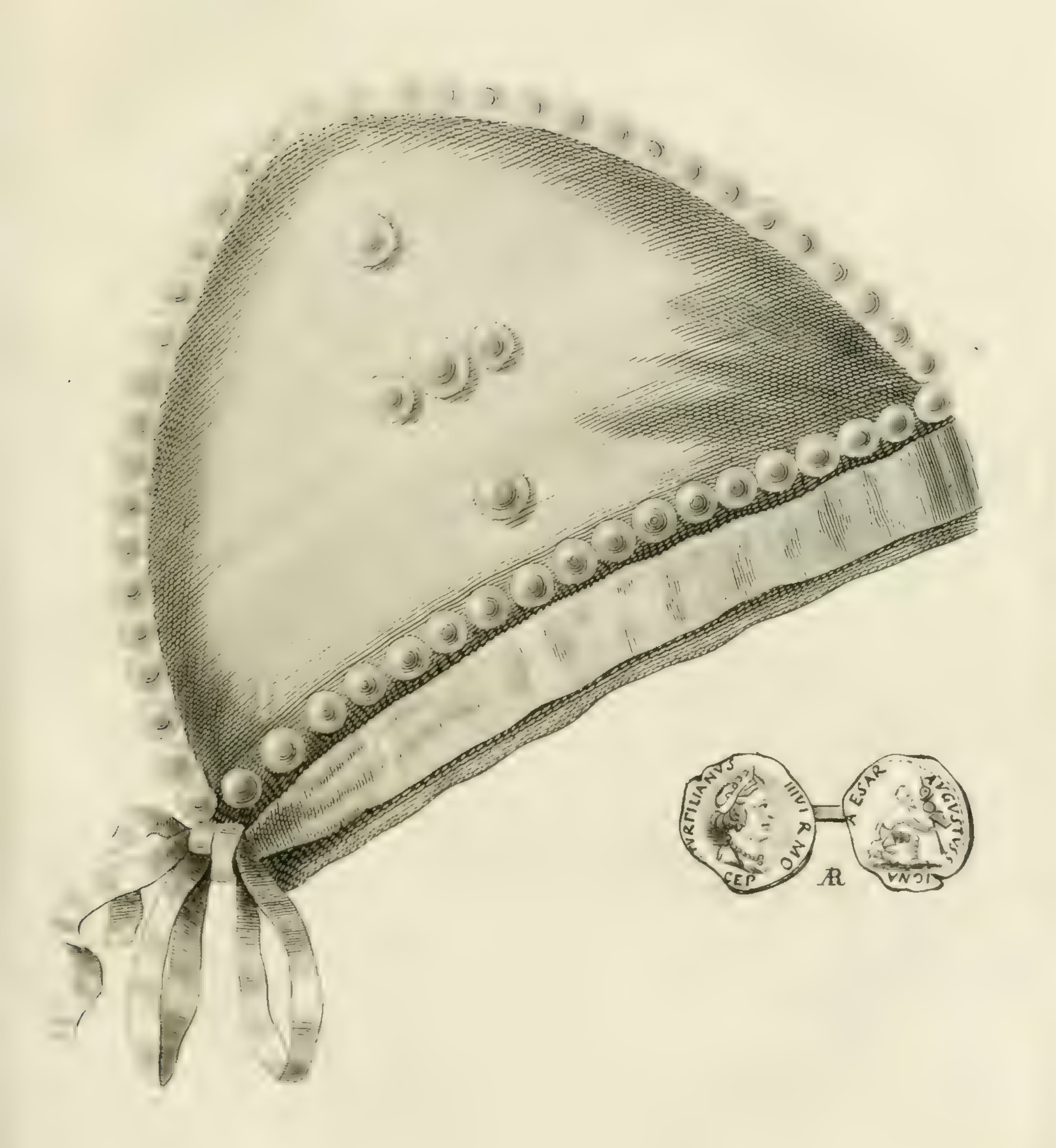
Erit deinde etiam de hoc templo dicendi locus. Is cultus deorum cum esset apud Edessenos, deorum astra

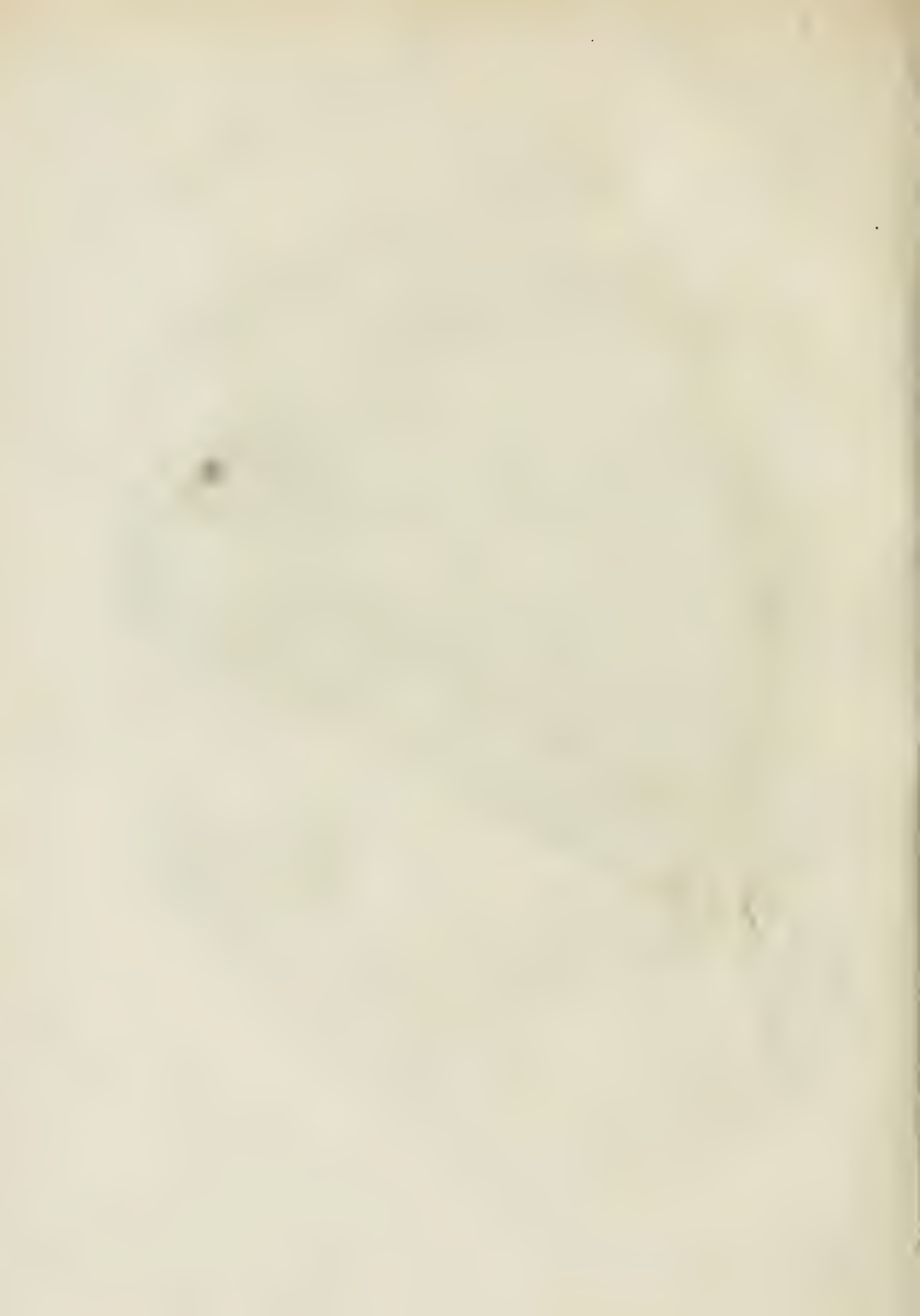
aſtra in tiaris acu picta fuerunt. At qui ex Abgaris chriſtiani fuere, eorum loco talem, qualem hic e numo damus, tiaram cum inſigni crucis geſtarunt. Hieronymus in epiſtola ad Laetam: *regum purpuras et ardentes diadematum gemmas patibuli ſalutaris pictura condecorat.* Quem conſtat primum Chriſto nomen dediſſe, Abgarus Vchamo, quantum in eo fuit, chriſtianam religionem confirmauit: ſed ab eius fide poſteri cupide deſciuerunt. Et quamquam chriſtianae eccleſiae ea in vrbe exſtiterunt, tamen profanae mentis adhuc plerique ciues fuere Ephraemi aetate, vt ex illius actis Syriacis conſtat. (4) Circum tiaram vides aureum nimbum, aut ex vnionibus contextum non modo magnificentiae cauſſa, ſed, vt opinor, ex primo inſtituto, ad exprimendam radiis diuinitatem et maieſtatem regum. Parthorum exemplo Imperatores Romani primum diadema et poſtea Byzantii etiam radiatum tiaram acceperunt, vt ex numis iterum apparet.

Tab. III. 1.

Dicam paucis de reliquo Edeſſenorum regum cultu. Veroſimile eſt, Parthorum in morem geſtaſſe ἀναξυρίδας et tunicam et chlamidem, quae Perſis dicta fuit candys. Xenophon in Cyro (5) memoriae proditum reliquit, tunicam fuiſſe purpuream et ſemialbam, candyn autem ὁλοπόρφυρον, anaxyridas ſeu femoralia βυσσινοβαφεῖς. Tunicam purpuream μεσόλευκον, vt is ipſe obſeruauit, nemini conceſſum fuit

(4) Apud Aſſemanum T. I. p. 32. (5) L. VIII. c. III. 7.

VRFILIANVS
IIIVIR MO
CEP
AR
AESAR
AVGVSTVS
ICNA

fuit gestare, nisi regi. Ita Iulius Pollux (6) candya ὁλοπόρφυρον solis regibus vindicatam refert: purpuream vero candya gestare licuisse, quibus istum honorem rex deferret. Idcirco Lucianus (7) historicum more suo sic instituit, vt nullo praemiorum respectu commoueatur: *non*, inquit, *Artaxerxem metuat, vel speret candyn purpuream, vel torquem aureum.* Constantinus Manasses: (8)

> Τὸν Πέρσην ἐκ τῦ κάνδυος ϗ τῦ στρεπτῦ γνωρίζω,
> ϗ κόρακα τὸν βρωτικὸν ἐκ τῆς μελαντηρίας.

Talem in modum candys purpurea videtur fuisse Edessenorum regum. Interiorem quoque tunicam eorum in numis cernimus. In vno numo candys ad talum est demissa: in altero tantum ad genua vsque est tunica sine candy, ita vt anaxyrides seu femoralia appareant, non illae adeo largae circa crura, vt Arrianus (9) Persarum et Armenorum anaxyridas descripsit, sed strictiores ad genua, vt in numo elegantissimo musei Imperatorii, in cuius aduersa est caput Romae cum titulo TVRPILIANVS. IIIVIR. MO. in auersa miles Parthus, qui in genua procumbens signa reddit: CAESAR. AVGVSTVS. inferiori regione SIGNA. RECEPT. Similis figura in numo aureo Parmensis gazae, quem nobis ostendit Paulus Pedrusius (10) inscriptum consulatu quinto Domitiani Caesaris Augusti. In his inquam numis sub genu strictiores sunt anaxyrides, et quidem quales Hero-

T. III. 2.

T dotus

(6) L. VII. c. 13. (7) Quomodo conscribenda historia p. 630. (8) p. 87. (9) in Tacticis c. 49. (10) Tom I. Tab. 9.

dotus (1) testatur Persarum militum anaxyridas omnemque vestitum fuisse, e corio. Genus vestis autem, quam miles gerit, χειριδωτὸν vocat Pollux, κατὰ τὰς ὤμους ἐναπτόμενον. Praeter hunc corporis ornatum, sceptrum quoque Edessenorum regum in numis reperimus, vt Cotyos et Sauromatae regum in numis apud Spanhemium. Sceptrum satis magnum fuisse, tum e numis apparet, tum ex comparatione Parthici sceptri, de quo Statius in Thebaide (2) iuuenem Parthum canens, qui patris in loco succedit,

visusque sibi nec sceptra capaci
Sustentare manu, nec adhuc implere tiaram.

Sed redeamus ad istum Haymi numum, a quo digressi sumus, opportuna occasione insignia regum Edessenorum explicandi. Alannus capite gerit eiusmodi aliquid, quod Iornandes in Geticis (3) obscurius describit: *Persae brachia et crura lineamentis, caput tiara tegunt: eminent capitibus fastigiatis Alani.* Dionem quoque adfert auctorem, (4) *qui dixit inter Getas* (quorum sub nomine Alanos comprehendit) *primum Zarabos tereos, deinde vocitatos Pileatos, hos, qui inter eos generosi exstabant: ex quibus iis et reges et sacerdotes ordinabantur.* In Dacis eadem ratio fuit. Petrus Patricius (5) in legationibus: ὅτι Δεκέβαλος πρὸς Τραιανὸν πρέσβεις ἔπεμψε Πιλοφό-

(1) L. c. 71. (2) L. VIII. 292. (3) (4) c. V. p. 194. ed. Murat. (5) p. 24. ed. Paris.

Φόρους. οὗτοι γάρ εἰσι παῤ αὐτοῖς οἱ τιμιώτεροι. πρότερον γὰρ Κόμητας ἔπεμπεν ἐυτελεςέρους δοκοῦντας παῤ αὐτοῖς ἐιναι. *Decebalus ad Traianum legatos misit Pileatos : hi apud eos* (Dacos puta) *sunt honoratiores : prius enim Comites miserat , qui apud eos inferioris sunt gradus.* Cantoclarus improuide : *hi enim apud Parthos sunt honoratiores.* Denique obserua ΑΛΑΝΝΟϹ dici in numo , quod nos commonefacit apud veteres scriptores Ἀλάυνους *Alaunos* fortassis corrupte scribi pro Ἀλάννους *Alannos.*

XVIII. ܐܒܓܪ ܒܪ ܐܝܙܛ *Abgar bar Ajazeth*

De eo Dionysius : *anno 2101 regnauit Edessae Abgarus bar Ajazeth annos sex , menses nouem.* Ex nostris rationibus regnare incepit vtique A. Abrahae 2101. anno autem Christi 86. a Martio. Igitur vel ex hoc loco apparet , nos rectam viam in aetatibus regum incessisse , quoniam tandem Dionysius a longo errore in eundem annum nobiscum conuenit. Senem illum peruenisse ad regnum ex eo colligo , quod in Edesseno chronico (6) relatum est , Abgarum anno Edesseno quadringentesimo sibi condidisse [illegible] *monumentum mortis suae* seu mausoleum. Is annus incidit in annum quartum, antequam decessit. Itaque non rerum pertaesus maturam mortis cogitationem suscepit, sed aetatis conditione admonitus probabilem.

Abgaro

T 2

(6) p. 389.

Abgaro rege defuncto, ob diuerfas procerum factiones interregnum fuit duos annos, tefte Dionyfio. Incepit igitur interregnum a Decembri A. C. 92.

XIX ܦܪܢܛܣܦܛ *Parnatafpates.*

Dionyfius tradit Abgarum effe mortuum anno Abrahae 2106. manifefto errore calculi, quod menfium nouem rationem non haberet. Ex noftra fententia Parnatafpates regnare coepit anno Abrahae 2110. menfe Decembri anni Chriftiani 94. Regnauit annos tres menfes decem.

XX. ܦܪܢܛܣܦܛ *Parnatafpates.*

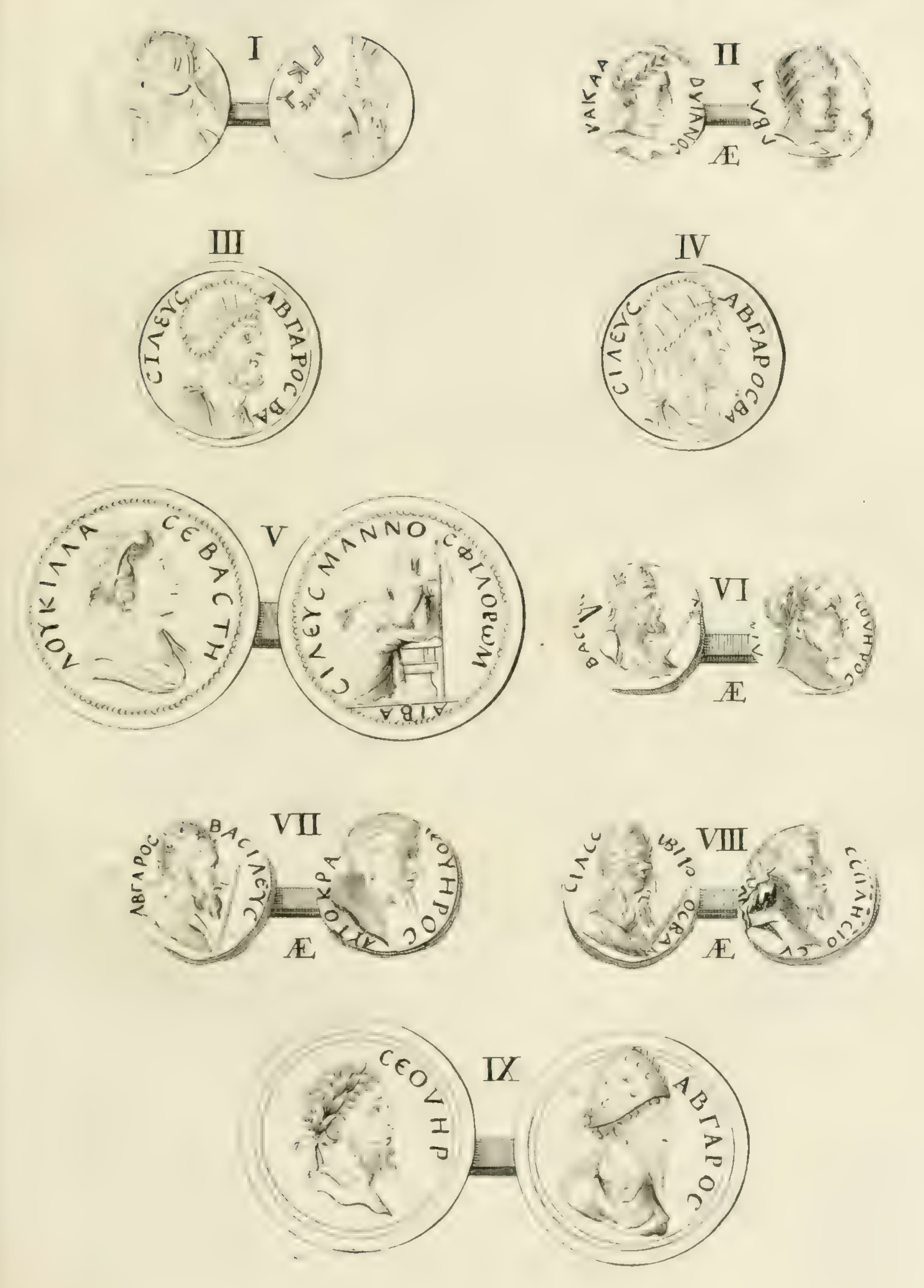
De eo fic Dionyfius *anno* 2113. *regnare coepit Parnatafpates menfes decem.* Ex noftra opinione anno Abrahae 2114. anno Chrifti 98. menfe Octobri. Affemanus autumat, eum poftea regem datum fuiffe Parthis a Traiano. Et Xiphilinus quidem Parthamafpatem datum fcribit: (7) attamen in nominis conuenientia argumentum rei totum ponere non aufim.

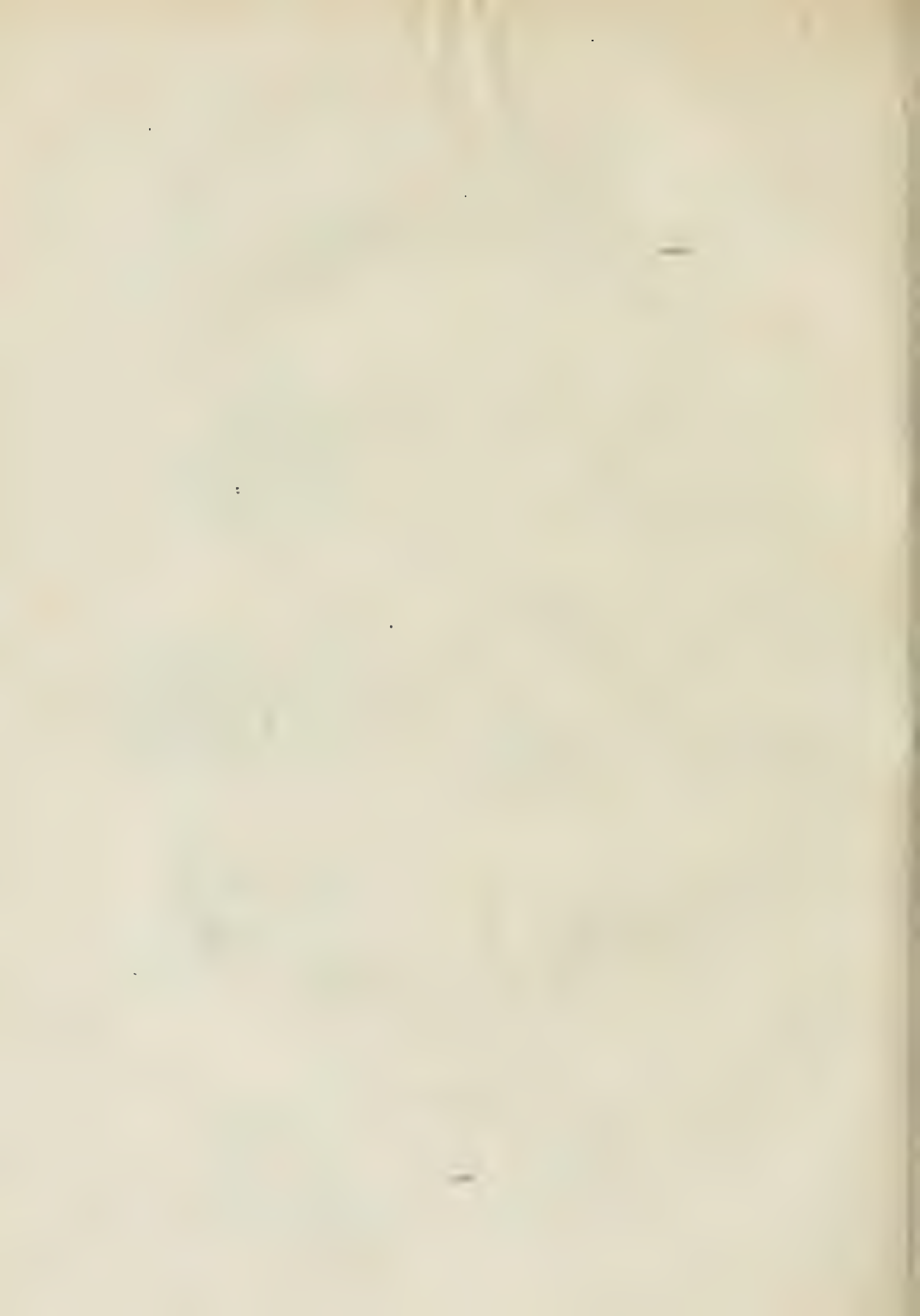
XXI. ܡܥܢܘ ܒܪ ܐܝܙܛ *Maanu bar Ajazeth*

Dionyfius: *Poft Parnatafpaten* Maanus bar Ajazeth

(7) p. 254.

Tab: IV. p.149

I
II
Æ
III
ϹΙΛΕΥϹ ΑΒΓΑΡΟϹ ΒΑ
IV
ϹΙΛΕΥϹ ΑΒΓΑΡΟϹ ΒΑ
V
ΛΟΥΚΙΛΛΑ ϹΕΒΑϹΤΗ
ϹΙΛΕΥϹ ΜΑΝΝΟ ϹΦΙΛΟΡΩΜ
ΑΙΒΑ
VI
Æ
VII
ΑΒΓΑΡΟϹ ΒΑϹΙΛΕΥϹ
ΑΥΤΟ ΚΡΑ ϹΕΟΥΗΡΟϹ
Æ
VIII
Æ
IX
ϹΕΟΥΗΡ
ΑΒΓΑΡΟϹ

zeth *regnauit annos* 16. *menses octo.* Ex nostra sententia A. Abrahae 2114 siue Anno Chr. 99. mense Augusto regnare coepit. Ad hunc regem pertinet numus, quem ad Parthicos retulit Ezechiel Spanhemius. (8) In aduersa est vultus, vt cernitis, ea omnium lineamentorum figura, quae in omnibus Edessenis regibus spectatur: in auersa sedet Edessae vrbis genius, qui sistrum tenet, de qua re dicam infra. Ad πρόσωπον regis nomen aut adscriptum fuit nullum, aut obliteratum est. In altera area exstant litterae ΥΚΓ qui est annus 423. Edessenus A. C. 111. Vt ad hunc Manum potius referam numum, quam ad Parthos et vultus plane Edessenus me mouet et vrbis genius, quamquam non satis accurate expressus videtur, et tota monetae quasi natura Edessena a Parthicis formis abhorrens. Dio Cassius hunc Manum vocauit Αὔγαρον siue Αγβαρον, diuersum enim habent Vrsini atque Valesii exemplaria, et quaedam quoque adiecit de Mano finitimae Arabiae phylarcha, vt possis suspicari, Theodosium Exiguum in excerptis aliquid isto in nomine turbasse, aut quod magis fide est dignum, Dionem in nomine Augari et Mani offendisse. Istius temporibus regis Traianus Imperator ad bellum Parthicum profectus est in sexto consulatu A. C. 112. A. V. C. 865. Antiochiae hyeme ea fuit, qua Vipsanius Messalla, M. Pedo Virgilianus ordinarii consules primi nundini ad Kalendas Martias magistratum gesserunt, A. V. C.

T. IV. 1.

T 3 115.

(8) T. I. p. 449. et apud Bern. Montefalconem T. III. parte I. Tab. XLIV.

115. vt Henricus Norisius in epistola consulari accuratissime constituit. Itaque cum Traianus in propinquo esset, rex Osrhoenus frequenter et legatos de pace et munera misit, ipse non venit, multa obtendens, quae se retinerent, reuera Parthi opes adhuc respiciens. (9) Hoc est, quod Suidas habet: Αὔγαρος βασιλεὺς, ὅστις ἐπὶ Τραιανοῦ τοῦ βασιλέως ἦν καὶ δῶρα αὐτῷ προσῆξεν ἑκάστε ἀφιγμένῳ. Theodosius in excerptis Dionis, (10) Manum scribit ad Traianum, cum in Mesopotamiam venisset, legatos misisse de pace: at Traianum eum habuisse suspectum, quod Adiabenorum regi auxilia tulisset, quae a Romanis intercepta et profligata fuerant. Itaque cum illum ad se venire iussisset, non multum moratus Traianus contra Adiabenos est profectus. At Osrhoenus Arbandum filium ad Traianum misit, adolescentem egregia forma, qui sibi patrique Imperatorem conciliauit. Sic excerpta Valesiana: (1) ὅτι ὁ παῖς ὁ τοῦ Αγβάρου τοῦ τῆς Αιδέσσης ἄρχοντος Αρβάνδος καλὸς καὶ ὡραῖος ὢν, τῷ Τραιανῷ ᾠκείωτο. καὶ ἀπαντήσας τῷ Τραιανῷ ὁ Σποράκης τὴν Αἴδεσσαν διερχομένῳ συγγνώμης ἔτυχεν. ὁ γὰρ παῖς λαμπρόν οἱ ἱκέτευμα ἦν. Quid hic Αρβάνδος, vt Σποράκης; nisi si forte isthuc ex ܒܪ ܡܥܢܘ Βαρμανος, hoc ex ܐܙܐܛ Αιαζάτης corruptum fuerit? Compositis Armeniae rebus Traianus Edessam (Αἴδεσσαν habent excerpta Valesiana, sed Εδεσσαν excerpta Theodosii Exigui) venit. Hic vero Osrhoenus rex et ab Arbando filio ad

(9) Theodosii Excerp. p. 78. (10) p. 781. (1) Excerpta Valesiana p. 710.

admonitus, et praesentissimo perculsus metu, obuiam processit Imperatori Romano filioque deprecante in amicitiam est receptus. Traianus vrbem ingressus lauto conuiuio accipitur, in quo Abgarus ille, siue magis Manus hic noster, filium saltantem produxit. Sic Theodosii Exigui excerpta Dionis. Suidas eodem respexit: Ἔδεσσα πόλις Συρίας, ἐς ἣν ἀφικομένῳ Τραιανῷ ὑπαντιάζει πρὸ τῆς πόλεως Αὔγαρος, ἵππους τε δῶρα ἄγων ν' καὶ σ' καὶ βέλη ἑξακισμύρια. ὁ δὲ Τραιανὸς τρεῖς λαβὼν θώρακας, τἄλλα ξύμπαντα αὐτὸν ἔχειν ἐκέλευσεν. *Edessa vrbs Syriae, in quam peruenienti Traiano ante vrbem obuiam processit Abgarus et munus obtulit equos ducentos et quinquaginta, arma vero ad sex millia: Traianus tantummodo tres thoraces ex illis accepit, cetera eum sibi habere iussit.* Eutropius: *Iberorum regem, Sauromatarum, Arabum et Osdroenorum in fidem accepit*, aut vt Paeanius eum conuertit Graece: Ἀραβίων καὶ Οσδροηνῶν τοὺς βασιλεύοντας ὑποσπόνδους ἐποιήσατο. Historia Miscella (2) *Hiberorum regem et Sauromatarum et Bosporanorum, Arabum et Hosdroenorum et Colchorum in fidem accepit.* Hoc, vt solet, ex Eutropio. Post paullo: *Antemusium, Seleuciam, et Ctesiphontem, Babylonem et Edessam vicit ac tenuit.* Codex Ambrosianus pro, *Edessa* posuit, *Messenios vicit ac tenuit.* Eutropius item: *Edessios vicit ac tenuit: vsque ad Indiae fines et mare rubum accessit.* Sed Paeanius: Σελεύκειαν τε καὶ Κτησιφῶντα καὶ Βαβυλῶνα προσεκτήσατο.

(2) p. 60. ed. Muratorii.

το. Μεσσηνίους τε μάχῃ νικήσας κτῆμά τε καὶ τούτους αὐτῷ ποιησάμενος, ἄχρις αὐτῶν ἐχώρησεν Ἰνδῶν καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς καλουμένης θαλάσσης. Hic ipſe ordo victarum vrbium nos ab Edeſſa abducit. Nam Manus rex Traiano auctor fuit, Anthemuſiam ducendi, quae vrbs infra Edeſſam haud ita longe ab Euphrate ſita fuit. Sic Suidas: πόλις ἐστὶ Μακεδονικὴ καὶ Ἀνθεμουσία γῆ. ὁ δὲ Τραιανὸς ἐξελαύνει ὡς ἐπὶ Ἀνθεμουσίαν γῆν. ἐπὶ ταύτην γὰρ καὶ Αὔγαρος ὑφηγεῖτο ἰέναι. *Vrbs eſt Macedonica Anthemuſia et eodem nomine Anthemuſia regio, in quam Traianus impreſſionem fecit, auctore et duce Augaro.* Inde ab Anthemuſia Traianus Seleuciam, Cteſiphontem, Babylonem cepit, denique et Meſſenios vicit. Meſſene inſula erat in Tigri fluuio ſita, in qua Athambilus rex fuit, quem a Traiano captum ſcribit Xiphilinus. (3) Vetus hic tamen error eſt, qui Eutropii codices inuaſit: nam eius fide Sex. Rufus: *Oſdroenorum loca et Arabum occupauit.* Ceterum ad hunc Manum regem trahendum puto Procopii locum, in quo ſic ait: (4) χρόνῳ δὲ πολλῷ ὕστερον Ἐδεσσηνοὶ ἀνελόντες τῶν βαρβάρων τοὺς σφίσιν ἐνδημοῦντας φρουροὺς, ἐνέδοσαν Ῥωμαίοις τὴν πόλιν, *tempore autem multo poſt, Edeſſeni praeſidio Parthorum ſublato, vrbem Romanis tradiderunt*

XXII. ܡܥܢܘ ܒܪ ܡܥܢܘ *Maanu bar*

De

(3) p. 253. (4) p. 118.

De eo Dionysius: *anno Abrahae* 2130. *Maanus bar Maanu regnauit annos* 23. *et transfugit ad Romanos.* Ex nostra sententia regnare coepit A Abrahae 2131. A. C. 116. mense Aprili. Manum hunc forte in castris apud Traianum, cum pater moreretur, fuisse puto et ab Imperatore in fidem esse receptum iureiurando dato, post vbi ab Romanis deficere multas gentes cerneret, cum copiis suis clam Traiano discessisse Edessam, eam autem perfidiam Traianum vltum fuisse, sublato regno et Osrhoëne in prouinciae formam redacta. Vide quemadmodum haec inuenerim: Suidas: ὁ δὲ περὶ Μάνον ἀπεχώρησε δεξιάς τε παραβὰς, ἃς βασιλεὺς ἔδωκε καὶ ὅρκους πάντας, οὓς ὤμοσε. *Manus autem recessit, fidem dextera imperatoria firmatam fallens et iusiurandum.* Hoc excerptum e veteri scriptore ad nullum aliumquam hunc ipsum Manum recte accommodari potest. Id ego accidisse puto in communi ceterarum gentium defectione, eo tempore, cum Traianus in mari Erythraeo nauigaret. Fama rei excitus ad vindictam, Lusium Quietum cum copiis misit, qui Ctesiphontem recepit et Edessam ἐξεπολιόρκησε καὶ διέφθειρε καὶ ἐνέπρησε, *occupatam a fundamentis disiecit et incendit.* Sic habent Dionis excerpta. Traianus vere ineunte A. C. 116. Ctesiphontem intrauit. Eadem aestate defectionem persecutus est Lusius. Rebus compositis Traianus eundem aduersus Iudaeos in Cypro, Cyrenaica et Aegypto rebellantes misit, quos ille in ordinem redegit superstite Traiano: nam Hadrianus sub auspiciis imperii Lusium de medio sustulit. Testes Dio et Spar-

V tianus.

tianus. Res igitur in Aegypto et Cypro geſſit Luſius A. C. 117. quo anno, decima die Augusti Traianus deceſſit, et anno ante Edeſſa grauem ſenſit iracundiam victoris. Videtur autem Luſius is eſſe, quem Menologium Baſilii Porphyrogennetae vocauit Λυσιαν ἡγεμόνα, ſub quo Barſimaeus Epiſcopus Edeſſae et Sarbelus, eiusque ſoror Babaea paſſi ſunt martyrium. (5) Non igitur eſt ſpernendus Gregorius Malatienſis, cum ſic ait: (6) القضاة من قبل الروم *iudices ab Roma* miſſos Roham, regno ſublato. Et videtur Traianus eum in modum res Meſopotamiae in prouinciam redactae ordinaſſe, vt apud Claudium Ptolemaeum explicatae ſunt. Iuxta Armeniam Anthemuſia erat prouincia, ſub ea Chalcitis, ſub hac Gauſanitis et verſus Tigrim fluuium Acabene, ſub Gauſanitide Tingene et in magno Euphratis tractu Ancobarites prouincia. Oſrhoënen nullam habet Ptolemaeus, quod a Traiano in imperatoriis diphtheris videret in Anthemuſia cenſeri Εδεσσαν, quae in MS. Anglicano vno, quo vſus eſt Hudſonius, vt altera quoque Macedoniae, Αἴδεσσα. Nullam item Oſrhoënen Agathemerus, qui poſt Seueri tempora ſecundum Henr. Doduellum fuit. Quod autem Gregorius Malatienſis ſcribit Edeſſenum regnum ſublatum eſſe quarto Hadriani anno, de eo ſic ſentio. Hadrianus Imperator pacis ſtudio omnia trans Euphratem reliquit, vt Aelius Spartianus et Eutropius teſtantur. Neque vero Parthis prodidit prouincias, ſed ſine praeſidio et procuratoribus Ro-

(5) T. II. p. 143. 145. ed. Vrbinatenſis. (6) p. 121.

Romanis ſui iuris liberas eſſe iuſſit. Sic Manus regnum recuperauit. Hanc totam hiſtoriam Iulius Africanus videtur narrauiſſe ad annum quartum Hadriani: Gregorius item videtur non totam, vt erat in Africano, ſed partem minimam ex toto ordine excerptam inſeruiſſe eidem anno. Tamen Meſopotamienſes potius anno tertio libertatem nacti ſunt Hadriani beneficio, quam quarto. Quarto anno Hadrianus res in Moeſia ordinauit ſeque contra Sarmatas et Roſlalanos muniuit. At ſuperiori anno, cum in Palaeſtina ageret, propior fuit Meſopotamiae cura. Scriptores vero noſtri nullum certum tempus ediderunt: tantum ſub auſpiciis imperii produnt. Aelius Spartianus in Hadriano: (7) *Parthos in amicitia ſemper habuit, quod inde regem retraxit, quem Traianus impoſuerat: Armeniis regem habere permiſit, cum ſub Traiano legatum habuiſſent: a Meſopotamiis non exegit tributum, quod Traianus impoſuit.*

Exſtat numus aeneus, quem Buxbaumius ex oriente attulit. In aduerſa eſt Hadriani Aug. vultus cum hoc titulo: . . . ΔΡΙΑΝΟC. ΚΑΙCΑΡ in auerſa ΑΒΓΑ . . . inſcribitur huiusce regis vultus. Ex hoc numo duo intelliguntur: primum, Mano huic quoque nomen dignitatis cauſſa fuiſſe Abgarum: neque enim ad alium regem pertinet numus. Secundum haec intelligitur, ex eo tempore, cum Traianus Edeſſam tenuit, atque cum Hadrianus regem reſtituit, Oſrhoënos reges Romano imperio fuiſſe obſtri-

T. IV. 2.

---

(7) c. 21.

ſtrictos. Nam ab hoc vsque tempore ſignatum numum Edeſſeni regis inuenimus nullum, in quo non ſit etiam προτομὴ Romanorum Imperatorum. Videntur tamen Edeſſae fuiſſe factiones ad Parthos trahentium res urbis et toparchiae. Hoc in tumultu Manus a Vale bar Sahru pulſus عبر لبيت رهوميا *diſceſſit in terram Romanorum*, ſic enim haec Syriaca commode interpretari poſſumus. Hoc quod Dionyſius ait, accidit A. V. C. 892 A. C. 139. ſi annos 23. regnauit Manus. Dionyſius ſimul auctor eſt, Valen annos duos regnaſſe et poſtea Manum reſtitutum alios duodecim annos rerum fuiſſe potitum: cum autem ſummam annorum, quos regnauit, omnium edit, efficit annos, exceptis iis quos Romae fuit Manus, ſex et triginta. Ergo annus integer detrahendus Vali, aut in menſibus praetermiſſis aliqua confuſio eſt orta. Nolo tamen quidquam mutare, quoniam metuo, ne Dionyſius in calculo ineundo lapſus, annum integrum addiderit Mano, praeter Edeſſenorum actorum fidem. Nodum illum non facile quisquam ſoluet. Tempus vero, quo Romam diſceſſit Manus Abgarus, cum Iulii Capitolini teſtimonio congruit. Is enim auctor eſt, ſub initio imperii Antoniniani Romam veniſſe Abgarum. *Abgarum regem ex orientis partibus ſola auctoritate deduxit: cauſſas regales terminauit.* Hadrianus deceſſit VI. Id. Iulii A. C. 138. atque ex eo die Antoninus imperauit, vt Ioannes Vignolius in columna Antonini Pii nos docuit. Venit ergo Romam Manus ſub initium ſecundi anni. Regales cauſſae, quas Antoninus auctoritate terminauit, comprehendunt

etiam res Edeſſenas. Eſt igitur Vales a praeſidibus Syriae pulſus, aut Romanorum minis regno deiectus.

XXIII. ܘܐܠ ܒܪ ܣܗܪܘ *Val bar Sabru.*

Dionyſius : *A. Abrahae* 2154 *regnauit Vales bar Sabru, annos duos.* Nobis ab eodem anno, hoc eſt, ab A. C. 139. menſe Aprili. Nomen Arabicum fuit. Nam وال *Val*, *valentem* et *ſaluum* ſignificat, et زهر *ſabar*, *lucentem* et *florentem.*

XXIV. ܡܥܢܘ ܒܪ ܡܥܢܘ *Maanu bar Maanu.*

Dionyſius : *Poſt Valen regnauit Maanu bar Ajazeth, poſtquam ab Romanis rediit, annos duodecim : ſumma omnium annorum quibus regnauit, anni* 36. *exceptis his, quibus Romae ſuit.* Quod cum Manum bar Ajazeth vocat, is plane lapſus eſt memoriae, vt facile agnoscas. Ex noſtra ſententia poſt reditum regnauit Manus ab anno Abrahae 2156. Aprili menſe A. C. 141. Huic puto tribuenda ea, quae ſupra de Abgaro Vchama Procopius tradidit, vt Auguſto perſuaſerit amorem patriae ſibi cordi eſſe, vt deinde reuerſus Edeſſae ἱπποδρόμιον condiderit. (8)

(8) V. ſupra p. 20.

XXV. ܐܒܓܪ ܒܪ ܡܥܢܘ *Abgar bar Manu.* Dionyſius : *anno 2169. regnauit Edeſſae Abgarus Mani filius annos* 35. Nobis A. Abrahae 2168 A. C. 153. Aprili menſe. Huius Abgari ſunt numi ſub L. Vero et M. Aurelio Antonino cuſi. Nam cum M. Antoninus a Nonis Martiis A. C. 161. Antonino Pio ſucceſſit et XVI. Kal. Aprilis A. C. 179 obiit, vt oſtendit Ioannes Vignolius, tota imperatoria aetas in huius Abgari tempora incidit. Multo autem magis L. Veri. Ergo ad hunc Abgarum referendi ſunt numi Lucii et Marci apud Carolum Patinum in numismatis imperatorum Romanorum (9) Primus exhibet L. Verum, ſecundus M. Aurelium. In auerſa vtriusque eſt Abgari vultus cum hac inſcriptione : ΑΒΓΑΡΟϹ. ΒΑϹΙΛΕΥϹ. Ioannes Harduinus in hiſtoria Auguſta (10) hunc M. Antonini numum ſic explicat : *Societatem ſe cum Romanis iniſſe Abgarus hoc numo teſtatur* : *Parthorum regulus, vt videtur.* Solemne hoc eſt Harduino, ſocietatem barbarorum cum Romanis crepare, viſo aliquo numo cum imperatoris et principis barbari vultu, vt irridere poſſit ſcriptores et traducere veterem fidem. Is quoque in hiſtoria Auguſta (1) producit e gaza regis Franciae numum argenteum inſcriptum : ΛΟΥΚΙΛΛΑ ϹΕΒΑϹΤΗ et in auerſa ΜΑΝΝΟϹ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟϹ ΒΑϹΙΛΕΥϹ. Harduinus ſic fatus eſt ad hunc

T. IV. 3. 4.

(9) p. 207. 192. p. 10 780. (1) p. 779.

hunc numum: *Lucilla sedens dextra spicas, laeua hastam puram tenet: Parthorum rex amicum se Romanorum, non iisdem subiectum et obnoxium, dicit.* Sed vt Harduinus ludos etiam in hoc numo facit, ita velim animaduerti, Ioannem Valentem numos omnes nimium elegantes producere, non imitatione vera, sed ex ingenio et arte descriptos. Ergo tiarae, qui in his duobus numis abhorrentem a ceteris formam exhibent, nihil veri habere videntur. Numum autem Manni Philorhomaei Petrus Seguinus, istius Mani, quem Dio Cassius tradit Traiano suspectum fuisse, quod ad Imperatorem vocatus non veniret et Adiabeno auxilia mitteret, siue filio attribuit, siue nepoti. Hanc opinionem Laurentius Begerus, nam isquoque numum e gaza Regis Prussiae produxit, (2) cupide amplexus, Cererem interpretatur mulierem cum hasta pura et duabus spicis sedentem atque eodem trahit Dionis testimonium, L. Verum desidiae amore apud Antiochiam cum Lucilla egisse, cum res contra Parthos a legatis gererentur, huic autem turpitudini velamentum imposuisse curam commeatus, quam susceperit. Igitur cum Mannus frumento et omni commeatu subuenerit, ea caussa Lucillam hunc numi signati honorem ei habuisse putat Begerus. Paene mihi persuadet suam et Seguini sententiam, vt hunc numum, quem e Begero appono, ceteris numis Abgarorum inseram. Tantummodo in hoc quoque numo nimia elegantia non

T. IV. 5.

(2) T. II. p. 678.

non ex imitatione vera, ſed ex artis aemulatione me offendit. Cuſus eſt intra annum Chriſti 163. quo anno Lucillam ad L. Verum deductam fuiſſe in Aſiam Pagius nos docet, et A. C. 165. quo anno idem Pagius de Parthis triumphatum eſſe multis argumentis cognouit. Vnum me maxime a Seguini et Begeri opinione retrahit, quod in hoc numo Mannus ille dicitur, qui ſuo in numo dictus fuit Abgarus. Niſi diuinare licet, numum a Lucilla ipſa Antiochiae cuſum huic errori nominis occaſionem eſſe nactum eam, quod Abgarus bar Manu diceretur, nihil: ad ſcrupulum nobis eximere poteſt. Is autem honos, nulli regi barbaro a Romanis eſt tributus. Quare ſit potius hic Mannus Philorhomaeus, qui ipſe numum ſuum Lucillae vultu inſigniuit, alterius toparchiae regulus, praeſertim cum nihil ſimilitudinis inter hunc numum et ceteros Edeſſenos intercedit. Sunt a Romanis illo tempore res geſtae, quae et metum iniicerent ſuperbis et amicos in fide atque officio continerent. Anno extremo Antonini Pii bellum Parthi appararunt, initio Marci et Lucii ſuſceperunt, fugato Atilio Corneliano, qui Syriam adminiſtrabat (3) et Seueriano Celta legato Romani exercitus in Armenia ab Othryade duce Parthorum caeſo cum legionibus. (4) Syri etiam defectionem agitabant. Hoc e Capitolino coniicimus accidiſſe, (5) cum L. Verus ab Vrbe eſſet profectus ad bellum Parthicum. Profectus eſt A. C. 161. vt

(3) Spartianus in Marco c. 8. (4) Xiphilinus p. 270. Lucianus in Pſeudomante p. 764. 765.

vt Antonius Pagius contra Henricum Norisium vere contendit. Ex eo tempore, dum L. Verus vrbes desidiosi in morem obit, dum Laodiceae aut ad Daphnen aut Antiochiae agit, per Statium Priscum et Auidium Cassium et Marcium Verum Cappadociae praesidem bellum confectum est, Babylone et Ctesiphonte captis, assertaque Armenia. (6) Quarto autem anno confectum esse, Capitolinus testatur. In tanta Romani nominis fortuna, Mesopotamiae vrbes victoribus adulatae sunt, in quibus Carrheni quoque se Philorhomaeos et Aureliam vrbem vocarunt apud Ioannem Valentem in numis. (7) Atque de hoc bello Corinthius ille, cuius Parthica Lucianus (8) perstringit et foede lacerat, Ἔδεσσα μὲν δὴ οὕτω τοῖς ὅπλοις περιεσμαραγεῖτο, *ita tum Edessa armis circumstrepebat.* Verum ex tot scriptoribus, qui bellum Parthicum per vera et falsa prodiderunt, nullus hodie exstat, vt tenuis memoria supersit. Et L. Verum quidem sui mores Syris ceterisque ridiculum faciebant, *sed confecto bello, regna regibus, prouincias vero comitibus suis regendas dedit Verus,* vt ait Capitolinus. Eam ab caussam tam accurate annotarunt Edesseni in chronico (9) L. Caesarem cum fratre Parthos Romanis subiecisse, anno imperii quinto, hoc est, A. C. 165. quo anno debellatum triumphatumque esse diximus. M. Antoninus au-

X tem

---

(6) Spartianus in Marco c. 8. et in Vero c. 7. Eutropius l. VIII. c. 5. Sex. Rufus c. 21. (7) de coloniis Imperatorum t. I. p. 179. (8) Quomodo conscribenda historia p. 617. (9) p. 390.

tem poſt L. Veri mortem toti Aſiae praeeſſe iuſſit Auidium Caſſium, qui Parthos fregerat, vt memoria rerum geſtarum tanto obſequentiores retineret Meſopotamienſes.

XXVI. ܐܒܓܪ ܣܘܝܪܘܣ *Abgar Seuerus.*

De eo Dionyſius: *anno 2203. regnauit Abgarus Seuerus cum filio annum I. menſes VII.* Ex noſtra quoque ſententia ab A. Abrahae 2203 ſeu A. C. 188. Aprili menſe regnauit.

XXVII. ܡܥܢܘ ܒܪ ܐܒܓܪ *Maanu bar Abgar.*

Dionyſius: *poſt eum regnauit Maanus filius eius annos XXVI.* Magna eſt in annis Abgari Seueri et Mani filii et Abgari nepotis confuſio. Primum enim Abgarum ad Seuerum Imperatorem vsque ſuperfuiſſe, agnomen Seueri indicat. Vnde enim hoc nomen Romanum duxiſſet? a Septimio Seuero patruo imperatoris? a Seuero autem imperatore adhuc priuato? neutrum forte nouiſſe poterat Abgarus, aut alicuius facere. Neque Abgarus primis Seueri imperatoris annis cognomen Seueri accipere potuit, cum a Syriacis exercitibus coleretur in propinquo Peſcennius Niger. Igitur hic error Dionyſii regnum Abgari Seueri breuiori ſpatio neque intra Septimii Imp. auſpicia definientis, ex eo videtur ortus, quod Abgarus annum vnum, menſes ſeptem regnauit

uit ſolus, poſtea autem in ſocietatem regni accepit Manum filium. Alter eſt error, quod Dionyſius Manum annos 26. regnaſſe perhibet et tamen filium eius Abgarum anno Abrahae 2216. ſucceſſiſſe prodit hoc eſt, A. C. 200. Et verum hoc poſtremum eſſe e chronico Edeſſeno conſtat. (10) Illius enim fide Abgarus bar Maanu anno Edeſſeno 513. Nouembri menſe, rebus iam praefuit, hoc eſt, A. C. 201. Septimius Seuerus contra Didium Iulianum ab exercitibus Germanicis ad Carnutum imperator dictus A. C. 193. Idibus Aprilibus, ocius Romam duxit et triceſimo die, ab eo, quo venerat in vrbem, aduerſus Peſcennium Nigrum profectus eſt. Huic Syria omnis et Aſia dicto audiens erat, reges vero et ſatrapae trans Euphratem legatos miſerant gratulaturos et opem ſuam pollicituros, vt Herodianus ſcribit. (1) In ceteris Abgarum quoque et Manum reges legationem miſiſſe, non alienum a fide videtur. Peſcennius victus eſt A. C. 194. et a militibus Antiochiae occiſus. Interea Oſrhoeni et Adiabeni tempus nouandi res rati, Niſibin obſederunt, vt eſt in Theodoſii Exigui excerptis Cocceianis (2) et repulſi a Seueri partibus, Peſcennio debellato, legatos miſerunt ad Seuerum non excuſatum, quod iniuſte fecerant, ſed gratiam ſibi habendam poſtulantes, tamquam Seueri cauſſa arma cepiſſent. Et oſtentabant ſe in primis, quod Peſcennii milites obtruncaſſent. Miſerunt etiam munera, ſpolia item et captiuos ſe

X 2 red-

(10) p. 390. 417. (1) L. II. c. 31. (2) p. 848.

redditūros polliciti: at praesidia de castellis, quae armis ceperant, deducere nolebant et tributum detrectabant: immo iubebant quoque, vt de sua regione milites Romani deducerentur. Hac caussa bellum illatum est Osrhoenis. Seuerus imperator, vt Xiphilinus ex Dione habet, traiecto Euphrate Nisibin petiit, et ad eam vrbem consedit, Laternum vero Candidum et Laetum diuersis itineribus contra rebelles proficisci iussit, qui et regionem depopulati sunt et vrbes occuparunt. Quibus rebus gestis Seuerus ἀξίωμα τῇ Νισιβῃ δοὺς, vrbem equiti Romano regundam tradidit, ipse autem aduersus Clodium Albinum duxit, gratiosum et nobilem hominem. Haec tutissime credimus Dioni Cassio, illorum temporum senatorio viro. Aelius Spartianus tantummodo sic habet: (3) *circa Arabiam plura gessit, Parthis etiam in ditionem redactis, nec non Adiabenis: qui quidem omnes cum Pescennio senserant.* Audiendus igitur non est Herodianus, (4) cum Seuerum regiones vltra Euphratem non attigisse scribit. Quod autem Parthos subactos refert Spartianus, id de Osrhoenis quoque interpretor, de quibus idem ille Aelius: (5) *Persarum regem Abgarum subegit.* Et Aurelius Victor: *Agarrum Persarum regem subactum* dixit, Agarrum pro Abgaro. Cum vero Osrhoenos modo Persas, modo Parthos nominant, id eo factum, quia postremis temporibus vlteriora Euphratis, quae Parthorum fuerant, Persae tenuere. Ergo etiam Eu-

(3) c. 9. (4) L. III. 16. (5) c. 18.

Eutropius et Sex. Rufus *Anthemusiam magnam et opimam Persidis regionem* dicunt, quae in Mesopotamia erat et ex instituto Traiani ipsam Osrhoenen comprehendebat. Quare cum in numis et lapidibus L. Septimius PARTH. ARAB. ADIABENICI titulos retulit , sub Parthico Osrhoeni regis victi gloria comprehensa est.

Ceterum mihi propemodum persuasum est, Abgarum Seuerum illum esse , quem cum Mano filio commemorauit Iulius Africanus in extremo aliquo Cestorum libro. Habemus excerpta τῶν Κεςῶν Graece tantummodo edita a Melchisedeco Theuenoto e duobus MSS. regiis et vno Colbertino. In his cum dixisset, quanto temporis interuallo telum a iactu metam feriat et vt non interruptum iter teli vna nocte et die vicies mille stadia conficere possit , quaue id arte et ingenio peragi velit, illius ludicri testes citat Sirmum Scytham et Bardesanem Parthum. Tum vero ita fatur, quantum nos quidem corruptelis foedissimis deprauatum exemplar secuti , animo percipere possumus : εἶδον ϗ αὐτὸς , ἐναγκάρȣ τȣ͂ βασιλέως Μάννȣ τȣ͂ παιδὸς αὐτȣ͂ (haec puto transposita esse et corrupta, neque enim quis Enancarus rex esset, vel ipse Boiuinus, vir summa doctrina, indagare potuit : ego sic emendo: εἶδον ϗ αὐτὸς , Μάννȣ τȣ͂ Αὐγάρȣ τȣ͂ βασιλέως παιδὸς) πολλάκις πειράσαντος, ἐμȣ͂ ὑφηγησαμένȣ *vidi*, inquit, *ipse, cum Mannus filius Abgari regis saepe me praeeunte (praecipiente), idem experiretur.* Iu-

 lius

(6) In veterum Mathematicorum collectione Theuenotiana p. 300

lius Africanus in Syria egit et pro Nicopolitanis seu Emauntis vici ciuibus legatione ad Alexandrum Seuerum Imp. aliquanto post tempore defunctus est. Iniecisse autem eum in Cestis mentionem huius Abgari ex Georgio Syncello (7) cognoscere mihi videor. Nam cum isthic nouem Cestorum libros Alexandro Seuero a Iulio Africano dedicatos commemorat, sic ait: Ἀφρικανὸς Ἄβγαρόν φησιν ἱερὸν ἄνδρα, τοῦ πρώην Αὐγάρου ὁμώνυμον βασιλεύειν Ἐδέσσης κατὰ τούτους τοὺς χρόνους. Hic ὁ πρώην Αὔγαρος videtur esse aut Abgarus Seuerus, cuius etiam mentionem iniecerat aut Abgarus Vchama. Praeterea vero illo in loco Cestorum Iulius Africanus de Manno narrat, cum aliquando sub meridiem venarentur, accidisse, vt vrsa e lustro impetum faceret adeo praeferocem, vt omnes prae metu latebras et fugae capessendae vias quaererent; Manum vnum ceteros bono animo esse iussisse atque illico duabus sagittis confixisse ferae oculos. Ipsum Bardesanem Parthum, quem postea narrat sagittandi sic peritum fuisse, vt telis illis suis hominis effigiem exprimeret, veluti aliquis pictor, Edessenum fuisse reor, quod nomen ipsum indicat, quemadmodum supra exposui. Et Osrhoeni item vt Parthi in sagittando eximii fuerunt, quod infra demonstrabo ex Herodiano. Victo Albino A. C. 198. vt nos docuit Pagius, ciuili bello adhuc occupabatur Septimius Seuerus, (8) cum Parthi maximis copiis inuaderent Mesopotamiam. Totam serme occuparunt, vix a Nisibi repulsi virtute

---

(7) p. 359. (8) Xiphilinus p. 324.

tute Laeti. Cum ad opem adflictis rebus ferendam Seuerus Imp. festinaret in orientem, transfugit ad eum Αὔγαρος Ὀσροηνῶν βασιλεὺς et traditis obsidio filiis sagittarios multos auxilio adduxit, vt habet Herodianus. (9) An, quia a Parthis Edessa pulsus erat? Sed adhuc incertum manet, an is sit Abgarus Seuerus, an Manum hunc Abgari filium Herodianus vocet dignitatis nomine Abgarum. Profectus est Imperator ad Parthicum bellum A. C. 199. atque isthuc bellum confecit A. C. 202. Nam cum a Parthico bello rediisset Antiochiam, data Antiocho Caracallae virili toga, eum secum consulem esse iussit et statim in Syria consulatum iniit, vt Aelius Spartianus auctor est. (10) Ex eo compertam habemus veram temporis rationem.

Sed nondum nos expedire possumus ex laqueis, quibus heic constricti tenemur, nisi nobis coniectura dea sit praesens et propitia. Mei est periculum ingenii, non alterius, quis mihi igitur hanc audaciam inuidebit, cum ita censeo? Abgarum Seuerum superfuisse admodum senem bello Parthico primo, et a Septimio Seuero restitutum in Edesseno regno, ex quo Pescennianae factionis studio exciderat, cognomen Seueri, honoris caussa accepisse: at secundo bello Parthico Manum Abgarum regem obnoxium fuisse Seuero Imperatori. Et ad hunc Manum refero numos tres, quos Buxbaumius ex oriente attulit. Non possum ad Abgarum Seuerum, quo-

(9) L. III. c. 27. (10) c. 16.

quoniam vultus in his numis vigorem aetatis prae se fert, non decrepitam senectutem, qualem in eo fuisse oportuit, qui altero anno filium adsciuit socium. Non possum quoque hos numos referre ad Abgarum Mani filium, Abgari Seueri nepotem ob lineamentorum in vultu discrepantiam et quoniam hi numi in tiaris aliquid profani ritus et superstitionis habent, cum Abgarum Mani filium christianae pietatis amantem fuisse constat, idque crux in tiara eius confirmat, vt dicam postea. Primus numus habet Septimii Seueri Imp. vultum inscriptum: CEOΥΗΡΟC atque Abgari vultum cum titulo AB---- BACI---- Alter inscriptus est in aduersa CEOΥΗΡΟC. ΑΥΤΟΚΡΑ. et in auersa ΑΒΓΑΡΟC BACIΛΕΥC omnibus litteris. Tertius plane deprauatum habet nomen Imperatoris Seueri in hunc modum CEOΥΗCIOC. V. (quod V corruptum A est ex Αὐτοκράτωρ) in auersa ΑΒΓΑΡΟC BACIΛΕΥC. Ad eundem Abgarum etiam refero hunc numum, quem e gaza Regis Prussiae Laurentius Begerus (1) atque e Begero Bernardus Montefalco in spisso antiquitatum veterum syntagmate exhibuere. (2) Tantummodo in tiara sibi aliquid permisisse videtur Begerus, vt eum restitueret ex ingenio. Titulus aduersae CEOΥΗΡ. auersae ΑΒΓΑΡΟC.

T. IV. 6. T. IV. 7. T. IV. 8. T. IV. 9.

XXVIII.

(1) Thes. Brand. T. III. p. 130. (2) T. III. Parte II. Tab. XLIV.

XXVIII. ܐܒܓܪ ܒܪ ܡܥܢܘ *Abgar bar Maanu.* Dixi iam ſupra, videri mihi, hunc Abgarum anno Abrahae 2216. A. C. 200. regnare coepiſſe. Nam ita Dionyſius habet et A. 201. eum vtique regem fuiſſe, e Chronico Edeſſeno conſtat. Dixi item, patrem Manum cum filiis ad Septimium Seuerum in caſtra veniſſe A. C 199. Itaque paullo poſt, defuncto patre, Abgaro regnum Edeſſenum reſtituit Imperator, profligatis in Meſopotamia Parthorum factionibus. Chronicon Edeſſenum tradit, (3) Anno Seleucidarum 513. A. C. 201. Edeſſam ab eluuione aquarum eſſe deſolatam. Nam fons e maiori palatio Abgari Magni profluens, tam inſolitis auctibus redundauit, vt atria, porticus, aedesque regias repleret. Rex ipſe repentino perturbatus malo, in montem imminentem profugit, vbi officinae regiorum opificum erant. De hoc fonte Egghardus Vragienſis in hunc modum ſcribit: (4) *A diebus antiquis inexpugnata nunquam manum dederat vrbs illa ampla paganis* (hoſtibus ethnicis) *eo quod muris vltra humani operis qualitatem firmis, fluuio quoque intus ebulliente, omni etiam ſitu naturali populique et victuum muniatur fertilitate.* Dum de hac eluuione aquarum conſultatur, nocte ea tanta vis imbrium cecidit, vt Daiſan fluuius, quem Scirtum vocabant Macedones, die et menſe non ſuo, excedens ripa, planitiem omnem inundaret. Ac cum curſus eius ab vrbe cataractis ferreis coerceretur, partem moenium disiecit. Abgarus e turri, quae ܦܪܣܝܐ *Perſarum* vocabatur, aquas contem-

 pla-

(3) p. 3. (4) p. 585. ed. Eccardi.

platus, consilia omnia in vanum adhibuit. Quippe quod muri parte, qua occasum spectat, prostrata, et palatio euerso, immissus in vrbem fluuius, qua data via, domos, austrum versus et boream fluuio obiectas labefactauit et praecipites dedit.

Eadem procella ܗܝܟܠܐ ܕܥܕܬܐ ܕܟܪܣܛܝܢܐ *templum ecclesiae Christianorum* corruit. Oppressum est hominum ad millia duo: plerique somno sopiti. Sedata tempestatis et fluminis violentia et aquis residentibus, de proferendo fluuii alueo consilia agitata sunt, effectumque per architectos, vt quam amplissimus esset. Nec tamen satis erat cautum repentinis inundationibus, quod in Daisanum quinque et viginti torrentes aucti et suis et alienis aquis se effunderent. Itaque rex cum antea iussisset, vt opifices, qui iuxta Scirtum in porticibus merces exposuerant, longius a flumine considerent, nunc etiam prouidit, vt ab Octobri ad Aprilem mensem noctu in alias aedes concederent, vtque Mesopotamienses praesidiarii quini excubias agerent in ea muri parte, qua vrbem fluuius alluit, qui vbi aquas augeri sentiant, ciues monerent, poena constituta, si quis neglexisset. Palatium vero ad scaturigines fontis Abgarus reparauit, hibernum autem construxit ܕܒܝܬ ܬܒܪܐ *quod in Tabara monte*. Regem secuta nobilitas in vicinia palatii aedes condidit, qua eminentissima vrbis pars erat, cui nomen ܒܝܬ ܣܒܪܝܐ *Sabaritarum regio*. Vectigalia rex ad quinquennium remisit et ciuibus et pagorum castellorumque incolis. Ita ciuitas frequentia oppidanorum et aedificiorum est exornata. Haec ܡܪ ܝܗܒ ܒܪ ܫܡܫ *Mar Jabab bar Schamesch* et ܩܝܘܡܐ ܒܪ ܡܓܪܛܛ *Ka-*

Kajuma bar Magartat, ſcribae Edeſſeni in actis conſignarunt et برديں وبوليد *Bardin* et *Bulid* praefecti archiui in tabulario memoriae cauſſa poſuere. Haec aut acta aut conſcripta ſunt poſt A. C. 205. aut interpolata ſunt ab auctore Chronici Edeſſeni. Nam ad annum Edeſſenum 517. qui init A. C. 205. exeunte, palatium illud regium ab Abgaro aedificatum eſſe, chronicon teſtatur. Ergo ad A. 513. plurium acta annorum conſignata fuere. Quod de eccleſia chriſtianorum ponunt notarii, id argumento eſt, homines, qui haec ſcripſerunt, profanos fuiſſe. Scripſere enim iis verbis, veluti religio chriſtiana nihil ad ſe pertineret, ſed ad ciues quosdam vrbis. Abgarus rex autem chriſtianus vtique fuit. Nam ad Olympiadis CXLIX. 1. qui eſt extremus Abgari huius, Euſebius : Ἀφρικανὸς Αὔγαρόν φησιν ἱερὸν ἄνδρα τῶ πρώην Αὐγάρυ ὁμώνυμον βασιλέα Ἐδέσσης, *Africanus Augarum dicit, ſanctum virum cognominem Abgari, qui ante eum fuit, regem Edeſſenum exſtitiſſe.* Profeſſionem qualemcunque chriſtianae religionis, titulo ſanctitatis cohoneſtauit. Nam plerique, qui in Meſopotamia et finitima Syria religioni veri numinis fauebant, profanitatis retinentes fuerunt. Vt ille ipſe Iulius Africanus, quas, deum immortalem praeſtigias et ſuperſtitiones impie credulus Ceſtis intexuit? Nec chronologia eius vanitate caruiſſe videtur Boiuino. Iam Bardeſanen quid dicam? qui apud Abgarum auctoritate praepolluit, quemque Epiphanius (5) Abgaro

 Edes-

(5) Haereſi 56.

Edessenorum principi viro sanctissimo familiarem fuisse scribit et simul adiutorem eruditionisque socium. Hic Bardesanes Edessenus fuit, vt supra demonstraui. Edessenum chronicon (6) eum natum refert, A. Sel. 465. XI. Iulii A. C. 154. Epiphanius aetatem Abgari regis viuendo excessisse Bardesanem scribit, ad Antoninum vsque: puta Antoninum Elagabalum: erat autem tum sexagenarius et aliquanto maior. Hic Bardesanes quidem contra Abidam astrologum libro de fato disputauit et inanitatem astrologorum hariolationumque proscidit, ipse tamen inueteratos errores non ita deposuit, vt iisdem christianam religionem non deformaret. Quamobrem S. Ephraemus Syrus, diaconus Edessenus, saepe et vehementer in Bardesanem sectaeque istius homines inuectus est. Vt Bardesanes instituerat ingenii sui commenta caelesti veritati admiscere, ita Harmonius filius eius carminibus incredibili suauitate multos peruertit atque opinionibus paternis adsociauit, quae nihil admodum a Valentinianorum deliriis discreparunt. (7) Bardesanes ipse apud Eusebium (8) scribit, in Osrhoene plerosque Opi seu Rheae esse castratos, hoc autem tempore Abgarum regem mandata dedisse, qui eam turpitudinem in se admitterent, illorum quoque manus vti praeciderentur: ex eo in Osrhoene se neminem mutilare. Erat autem et Hierapoli et omni in Syria atque Mesopotamia ille

(6) p. 389. (7) Vid. Assemanus T. I. p 48. (8) In praepar. euang. L. VI. c. 10.

I
СЕП СЕΟΥΗΡΟϹ
ΒΑϹΙΛ ΜΕΓ ΑΒΓΑΡΟϹ

II
Α СЕП СЕ ΟΥΗΡΟϹ
ΒΑϹΙΛ ΜΕΕΤ ΑΒΓΑΡΟϹ

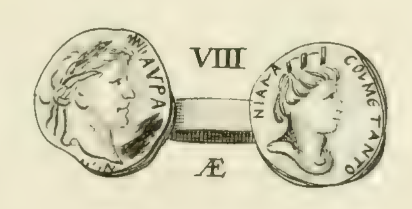

III
СЕПТ СЕΟΥΗΡ
ΒΑϹ.Λ.ΑΙΛ.СЕП ΑΒΓΑΡΟϹ

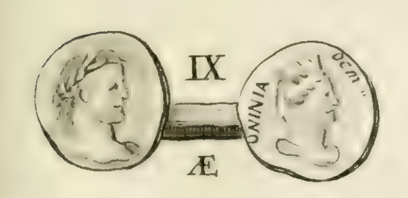

IV
ΚΟΛ Ω ΜΑΡ.ΕΔΕ

V
ΚΟΛ Ω ΜΑΡ. Ε ΔΕϹϹΑ

ΜΑΡ ΑΥΡ.ΑΝΤΩ. ΕΔΕϹϹΑ

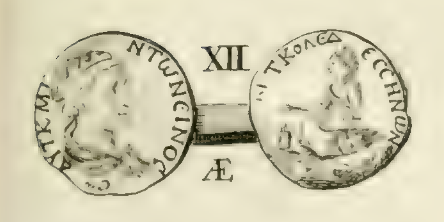

VII
ΕΔΕϹϹΑ
ΚΟΛ

VIII
ΑΥΡΑ
Æ

IX
ONINIA
Æ

X
ΜΗΤ.ΚΟΛ ΕΔΕϹϹΑ

XI
ΜΗΤ.ΚΟΛ ΕΔΕϹϹΗΝΩΝ

XII
ΝΤΩΝΕΙΝΟϹ
ΕϹϹΗΝΩΝ
Æ

XIII
ΜΑΡ.ΑΥΡ.ΚΟΛ.ΕΔΕϹϹΑ

le furor frequens qui deinde etiam reſuſcitatus eſt, vt Conſtantinus ſeueriſſima lege coercuerit. (9) Perperam Carolus Patinus illa ſub Abgaro Vchomo rege contigiſſe cenſuit. (10) Ceterum Bardeſanes quoque auctor eſt, eam praeterea legem in Oſrhoene fuiſſe, vt non modo adulterii conuictae capite plecterentur, verum etiam, ſi qua eſſet tantummodo flagitii iſtius ſuſpicio, poenas vti darent. (1)

Abgarum hunc chriſtianum profeſſione fuiſſe, etiam numi teſtantur, in quibus tiarae non ſuperſtitionis foetorem prae ſe ferunt, Beli et ceterorum deorum aſtra, ſed inſigne deuoti Chriſto animi, crucem. Primum e Carolo Patino accepi. (2) Eſt in aduerſa Seueri Imperatoris vultus, inſcriptus A. CEП. CEOYHPOC in auerſa vultus Abgari, cum titulo BACIΛ. MEΓ. ABΓAPOC. Βασιλεὺς Μέγας Αβγαρος. Vides hic in tiara ornatum crucis in modum. Alium ornatum numus habet, quem e gaza regis Francorum adfert Spanhemius, (3) inſcriptum BACIΛ. MEET. ABΓAPOC. In titulo credo chalcographi inſcitiam peccaſſe, cum in numo MEΓ. eſſet ſcriptum: talia errata in elegantiſſimo opere exſtant prope infinita. Sed eximius plane eſt, quem ex Baudelotio exhibet Spanhemius, in aduerſa inſcriptus CEПT. CEOYP. in auerſa BACIΛ. Λ. AIΛ. CEПT. ABΓAPOC Βασιλεὺς Λέκιος Αἴλιος Σεπτίμιος Αβγαεος, vbi in tiara vtique diſertiſſimum eſt

T. V. 1.

T. V. 2.

T. V. 3.

 ſignum

(9) Codi. c L. IV. tit. XLII. (10) in numis Imperatorum p. 192. (1) ib. apud Euſebium. (2) l. c. p. 227. (3) p. 535.

ſignum crucis. Alium quoque Baudelotius habuit numum cum epigraphe BACIΛEYC. AIΛ. CEΠTI MIOC. ABΓAPOC. Ioannes Harduinus, cum ex Baudelotio illos numos in hiſtoria Auguſta (5) produxiſſet, quem ſolet, fumum vendit. *Duxit Abgarus Seueri Auguſti filiam Aeliam Septimiam, quam Seuerus ſuſceperat ex prima coniuge filia M. Antonini et Fauſtinae: idcirco Abgarus L. Septimius Aelius eſt.* Dii eum odio habuere, qui auſus eſt ludificari ingenuos et liberos homines ſuis illis vafris cauillationibus. Atque vt ille in nomine Abgari longam fabulam apparat, ita Ezechiel Spanhemius ſuſpicatus eſt, aliquem ex Abgari maioribus ab Aelio Antonino Pio id nominis arripuiſſe aut a L. Aelio Vero. Sed nemo maiorum Abgari L. Aelius eſt dictus, neque hic Abgarus opus habuit, vt ſe ab Antonino Pio aut L. Vero nuncuparet, tametſi quisquam alius rex Edeſſenus ante eum ſe nominari eſſet paſſus. Ego potius cenſeo, totum iſthuc nomen adulationi in Antoninum Commodum eſſe tribuendum. Nam quis neſcit, quanti L. Aelium Commodum fecerit Septimius Seuerus? ea cauſſa etiam filium M. Aurelium Antoninum vocauit, veluti illam in domum adoptatus eſſet. Poteſt igitur fieri, vt Commodi reſpectu, quem Septimius Imp. in caelum laudibus ferebat, Abgarus ſe familiae Aeliae inſeruerit et filium quoque ſuum Antoninum vocauerit, vt infra declarabo. Scire autem

(5) p. 801. operum.

tem hoc potuit Abgarus: fuit enim Romae. Nam de nullo alio explicari poteſt, quod in Auito Dio Caſſius Xiphilini (6) habet, Aurelium Zoticum Smyrnaeum adductum eſſe in vrbem tanta pompa, quanta neque Augarus dignatus fuerit Seueri, neque Neronis temporibus Tiridates. Atque tametſi Zoticus vi eſt adductus in vrbem, tamen non ideo etiam Abgarus, quoniam neque Tiridates Armeniae rex aliter quam accipiendo diademate Romam venit. Neque ita inſaniebat Septimius Imp. vt captiuos magno cum honore acciperet, quemadmodum homo obſcoeniſſimae vanitatis Auitus.

Quo autem tempore Romae fuiſſe dicam Abgarum? Edeſſae cum fuiſſe A. C. 201 et 205 exeunte aut 206 ineunte e chronico Edeſſeno comperimus: itaque veroſimile eſt, Imperatorem, cum A. C. 202 a Parthica expeditione decederet in Vrbem, ſecum duxiſſe Abgarum honoris cauſſa. Interfuit igitur decennalibus Septimii Imp. A. C. 203. ac forte etiam ludis ſecularibus A. C. 204. Tum ille rex, qui tam magnifice fuerat acceptus, titulo quoque Βασιλέως Μεγάλȣ auctus eſt, qui ex eo tempore in numis ſignatus fuit. Sic etiam in chronico Edeſſeno: ابجر ملكا ربا *Abgar rex magnus*, ex tabulis publicis dicitur, quae poſt A. C. 205. conſignatae fuere. Spanhemius quidem exiſtimat, eo *magnum* dici Abgarum, quod reges Edeſſeni اكابر *Acabir*, hoc eſt, *magni* et filii eorum اصاغر *Azagir* mi-

(6) p. 371.

minores citarentur. Et prouocat ad catalogum Gaſſaniorum regum apud Pocokium. Sed nihil ille Gaſſaniorum regum catalogus ad Abgaros noſtros. Aegre igitur facere voluit Parthis Imperator, qui ſe *reges magnos* et *regum reges* ferebant. Quae cauſſa etiam fuit, vt Antiochus Commagenus vetuſtis opibus ingens et inſeruientium regum ditiſſimus, *rex magnus* a Romanis nuncuparetur. In numis ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ.ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ *Rex magnus Antiochus Epiphanes Commagenorum.* Sic etiam Caeſarion *rex regum* ab Antonio IIIviro eadem cauſſa dictus, ne nunc alia quoque exempla proferam.

Hic tamen Abgarus per inſidias M. Aurelii Caracallae regno eſt exutus. Is enim cum Parthicum bellum meditaretur et ab Alexandria veniſſet in Meſopotamiam, (7) Edeſſam petiit. Ibi cum ad eum Abgarus tamquam ad amicum acceſſit vocatus, in vincula coniectus eſt. Edeſſa rege deſtituta, capta eſt. (8) Cauſſam calamitatis illius in excerptis Valeſianis Dionis Caſſii (9) conſeruatam habemus. Scribit autem, Abgarum Oſdroenorum regem, poſtquam imperium in populares ſatis firmaſſe ſibi viſus eſt, omne crudelitatis genus εἰς προέχοντας αὐτῶν *in optimates et principes gentis viros* exercuiſſe, cum eos ſpecie quidem ad Romanos mores tranſire cogeret, reuera autem potentia ſua abuteretur. Haec cauſſa aliquam habet ſpeciem, quod ſpadones graui edicto fieri vetuit Abgarus. Caracalla Edeſſae hibernauit (10) atque

(7) Herodianus L. IV. c. 21. (8) Dio Caſſius in fragmentis apud Zonoram T. I. p. 613. et apud Xiphilinum p. 352. (9) p. 746. (10) Aelius Spartianus p. 717.

que inde Carrhas petiit subverem. A Martiale occisus est die natali, ipsis Megalensibus VIII. Id. Apriles, vt Spartianus: vt autem Dio Cassius VI. Iduum. Eutropius (1) in Osdroene apud Edessam defunctum refert et funere elatum publico, quod cum non intelligeret Sex. Rufus Eutropii compilator, sic scripsit: *in Osdroene apud Edessam propria morte obiit et sepultus est.* Naturali fato defunctum dicit, quoniam Eutropius *defunctum*, ambiguo vocabulo prodiderat. Edessae sepultum addit Rufus, cum Eutropius elatum publico funere scripsisset, sine mentione loci. Mortuus est autem prope Edessam, cum Carrhas peteret, vt Spartianus diserte habet. Georgius Syncellus (2) occisum scribit, πρὸς Καῤῥαις καὶ Ἐδέσση, πόλεις δ᾽αὖται τῆς Ὀσροινῆς, *inter Carrhas et Edessam, quae Osrhoenae vrbes sunt.* Sic etiam Gregorius Malatiensis (3) et multi alii. Macrinus reliquias eius Antiochiam misit ad matrem, vt Herodianus testatur. (4) Incidit mors Caracallae in A. C. 217. Aprilem ineuntem A. V. C. 970. A. Abrahae 2232. qui a superioris anni Septembri mense procedebat, seu in A. Abrahae 2233. qui a Septembri A. C. 217. processurus erat. Igitur Dionysius Telmariensis ad hunc A. Abrahae 2233. *heic regnum Osrhoënum corruit, postquam annos trecentos quinquaginta duos steterat: post id tempus Romanis obnoxii fuere Edesseni.* Eadem caussa Iulius Africanus

Z Ab-

(1) p. 200. (2) p. 356. ed. Paris. (3) p. 126. (4) L. IV. 13.

Abgarum ſuum ſanctiſſimum virum ponit ad annum primum Olympiadis 249. qui exorſus eſt illo A. C. 217.

Duo filii huius Abgari commemorantur in veteri lapide ad D. Pauli baſilicam eruto, quem primus Iacobus Sirmondus ad Sidonium Apollinarem (5) produxit atque ex eo Reyneſius (6)

ΕΚΤΟΝ ΕΠ ΕΙΚΟΣΤΩι ΠΛΗΣΑΣ ΕΤΟΣ ΑΒΓΑΡΟΣ ΕΝΘΑ
ΤΑΡΧΥΘΗ ΜΟΙΡΩΝ ΩΣ ΕΠΕΚΛΩΣΕ ΜΙΤΟΣ
Ωι ΦΘΟΝΟΣ ΩΣ ΑΔΙΚΟΣ ΤΙΣ ΑΠΕΣΒΕΣΕΝ ΑΡΧΟΜΕΝΟΝ ΦΩΣ
ΛΥΠΗΣΑΣ ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΟΥΣ ΕΤΑΡΟΥΣ
ΤΥΜΒΟΝ Δ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ ΕΩι ΘΕΤΟ ΤΟΥΤΟΝ ΑΔΕΛΦΩι
ΟΙΣΙΝ Ο ΠΡΙΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΒΓΑΡΟΣ ΗΝ ΓΕΝΕΤΗΣ.

Iacobus Sirmondus ita latino carmine expreſſit:

Qui ſex bisque decem compleuerat Abgarus annos,
Parcarum duro eſt hic ſitus imperio.
Primaeuam exſtinxit lucem cui liuor iniquus,
Moerore adficiens et genus et ſocios.
Germano hunc tumulum fratri dedit Antoninus,
Abgarus olim rex queis genitor fuerat.

Fue-

(5) L. I. Ep. 8. (6) In ſyntagmate p. 330.

Fuerunt igitur duo fratres, Antoninus, vt videtur, maior, et Abgarus minor, qui vicesimo sexto aetatis anno obiit: filii Abgari τῦ πρὶν βασιλέως, *eius, qui dudum rex fuit.* Mortuo Antonino et genus omne Abgarorum et necessarii dolore adfecti sunt. Igitur praeter hunc Antoninum alii ex stirpe regia fuerunt, siue Romae, siue Edessae. Abgarus Seuerus admodum senex regno potitus est, vt supra ostendi. Si igitur septuaginta annos natus ad regnum venit, potuit habere Manum filium annorum quinque et quadraginta et nepotem Abgarum annum iam agentem vicesimum: igitur hic Abgarus paene quinquagenarius fuerit, cum regno exueretur: et potuit tum habere filium natum annos quatuor et viginti, siue hunc, cui Antonini nomen dedit, siue aliquem alium, qui A. C. 242. cum a Gordiano bellum gereretur aduersus Persas annos propemodum quinquaginta fuerit natus. Et est is Abgarus, quem sub Gordiano regem in numis cernimus ea vultus forma, quae talem aetatem deceat. Medio inter haec tempora, quibus Edessa capta est, et quibus Abgari iterum partem regni recuperarunt, interuallo, haec inscriptio posita est Romae fratri ab Antonino in priuata domus sorte et honesto exilio. Videntur autem in honore fuisse Romae Abgari. AeliusLampridius (7) in Alexandro Seuero: *cum quidam ex hanoratis vitae sordidae et aliquando furtorum reus per ombitionem nimium ad malitiam adspirasset, idcirco*

 quod

(7) c. 18.

quod per reges amicos ambierat, admissus, statim in furto praesentibus patronis detectus est, iussusque a regibus audiri, damnatus est re probata: et cum quaereretur a regibus, quid apud eos paterentur fures, illi responderunt crucem. Crux orientis reges indicat. Qui alii, si non hi ipsi τὸ γένος τῶν Αβγάρων reges tum Romae fuerunt?

LI-

HISTORIAE OSRHOENAE ET EDESSENAE

E NVMIS ILLVSTRATAE

LIBER QVARTVS

Quo in ſtatu res Edesſenorum fuerint, vsque ad illud tempus, cum in Saracenorum poteſtatem redacti ſunt.

CVm Antoninus Caracalla Edeſſae hibernaret, Abgarum regem in vincula coniecit, Oſrhöenen in prouinciae formam redegit, vrbem Edeſſam coloniae et metropoleos dignitate mactauit. Aelius Spartianus: *Edeſſam in Oſrhoene in prouinciae formam redegit, amico rege Abgaro non victo, ſed vincto perſidiſſime.* Coloniam autem Edeſſam et metropolin in tot numis ab eo tempore vocari reperimus. Apud Ioannem Harduinum eſt numus Caracallae inſcriptus : ΚΟΛ. ΕΔΕCCA. Apud Ioannem Valentem (1) Caracalla ad medium

(1) De coloniis T. II. p. 35.

vsque corpus capite laureato est, titulo hoc: AYTO.
T. V. KAIC. MAP. AYP. ANT. auersa habet duo capi-
4. ta turrita et velata, inter quae ara cum igne sacro, epigraphe KOΛΩ. MAP. EΔE. Hunc numum Carolus Patinus quoque produxit, (2) nihil de eo adfirmare ausus. At Ioannes Harduinus mutilum putat numum fuisse et legi oportere. M. AYP. EΔECCA. Ioannes Valens tamen auctoritatem Patini non refugit et explicat vt sit: Κολωνια Μαρκια Εδεσσα. Tertius numus in Patino, Valente et dudum in Huberto Golzio cum capite vno turrito et velato KO-
T. V. ΛΩ. MAP. EΔECCA id verum esse confirmat.
5. Lucas Holstenius ad Stephanum (3) tribus in numis M. Aurelii Caracallae vidisse se testatur apud Franciscum Gotifridum, summum virum, AY. AN. EΔECCA, quod interpretatur *Aurelia Antonia E-*
T. V. *dessa.* Quartus numus apud Ioannem Valentem mu-
6. lierem exhibet turritam et velatam, quae sinistram habet positam in rupe super qua sedet, dextera vero duas spicas tenet, pedibus calcat nudam figuram aqua emergentem. Quintum Patinus expressit KOΛ.
T. V. EΔECCA. Ad pectus quid gerat, non explicauit.
7. Sextum habemus in thesauro Mauroceniano, (4) quem doctissimus Antiquarius MHT. KOΛE. ΔECCHP. legit, cum, vt Ezechiel Spanhemius animaduertit, (5) legendum fuit, MHT. KOΛ. EΔECCHNΩN. Sic Tristanus in numo Alexandri Se-

(2) In numis Imper. p. 243. (3) p. 107. (4) p. 130. (5) T. I. p. 602.

Seueri ΜΗΤΡΟΠ. ΔΕΣΣΗΝΩΝ ad *Dessam* superioris Aegypti refert : Holstenius vero recte existimat in numo fuisse ΕΔΕΣΣΗΝΩΝ. Quae etiam Spanhemii et Harduini opinio est. His nos iungimus duos aeneos numos , quos Buxbaumius ex oriente attulit, cum vultu M. Aurelii Caracallae et coloniae genio turrito velatoque inscriptos COΛ. MET. ANTONIANA. T. V. 8. 9.

II. Dicam non modo de his, sed etiam de ceteris numis, qui mox sequentur, vna atque eadem opera. Tria autem in vniuersis consideranda duco. Primum auersae effigiem, secundum coloniae nomen, tertium metropoleos dignitatem. In auersa effigie est genius vrbis signatus. Plerumque est muliebris figura capite turrito et velato, quae in rupe sedet, sub qua ex aquis προτομὴ genii alterius emergit. Quod turrita est, id munimenta vrbis indicat : quod velata, id vero sacram et principem fuisse, argumento est. Est enim suffibulum, quales virgines vestales Romae gerebant, cum sacris operarentur : *vestimentum album praetextum quadrangulum oblongum , quod fibula comprehendebatur*, vt ait Festus. Etiam ceteros sacerdotes publicos suffibula habuisse, cum sacra facerent, tum Iosephus Scaliger e lege in sacrario deae Opeconsiuae fixa docet, tum e numis imperatorum sacrificantium manifesta res est. Rupes accliuem vrbis situm explicat et sub ea est genius Scirti fluminis. Haec adeo sunt nota, vt nihil magis. Nam quid ego veterem superstitionem repetam ab stirpe, quemadmodum suos montibus et arboribus et fluuiis rebusque

que aliis genios tribuerint, qui pro natura et conditione eorum per *σύμβολα* pingebantur, imitatione eiusce rei ad christianos vsque peruagante. Sic e codice seculi decimi, in quo catena Patrum in Psalmos est, Bernardus Montefalco (6) adfert hominem nudum violaceo panno ima corporis obtegentem, ramo viridi coronatum, dextera imposita capiti, sinistra truncum arboris complexum, cum epigraphe Ορος Βηθλεεμ. In eodem codice mulier ab umbilico ex aquis emergit, remum sinistra humeroque sustinet, dextera ori admota cum titulo, Ερυθρὰ θάλασσα. Est etiam tertius genius montis Sinai, sinistra innixa in saxo, dextera radicem arboris tenens. Ad Eustathii Thessalonicensis (7) aetatem pictores summis montium *Φαντασίας ζώων* appingere solebant, vt leonis, vt aliarum animantium, *χειρογραφοῦντες μιμητικῶς τὴν ἀλήθειαν*, hoc est, vt opinor, prouti seu natura seu species montis cuiusque arcano symbulo significari poterat. Hic genius Edessae vrbis manu tenet ante aram, siue pateram, vt in vno nostro Alexandri Seueri et in alio apud Valentem, (8) quod deuotam diis et sacrificantem pro incolumitate imperatoris populique Romani vrbem significat, siue spicas, fertilitatis et annonae symbolum, quam summam fuisse, vel ex Vilermo Tyrio ostendemus infra. In postremo aliquantum ambigo, potest enim fieri, vt flos sit aliquis, qui et ipse ad reli-

---

(6) in Palaeographia p. 11. (7) In parecbolis Homericis p. 1368. ed. Rom. (8) de coloniis p. 119.

religionem pertineat. In aliis numis genius ille vexillum tenet, vt in vno Valentis, coloniae ſymbolum, in aliis ſiſtrum, vt in vno Alexandri Seueri et Mammaeae, (Harduinus panarium mauult) aut colum, vt in alio eiusdem imperatoris apud Ioannem Fideualentem. (9) Et doctiſſimus antiquarius quidem etiam hic ſe putat ſiſtrum videre, ſed reuera colus eſt. Ceterum et colus pertinet ad religionem deae Syriae, de qua Lucianus, (10) habere eam aliquid et Mineruae et Veneris et Lunae et Rheae et Dianae et Parcarum et altera manu ſceptrum, altera vero colum tenere, in capite geſtare radios et ceſtum. Sidera, quae iuxta genium vrbis apparent, iam ſupra ex ſuperſtitione Edeſſenorum explicui. In duobus Ioannis Valentis numis Luni dei ſignum ante caput vrbis ſtat, eadem ſpecie cultuque, vt in numis Carrharum, vrbis vicinae. Vuildius (1) adfert numum Caracallae, in quo caput genii velatum atque turritum eſt, iuxtaque cernitur cornu copiae, vbertatis inſigne, cum litteris . . . . ONINIA quas ille interpretatur *Edeſſa Antoniniana.* In vno, quem ſupra e Patino exhibuimus poſtremum, incertum manet, an ipſo in numo ſiſtrum fuerit ad pectus genii, an colus. Eſt etiam numus apud Io. Valentem, in quo duo capita turrita et velata, alterum altero maius, ſe reſpiciunt ſuper ara. Duo capita ſuſpicatus eſt Fideualens, aut duos eſſe genios vnius vrbis, cuius moris exemplum, quod ſciam, exſtat nullum, aut al-

A a terum

(9) ib. (10) p. 675. (1) p. 176. (2) p. 35.

terum genium ſuperioris, alterum inferioris eſſe vrbis, quod ille argute diuinauit. Nam, vt ex iis, quae in Abgaro diximus, conſtat, pars maior vrbis poſt eluuionem Scirti translata fuit in editiorem regionem collis eius, qui includebat veterem vrbem.

III. Haec igitur vrbs colonia facta eſt Romana: militaris vtique, vt erant coloniae imperatorum omnium. Dicta autem eſt *Marcia* et Μαρκια Αυρηλια Αντωνειανὴ, vt Valens recte ſane legit, a M. Aurelio Antonino Caracalla. Ioannes Harduinus maluit Μάρκο-Αυρηλία Αντωνειανὴ legere, ſed illum Ezechiel Spanhemius iam in ordinem redegit. Vno tantum dicam verbo, hoc, in quo ſibi placet Archontianus ſenex, a Graeci ſermonis conſuetudine abhorret: attamen etiam hanc eius fallaciam inter noua ſeculi inuenta dedicauit Iobertus. Non autem tantummodo coloniae ius accepit Edeſſa, ſed etiam metropoleos dignitatem, et vt opinor, praecipuam totius Meſopotamiae. Ioanni Harduino, qui Phoeniciae ad Libanum metropolin Edeſſam fuiſſe contendit, ita ſatisfecit Noriſius, vt is ſententiam emendarit. Carrhae antea Metropoleos primae dignitatem tenuerunt. Teſtimonio eſt numus M. Aurelii Philoſophi apud Ioannem Valentem (3) in aduerſa inſcriptus, ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΦΙΛΩΡ. Μ. Α. αιρ. hoc eſt, vt ille eximius vir explicuit Μάρκῳ Αυρηλιῳ Φιλωρωμαῖοι μητροπόλεως πρώτης αιρ ſeu anno centeſimo vndecimo: in auerſa autem ΑΥΡ. ΚΑΡ-

(3) T. I. p. 179.

ΚΑΡΡΗΝΩΝ. ΦΙΛΩΡ. Μ. Α. Αὐρηλίων Καῤῥηνῶν Φιλωρωμαίων μητροπόλεως πρώτης. Ioannes V[illegible]ns A. 101. διὰ παροράματος, itaque cetera quoque quae habet, luxata pulcri corporis membra ſunt. Non potuit illa epocha Carrharum ab alio anno initium capere, quam a C. Memmio Regulo, L. Verginio Rufo Coss. ſeu A. C. 63. quibus conſulibus, aut potius, cuius anni exitu Corbulo in Meſopotamia res magnas geſſit, quas Cornelius Tacitus deſcribit. (4) *Non inſenſum, nedum hoſtili odio Corbulonis nomen etiam barbaris habebatur*, vt is ait, ita enim meruerat vir ſumma continentia et aequitate. Si ab eo anno Carrhenorum epocham numeres, et quidem ab Septembri, vt eorum populorum inſtitutum poſtulabat, numus ille cuſus eſt A. C. 173 exeunte aut A. C. 174. Quod autem aliud illa epocha poſtulat, quam vt exiſtimemus magna aliqua dignitate adſectas fuiſſe Carrhas a Nerone. Quid igitur? dicemus coloniam a Corbulone eſſe deductam in illam vrbem? nempe non iſta tunc erant tempora, vt hoc nobis in mentem venire conueniat. An iam tum metropoleos primae honore dignata eſt? Opinor equidem, nec ſatis tamen mihi ipſe fido. Sub M. Aurelio primum exſtat numus L. Aurelii, in quo colonia dicuntur Carrhae. An L. Verus eam deduxit confecto bello Parthico? Carrhae vtique cauiſſe ſibi videntur, ne, ſi qua alia metropolis, vt mos erat Romanis, in Meſopotamia pro-

Aa 2 uin-

(4) L. XV. 26. ſeq.

uincia constitueretur, de primatu disceptari posset, cum igitur ex priuilegio occuparunt. Sed primae metropoleos dignitas Carrhenis postea ademta est. Nam in numis Antonini Caracallae dignitatem primae metropoleos non apponunt, quod suspectum est: in numis vero Elagabali et Alexandri, Carrheni secundam metropolin vrbem suam appellant, (5) quae est directa confessio. ΚΑ. ΚΟ. ΜΗ. ΠΟΛ. Δ Κάῤῥα κολωνία μητρόπολις δευτέρα, in Antonini Elagabali numo: tum in numo Alexandri Seueri, ΚΑΡΡΑ. ΚΟΛ. ΜΗ. ΜΕC. Δ Κάῤῥα κολωνία μητρόπολις Μεσοποταμίας δευτέρα. Quam nunc dicemus Carrharum in locum priman metropolin Mesopotamiae fuisse? Nempe Edessam opinor. Ita visum fortassis fuit Antonino Caracallae, singulari eam in vrbem in qua hibernabat, studio. Sed intercedunt eruditi viri, qui seu Emisam seu Amidam primae metropoleos in Mesopotamia titulo auctam fuisse, e numo quodam Francicae gazae coniiciunt. Is est cum προτομῇ Alexandri Seueri cusus, dextera hastam, sinistro humero clupeum gestantis. Inscriptio, quae doctis viris crucem fixit haec ab aliquibus editur: ΕΜΙ. ΚΟ. ΜΗ. ΜΕCCΟΠ. in area, Α. Ezechiel Spanhemius in Iuliani Caesares ad Emisam seu Εμισαν vrbem refert numum, (6.) paullo post autem (7) sententiam retractat et ΕΔΕ. putat in numo fuisse cusum, vt sit ΕΔΕCCΑ. At Io. Har-

(5) Apud Valentem T. II. p. 78. 116. (6) p. 96. (7) p. 491.

Harduinus in numis vrbium, primum firmo admodum, vt videtur, argumento Emisam in numo non exprimi contendit, eam vrbem praeterea longius a Mesopotamia et Euphrate sitam in finibus Phoeniciae fuisse monet. Tum vero Edessam non posse reponi ostendit, quod litterae MI nimis diserte in numo legantur, quodque Edessa non tribus tantummodo primis litteris in numis occurrat, quamquam postremum hoc e numis consellitur. Ergo AMI *Amidam* legit, quae etiam in notitia Hieroclis ecclesiastica inter metropoles recensetur. Contra ea Ioannes Valens EMI in numo diserte legi adfirmat, (8) vt non possit non esse Emisa: tum Amidam metropolin fuisse negat, neque enim extare numos, vt de Emisa iam sub Antonino Caracalla, a quo istam in vrbem colonia iuris Italici deducta est: (9) metropoles vero ecclesiasticas argumento non esse, vrbem aliquam ciuili priuilegio fuisse metropolin. Quod si ita est, fuerit, inquit, alia cis Euphraten regio, cuius metropolis esset Emisa, alia vltra Euphratem, in qua Edessa primum, Carrhae autem secundum locum tenuere. Sic Valens. Durum hoc est mehercle. Sed si EMI plane legitur in numo, vt Emisa sit, coniectura Harduini labefactatur, quae alioqui est nobilis, neque enim ex dignitate metropolitanae ecclesiae absurde colligit, fuisse antea tempus, cum ciuium eminentia ea in vrbe praeualeret. Quod numi exstant nulli, tem-

A a 3 po-

(8) T. II. p. 120. (9) Norisius in epochis p. 97.

porum illa iniuria eſſe poteſt. At inuictum eſt Harduini argumentum, longe a Meſopotamia ſitam eſſe Emiſam. Mihi fere in hunc modum videtur. Primum illud A in area ad genium vrbis, poteſt fieri, vt non ad MH. pertineat: longe enim reiectum eſt, propemodum quanto interuallo ipſa Emiſa ab Euphrate. Tum vero Meſopotamiam ego aliam in Syria quaero, non iſtam tamen Valentis. Sunt illic fluuii duo Orontes et Chryſorrhoas, qui regionem ambiunt, vt Euphrates et Tigris, quae regio ob eam cauſſam facile Syris جزرتا *inſula* atque بيث نهرا ſeu *Meſopotamia* appellata fuerit. Noſtris vtique ſcriptoribus verum prouinciae nomen in qua Emiſa fuit, non proditur. Plinius ad Cyrrheſticam trahit, Ammianus, Vlpianus et Stephanus ad Phoenicen, vicinas ad borapelioten et auſtrum regiones, Ptolemaeus ad Apamenen, ab Apamia vrbe Oronti et Emiſae vicina. Si quis mihi moleſtus eſſe velit, malim equidem ad declinandam inuidiam in Harduini ſententiam pedibus ire, quam etiam in antirrhetico defendit, vt Ezechiel Spanhemius, grauiſſimus numorum cenſor ante nos fecit, quam cum Valente Meſopotamiam cis Euphratem extendere ad Orontem. Fuerit igitur Emiſa prouinciae ſuae metropolis, fuerit et Amida Meſopotamiae, vt Niſibis quoque, ſed ſerius, ſub M. Philippo Imperatore: manet tamen, Edeſſam ab Antonino Caracalla praerogatiuam ante Carrhas eſſe nactam. In notitia antiqua (10) etiam Edeſſa

(10) p. 61.

Edeſſa vocatur, ἐπαρχίας Οσροήνης μητρόπολις. Sed haec ſequioris ſunt aetatis.

IV. In tantam dignitatem Edeſſa euecta, Antoninus, vt ante diximus, Carrhas petens interfectus eſt a Martiale. Nicephorus Patriarcha in chronographia, (1) ἐσφάγη μεταξὺ Βαιων καὶ Εδέσσης. Nihili illud Βαιων, quod Ioſephus Scaliger facile videre potuiſſet: repone Βατνῶν, quae vrbs inter Edesſam et Carrhas ſita fuit. M. Opelius Seuerus Macrinus ab exercitu imperator eſt ſalutatus, cum nondum appareret, eum caedis auctorem fuiſſe. Hic cum adeo prope Edeſſam haberet caſtra, quanto interuallo Batnae ab illa vrbe diſtabant, erat autem vnius diei iter, ſeu metu, ſeu adulatione Edeſſenos mouit, vt vrbem ſuam coloniam Opelianam Macrinianam appellarent. Numus eſt apud Io. Valentem (2) inſcriptus M. O. C. MAKPINOC. CEB. in aduerſa MHT. KOΛ. EΔECCA cum nullum adhuc inſigne factum Macrini aut beneficium in vrbem exſtaret. At Harduinus ex Fucaltianis cimeliis titulum numi recenſet AYT. K. M. O. C. MAKPINOC in auerſa, A. O. M. EΔECCA. Αντωνειανὴ Οπελιανὴ Μακρινιανὴ Εδεσσα. Iulius Capitolinus in Macrino: (3) *pugnauit et contra Parthos et contra Armenios et contra Arabas, quos Eudemonas vocant, non minus fortiter, quam feliciter.*

T. V. 10.

IV. De Antonino Elagabalo Georgius Syncellus (4) ſic habet: τινὲς δὲ τῆς ἑῴας στρατιωτῶν ἐπιβου-

(1) p. 304. (2) T. II. p. 66. (3) c. 12. (4) p. 357.

βουλεύσαντες αὐτῷ Αντωνῖνον Αὐρήλιον ἀνηγόρευσαν βασιλέα Εδεσηνόν. Emenda Εμεσηνόν. Emesae enim non Edessae et natus fuit Elagabalus et sacerdotio dei sui persunctus est. Illo imperatore tentorium Iacobi Edessae conflagrauit, de quo supra dixi. Thomas de Pinedo ad Stephanum (5) *non credo*, inquit, *nec sunt ferendae fabulae, quae nec ad pietatem, nec ad mores conducunt.* Edesseni autem primum cum Elagabali nullum in Edessam exstaret insigne meritum, abrogato Macriniano cognomine, ne forte Imperatorem nouum offenderent, tantum metropolis et coloniae dignitatem inscripsere in numo Iuliae Maesae, quae Elagabali et Alexandri auia fuit. Numus est apud Ioannem Valentem, (6) qualem hic vides. Illi iunximus numum Elagabali inscriptum ANTΩNEINOC C. . . AYT. KAI. in auersa MHT. KOΛ. EΔECCHNΩN. quem ex oriente attulit Buxbaumius. Apud Io. Valentem (7) est numus, qui inscribitur: AYT. K. M. AYP. ANTONEINOC. cum Elagabali laureato capite: auersa habet mulierem turritam et velatam ceteraque ornatam vt superioribus in numis. Spicas duas tenet. Valens in aliis se canistrum frugibus plenum vidisse testatur. Titulus est: MAP. AYP. KOΛ. EΔECCA. Alium deinde citat Valens eodem typo, in aduersa inscriptum: AYT. KAI. M. ANTΩNEINOC. CEB. in auersa MAP. AYP. ANTΩ. EΔECCA. Μαρκία Αυρηλια Αντωνειωανὴ Εδεσσα. Hunc in cimeliis Fucaltia-

T. V. 11.

T. V. 12.

T. V. 13.

(5) p. 253. (6) p. 109. (7) p. 80.

tianis Harduinus quoque vidit. Tertium denique Ioannes Valens inſpexit, in quo titulus fuit ΑΥΡ. ΑΝΤΩ. ΚΟΛ. ΕΔΕCCΗΝΩΝ. Hi numi cuſi videntur primis Elagabali initiis cum maiorem Meſopotamiae curam gereret, quam cum poſtea eam ſine praeſidio reliquit. Ita enim Alexander Seuerus ad Senatum Romanum de rebus ſuis concionatus eſt: *multos Perſarum cepimus, terras Interamnanas,* (*Meſopotamiae ſcilicet,*) *neglectas ab impura illa bellua recepimus.* Sic Aelius Lampridius ex actis Senatus.(8)

V. At Herodianus (9) Alexandri laudibus magnopere detraxit, cum toto illo bello infeliciſſimum fuiſſe prodidit et ab Artaxerxe victum fugam atque latebras circumſpexiſſe. Lampridius tamen (10) nominatim Herodianum perſtringit et Eutropius Ruſusque, *Alexandrum quaſi fato quodam in exitium Perſicae gentis natum, Perſarum regem viciſſe*, praedicant. Iulius Capitolinus quoque (1) Herodianum reprehendit, *quod Maximino in odium Alexandri plurimum fauerit.* Sed non prorſus abſurda atque abhorrentia a vero Herodianum ſcripſiſſe, ex Dionis Caſſii excerptis intelligi poteſt. Is ab Alexandro conſul iterum eſſe iuſſus, impenſe eius ſtudioſus, non tamen diſſimulat, veluti excuſans, defectione et tumultu exercituum res Romanas in Meſopotamia eſſe adflictas. Nam cum de Artaxerxe rege dixiſſet, ita verba facit:(2) ȣ̃τος τ' ȣ̃ν φοβερὸς ἡμῖν ἐγένετο, ȣ̓χ ὅτι αὐτὸς λόγȣ τινὸς ἄξιος εἶ-

(8) c. 56. (9) L. VI. c. 5. (10) c. 57. (1) in Maximinis c. 13. (2) Apud Xipilinum et in excerptis Valeſianis p. 769.

ναι δοκεῖ, ἀλλ' ὅτι οὕτω τὰ στρατιωτικὰ ἡμῖν διάκειται, ὥστε τοὺς μὲν καὶ προστίθεσθαι αὐτῷ, τοὺς δὲ οὐκ ἐθέλειν ἀμύνεσθαι, *is nobis terrori fuit, non quod ipse aliquo in loco haberi mereretur, sed quod eo in statu res militaris apud nos esset, vt pars adeo ad eum transfugerent, alii pugnare nollent.* Acta Senatus, ad quae Lampridius prouocat, seu vanitatis aliquid habuere admistum, seu commodius explicanda est Alexandri concio. Nam motus illi orientales, vt ex Agathia Myrenaeo (3) cognoscimus, ad quartum annum Alexandri et sub quinti initia maxime concitati sunt, cum Artaxerxes Persa Artabano Parthisque deuictis Persicum regnum restaurauit. Tum vero Artaxerxes, vt Dio habet, (4) Mesopotamiae et Syriae inhiabat, omnia, quae ditionis Persicae olim fuerant, sub iugum missurus. Herodianus excursiones eius per Mesopotamiam commemorat. Ea igitur sola Elagabali culpa fuit, quod Mesopotamiam aduersus repentina non satis munitam reliquerat: Alexandri autem ea laus est, quod prouinciam confirmauit. Bellum hoc exortum est A. V. C. 980 A. C. 227 vt Pagium potius, quam Norisium sequamur: nihil enim est verius. Expeditio autem ab Alexandro demum A. C. 229. suscepta est et A. C. 230. VII. Kal. Octobres triumphatum. Nam tametsi aliqua accepta est clades, tamen tanto Persarum cum detrimento coniuncta fuit, vt quatuor annos pacis similes induciae essent. Fasciculus temporum: (*) *Xerxem regem*

(3) L. IV. c. 11. (4) L. c. (*) Pistorii T. II. p. 44. 6.

*regem Perſarum maximo bello oppreſſit et ſic venit ad E-
deſſam ciuitatem Abagari.* Sic fere annum ipſum te-
nemus, cum ab Edeſſenis ſpe et fiducia virium Ro-
manarum erectis numi ſignati ſunt. Primus ex his,
quos Buxbaumius ex oriente aduexit, eſt cum capite
laureato Caeſaris et titulo. . . . YT. K. M. A. T. VI. 1.
CEY. AΛE. . . . Αυτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος
Αυρήλιος Σευῆρος Αλέξανδρος: in auerſa genius vr-
bis ſedet in rupe iuxta Scirtum et tres ſpicas altari fu-
manti admouet dextera: ante eum genium eſt ma-
ius aſtrum, pone ceruicem minus. Beli et Nabonis
deorum, hoc eſt ſolis et lunae inſignia, MHT.
KOΛ. EΔECCHN. . . . . In altero numo Bux- T. VI. 2.
baumiano eadem auerſa cum litteris in margine di-
ſparentibus, in aduerſa CEB. AYT. . . . ΞAN- T. VI. 3.
ΔPOC. Tertius idem fere, niſi quod Edeſſa pateram
dextera gerit, vt in Buxbaumiano deprehendimus.
Hic numus a Ioanne Valente dilucide magis eſt editus,
vt vides quarto loco, niſi ſi ea non numi virtus fuit, T. VI. 4.
ſed Valentis elegantia, quae omnibus in numis artem
magis conſectata eſt, quam naturam. Non tamen
metuo, ne quid Valens titulo adiecerit ex ingenio,
ita autem habet in aduerſa AYTOK. MAP. AYP.
CE. AΛEΞANΔPOC in auerſa autem MHT. KOΛ.
EΔECCHN. Numus denique eſt apud Io. Valentem, T. VI. 5.
quem hic quintum ſignauimus, inſcriptus AY. K.
M. CE. AΛEΞANΔPOC. in auerſa genius vrbis
dextera tenet vexillum et ita inſcribitur: KOΛ.
MHT. EΔECCHNΩN. Ioannes Valens ex eo con-
iecturam ducit, ab Alexandro Edeſſae coloniam

 mili-

militum Romanorum deductam fuiſſe. Verum quidem eſt iſthuc, in exercitu Alexandri multos fuiſſe milites male adfectos, quos recreandos curauit Alexander, quod Herodianus teſtatur, vt facile ad credendum induci poſſim, aliquos ex his Edeſſae cepiſſe ſedes: ſed ea non protinus fuit colonia deducta. Nam ius et decus coloniae Romanae iam antea vrbs adepta, illo non indigebat amplius: neque ſi qui aliquam in vrbem, quae colonia eſſet, recentes immigrarunt, ea idcirco colonia deducta fuiſſe dicebatur: non enim adhibebantur augurum et pontificum caeremoniae. Eſt vtique vexillum hoc coloniae, ſed non nunc primum deductae. Atqui, inquit Valens, ante hunc numum ſub Alexandro ſignatum, nullum vidimus Edeſſenum alium cum vexillo. Nempe vero neque omnes numi exſtant, et ſi omnino nullus cum vexillo antea cuſus fuiſſet, nihilo tamen minus tot tituli coloniae ius Edeſſae tribuunt. Numi quoque reperiuntur apud Triſtanum, (5) Occonem (6) et Patinum, (7) inſcripti ΜΗΤΡΟΠ. ΔΕϹϹΗΝΩΝ. et ΩΛΕ. ΔϹϹΗΝΩΝ. quos illi Deſſae in Aegypto attribuunt. Sed hos numos Ezechiel Spanhemius atque ſecundum eum Harduinus et Fidenalens Edeſſae vindicarunt. Perfacile iſthuc παρόραμα fuiſſe optimorum virorum, ex numis Edeſſenis, quos manu et oculis verſaui, intellexiſſe mihi ſum viſus. Contemplatus etiam ſum numum inter Buxbaumianos elegantem ſane Alexandri Seueri cum

(5) p. 405. (6) p. 438. (7) p. 282.

cum corona radiata et Mammaeae vultu, hac epigraphe: IM. A. C. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ. . . . . in auersa genius vrbis sistrum tenet ad aram, cum maiori et minori sidere, inscriptus . . . ΗΤ. ΚΟΛ. ΕΔΕ. . . Hunc numum Ioannes Valens quoque habet, ita ad capita imperatoris et matris inscriptum: ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ. ΙΟΥΛ. ΜΑΜΜΑΙΑ. ϹΕΒ. Sed in auersa genius colum tenet, (quem tamen Valens sistrum appellat, vt picturae huic diffidere nos oporteat) et quatuor astra circum se habet: titulus est idem, qui in Buxbaumiano ΜΗΤ. ΚΟΛ. ΕΔΕϹϹΗΝΩΝ. Harduinus e cimeliarchio Mediceo ita citat numum: ΜΗ. ΚΟ. ΕΔΕϹϹΗΝΩΝ *dea turrito capite sedet super monticulis cum panario et stellis duabus: ad pedes, viri ex amne emergentis effigies*: ΑΥΤ. ΚΑΙ. Μ. ΑΥΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ *cum Mamaea matre.* Vt non tantum Alexandri vultu, verum Mammaeae quoque suos signarent numos Edesseni, id eo factum puto, quod Mammaea multum apud filium imperatorem potuit. Et videntur id sensisse Edesseni aliquo beneficio per matrem impetrato, cum exercitus Romanus Edessa transiret. Et Alexander, quod Herodianus refert, (8) sagittarios multos ἐκ τῆς Οσρωηνῶν χώρας contra Persas instruxit. Cum de Germaniarum defectione nunciaretur, eosdem secum duxit. Sicuti Herodianus, ita etiam Lampridius: (9) *habuit in apparatu*

T. VI. 6.

Tab. VI 7.

Bb 3

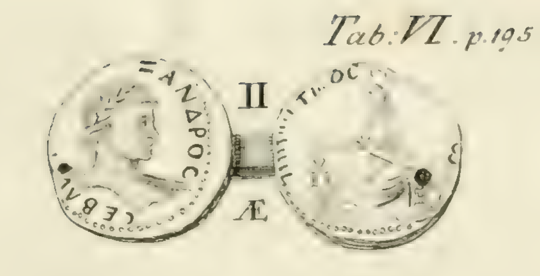
(8) L. VI. c. 16. (9) in Alexandro c. 61.

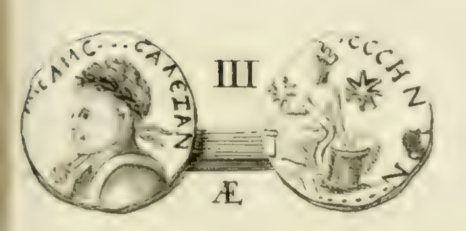
tu Germanico etiam Osdroënos , quos Maximinus ad se recepit.

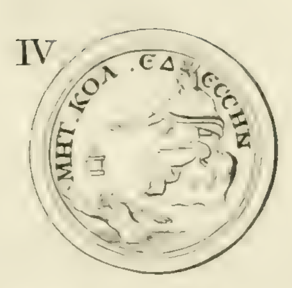
VI. Herodianus ait, Alexandrum secum duxisse Maurorum ἀριθμὸν πάμπλειστον καὶ τοξοτῶν Οσροηνῶν τε καὶ Αρμενιων, ὧν ἦσαν οἱ μὲν ὑπήκοοι, οἱ δὲ Φιλοι καὶ σύμμαχοι, *magnam multitudinem sagittariorum et Osrhoënorum et Armeniorum, ex quibus alii erant subiecti, alii amici et socii.* Mauros dicit socios, Osrhoënos et Armenios strictiori seruitute deuinctos. Osdroëni sagittarii, testimonio Herodiani et Iulii Capitolini (10) postea a Maximino Imp. defecerunt: *fuit etiam*, inquit Iulius, *sub eo factio, deficientibus sagittariis Osdroënis ab eodem ob amorem Alexandri et desiderium, quem a Maximino apud eos occisum esse constabat, nec aliud persuaderi potuerat.* Hi ducem sibi praefecerunt Tycum, seu Ticum, vt erat in membranis Palatinis, seu, vt Herodianus habet, Quartinum. In eo se torsit Isaacus Casaubonus et Herodianum corruptum fuisse censuit: nam nihil est vero magis consentaneum, quam Titum Quartinum fuisse appellatum. Sane ita quoque apud Herodianum fuisse, argumento est, quod Trebellius Pollio Dexippo et Herodiano auctoribus vitam huius tyranni percensens, Titum vocat. Idem memoriae traditum reliquit, T. Quartinum hunc tribunum Maurorum fuisse antea et ab Maximino inter priuatos relictum, coactum vero a militibus imperasse sex menses. Aliis testibus, ab Ar-

(10) Iulius Capitolinus in Maximino c. 11.

I
Æ

II
Æ

III
Æ

IV
ΜΗΤ. ΚΟΛ. ΕΔΕССΗΝ

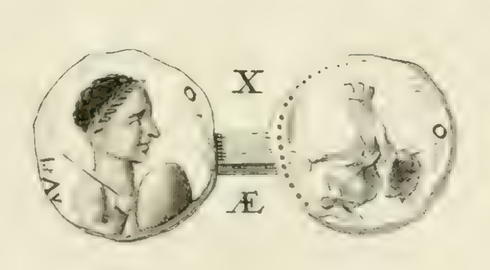

V
ΚΟΛ ΜΗΤ ΕΔΕССΗΝΩΝ

VI
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟС
ΚΟΛ ΕΔΕ
Æ

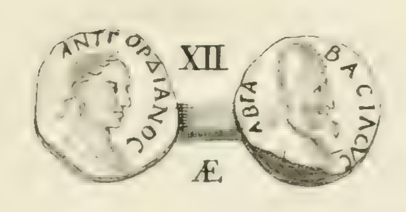

VII
ΜΤΗ. ΚΟΛ Ε.ΔΕССΗΝΩΝ

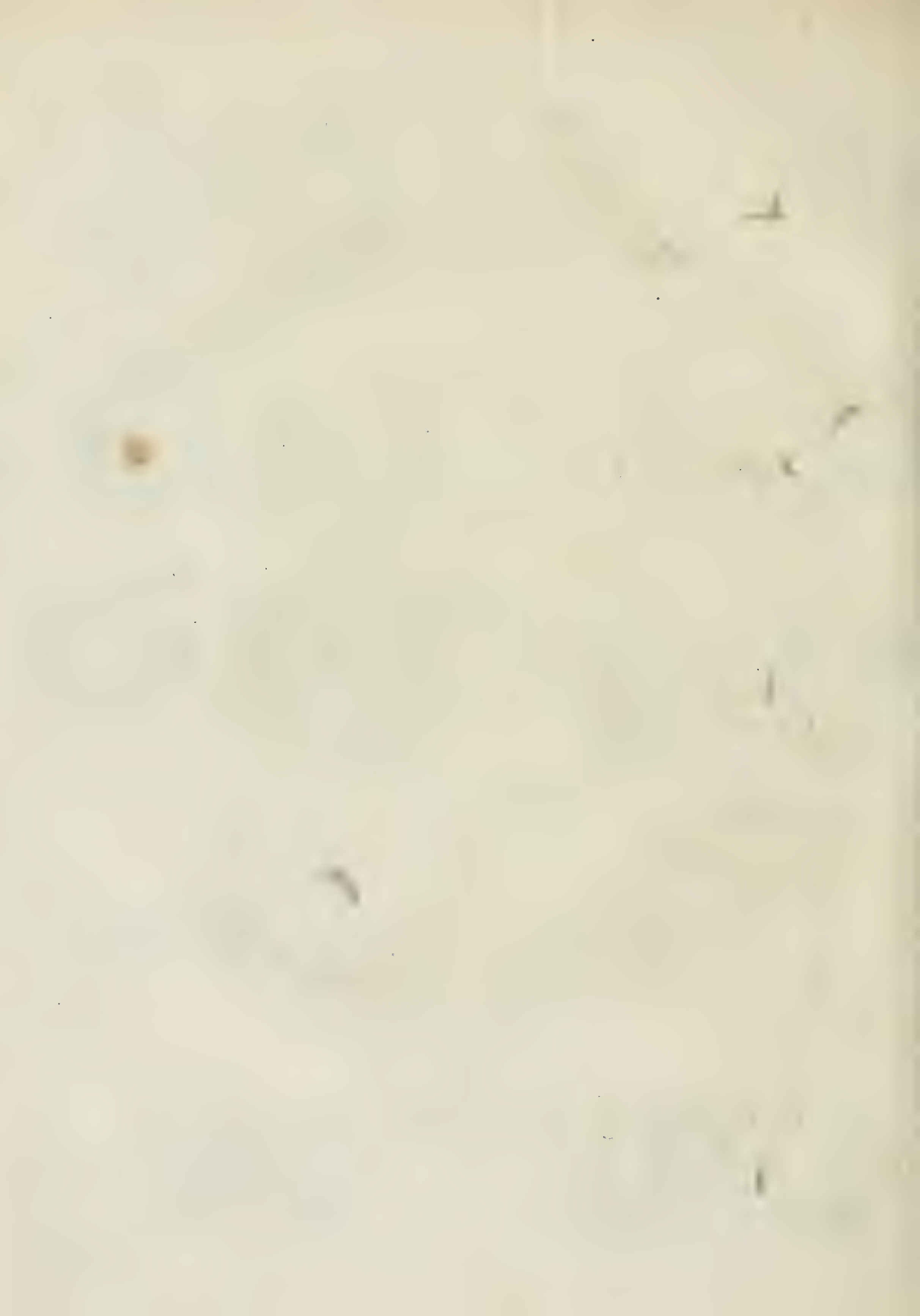

VIII
ΜΗΤ. ΚΟΛ ΕΔΕССΑ

IX
ΜΗΤΡΟ ΚΟΛ ΕΔΕССΗΝΩΝ

X
Æ

XI
ΑΒΓΑΡΟС ΒΑСΙΛΕΥС
Æ

XII
ΑΝΤΓΟΡΔΙΑΝΟС
ΑΒΓΑ ΒΑСΙΛΕΥС
Æ

Armenis ſagittariis, quos Maximinus, vt Alexandrinos quoque et oderat et offenderat, princeps et imperator eſſe coactus eſt. Miratur hic atque haeſitat Pollio: ſed non magnae operae eſt conciliare inter ſe ſententias. Nam Mauros (quos credo ille Alexandrinos dicit) et Armenos et Oſrhoenos ſagittarios, vnum corpus conſtituiſſe, ex Herodiano tenemus. Vir fuit T. Quartinus, vt ait Trebellius, domi forisque in re publica perquam probabilis. Vxor ei Calpurnia, *foemina ſancta et venerabilis*, e veteri Piſonum domo, quae poſt mariti mortem ſacerdos fuit. Herodianus hunc Titum τῶν ἀπὸ ὑπατέιας καὶ Φιλων Ἀλεξάνδρȣ fuiſſe praedicat, quod fruſtra vellicauit Caſaubonus. Quid enim prohibet, conſularem dicere, quamquam inter ordinarios conſul non fuit? Sicuti eum milites inuitum purpura circumdederunt et alio apparatu imperatorio, armisque ſuis, ita ſexto poſt menſe, vbi Magnum conſularem virum a Maximino deficientem oppreſſum accipiebant, poenitere conſilii ſui milites coepit. Itaque T. Quartinus in tentorio dormiens, ab amico, cui Macedoni nomen fuit, obtruncatus eſt. Sagittarii Oſdroeni et Mauri cum Maximino Imp. in gratiam redierunt et aduerſus Germanos profecti, non contemnendam in bello operam praeſtiterunt. (1) Edeſſeni ſub Maximino, apud quem ciues ſui militabant, numum hunc percuſſerunt, qui apud Valentem exſtat, inſcriptum, T. VI. 8.

AY-

(1) Capitolinus c. 11. et Herodianus l. c.

ΑΥ. Γ. ΙΟ. ΜΑΞΙΜΕΙ. CEB. *Autocrator C. Iulius Maximinus Aug.* In auerſa eſt caput vrbis geniale: ΜΗΤ. ΚΟΛ. ΕΔΕCCΑ.

VII. Poſtquam per Alexandrum imperatorem induciae cum Artaxerxe Perſarum rege conuenerunt, quatuor annorum pax ſecuta eſt. Choſroes Artaxerxis filius rebellauit, cum Romani bello Germanico et inteſtinis ſeditionibus occuparentur. Ergo Gordianus tertius, orientis pacandi cauſſa cum exercitu eſt profectus. Iulius Capitolinus (2) ſic habet: *per Syriam in Antiochiam venit, quae a Perſis iam tenebatur: illic frequentibus praeliis pugnauit et vicit, Sapore Perſarum rege ſubmoto, Antiochiam recepit, Carrhas atque Niſibin, quae omnia ſub Perſarum imperio erant: rex ſane Perſarum tantum Gordianum principem timuit, vt, cum inſtructus eſſet et ſuis copiis et noſtris:* (nam ſub Alexandro exercitus Romani pars defecerat ad Perſas et praeſidia Romana in Meſopotamia Syriaeque parte aliqua conceſſerant poſtea in ditionem barbarorum) *tamen ciuitatibus ipſe praeſidia ſponte deduceret, easque integras ſuis ciuibus redderet, ita, vt nihil, quod ad eorum fortunas pertineret, attaminaret.* Haec tam praeclare facta confirmantur etiam ex Gordiani ad Senatum litteris, in quibus Miſitheo praefecto et ſocro gratiam habet, quod conſiliis eius res ita conſtitutae fuerint, vt dignitas imperii poſtularit. Carrhas iſthic ſe dicit imperio Ro-

(2) in Alexnadro c. 26.

Romano reddidiſſe et ceteras vrbes. In his ſane Edeſſam metropolin primam et multo clariorem vrbem potius nominaſſet, quam Carrhas, niſi in fide Romanorum manſiſſet. Ex Agathia Myrinaeo (3) intelligo, poſt Artaxerxis regis mortem, quae in annum quartum Gordiani incidit, Saporem Romanas prouincias maximis cladibus adfeciſſe. Eodem tempore Gordianus vxorem duxit Miſithei filiam et poſt paullo expeditionem ſuſcepit resque in Meſopotamia geſſit A. C. 241.

VIII. Ea tempeſtate res Edeſſenae aliam conditionem ſubierunt: quae qualis fuerit, e numis intelligere mihi videor. Nam et metropoleos coloniaeque dignitas illa in vrbe manſit et ſpecies tamen aliqua regni Oſrhoeni reſtituta eſt. Apud Valentem (4) numus exſtat inſcriptus AYT. K. M. ANT. ΓOP-ΔIANOC. CEB. in auerſa autem MHTPO. KOΛ. EΔECCHNΩN. Ante muliebre caput turritum et velatum columna ſtat, in qua Diana dextera telum, ſiniſtra ſcutum tenet. Inter eos vero numos, quos Buxbaumius ex oriente attulit, vnus quoque eſt, qui Gordianum cum ſcuto et haſta pura exhibet, ab auerſa autem genium ſedentem in rupe cum ſpicis et Scirti fluminis daemone. Titulus et in capite et in naue obtritus. Nihilo igitur imminuta fuit ſiue coloniae, ſiue metropoleos praerogatiua in Edeſſa vrbe, Gor-

T. VI. 9.

T. VI. 10.

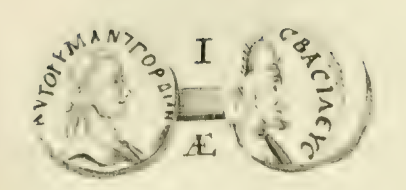
 dia-

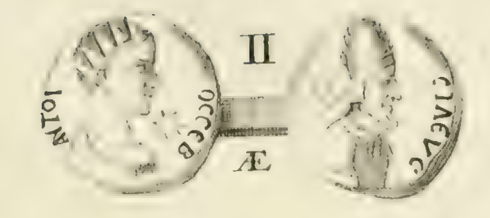
(4) p. 145.

diano Imp. Et ne quis putet, illos numos quos retulimus, expeditione Persica Gordiani vetustiores esse, hoc autem tempore Edessae ablato coloniae et metropoleos iure, vrbem cum territorio in potestatem Abgari regis concessisse, en tibi apud Valentem quoque (5) Furiae Sabiniae Tranquillinae numum: ΦΟΥΡ. CABINIA ΤΡΑΝΚΙΛΛΙΝΑ CEB. in auersa idem τύπος, qui in superiori Gordiani numo, eadem inscriptio ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛ. ΕΔΕCCΗΝΩΝ. Iam vt supra ostendi, ducta Tranquillina, in orientem mouit Gordianus, vt hic numus consecratus sit praesenti numini Augustae, aut etiam bello confecto. Neque enim diuturnum fuit. A. C. 243. Romae quinquennalia celebrauit Gordianus. Praeterea exhibebo infra numum Edessae coloniae sub Decio Traiano Imp. vt mansisse ius sentias. Si colonia mansit, metropoleos praerogatiua non fuit ablata vrbi, cui bene cupiebat imperator. Igitur excepta Edessa vrbs est, cum Osrhoene cum suis castellis Abgaro regi traderetur. Nec fas erat, colonos Romanos seruire barbaro regi. Quam ob caussam Edessenum chronicon ceterique orientales scriptores, huius Abgari nullam rationem habuere. Desiisse reges Edessenos sub Caracalla consentiunt.

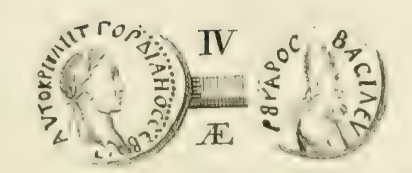
IX. Frequentes autem sunt numi Abgarorum regum sub Gordiano. Ex illis simul intelligo, duos fuisse Abgaros, eodem tempore: vnus enim senili vul-

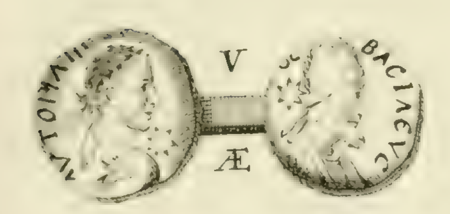
(5) p. 155.

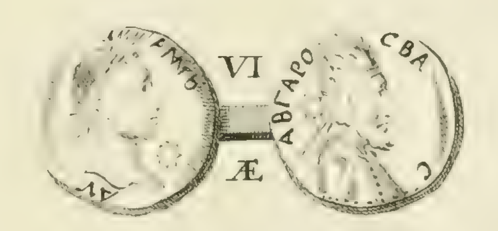

I
ΒΑCΙΛΕΥC
Æ

II
ΑΥΤΟΙ
ΟCCΕΒ
ΒΑCΙΛΕΥC
Æ

III
ΑΥΤΟΚΡ ΜΑΝΤ ΓΟΡΔΙΑΝΟC CΕΒ
ΑΒΓΑΡΟC
Æ

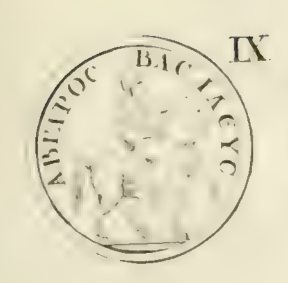

IV
ΑΥΤΟΚΡΜΑΝΤ ΓΟΡΔΙΑΝΟC CΕΒ
ΑΒΓΑΡΟC ΒΑCΙΛΕΥ
Æ

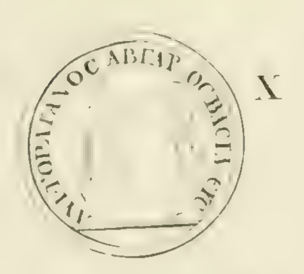

V
ΑΥΤΟΚΜΑΝ
ΒΑCΙΛΕΥC
Æ

VI
ΑΒΓΑΡΟ
CΒΑ
Æ

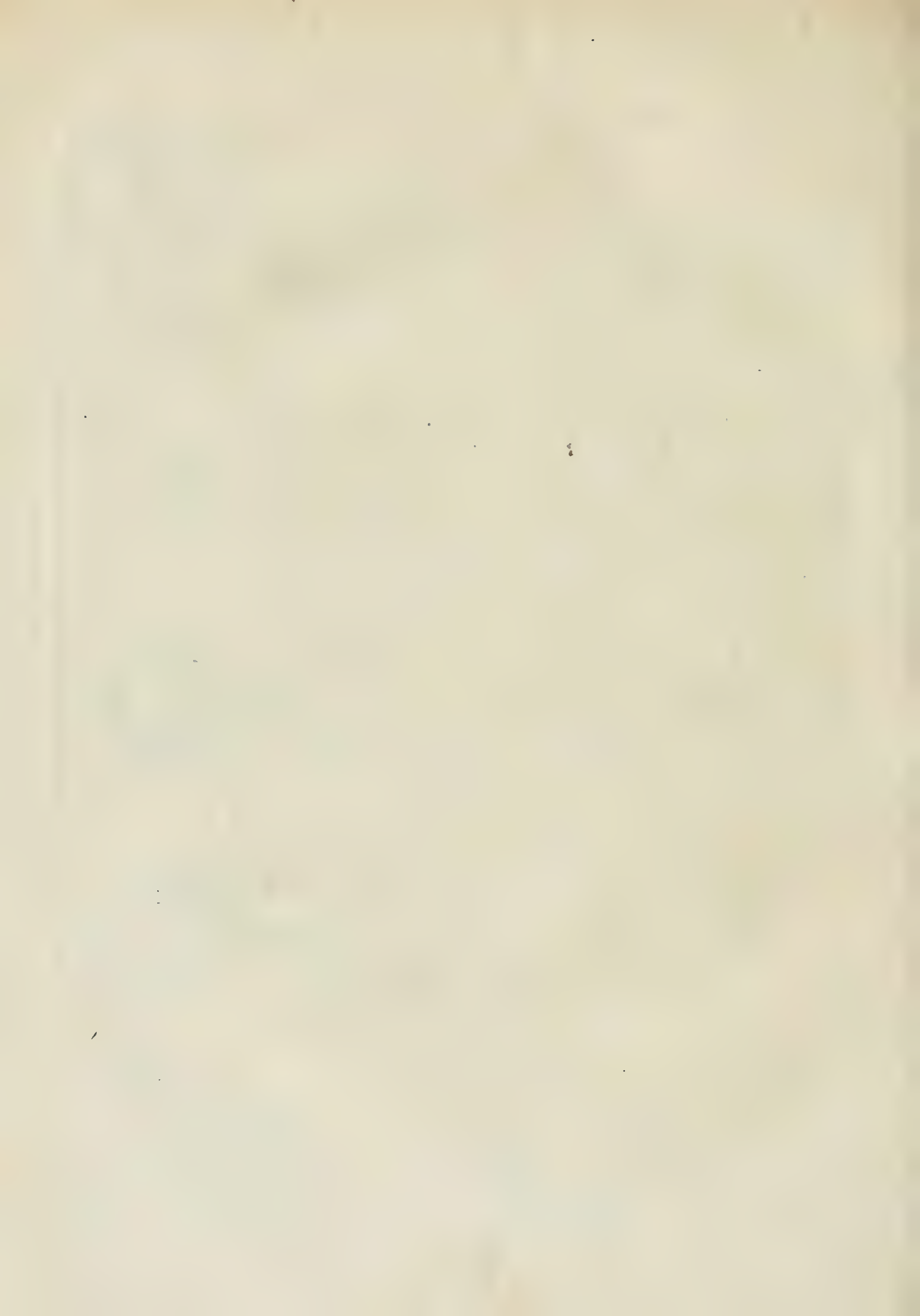

VII
ΑΒΓΑΡΟC
ΒΑCΙΛΕΥC

VIII
ΑΥΤΟΚΡ
ΝΟCCΕ
ΑΒΓΑΡΟC
ΒΑCΙΛΕΥC
Æ

IX
ΑΒΓΑΡΟC
ΒΑCΙΛΕΥC

X

XI
ΚΟΛ
ΕΔΕCCΑ

vultu, alter iuuenili in flore cernitur. Apponam primum numos Abgari senis. Primus caput Gordiani laureatum habet cum astro maiori, inscriptum... ANT. ΓΟΡΔΙΑΝΟϹ. ϹΕΒ. et in auersa Abgarum ad pectus vsque, ΑΒΓΑΡΟϹ. ΒΑϹΙΛΕΥϹ. Hunc Buxbaumius ex oriente attulit: et is fortasse est, quem Patinus quoque vidit. (6) Sed nos primum citabimus Buxbaumianos a nobis inspectos: sunt enim complures. Alter inscriptus est circum Gordiani caput laureatum... ANT. ΓΟΡΔΙΑΝΟϹ. in auersa ΑΒΓΑ... ΒΑϹΙΛΕΥϹ. Tertius duabus litteris mirifice corruptis ΑΥΤΟΓΓ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟϹ in posteriori area..... Ϲ. ΒΑϹΙΛΕΥϹ. Quartus integrior in priori area ΑΥΤΟΓΓ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟϹ. ϹΕΒ. in auersa ΑΒΓΑΡΟϹ.... Quintus est elegantissimus et integerrimus ΑΥΤΟΓΡ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟϹ. ϹΕΒ. et ad Abgari caput ΑΒΓΑΡΟϹ. ΒΑϹΙΛΕΥ. Tres, qui sequuntur, nihil singulare habent: superuacanea opera est mea, ὀρθογραφίας, quae in litteris istis occurrit, naeuos aut rationem explicare: vultuum omnium tanta est congruentia, quanta potest maxima. Postremo illum e Patino numum, quem antea dixi, subieci, vt comparari queat. Hi igitur sunt numi Abgari senis a me visi.

T. VI. 11.
T. VI. 12.
T. VII. 1.
T. VII. 2.
T. VII. 3.
T. VII. 4. 5. 6.
T. VII. 7.

X. At Buxbaumius alium numum ex oriente nobis attulit, Abgari regis iuuenili vultu et vigore.

 Gor-

(6) in numismatis Imp. p. 301.

T.VII. 8. Gordianum Imp. ad pectus vsque exhibet cum ſcuto et haſta tituloque, vt vides, paullulum obtrito: AY-TOKP. . . . . NOC. CEB. in auerſa ABΓAPOC. BACIΛEYC. Hoc ipſum, quod in armis eſt Imperator, mihi indicare videtur, numum eſſe cuſum eodem tempore, quo cum maxime Gordianus contra Perſas bellum gerebat. Is tantillo tempore, quod in oriente egit et patrem opinor Abgarum, quem Roma ſecum duxerat, Oſrhoenes regem eſſe iuſſit atque illo defuncto, filium eodem in regno confirmauit. Abgarum igitur ſenem puto eſſe eum, quem ſupra Abgari poſtremi regis filium Romae egisſe ex inſcriptione oſtendi. Et vt tum ſuſpicatus ſum, fuerit admodum quinquaginta annorum, cum a Gordiano in Oſrhoeno regno collocaretur. Ab ea autem aetate non refugit vultus huius Abgari in numis, quemadmodum alter Abgarus, filius eius annos viginti aut paullo amplius habere videtur ſuis in numis. Non igitur duos hos Abgaros a Ioanne Triſtano et Carolo Patino confundi patiemur. Duos alios numos produxit Patinus, quorum in altero Abgarus eques conſpicitur manum protendens, in altero coram Gordiano imperatore ſine candy ſtat et ſi-T.VII. 9. 10. niſtra ſceptrum tenet, dextera tiaram tangit. Triſtanus illum Abgarum ab Artaxerxe fugatum, a Gordiano reſtitutum fuiſſe cenſet, in quo Patinus acquieſcit, tantummodo addit, Abgarum hoc cultu teſtari, *ſe aut in pace aut in bello gratias acturum.* Reſpicit Patinus iſto dicto tum equitem tum ſtantem Abgarum, atque in eo ſibi placet. In priori numo

ipſa

ipſa equitantis et manum protendentis figura aduentum indicat. Ita enim in numis illius aetatis, vt in numo Elagabali, qui inſcribitur ADVENTVS. AVGVSTI et Philippi vtriusque cum titulo ADVENTVS. AVGG. et in multo vetuſtioribus, vt in Philippi Macedonis apud Begerum. (7) Credo autem hunc Abgarum, defuncto patre in caſtra veniſſe ad Gordianum, itaque eo geſtu corporis exercitum ſalutare Romanum. Triſtanus quidem Abgarum camelo vectum producit, (8) cum titulo ΕΔΕCCΕΩΝ. ſed hic numus mihi non ob vnam cauſſam ſuſpectus eſt. Spanhemii de Triſtani ſcito quidem et eleganti attamen praecipiti in interptetandis numis ingenio iudicium, vt mitiſſimi et honeſtatis amantiſſimi viri ita probo, vt nihil Triſtani ſolidae laudi, cui faueo, detractum velim. Fuluius Vrſinus ſibi perſuaderi eſt paſſus, verum iſtum Abgari numum eſſe. Sic enim ille ad annales Taciti, (9) *Hic* (Abbarum quem vocat Tacitus) *in numismate aereo Gordiani Pii Imperatoris dicitur* ΑΒΓΑΡΟC. ΒΑCΙΛΕΥC. *in cuius numiſmatis altera parte caput ipſius regis diadematum cum titulo, ſi recte memini,* ΕΔΕCCΕΩΝ *ſignatum eſt: in alio autem eiusdem Gordiani numiſmate item aereo, rex ipſe camelo inſidens impreſſus eſt, cum eodem titulo: camelus autem Arabum inſigne eſt.* Qui poterat ille Abgarus Taciti ſub Claudio Imp. in numo Gordiani temporibus ſignari? Et titulus ΕΔΕCCΕΩΝ quo alio in aere, qua in membrana eſt viſus? Vereor ne equum Patini in

(7) T. I. p. 248. (8) T. II. p. 520. (9) l. XII. c. 12.

in numo, Triſtanus et Vrſinus crediderint eſſe camelum. Quem autem regem camelo vectum in oriente accepimus? Redeo ad Patini numos. In altero eorum omnia ſunt precarii regni tunc maxime in caſtris a Gordiano ſuſcepti. Gordianus imperator cum paludamento et corona ſtat concionantis in morem dextera ſublata, ſiniſtra orbis terrarum σύμβολον tenet. At Abgarus adoleſcens ſtat ſine toga et candy. Sic plane Tigranes rex Armeniae aditurus ad Cn. Pompeium et χιτῶνα μεσόλευκον et candyn ὁλοπόρφυρον poſuit. (10) Atque vt Tigranes ante pedes Magni diadema abiecit, ita Abgarus tiaram manu attingit, veluti poſiturus, ſeu veluti manu tangens tiaram honoris cauſſa, vt mos erat orientalium, nunc maxime dicat:

Tuus eſt, Romane, quod optes,
Explorare labor: mihi iuſſa capeſſere fas eſt:
Tu mihi quodcumque hoc regni, tu ſceptra Iouemque
Concilias.

Sceptrum tenet non rectum, ſed pone verſum, veluti *qui aderat ad imperandum, vel ad parendum potius*, vt Tullii ioco vtar. Lubet enim iocari, vbi Ioannes Harduinus iterum, vt Imperatorum Romanorum maieſtatem irrideat, magnifice ſe iactat in Abgaro. Accipe, quae ille in hiſtoria Auguſta dicat: (1) *Imperator laeua tenet orbem Romanum: Abgarus Parthorum regulus laeuam enſi, dexteram tiarae admouet: vel-*

(10) Dio Caſſius p. 29. Plutarchus in Pompeio p. 637. (1) p. 830. operum ſelectorum.

veluti in se suscipiens pro virili orbem Romanum coniunctis viribus animisque cum Gordiano tutandum. Alium numum Harduinus apud Chamillartum vidit inscriptum : ΑΥΤΟΚ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟϹ. ϹΕΒ. capite laureato, in auersa ΑΥΤΟΚ. ΓΟΡΔΙΑΝΟϹ. ΑΒΓΑΡΟϹ. ΒΑϹΙΛΕΥϹ. *Gordiano sedenti cum hasta Abgarus stans et mitratus bacillum imperatorium laeua gerens dextera victoriam porrigit : foederatum regem haec symbola significant.* Quippe vero foederatum more Romano, vt parum distaret a conditione serui. Ne illud quidem Harduinus aliquo argumento aut veritatis specie, quod numos ad A. C. 240. ponit.

XI. Nulla ab hoc tempore memoria Abgarorum regum, non in numis, non in nostris aut Syriacis monumentis. Breue videtur fuisse regnum Abgari huius, cum Philippo Gordiani parricidae displiceret Abgarus beneficio Gordiani deuinctus. Pristinam Edessae libertatem e numo Decii Traiani apud Io. Valentem (2) cognosce. Caput Decii laureatum est, cum hac epigraphe : ΑΥ. ΔΕΚΙΟϹ. ϹΕΒ. caput Edesseni genii velatum et turritum, ΚΟΛ. ΕΔΕϹϹΑ. Ad hunc numum praestantissimus vir annotauit : videri eum signatum, cum Decius L. Priscum bello persequeretur : illum autem Prisum Syromacedonum fuisse praesidem, teste Zosimo, et profectum in Syriam esse, legi apud Ioannem Chrysostomum de

T. VII. 11.

(2) p. 197.

de Iunencio et Maximo martyribus. Zoſimus tradit (3) L. Priſcum in Syria exercitibus praefectum fuiſſe a Philippo imperatore, huius autem Philippi fuiſſe fratrem L. Priſcum. Καὶ Πρίσκον μὲν ἀδελφὸν ὄντα, τῶν κατὰ Συρίαν προεστήσατο στρατοπέδων: tum Myſiae et Macedoniae copias traditas Seueriano Philippi genero. Hoc ita prouiſum videtur a Philippo A. C. 244. aeſtate, cum imperium adiiſſet. At Decius res nullas cum L. Priſco Syriae praefecto geſſit. Nam Aurelius Victor de hoc Priſco diſerte: *Per eos dies L. Priſco qui Macedonas praeſidatu regebat delata dominatio, Gothorum concurſu, poſtquam direptis Thraciae plerisque illo peruenerant: qua cauſſa Decio, quam potuit maturrime Roma digreſſo* et quae ſunt reliqua. Nequidquam Valens hic pro Macedonia, Syromacedonas reſcribit: nam omnia Victoris verba cohaerent, ſi nihil immutetur, quod contra ſit, ſi quid moueas. Neque ἄκυρον quidquam in Victoris hoc loco eſt. Nam aut Philippus extremo tempore fratrem e Syria reuocauit ad Macedoniae praefecturam, aut Decius ipſe, vt in propinquo obſeruare eum poſſet, quem quacumqve de cauſſa trucidari noluit. Superfuit ſane L. Priſcus vsque ad A. C. 251. eo enim anno, qui ſecundus imperii erat, Decius aduerſus eum et Getas mouit. Iam ante Ioannem Valentem Baronius Cardinalis Decium contra Perſas profectum prodidit e ſubleſtae fidei actis S. Mercurii, vt oſtendit magno et excellenti ingenio vir,

(3) L. I. c. 19.

vir, Antonius Pagius. Quare nihil huiusmodi nobis de numo Edeſſeno in mentem venit, quod Valenti. Signandae monetae cum Decii vultu nulla alia cauſſa Edeſſenis fuit, quam quod imperaret.

XII. C. Vibius Trebonianus Gallus Auguſtus impar erat tanto imperio, cum clades accepta Decii caſu Perſas excitaret. Hi, teſte Zoſimo, (4) Meſopotamiam occuparunt et in Syriam vſque progreſſi in armis, Antiochiam orientis metropolin ceperunt. Niſi Perſae ipſi hunc victoriarum ſuarum modum poſuiſſent, Aſia omnis fuiſſet intercepta. Non credo Zoſimo de omni Meſopotamia ſtrictim dicenti, atque interpretor Meſopotamiae eam partem, quae ad Tigrim ſita eſt, Perſarum in poteſtatem conceſſiſſe: nam Edeſſa ne quidem petita eſt a Sapore. Quae erepta erant Romano imperio P. Licinius Valerianus imperator vt recuperaret, in orientem profectus eſt, ſed ſexto demum anno imperii, vt poſſis intelligere, Perſas ſub Gallo inuaſiſſe Meſopotamiam, ſub primis autem annis Valeriani et Gallieni paullatim eſſe progreſſos. Hic autem imperator, vt erat ſegnis, vt res imperii Romani in ſumma perturbatione fractae iacebant, miſerabilem caſum ſubiit, vt ne quidem ſatis conſtet, praelione aduerſo victus in poteſtatem Perſarum venerit, an in colloquio cum Sapore rege ex inſidiis ſit captus. Trebellius Pollio *victum ſeu fraude ſeu ad-*

(4) L. I. c. 27.

uersa fortuna dixit. Victor Schotti: *in Mesopotamia superatum, mox etiam captum.* Zonaras (5) Persas scribit Edessam obsedisse, eos vero Valerianum non ausum adoriri, priusquam Edessenos milites crebris eruptionibus magnas clades hostibus inferre cognouit: adortum deinde Persas, aduerso praelio caesis Romanis, ipsum cum satellitibus viuum hostium in manus venisse. Alii tradunt, Valerianum, cum Edessae ageret et milites fame vrgerentur, seditionibus exagitatum profugisse ad Persas, seque et legiones tradidisse: exercitum, re cognita, esse dilapsum: et tum vero primum Antiochiam a Sapore esse captam. Sic enim Georgius Syncellus: (6) τοῦ δὲ Ρομαϊκοῦ στρατοῦ λιμώξαντος ἐν Εδέσῃ καὶ διὰ τοῦτο ταραχθέντος, Ουαλεξιανὸς πτοηθεὶς καὶ σχηματισάμενος ἐπὶ δευτέραν ἴεναι μάχην, ἑαυτὸν προὔδωκεν τῷ Περσῶν βασιλεῖ Σαπώρῃ, συνθέμενος καὶ τὴν αὐτοῦ στρατέιαν προδώσειν. ὁ δὲ αἰσθόμενοι Ρωμαῖοι μόλις διέφυγον, ὀλίγων ἀναιρεθέντων. Cui testimonio non opponi debet Zosimus, cum omnia strictim et negligenter narrat, nec tamen contradicere videtur. Cum interim Gallienus summa socordia Romae ageret, Callistus Romanorum dux Saporem paene oppressit Edessamque metu liberauit. (7) Ad haec credo tempora acciderunt, quae in Petri Patricii excerptis Constantinianis legimus: (8) Saporem magno in discrimine Euphratem traiecisse, exercitibus Per-

(5) T. I. p. 629. (6) p. 381. (7) Georgius Syncellus p. 382. (8) p. 25.

Persicis, qui in Mesopotamia remanserant, congratulantibus, quod commilitones sese maximis periculis expediuissent: at metum superfuisse consternatis ob praesidiarios Edessenos, itaque misisse Chosroem in vrbem, qui ostenderent, se nullo vano metu ex agro hostili discedere, sed vt festos quosdam dies concelebraret, itaque contendere se et monere, ne qua molestia suas copias adficerent, se illis omnem Syriacam monetam, quam haberet secum ex rapinis, munifice largiturum, si conquiescant. Praesidiarii eam conditionem acceperunt atque e manu misere Persas, quos prope circumuentos, vt feras in cauea adoriri potuissent. Pugnatum est igitur ad Antiochiam aut certe in agro Syriaco, vnde receptus erat Zeugma et traiecto Euphrate in vicino Edessae agro Batnaeo. Post paullo Balista praefectus Valeriani M. Fuluium Macrianum patrem et filios eius Q. Macrianum Fuluium et Quietum Fuluium ad imperium extulit. Hi quoque rem Romanam in Syria et Mesopotamia aduersus Persas sustinuerunt, donec Macrianus vterque contra Aureolum et Gallienum duxit. Tum enim Quietus solus cum Balista orientem tenuit. Caesis autem Macrianis patre et filio, Odenathus Palmyrenus rem publicam suscepit, deficientibus ad eum a Quieto et Balista vrbibus. Aggressus eos Emesae Odenathus, praelio superior a Gallieno Imp. dux orientis constituitur. Omnia e Zonara. (9) Hic ille cum Persis

Dd 2

(9) T. I. p. p. 633. adi sis Trebellium Pollionem in tyrannis.

ſis non ſemel conflixit, victorque regiones, quas ceperant, recuperauit. Receptae ſunt Carrhae in vicino Edeſſenis agro, tum Niſibis et ceterae deinceps vrbes, donec Cteſiphontem vsque peruentum eſt. Tanta fortuna et virtute ſua Odenathus niti atque non iam pro duce orientis ſe gerere, verum in numis quoque ſummum Αυτοκράτορος faſtigium ſignare fauente et Syria omni et Meſopotamia. Hoc vero Gallienus Imperator Senatusque Romanus cum impedire non poſſent, vltro ei detuliſſe dicuntur Trebellio Pollioni. Haud ita multo poſt Odenatho Emeſae interfecto per inſidias Maeonii conſobrini ſui, Zenobia Odenathi vxor, mulier fortis imperium magno animo ſuſceptum, maiori virtutis fama geſſit. Claudius Imperator eam paſſus eſt regnare: ſed Aurelianus Auguſtus Zenobia deuicta Meſopotamiam recepit. Etiam Carus Imp. in Meſopotamia contra Perſas res geſſit et cum Perſae rurſum ſe efferrent, Diocletianus Alexandriae Aegyptique rebus compoſitis Galerium Maximianum Caeſarem cum copiis contra eos miſit. Ancipiti belli iſtius principio, res ſecundas fuſis fugatisque Perſis et non modo Meſopotamia omni, ſed etiam quinque trans Tigrim fluuium gentibus in poteſtatem redactis conſecutae ſunt. Haec A. C. 297. geſta docet Pagius.(10) Claudius Mamertinus:(1) *Credo itidem opimam illam fertilemque Syriam, quam velut amplexu ſuo tegebat Euphrates, antequam Diocletiano ſponte ſe dederent*

(10) Vide Rufum, Eutropium, Zonaram T. I. p. 641. (1) In Panegyrico ad Maximianum Herculeum. c. 7.

rent regna Persarum: verum haec Iouis sui more, nutu illo patrio, quo omnia contremiscunt et maiestate vestri nominis consecutus est. Lactantius de mortibus persecutorum, (2) *Maximianus Caesar insidiis suis barbaros, quibus mos est cum omnibus suis ad bellum pergere, multitudine impeditos et sarcinis occupatos non difficulter oppressit: fugatoque Narseo rege, reuersus cum praeda et manubiis ingentibus, sibi attulit superbiam, Diocletiano timorem.* Non laudo, quod detrahere videtur maximis rebus gestis, odio hominum et temporum taedio. Pax ex eo annos quadraginta fuit, quod Persae in maximi apparatum belli impenderunt, donec extremis Constantini Magni annis illa procella erupit. Diocletiano adhuc imperante, magnam cladem Edessa accepit ab eluuione aquarum. Nam chronicon Edessenum atque etiam Assemanno citante Dionysius Telmariensis ad A. Edessenum 614. A. C. 303. Diocletiani vicesimum, mense Maio referunt, fluuium Scirtum, murorum parte, quae orientem solem respiciebat, deiecta, magnam in vrbe stragem aedium hominumque et pecorum edidisse et rebus totius Edesseni atque Carrheni agri vniuersis.

XIII. In illa alta pace, qua Constantinus Magnus orientem rexit, ordinatio prouinciarum facta est, qualis perpetua futura esset, multaque ob eam

 caus-

(2) c. 9. Adi Petrum Patricium in excerptis de legationibus p. 26. ed. Paris.

caussam ex priscis institutis aut abrogata sunt aut reformata in melius, non pauca tamen etiam e priscorum imperatorum constitutione sunt relicta. Incertum tamen est, Diocletianusne an Constantinus M. Mesopotamiam in duas prouincias diuiserit, Mesopotamiam propriam, in qua metropolis Amida et Osrhoenen, in qua Edessa fuit. Norisius Cardinalis tamen suspicatur, ne sub Constantino quidem, sed sub Constantio filio illam ordinationem orientis esse factam. Nam in Nyceno concilio, inter Mesopotamiae episcopos primus subscripsit *Aetholaus* Edessenus et A. C 341. iam regnante Constantio, in Antiochena synodo: *prouinciae Mesopotamiae Aetherius Edessenus.* In synodi CPlitanae subscriptionibus vero est: *Prouinciae Osdroenae Eulogius Edessenus. Prouinciae Mesopotamiae Mareas Amidensis.* Synodus CPlit. coacta est A. C. 359. quintis Constantii Aug. quinquennalibus, anno post finem consecuta. Ex eo tempore in notitiis imperii et ecclesiae atque in libello prouinciarum Romanarum sub Theodosio, Asia omnis in Asiaticam dioecesin, quae Asia proconsularis fuerat priscis temporibus, Orientem et Pontum diuiditur. Orientis prouinciae praeter Syriam vtramque, Phoenicen, Isauriam, Ciliciam, Cyprum, Euphratesiam, erant Mesopotamia propria et Osrhoene atque Sophane proxime Armeniam. Armenia enim ipsa in Ponto censebatur. Theodoretus, vt primo dixi libro, his fere temporibus Osrhoenen ad occidentem Euphrate definit, ad orientem Assyria seu Adiabene Persicae ditionis prouincia trans Tigrim. In notitia ecclesiae ad Edessam metro-

tro-

tropolin vrbes contributae reperiuntur , Carrhae , Batnae , Callinicum , Birtha. Birtham puta illam ad Tigrim , quae Adiabenae vicina fuit. Rhesainam quoque et Himerium sub ea metropoli censeri video. Synecdemus Hieroclis, (3) ἐπαρχια Ροσρωήκεν (recte Anselmus Bandurius Οσρωήνης) ὑπὸ ἡγεμόνα πόλεις θ'. Sunt autem Edessa, Constantia siue Tela, Theodosiopolis (quamquam ea potius in Armenia censebatur) Carrhae , Batnae , Noua Valentia , Leontopolis quae et Καλλινίκη , Birtha. Επαρχία Μεσοποταμιας ὑπὸ ἡγεμόνα πόλιν ά Ἀμιδα. Duces igitur duo fuerunt, ἄρχοντας vocat Iustinianus Imperator, (4) alter Osrhoenes alter Mesopotamiae, ille tanto illustrior , quanto maior atque firmior prouincia Osrhoene erat : vterque sub Comite orientis. Ad alendos milites praesidiarios vtriusque ducis descripta fuere praedia inde vsque ab Alexandro Seuero. Sic Aelius Lampridius in Alexandro, (5) apponam enim totum locum , quia legem imperatorum quam mox subiungam, mirifice illustrat : *Sola quae de hostibus capta sunt , limitaneis ducibus et militibus donauit, ita vt eorum ita essent , si heredes illorum militarent , nec vnquam ad priuatos pertinerent , dicens , attentius eos militaturos , si etiam sua rura defenderent : addidit sane his et animalia et seruos , vt possent colere quod acceperant : ne per inopiam hominum vel per senectutem possidentium desererentur rura vicina barbariae.* Recte Cau-

(3) p. 43. in imperio Orientali Bandurii (4) Nouella VIII. cap. XV.
(5) c. 58. *Sola* cum dicit , puto a *solo* multitudinis numero quamquam inusitato dicere , *terras. Terras, quae de hostibus captae sunt.*

Causabonus *barbariam* dictam ostendit quamcumque regionem extra Romanum orbem : prouidentia Alexandri tamen maxime Mesopotamiae fundos limitotrophos contra Persas instituisse videtur, vnde summum discrimen metuebatur. Cognoscitur ex lege Theodosii Iunioris et Valentiniani III. limitaneos milites, *ex prisca dispositione*, agros limitaneos cum paludibus omnique iure ab omni munere vacuos pro suo compendio ipsos curauisse et arasse. (6) At illam dispositionem diuorum imperatorum priuatae cupiditates interuerterunt, occasionem, vt videtur, nactae e Constantini M. liberalitate. Dicitur enim primus legem tulisse, vt oppida, villae, agri, emeritis Comitibus et Ducibus aliisque militaris ordinis assignata, ad eorum quoque in vniuersum haeredes transirent. (7) Sapienter Alexander legi suae de limitaneis militibus adiecerat, sic agros adsignatos etiam in haeredum potestate futuros, si militarent. At hi paullatim, illorum exemplo, qui a Constantino agros non limitotrophos acceperant, agros quoque suos limitaneos tamquam priuatum peculium heredibus non militantibus transcribebant, aut vt e Theodosii et Valentiniani superiori lege constat, vendebant. Hanc fraudem Gratianus, Valentinianus et Theodosius A. A. A. edicto ad praefectum praetorii coercuerunt, Honorio Nobilissimo Puero et Euodio Coss. A. C. 386. Ita edicunt Imperatores: (8) *Omnes*

(6) Cod. Lib. XI. Tit. 59. L. 3. (7) Franciscus Balduinus nitidissimus ICtus in Constantino Magno p. 92. ed. Gundl. (8) Cod. L. XI. Tit. 61. L. 8.

Omnes fundi patrimoniales per Mesopotamiam et Osdroenam prouincias, quos constat, diuorum retro principum sanctionibus limiti deputatos, ad ius pristinum sine vllius adsertionis reuocentur obstaculo, praebituri omnia, quae antea impendenda necessitatibus limitis praeberi consueuerant: ita vt nulli penitus audiantur, qui aut rescripto aut adnotatione dominium vel emphyteusin, vel conductionem quolibet genere largitatis de nostra liberalitate meruerint. Idem ſtatuit Theodoſii Iunioris et Valentiniani III. prouidentia, Theodoſio Aug. XVII. et Feſto Coss. A. C. 439. lege lata ad Florentium praefectum praetorii: (9) *Nulli iam in posterum licere praecipimus, patrimoniales seu limitrophos vel saltuenses fundos, qui per tractum orientis positi sunt, ad ius transferre priuatum, siue demto siue saluo canone iuris fundorum immutatio postuletur: legis temeratores quinquaginta librarum auri poena coercentes: tam videlicet petitorem, quam officium quod petitionem concedit: licet adnotatio nostra vel diuina pragmatica contra vetitum proferatur.* In haec tantummodo tempora conueniunt, quae habet expoſitio totius mundi a Gothofredo primum edita, dein ab Hudſono. *Nostra terra Mesopotamia et Osdroena.* In Meſopotamia. *Sunt ergo Nisibis et Edessa: quae in omnibus viros habent optimos et in negotio valde acutos et bene nantes (nauigantes,* vt viſum eruditis) *praecipue et diuites et omnibus bonis ornati sunt. Accipientes enim a Persis ipsi in omnem terram Romanorum vendentes*

(9) ib. L. 13.

tes et ementes iterum tradunt, *extra examen* (aes) *aut ferrum. Istae autem ciuitates semper stantes*, *dum et Imperatoris sapientia*, (scil. stabit) *habentes menia incluta bello*, *semper virtutem Persarum dissoluunt*: *seruentes negotiis et transigentes cum omni prouincia bene*: *Deinde Osdroenae Edessa et ipsa ciuitas splendida.* Vides ex postremis auctorem hunc scripsisse supra: *Sunt ergo Nisibis et Amida.*

XIV. Sub extremis annis Constantini Persae Tigritanas regiones infestarunt, eo imperator in orientem duxit. Mox legati Persarum aduenerunt de pace, quod Eusebius testatur, vt res optimis conditionibus transigi potuerit, nisi Imperator diem obiisset supremum. Postquam filii eius imperium diuisum A. C. 337. V. Id. Septembres auspicati sunt, Constantius orientem tenuit, infida pace, praesertim cum pars Armenorum deficeret ad Persas, nec adhuc aperto bello. Eo tempore, cum Constans a Maxentio vita est priuatus et Constantina soror natu maxima Annibaliani vidua Vetranionem vnum e ducibus Caesarem pronunciauit, Edessae agebat Constantius, (10) et tunc maxime Amidam et Telam condebat, (1) seu potius communiebat, compositisque Armeniis et Arabum latrociniis vindicatis, excursiones faciebat vltra Tigrim in Persicas prouincias. Postea cum Magnentii et Vetranionis factiones ad tyrannidem occupan-

(10) Philostorgius Photii editus a Iac. Gothofredo p. 551. Athanasii epistola apud Socratem in H. E. L. I. c. 23. et in Historia Tripart. L. IV. c. 28. (1) Assemanni Bibl. Or. T. I. p. 395.

pandam vlcisceretur, tum vero Persae summa vi Nisibin obsidere et oppugnare A. C. 350. (2) Vt oppugnarint vrbem, vt repulsi sint, Iulianus Imperator describit. Rursum pax sine foedere et iureiurando fuit. At A. C. 353. dux Persarum Nohodares in Osrhoenen irrumpere tentauit et Batnen mercatibus, sub Septembris seu anni Edesseni initio, feruentem adoriri. (3) Haec quoque consilia euentus frustratus est. Frequentes iam erant Persarum excursiones, Romanis quiescentibus. Nam Musonianus praetorio praefectus, adsumto ad deliberationem Cassiano Mesopotamiae duce consilia Persarum ex tuto speculabatur. At vbi Antoninus ex opulento mercatore Rationarius Apparitor ducis Mesopotamiae, tum Protector, cum suis transfugit, Persae hunc autorem nacti, Niniuen cum maximis copiis adorti sunt A. C. 359. *Interea,* inquit Ammianus Marcellinus, (4) *Sabinianus, inter rapienda momenta periculorum lectissimus moderator belli internecini, per Edessena sepulcra, quasi fundata cum mortuis pace, nihil reformidans, more vitae remissioris fluxius agens, militari pyrrhicha sonantibus modulis pro histrionicis gestibus, in silentio summo delectabatur, ominoso sane et incepto et in loco.* Hic Sabinianus armorum in oriente magister, exigui corporis et animi vir, vix ad leue in conuiuio iurgium, nedum ad armorum strepitum impauidus, vt ille ait, (4) otio vacabat. Idcirco Ammianus eum καταγε-

 λάζων

(2) Iulianus Imp. Orat. I. p. 27. Orat. II. p. 62. (3) Ammianus Marcellinus L. XIV. 4. (4) Ammianus L. XVII. I. c. 7. (4) L. c.

λάζων lectiſſimum belli moderatorem dixit. In reliqua obſcuritate ſic interpretare Marcellinum: Sabinianum in ſummo rerum diſcrimine ad Edeſſam vrbem intra ſepulcra caſtra habuiſſe et conſilio ſtolido et loco in futurum ominoſo. A Niſibi rex Perſarum Amidam mouit. Tum vero Vrſicinus magiſter equitum, ſed per calumniam a priſtino ſtatu deiectus (iuſſus enim eſt Sabiniani ſub imperio eſſe) Sabinianum ad opem vrbi ferendam aſſiduis litteris hortabatur. (5) Sabinianus tamen quieſcere decreuit. Sic Amida ſumma vi expugnata eſt a Perſis. Erant ea in vrbe Galli milites, qui nocte quadam ex vrbe eruptione facta, tantam in exercitu Perſico cladem ediderunt, vt ab hac parua manu maximas copias profligari potuiſſe vulgo ferrent, ſi repentinum militum facinus prudentia tribunorum fuiſſet moderata. Ea cauſſa Conſtantius Auguſtus cum poſt excidium Amidae Edeſſam venit, centurionum Gallicorum, qui in conflictu ceciderant, armatas ſtatuas apud Edeſſam loco celebri poni iuſſit. (6) Cum Perſarum rex Singaram et Bezabden caperet, Conſtantius inita cum Armeno ſocietate, Edeſſae, *dum agmina vndique conuenientium militum et rei cibariae abundantes copias opperitur*, *diu moratus*, *poſt aequinoctium egreditur auctumnale*, vt ait Ammianus. (7) Exploratis deinde hoſtium, qui ad Tigrim caſtra habebant, conſiliis, nihil vltra mouit. Magis enim eum vrgebat Iulianus per tumultum a militibus impera-

(5) ib. L. XIX. 3. (6) ib. L. XIX. c. 6. (P) L. XX. 11.

perator dictus. Igitur modico in Mesopotamia praesidio relicto, ipse contra Iulianum profectus Mopsicrenis in Cilicia obiit. Constantii statuam ab Edessenis per ludorum licentiam impune euersam esse, Libanius testatur, de quo alibi.

XV. At Iulianus maximarum rerum spem animo conceperat, victoriam de Persis et Christianorum internecionem. Traiecto Euphrate ad Batnas appulit, municipium Osdroenae, vt Ammianus (8) testatur. An Edessam quoque venerit, controuersiam facere videtur Zosimus. (9) Ait enim, cum Iulianus Batnas peteret, Edessenum populum vniuersum ei occurrisse et coronam obtulisse et faustis acclamationibus imperatorem inuitasse in vrbem. Ὁ δὲ, inquit, ἀποδεξάμενος καὶ ἐπιστὰς τῇ πόλει καὶ ὅσα ἔδει χρηματίσας ἐπὶ Κάῤῥας ἐβάδιζε, *Iulianus vero acceptis muneribus vrbem ingressus et decretis, quae fieri oportebat, Carrhas petiit.* Sed si recte inspicias Zosimi mentem, Batnas, non Edessam ingressum dicit et Batnis Ammianus tradit ostento territum *cursu propero venisse Carrhas.* Sane Theodoretus scribit, (10) eum Edessa ad laeuam relicta, Carrhas petiisse, offensum religione ciuium. Sozomenus quoque testatur, eum maxime infensum fuisse Edessenis, quod eorum ecclesia floreret. Eam caussam puto,

 quam-

(8) Ammianus L. XXIII. 2. (9) L. III. c. 12 (10) L. III. c. 26.

quamobrem Iulianus Imp. S. Genellum Paphlagonem Edeſſae potiſſimum ſummo ſupplicio adfecit, de quo Menologium Baſilii Porphyrogennetae Imp. (*) Is enim Gemellus Imperatorem adiit Ancyrae in Galatia, vt de Chriſti religione abiurata cum eo expoſtularet: Imperator eum tormentis excruciatum ſecum duxit, ϗ ὅτε ἔφθασαν εἰς Ἔδεσσαν πόλιν, *cum Edeſſam veniſſent*, ſubulis candentibus humeros perforauit, et clauis ferreis in capite defixis, excoriauit. Non ſane ipſe, ſed per miniſtros et tribunos ſuos, qui Edeſſae fuerunt. Memoria eius die X. Decembris. Quod Zoſimus vniuerſum populum Edeſſenum ſe obuiam effudiſſe Iuliano ſcribit, id ſupra de Batnaeis interpretatus ſum, qui et ipſi Edeſſeni erant. Effuderint ſe tamen etiam ab Edeſſa profani homines, quorum tunc magna adhuc fuit in vrbe copia, (1) pars maior populi ab Iuliani animo in chriſtianam pietatem abhorruit. Conſtat etiam ex Ephremi actis Syriacis, (2) Iulianum, vbi Carrhis ſacrificaſſet, proceres quosdam miſiſſe, qui Edeſſenis impias deorum caeremonias ſuaderent, at populum eos eieciſſe vrbe, Iulianum vindictam diſtuliſſe. Inter haec Iouianus Edeſſam venit et in eccleſia S. Mariae per totam noctem precatus, Iulianum interiturum eſſe caeleſti oraculo cognouit. Annotarunt Edeſſeni in chronico, (3) anno ſuo 674 menſe Iunio Iulianum imperatorem occidiſſe. Recte, vt Antonius Pagius nos docet, VI. Kal.

(*) Tomo II. p. 21. editionis Vrbinatenſis. (1) S. Ephremi acta Syriaca apud Aſſemanum Biblioth. Orient. T. I. p. 33. (2) ib. p. 51. (3) p. 397.

Kal. Iulias A. C. 363. Res apud exercitum Romanum summa in perturbatione erant, cum Iouianus Augustus a militibus dictus, non modo Transtigritanas prouincias iniqua pace destituit et Armenos socios, sed etiam Nisibin munitissimam vrbem et maximum totius orientis propugnaculum Persicis inuictum armis tradidit. (4) Tam caro et reditum emit et triginta annorum inducias. Inde Edessam venit Iouianus. Nam Philostorgius Photii prodidit memoriae, (5) isthic ad eum adiisse Candidum et Arrianum de controuersiis cum Athanasio. Eodem referenda est inscriptio legis in Codice Theodosiano, (6) quae *Iouianum et Valentinianum Coss.* perperam subnotatos habet, vt Iacobus Gothofredus iam animaduertit. (7) Nam Salustius, qui anno illo 363, cum Iuliano Cos. fuit, sub Iouiano Imp. in honore mansit, anno autem post Iouianus cum Varroniano Nobilissimo puero consulatum iniit. Cum Iouiano Cos. Valentinianus numquam fuit. Non diu Edessae egisse videtur Iouianus. Nam Zosimo teste, oppida raptim obiit, donec venit Antiochiam. Confirmat id quoque Ammianus, istius comes expeditionis. Edessam ne nominat quidem, quod nihil magnae rei ea in vrbe gestum fuerat. Nam Candidus et Arriani Imperatorem morari non potuere. Antiochiam Hyperberetaeo mense, siue Octobri Iuliano venit, vt auctor est Theophanes Byzantius. (8) Anno autem

(4) Ammianus L. XXV. 7. Zosimus L. III. 31. (5) P. 111. ed. Gothofr. (6) Codice VII. Tit. 4 de erog. militaris annonae L. 9. (7) In notis ad Philostorgium p. 330. (8) Thophanes p. 45. ed. Par.

tem post 364. IV. Kal. Martias in Dadastanis decessit. Edessae legem tulit, quam supra citaui: *E vicensimo non amplius lapide milites sibi iubemus paleas conuectare. Dat. V. Kal. Octobr. Aedesa, Iouiano et Varroniano Coss.* Verum est, quod Gothofredus ad Philostorgium monuit de Coss per errorem editis: nam non placet, quod deinde in Codice subdubitauit, an potius *V. Kal. Febr.* emendaret, quo mense Iouianus Edessae versari non potuit.

XVI. Erat nunc amissa Nisibi summum orientis praesidium et propugnaculum Edessa, dum interea Sapores inuasit Armeniam. (9) Inde Persae Mesopotamiam sic vexabant, vt Valentem ad pacandam prouinciam necesse fuerit in Persas mouere.(10) Sed lenta fuit expeditio. Nam Valens ante A. C. 372. vt Pagius docet, Antiochiam non venit. Isthic hiemem totam commoratus, vere primo Hierapolin Syriae petiit et inde duxit in Persas. Rebus nullis gestis rediit Antiochiam in hiberna. Hoc tempore credo eum cum Modesto praefecto praetorii Edessae fuisse, quod Theodoretus memoriae prodidit in historia ecclesiastica. Non admodum gratus ille aduentus ciuibus, quod Imperator, qui Arrianis fauebat, orthodoxos Edessae adfligeret, paene cum internecione ciuium. (1)Iacobus Gothofredus(2) de

(9) Ammianus L. XXVII. 12. (10) Zosimus L. IV. c. 4. 13. (1) Theodoretus H. E. L. IV. c. 15. 16. seq. Socrates L. IV. c. 17. Sozomenus L. VI. c. 17. conf. Niceph. Call. L. XI. c. 22. (2) Cod. Theodosian. L. IV. p. 430.

de hac persecutione sic iudicat : *neque absurde coniiciat quis , hac persecutione Valentis Edessam non tantum euacuatam cultoribus, quod scriptores illi indicant et aliis exemplis apud Basilium firmari potest , sed et Curialibus , quod Basilius de ipsa Caesarea testatur diserte : atque adeo hanc huius legis ferendae Valenti occasionem fuisse.* Duas leges tulit Valens quae ad Osrhoenos pertinerent. Dicam de lege posteriori primo loco. Eam ille Hierapoli tulit (1) ad Modestum P. P. A. 377. *vt per orientem prouinciae in titulo auri comparaticii , quod per iugationem redditur , compensationis gratia , perfruantur , exceptis Osroene et Isauria : nam easdem constat aurum comparaticium minime redhibere.* Primum Romani milites suis sumtibus castra secuti sunt : adsignata deinde iisdem stipendia. Gracchus legem tulit etiam de veste praebenda e publico. Res grata militi et populo , praegrauis deinde prouinciis. Valentis Imp. aetate quaedam prouinciae pro canone vestium aurum pendebant , singulis pro vestibus solidum. Ea erat adaeratio vestis militaris, id aurum comparaticium. Vt quaedam prouinciae proportione amplius pendebant , ita orientis prouincia per triginta terrena iuga siue vestem siue adaerationem. Et cum iuga essent , quantum terrae per annum vno boum iugo exerceri potuit , tum vero triginta terrena iuga in lege , quae alias triginta capita. At ex Orientis, quae aurum comparaticium tribuebat , sorte exemta erat

(1) Cod. Theodos. Cod. VII. Tit. VI. de militari veste L. III.

Osrhoene, in qua non aurum, sed vestis ipsa praebebatur, ita sine dubio, vt triginta capita vnam singulis annis vestem praeberent. Id eo opinor accidit, quod Edessae tum pascua abundarent, tum opificum manus. Altera data est *Antiochiae ad Modestum P. P. III. Non. Decembres, post consulatum Gratiani Aug. et Equitii V. C.* Hoc est, A. C. 375. qui, cum ob turbas rei publicae consulibus caruit, superioris anni collegio insigniebatur. Est autem lex his verbis concepta: (3) *Quicumque per Osrhoenen primipilaris maiore lactatur numero filiorum, vnum loco suo, veluti haereditario iure substituat, alterum pro amore patriae, Aedesenae curiae* (in Codice Theodosiano, *Aedesiae curiae*, quae est Edessena) *tradat obsequiis, ceteris, qua voluerit militia, prouisurus: sin autem duos tantum procreauerit, eundem ordini patriae restituat, nullo contra hanc formam beneficio valituro: damus sane licentiam tam patribus eorum, quam ipsis, qui huius legis auctoritate ciuitatum obsequio aggregantur, vt, si quos curiales patrocinio principalium inuenerint excusari, in medium proferant, vt ipsi similibus officiis deputati, pareant impetratis.* (3) Scilicet multa illarum aetatum querela omnium municipiorum toto orbe Romano fuit, deseri curias. Nam munera municipalia non ita multum dignitatis habebant, plus oneris: non annonas, non salaria ex fisco, aut alia militarium priuilegia. Quare multi, ne decuriones fierent, aut exceptores iudicum, aut quo

(2) Codice Iustin. L. XII. Tit. 58. L. 5. et Codice Theodosiano L. XII. l. 79. de decurionibus.

quo nomine alio curiales dicebantur, relictis oppidis in agros se conferebant, quos seuerissimo edicto Constantinus M. castigauit. Iam cum in Osrhoene militares viri priuilegiis suis delectarentur, curia Edessena tamquam deserta iaceret, hoc edicto modum statuit Imperator. Valentinianus Theodosius Arcadius A. A. A. legem Valentis confirmarunt et explicarunt A. C. 384. lege noua ad Cynegium Praefectum praetorii: (3) *Ob penuriam Aedesenorum municipum diui parentes nostri statuerunt, vt Officii praesides Osdroenae prouinciae principum liberi, si singuli essent, memoratae ciuitatis curialibus iungerentur: sin vero bini, diuisa fecunditate, singuli militiae, singuli vero Curiae necterentur: quod cum ita sit, iubemus et praesenti lege et superiore seruata, vt omnes omnino, qui ordine militiae ad principatum venturi sunt, vel venisse monstrantur, (etiamsi aliqua calliditatis arte se a principatus munere putauerint subtrahendos) memoratae Curiae suos liberos tradant diuidantque Aedesena ciuitate subolem rei publicae profuturam: hi quoque, qui iam contra legem ante principatum patrum, quibuslibet sacramentis innexi sunt, retracti, memoratae Curiae congregentur.* Principes hac in lege, qui in superiori primipilares. Ceterum ad cognoscendum statum ciuitatium Osdroenae iis temporibus, necesse est, vt curiarum rationem exponamus. Id ipsum Iacobus Gothofredus summa diligentia executus est in Paratitlo de Decurionibus:

 (4)

(3) In solo Codice Theodos. Cod. XII. tit. I. de decurionibus L. 105.

(4) itaque eius auctoritate hoc loco vtemur in breui curiarum descriptione. Ciuitates, municipia, nonnulli etiam vici in orbe Romano, praeter plebem, suum quendam senatum habuere et ordinem siue curiam: huius curiae senatores, dicebantur decuriones, curiales municipes, municipales. Alii inde a patre, auo, maioribus decurionum conditione, qui vt primum nati eo in numero censebantur et duodeuicesimo anno ad munera ciuica adstringebantur, nullo maternae stirpis iure, nisi apud Antiochenos. Alii ex plebeiis ciuibus patrum iudicio atque ordinatione nominati, inter quos etiam Iudaeis esse licuit. Alios euehebat incolatus et domicilii ius, alios splendidior fortuna ad perferenda munera ciuitatium, qui vltra quinque et viginti iugera possidebant priuato dominio, quiue curialium fundos et patrimonia sibi praesumserant, alii quod idonii essent ex vacantibus et corporibus certis, e conditionalibus ciuitatum, subscribendariis, tabulariis, diurnariis, logographis, censualibus, post emensum munus, e militarium et veteranorum filiis, qui seu nollent militare, seu non possent: denique vt his legibus sancitum, primipilares siue officii praesidis Osdroenae principes alterum filiorum Curiae Edessenae debebant. Munera decurionum, nominibus honestissimis et ornatissimis, at ita grauia, vt nullum magis rei conueniat, quam cum onera etiam atque vincula vocarentur. Curae omnes publicae ciuitatum

(4) Ad Codicem Theodosianum T. IV. p. 336.

tum, pecuniae publicae, annonarum exactio ad decuriones pertinebant: ex iis susceptores et compulsores in prouinciis, periculo curiae creabantur, ex iis, qui iudicum praecepta exequerentur, mansionibus, pagis, horreis praefecti, procuratores metallorum essent, legationes obirent, nonnumquam et cursus publicos regerent. Mirum igitur non est, cum Saluianus (5) scribit: *quae enim sunt non modo vrbes, sed etiam municipia atque vici, vbi non, quot Curiales fuerint, tot tyranni sint? quis locus est, vbi non a principalibus ciuitatum, viduarum et pupillorum viscera deuorentur et cum his ferme omnium sanctorum?* Erant certi inter decuriones gradus munerum. Summus, Duumuiratus, qui et Magistratus simpliciter. Hi populi suffragio nominati, duobus mensibus aut tribus post, potestatem adibant aliis in ciuitatibus annuam, in aliis quinquennalem, ludosque initio magistratus edebant populo. Secundum duumuiros in Curia erat vnus, qui primum locum tenebat curiamque regebat comitiuae dignitate. Qui primum, secundum ceterosque superiores gradus tenebant in curia, aliis in ciuitatibus decem, alibi numero alio, primates et principales dicebantur. Ad hos honores adscendebant, muneribus inferioribus per ordinem defuncti. Qui duumuir lectus fuerat, exacto magistratu nullis muneribus inferioribus tenebatur, huius supremi ordinis eorumque munerum candidatus. A principalibus fiebant adscriptiones et exactiones, eorum erat distributionum omnis forma, disciplina publica

(5) De Gubernatione dei L. V.

ca et cenſura. Hoc honore per multos annos defuncti ob omnibus muneribus vacabant et Excomitibus accenſi, praeſidatus honore fungebantur aut otio ſe tradebant. Edeſſenae curiae iſtis in legibus, quas produxi, mentio fit. In tota Oſrhoene quinque curias fuiſſe Gothofredus aſſerit et leges citat, in quibus nihil eiusmodi inuenio. Etiam praedia ſua et mancipia Curiales, vt muneribus ſatisfacere poſſent, ſine decreto ne alienarent, cautum fuit a Theodoſio M. Inde Honorius et Theodoſius A. A. quia in lege dubitatum fuit, A. C. 423 ſic decreuere. (6) *Vt, ſi curialis praedium vrbanum aut ruſticum vendat cuiuscumque conditionis emtori, apud Rectorem prouinciae idoneas cauſſas alienationis alleget, non perſunctorie a Iudice, ſed veriſſime requirendas, vt ita demum, diſtrahendae poſſeſſionis facultatem accipiat, ſi alienationis neceſſitatem probauerit: infirma enim erit venditio, ſi haec fuerit forma neglecta, ita vt pretium emtor amittat et venditori cum fructibus illaeſam poſſeſſionem reſtituat. Quae quidem de futuris contractibus obſeruanda ſunt.* At maior videtur in Oſdrhoene neceſſitas fuiſſe, vt curialibus lege ſubueniretur, qui a militaribus et potentibus hominibus facultatibus ſuis per vim et fraudem exuti fuerant. Quare inquiunt Imperatores: *praeteritas vero emtiones in Oſdrhoena ſpicialiter prouincia confectas, licet ex tempore legis ſub diuo auo noſtro promulgatae ſine geſtorum teſtificatione a qualibet per-*

(6) Cod. Theod. L. XII. tit. III. de praediis et mancipiis curialium L. 2.

perſona celebratas infirmari oporteat, tamen ex prima tranſacta nuper indictione, ita volumus infirmari, vt alterius fortunae vel honoris homines, qui ſine decreto praedia curialium in memorata prouincia compararunt, receptis pretiis, poſſeſſiones, quas emerant, dominis reſtituant: ita, vt, ſi vſuras vel ſumtus rei melioratae popoſcerint, a venditore percipiant, fructus inuicem reddituri. Theodoſius M. etiam hanc gratiam fecit Edeſſenis, cum Aedem deorum prope vrbem haberent, ſimulacris ab arte nobilibus frequentem, eam aedem vt lege lata ad Palladium ducem Oſdroenae, patere iuberet ſolemnitatibus et concioni populari, modo a ſacrificiis abſtineretur. Euerſam tamen deinde eſſe a duce alio Oſrhoeno, vxori chriſtianae et monachis obſequenti, e Libanio ſecundum Iacobum Gothofredum oſtendimus ſupra. Gothofredus putat Proculum Comitem Orientis auctorem fuiſſe, aut certe Cynegium, cui Theodoſius occludendi per Orientem et Aegyptum templa negotium dederat et Libanium περὶ ἱερῶν A. C. 388. dixiſſe: nam Cynegium A. C. 387. Alexandriae id negotium perfeciſſe, atque A. C. 388. in itinere diem obiiſſe ſupremum. (7) At mihi is videtur fuiſſe non Cynegius, ſed praefectus aliquis Oſdroenae poſt Palladium. Nam Cynegius, vt erat imperatum, templa clauſit, diruit nulla. Teſtem habeo, quo nemo poteſt eſſe grauior, Zoſimum: (8) is enim cum Imperatoris edictum protuliſſet, nihil aliud in Cy-

(7) In Codicem Theodoſ. T. VI. p. 269. 271. (8) p. 252. ed. Oxon.

Cynegio teſtatus eſt, quam ἀπέκλεισε τὰς εἰσόδους τῶν ἱερῶν, θυσίας δ' εἶρξε. Non impune tuliſſet Cynegius apud Zoſimum, ſi in prouinciis praeter edictum aliquid grauius ſtatuiſſet de templis. Neque ego hic Idatianis Faſtis plus tribuerim, quam Zoſimo, in quibus eſt: *gentium ſimulacra ſubuertit.* Et cum Cynegius τῆς αὐλῆς ὕπαρχος, *Praefectus aulae* apud Theodoſium fuit, locus ſuſpicioni relinquitur, eunuchum fuiſſe. Hic autem qui Oſrhoenam aedem diruit, vxorem habuit chriſtianam, cui omnia Libanii iudicio commodauit, et natus in Oſrhoene fuit, quod ex Libanio concluditur. Quare exiſtimo, illo tempore, cum Cynegius orientis et Aegypti templa occluderet eoue in negotio praefectos minores adhiberet, hunc Oſdroenae ducem coniugi et monachis obſequentem exceſſiſſe officio et aedem in Oſrhoene diruiſſe. Amouiſſe a ſe culpam in neceſſitatem obſequendi Libanius non diſſimulat. Ceterum Theodoſius M. rebus ita praefuit, vt Perſae eius vim metuerent. Vtcumque res eius Zoſimus eleuat, tamen ex Oroſio (9) Cognoſcimus, pacem Perſas per legatos petiiſſe. Latinus Pacatus in panegyrico ſic dixit (10): *Perſia ipſa rei publicae noſtrae retro aemula et multis Romanorum ducum famoſa funeribus, quidquid vmquam in Principes noſtros inclementius fecit, excuſat obſequio: denique ipſe ille rex eius, dedignatus antea confiteri hominem, iam fatetur timorem et in his te colit templis, in quibus colitur: tum legatione mittenda, gem-*

(9) L. VII. c. 34. (10) c. 22.

gemmis sericoue praebendo, ad hoc triumphalibus belluis in tua essedа suggerendis, etsi adhuc non est foederatus, iam tamen tuis cultibus tributarius est. Demus aliquid oratoris ambitioni: res ipsa negari non potest. Legatos eos CPlin. A. C. 384. venisse e Marcellino Comite constat. (6) Ad firmandos orientis terminos Rhaesainam in Osrhoene exaedificauit A. Edesseno 692. seu A. C. 380. 381. vt habet Chronicon Edessenum, aut potius vrbem, quae erat, moenibus cinxit. Idem Chronicon ad A. Edessenum 706. XVII. Ianuarium, mortem Theodosii ܡܠܟܐ ܪܒܐ *Regis Magni* et ad VIII. Nouembris funus consignauit, tamquam orienti admodum desiderati.

XVII. Etiam postea aliqua quies a bello in Mesopotamia fuit. Sub Arcadio et Honorio A. 724. muri Edesseni tertium ab inundatione euersi sunt. (7) Vt scias A. C. 413. accidisse, in fine Chronici Edesseni dies XVIII. Martii, feria tertia, hac insigni clade notatur. Moenia quidem mox reparata sunt: vt etiam circumiecti agri magis essent tuti, passim a priuatis excitatae sunt locis idoneis arces, quales plerasque Franci bello sacro ea in regione repererunt, vt ex Villermo Tyrio cognosci potest. Hanc ciuium prouidentiam Honorius et Theodosius Imperatores A. C. 420. lege lata confirmarunt: (8) *Per prouincias*, inquiunt, *Mesopotamiam, Osdroenam, Euphratensem, Syriam Secundam, Phoeniciam Libanenen-*

(6) p. 85. (7) p. 402. (8) Codice L. VIII. Tit. X. l. 10.

nensem, Ciliciam Secundam, vtramque Armeniam, vtramque Cappadociam, Pontum Polemoniacum atque Hellespontum, vbi magis hoc desideratur, ceterasque prouincias permittatur, murali ambitu fundos proprios, seu loca sui dominii constituta vallare. In haec tempora congruit, quod Theodoretus de Edessa (9) πόλις δ' αὕτη μεγίστη καὶ πολυάνθρωπος. Mox, rupta pace, omnia Persarum excursionibus latrociniisque agi et ferri contigit, pax autem demum A. C. 422. coaluit, vt ex Marcellino Comite (10) intelligo. Nihil deinde magnopere accidit vsque ad A. C. 441. cum Persae, eodem teste Marcellino, rebellarunt, nisi si quis a me commemorari desideret, quod in Chronico Edesseno est, puluere pluisse. A. C. 466. Leo Thrax Imperator, vt est eodem in Chronico (1.) et apud Dionysium Telmariensem, Callinicum in Osrhoene instaurauit et Leontopolin vocari iussit. Cum Leontius et Illus contra Zenonem concitarent orientales populos, Edesseni in obsequio et fide Imperatoris manserunt. Nam cum Metroninus quingentos equites ad sollicitandos ciues duceret, constanter repulsus est. Aliquot post annis, A. C. 495. lues Edessam inuasit, quae hominum morbo illo adflictorum ora foedum in modum deturpauit, nullo tamen post recuperatam sanitatem morbi signo relicto: quam pestem magna rerum venalium vilitas consecuta est. Vt fit, lasciuientibus adfluentia animis, anno post, ciues XVII. Maii ludos in orchestra, quae Trimarion dice-

(9.) In historia Asceťca p. 812. (10) p. 39. (1) p. 405.

dicebatur, edidere magnificos, cereis funalibus ad vtramque fluminis ripam accensis. Haec cum Iosua Stylites in Chronico refert, (2) addit miraculum, quod labarum crucis a Constantino M. Edessae consecratum a loco suo ad vnum cubitum excesserit, quasi rem turpissimam auersatum, postridie autem eius diei sub vesperam in locum suum redierit. Tum A. C. 497. Stylites testatur, glisceente iterum lue, plerosque oculis fuisse captos. Erat eo tempore praefectus Edessae Anastasius, cui successor datus est Alexander, qui moenia vrbis a sordibus perpurgauit, Parepton quoque iuxta portam Petrae et Dimasion apud horrea publica exstruere aggressus, opus, quod dudum erat designatum, peregit. Erat Alexander singulari iustitiae laude: sexto quoque die in aede Ioannis Baptistae et Adaei apostoli disceptantes audiebat litesque omnes a quinquaginta annis agitatas componebat. Et ne quis ab aditu suo exclusus iniuriam pateretur, in praetorio secretum locum habuit, in quem per patentem rimam libelli supplices conii cerentur, quos ipse solus legebat. Habemus in eodem Iosua Stylite aliquot annorum continuatam historiam Edessenae vrbis, in qua est etiam, A. C. 498. ciues per septem noctes tunicatos discinctosque in tiaris lasciuientium more cum funalibus et odoramentis decurrentes, incondita carmina accinisse, donec a Xenaia Mabugensi episcopo, qui tum forte in vrbe fuit, increpiti conquieuerunt. Votorum

(2.) Apud Assemanum T. I. p. 267.

torum celebritati templum apud Osrhoenos patere voluit Theodosius M. Imp. Erant ludi publici et vota publica, quae tertio Ianuarii pro salute Principis concepta festis conuiuiis instaurabantur. Et hi quidem Edessenorum ludipersimilesBromialibus Bacchi. Nam tametsi plerique Edessae religionem dei profitebantur verbo, tamen, vt tum erat in orbe illo christiano, multa profanum in modum fiebant lasciue, multa impie. Exstant tot Synodorum canones, qui impietati aggerem et vallum opponerent, tot piorum querelae et lacrumae testes morum alienorum a sanctissimi professione nominis. Synodus in Trullo: (3) Καλάνδια καὶ Βοτὰ καὶ Βρυμάλια, ἥ τε πρώτη Μαΐυ πανήγυρις τῆς τῶν πιςῶν πολιτείας περιαιρείσθωσαν. *Galandia, Bota, Bromalia, et ludi Calendis Maiis, e christiana ciuitate tollantur.* Edessenos ludos annuos magna cum verborum factorumque licentia instauratos Theodosii M. temporibus Libanius descripsit in oratione ἐπὶ ταῖς διαλλαγαῖς. Nam tametsi ea in oratione exstat Εμεσα, tamen Iacobus Gothofredus, (4) cui haec obseruata debemus, Εδεσαν reponit ea caussa, quod vrbs ἐν τοῖς ὁμορίοις τῆς Συρίας Libanius ponit, non in Syria ipsa, quodue cum alia in oratione hos ipsos ludos attingit, Edessam vrbem nominatim citat. Is autem Theodosii Imperat. clementiam aduersus Antiochenos, qui statuas eius euerterant, collaudans, eius virtutem cum Constantii Imp. facto comparat, cuius

(3) Canone 62. (4) Cod, Theod. T. VI, p. 270.

ius ſtatua ab Edeſſenis ſubuerſa fuerat et contumelioſe tractata:

Πρὸς τίνα δή σε λοιπὸν ἐξεταστέον, ἢ πρὸς τὸν ἐν τοῖς ὁμόροις τῇ Συρίᾳ δι' εἰκόνος καὶ αὐτὸν ὑβρισμένον. Ἀλλ' εἴ τις Εμεσαν (*Gothofredus* Εδεσαν) καὶ τὰς ἐκείνης ἑορτὰς καὶ τοὺς περὶ ἑορτάς ἐνθυμηθείη νόμους, ὡς παλαιόν τι τοῦτο διὰ πάντων βασιλέων ἧκον, καὶ δι' ἀρχαιότητα μᾶλλον ἡδονὴν φέρον, ἢ λύπην, πολὺ τὸ οὐκ ἴσον τῶν περὶ τὰς εἰκόνας ἀμφοτέρων εὑρήσει, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ὕβρεως καὶ παιδιᾶς τὸ μέσον. Λέγεται δὲ καὶ σοφῶν ἀνδρῶν ἐπιστήμη τοῦτο καταδεδέχθαι χαριζομένη τισὶ τὰ τοιαῦτα δαίμοσι ταῖς μετὰ παιδιᾶς λοιδορίαις ἐσιόντων ἐκείνους, ὅπως ταύτῃ κεκορεσμένοι μηδὲν πλέον παρὰ τῶν ἀνθρώπων ζητῶσι. Καὶ ἀπιστεῖν γε οὐκ ἄξιον ὁρῶν-

Quod reliquum eſt, quocum te comparari decet, niſi cum eo qui in vicinia Syriae, etiam in imagine adſectus contumelia eſt? At ſi quis ſecum recordetur Edeſſam et eius vrbis ludos et leges ludorum, quemadmodum hoc vetus inſtitutum per omnes reges et Imperatores conceſſum, propter vetuſtatem plus voluptatis ſecum ferat, quam triſtitiae, is multam diuerſitatem ſentiet in iis, quae Antiocheni et Edeſſeni de imaginibus ſtatuerunt, et tantam vero diuerſitatem, quantum inter contumeliam et ludum intereſt. Perhibent autem ſcientiam quandam ſapientum virorum exſtare, quae meruerit recipi a certis quibusdam daemonibus, quos ſapientes illi paſcant ludibriis et iocis, vt ita exſatiati, nihil amplius ab hominibus requirant. Neque

 δὲ,

τα καὶ σφᾶς αὐτοὺς κωμῳδοῦντας ἐκείνους καὶ τούς γε ἐν δόξῃ παρ' αὐτοῖς ὄντας ἀφορμὴν γενομένους τοῖς μετὰ δρόμου σκώμμασι. καθ' ἕκαστον τοίνυν ἔτος τοιαῦτα θεόντες, ἔχουσι τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ πλήθους αὐτῶν ἀσφάλειαν, οὐ τὴν ἐπὶ ῥήμασι μόνον, ἀλλ' ὅμως ἐφ' ἅπασιν ἃ ποιεῖν ἡδίω δύναται τὴν ἑορτὴν. κἂν ἄρχων οὐκ ὀρθῶς ἀνιαθεὶς ἐπὶ τὴν τιμωρίαν ἴῃ, μικρόψυχός τε εὐθὺς καὶ σκαιὸς ἐνομίσθη καὶ νόμων ἱερῶν ἀλλότριος.

fidem huic rei negare decet eum, qui videat, eos ipſos in comoediis traduci et qui apud eos in dignitatibus ſunt, expoſitos eſſe coñuiciis et ſcommatis in diſcurſationibus ſtadii. Igitur Edeſſae, cum quotannis ſpectacula talia edunt, a longinquitate temporis rei impunitatem ſunt nacti, non modo in verbis ſed etiam in omnibus, quae ludos iucundiores facere poſſunt. Et ſi princeps ſibi non temperans vindictam talium parauerit, illico abiecti animi et ſcaeuus et legibus ſacrorum inimicus iudicatur.

Subiicit deinde, Conſtantium peperciſſe Edeſſae, memorem moris et legum ludorum: at Antiochenis parciturum non fuiſſe, vbi nulla tanta licentia ludorum excuſare contumeliam poſſit. A. C. 498. quo iſtos ludos, quos ſupra commemoraui, Ioſua Stylites inſtauratos retulit, duae baſilicae et balneum aeſtiuum corruerunt cum duorum hominum clade. Laetum deinde ciuibus Edeſſenis, cum Anaſtaſius Auguſtus chryſargyrum toto orbe Romano ſuſtulit. (5) Erat

(5) Id quale fuerit, *Michael Glycas* p. 266. *Conſtantinus Manaſſes* p. 63. declarant.

Erat vnius aurei tributum, quod quarto quouis anno ab opificibus exigebatur. Ex eo tributo ante hoc tempus conficiebantur centum et quadraginta auri librae, vnde, quantus opificum numerus Edeſſae fuerit, intelligi poteſt. At in primis Edeſſenos eodem anno adflixit Alexandri praefecti diſceſſus. Demoſthenes igitur, qui gratioſo huic viro ſuccedebat, vt fauorem populi captaret, ad ornandam vrbem porticus calce induci iuſſit. Tamen nonnulli beneficium praefecti in inuidiam vertebant, veluti exemplo edocti, ea re certam calamitatem portendi. Et magna quidem vis locuſtarum anno poſt Maio menſe ab auſtro aduecta terram operuit, at exiguo Edeſſeni agri damno, quod Ioſua Stylites teſtatur: nam e chronico Edeſſeno cognoſcimus, ſementem et herbas denuo propullulaſſe. Menſe vero Septembri ingens terrae motus vrbem concuſſit, e quo fons balnei Iberorum exaruit: XXIII. Octobris ſol ipſo in ortu ad octauam horam obſcurari eſt viſus, eodemque die moenia vrbis ab auſtrali regione vsque ad portam maiorem corruerunt. Poſt Nouembri menſe ſub meridiem, arcus in caelo eſt viſus cruribus in altum verſis: Decembri autem haſta in caelo apparuit, quam quidem auroram borealem fuiſſe opinor, ſimilem illis, quae ſaepe alias viſae fuere Edeſſae.

XVIII. Maior A. C. 500. calamitas Edeſſam omnemque Osrhoenen adflixit. Nam locuſtae menſe Martio, Arabiam, Rheſainam, Telam et Edeſſam opperuerunt, ex quo atrociſſima fames Aprili menſe

in-

ingruit. Et praesenti malo et maioris metu Petrus episcopus motus, Anastasium Augustum adiit, vt quo in loco res sint, docendo, tributi exactionem deprecaretur. Igitur Imperator aurum quidem, quod tum maxime a praefecto CPlin erat missum, recepit, plebi tamen, quae in suburbiis pagisque agebat, tributum, quod in capita ex prisco instituto pendebant, et quandam auri summam ex veteri debito remisit, Edessenis vero ciuibus gratiam fecit, ne militibus Romanis in praesidio, aquam veherent. Visum est tanto in malo remedium et serius adhiberi et parum subleuare populum. Quare Demosthenes A. C. 501. relicto Edessae propraefecto Eusebio, CPlin ipse adiit. Eusebius interim, qua potuit prudentia ad famem sedandam omnes artes suas adhibuit, et cum pistores in vrbe copiam panis, quanta desiderabatur, exhibere non possent, omnibus coquendi vendendique potestatem concessit. Parum proficiebat in simplici calamitate, cum Nouembri mense pestilens morbus primum rusticam multitudinem, quae ex agris in vrbem confugerat, inuasit, tum deinde etiam ciues, Decembri autem tanta frigoris vis ingrueret, vt qui a fame atque lue defendi videbantur posse, frigore interirent. Iam aderat a CPli Demosthenes cum ingenti summa auri, qua inopes subleuaret. Is vt huic quoque frigoris incommodo subueniretur, apertis basilicis, quae iuxta hibernum balneum erant, storeis et lectulis plebem fouebat, iuuantibus in partem ecclesiae oeconomis. Tamen ad Martium vsque extremum magna mortalium multitudo fame, pestilentia et

fri-

frigore periit, vt ſingulis diebus centum et viginti, ad triginta efferrentur, quos Demoſthenes omni cura atque honore ſepulcri proſecutus eſt. Denique A. C. 502. Iunio menſe, rerum omnium affluentia et vilitas conſecuta eſt. Mentes tamen hominum nouis prodigiis percellebantur, cum Auguſti XXII. ſub veſperam luculentus ignis ad boream tota nocte ardere eſt viſus, nunciatumque poſtea fuit, eodem die Ptolemaidem, Tyrum, Sydonem et Berytum terrae motibus concidiſſe. (6) Procopius Caeſarienſis (7) etiam puerum Edeſſae natum duobus cum capitibus terrori fuiſſe refert. Et eodem tempore Cubades Pherozis filius Perſarum rex, Romanos fines ingreſſus, Theodoſiopolin in Armenia obſedit eoque oppido per proditionem capto et ſocietate cum Namane Arabum rege inita, Meſopotamiam inuaſit. Anno poſt Namanes, caeſis ad Telam Conſtantiam ducibus Romanis, omnem intra Edeſſam et Carrhas regionem extremo Nouembri vaſtauit et duodeuiginti millia in captiuitatem abripuit. A Cubade Amida, quinto menſe ex quo obſideri coepit, occupata. (8) Hoc caſu ita conſternati fuere Syri in Meſopotamia, vt niſi eos Iacobus Sarugienſis confirmaſſet, agris relictis conceſſuri eſſent in occidentales ad Euphratem prouincias. Erat autem Oſrhoene iam ſuperioribus annis nudata colonis, qui famem fugientes in

 Ar-

(6) Ioſua Stylites l. c. Chronicon Edeſſenum p. 407. Dionyſius Telmarienſis. (7) de B. G. p. 606. (8) Ioſua Stylites l. c. Marcellinus Comes p. 47.

Armeniam aut Syriam ſe receperant. Edeſſeni interim moenia reficiebant, portasque communiebant vectibus ferreis, et tres exercitus a CPli appropinquabant, qui Meſopotamiam a Perſarum vi defenderent. Areobindus cum exercitu aduerſus Niſibin conſedit, Patricius et Hypatius cum ſuis copiis Amidam duxerunt: Edeſſeni tritici modios ad ſexcenta et triginta millia exercitibus ſubmiſerunt, imperante Appione Aegyptio, qui aerario caſtrenſi praeerat. Areobindus mox ab Dara et Amudi, vicinis Niſibi oppidis, cedere coactus, intra Telenſium et Edeſſenorum fines conſedit. Et Patritius quoque Hypatiusque re varia fortuna belli geſta, ſe receperunt, eoque caſu Areobindus perterritus, moenibus Edeſſae vrbis ſe ſuosque incluſit.

XIX. Impellebat Namanes Cubadem, vt Edeſſam totius orientis propugnaculum inuaderet, qua capta, breuem moram et Meſopotamiae occupandae et Syriae fore docebat. Erat in exercitu eius, qui ab vrbe inuadenda Perſas abſterreret, nequidquam illam vrbem peti, quae Chriſti ad Abgarum priſcum Oſrhoenes regem vel dicto vel ſcripto aduerſus omnem externam vim in perpetuum muniretur. Scilicet, vt ſupra dixi, illa in oriente opinio tenebat, Chriſtum his fere verbis de Edeſſa pronunciaſſe: وبعلدبيا لا نشتلط به لعلم, *hoſtis* (*malus daemon*) *eam in aeternum non capiet.* (9) Hunc equidem

(9) Ioſua Stylites p. 261. 276.

dem in modum Christum effatum fuisse, aut scripsisse, Procopius persuaderi sibi non est passus, attamen ea persuasio credita vulgo celebrataque, animos Edessenis saepenumero contra Persas fecit. Namanes paullo post ex vulnere, quod in conflictu acceperat, decessit: Cauades autem Tela A. C. 503 nequidquam tentata, ad Galabum fluuium, quem etiam Medum appellabant, dies viginti militem in castris continuit. Edesseni sub aduentum hostis VI. Septembris suburbana monasteria, hospitia, vineas hortosque solo aequant, Salam pagum, qui etiam Negbat, incendunt, moenia nouis munimentis firmant. Quarto post die Cubades ad Areobindum misit, vt seu Marbazanem ad se reciperet in vrbem, seu ipse ad colloquium exiret. Alterum visum est consultius. Igitur Areobindus ad aedem Sergii processit et cum Baue militiae praefecto de pace egit. Persae pro Edessenae vrbis libertate auri decies mille libras pondo postulabant: Areobindus septem se daturum ostendit. Ita e colloquio discessum est incerta pace. Cauades tamen castris motis Carrhas duxit: Arabes Batnas seu Sarugum inuasere. Ad Carrhas Patriciolus dux eruptione facta magnam in exercitu Persico stragem edidit, inde cum Vitaliano filio se recepit Edessam, eaque ex vrbe, Persis ad obsidionem redeuntibus, Samosatam excessit. Iterum obsessa est XVII. Septembris. Castra habebant Persae ad aedem Cosmae et Damiani atque Sergii, a pago Bocheno vsque ad templum Confessorum et cliuum Zorenum. Ausi tamen sunt Edes-

ſeni adapertis portis et acie intra vrbem inſtructa Perſis inſultare, qui veluti deſperata re ad Cubas pagum pedem retulerunt. Poſtridie eius diei Areobindus Baſilium Comitem obſidem miſit in caſtra, quatuordecim captiuos reddidit et duobus millibus auri pondo duodecim dierum inducias mercatus eſt. Ergo Cubades Dahabana mouit et Hormiſdam poſtridie ablegauit in vrbem, qui aurum exigeret, quod demum poſt aliquot dies ſe daturum pollicitus fuerat Areobindus. Hac rei indignitate Edeſſeni exacerbati obſidem repetunt, inducias renunciant regi. Tertium quidem vrbs obſidebatur, XXIV. Septembris, at Perſae eruptione Edeſſenorum repulſi, incenſis Sergii, et Confeſſorum ſacellis, receſſerunt: Areobindus ob nauatam ſtrenue operam trecentos denarios ciuibus diuiſit. (10) Ab Edeſſa periculum vertit in Batnas. Quibus in deditionem redactis, Marzabanes ad Callinicum praemiſſus: ipſe rex cum maiori exercitu ſequebatur. Vbi autem Timoſtratus Callinici praefectus non modo copias Perſicas profligauit, ſed Marzabanem ducem etiam viuum cepit, Cubades in hiberna duxit, Romani Amidam obſederunt. Dum ad hanc expeditionem exercitus conueniunt, Calliopius Alepinus praefectus caſtrenſis A. C 504. Maio menſe apud Edeſſam tritici modios ad octingenta et quinquaginta millia exigit. Ab eo tempore Perſarum res ruere, Romani Amidam ſumma

(10) Ioſua Stylites, Chronicon Edeſſenum, Procopius, Theophanes Byzantius.

ma vi et arctiſſima obſidione vrgere. Edeſſeni iterum Romanis modios tritici ad ſexcenta et triginta millia praebuerunt. Econtrario, cum Petrus epiſcopus Edeſſenus imperatorem adiit docuitque, quae Edeſſenorum, quae totius Oſrhoenes in rem publicam ſtudia fuiſſent, tributa omnibus vrbibus in ſolidum, Mabugenſibus tertia parte remiſſa ſunt, epiſcopus pauperum neceſſitatibus ſubuenire iuſſus. Iam inclinauerat animum ad pacem Cubades, cum Celer militiae Romanae praefectus Baſilium, quem cum ceteris obſidem dederant Edeſſeni, captiuosque recepit, pacisque conditiones ferendo autumnum exegit. Ducti Romani in hiberna Telam, Rheſainam et Edeſſam. Amida recuperata, pacis negotium ſubleuari denique coepit. Interim Vrbicius eunuchus ciues Edeſſenos munificentia ſubleuabat. Eulogius autem praefectus Edeſſenus propugnacula extra murum et caſtella reſtaurabat, ducentis auri libris ex aerario imperatoris ad hoc opus erogatis. Tum vero duos aquaeductus, alterum a Telzania pago, alterum a Modado extruit, balnea collapſa et praetorium aedificat, vrbem mirifice reficit. Petro epiſcopo, qui moenium reparandorum curam in ſe ſuſceperat, librae auri viginti ex aerario praebitae: decem libras ad reſtaurandam aedem S. Virginis Vrbicius adiecit. Et cum antea praefecti Edeſſeni ſexies mille et octingentas olei menſuras templis et monaſteriis praebuiſſent, eam quidem impenſam Eulogius minuit, econtrario autem inſtituit, vt parte iſta ſumtuum templis ſubtracta, lampades in porticibus vrbis, quae

noctibus lucerent, in perpetuum alerentur. Batnarum quoque moenia A. C. 505 restituit, ne vicinum municipium hostium insultibus pateret. Interim Hypatii in locum Pharasmanes exercitui Romano ad Edessam dux datus, eoque paullo post Amidam concedente, Romanus praefuit. In Romani exercitu Gothi militabant, qui Edessenos ciues maxima molestia adfecere: vix a duce in ordinem redacti sunt. Tandem Celer A. C. 506. Edessam venit, vt in propinquo pacem cum Persis conficeret. Iterum milites, dum Celer quintum in mensem legatos suos e Persia praestolatur, incredibile dictu est, quantum sibi permiserint in omne genus hominum. Res adeo inuidiae fuit Celeri, vt Edesseni libellis ad loca vrbis celebria adfixis eum diris modis proscinderent. Post quintum mensem Celer ab Edessa profectus Daram, datis acceptisque obsidibus, pacis negotium confecit.

XX. Extrema senectute Cubades decessit, quinto Iustiniani Imp. anno, vt habet Agathias Myrinaeus, (1) filiumque Chosroen regni haeredem reliquit. Gregorius Malatiensis (2) quidem, Iustino imperante, (quem orientalium more Iustinianum vocat) cometam visum quadraginta dies et a Chosroe Roham seu Edessam fuisse oppugnatam scribit et magnam vim mortalium trucidatam: at ille res sub Iustiniano gestas in animo habuit, cuius deinde XIV. anno Antiochiam ceterasque vrbes captas retulit. Iustini enim impe-

(1) p. 139. ed. Paris. (2) p. 149.

imperium ſatis pacatum et opportunum orientis rebus fuit. Edeſſa tamen ſuo cum malo conflictata ſub verem A. 836. ſeu A. C. 525. cum aquarum eluuio et moenium vrbis et aedificiorum foeda ſtrage multos mortales oppreſſit. (3) Etiam Euagrius (4) hac clade innumerabilem multitudinem periiſſe teſtatur. Theophanes Byzantius, Zonaras, Cedrenus ad hunc ipſum annum et anonymus auctor Antiquitatum CPlitanarum (5) narrant, poſtquam in alueo ſuo ſubſedit fluuius, inuentam eſſe tabulam lapideam ſic inſcriptam: ΣΚΙΡΤΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ ΣΚΙΡΤΗΣΕΙ ΚΑΚΑ ΣΚΙΡΤΗΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΑΙΣ. Euagrius ſcribit et ex eo Nicephorus Calliſti vrbem a Iuſtino Imp. refectam ab his ruinis nomen accepiſſe Iuſtinopolin. Cui eminentiſſimus Noriſius fidem ſic adhibet, vt arbitretur, hoc (6 poſt Iuſtini mortem cognomen fuiſſe abrogatum, quoniam in quinta ſynodo Amazonius *Edeſſae*, non *Iuſtinopoleos* metropolita ſubſcripſit. Mihi totum hoc de Euagrii Iuſtinopoli non placet. Nam Iuſtinus duos tantummodo annos poſt illam Edeſſae cladem ſuperfuit, vt parum de reparanda ea cogitaſſe videatur. At Procopius de aedificiis Iuſtiniani libro ſecundo (6) et eluuionem hanc et aedificationes Imperatoris deſcribit. Quem locum cum tractandum ſuſcipio, video me de flumine Scirto multa commode explicare poſſe, quae ſuperioribus in libris reliqui. *Scirtus* inquit ille, παραρεῖ, τὸ ῥεῦμα βραχύς. Primum illud

(3) Chronicon Edeſſenum p. 412. (4) L. IV. c. 8. (5) p. 63. ed. Band. (6) in epochis p. 107. (7) p. 40. ed. Paris.

illud παραρρεῖ, fluuium non mediam per vrbem ferri demonſtrat, vt Procopium dicere putauit auctor antiquitatum CPlitanarum, vt multi alii, ſed praeter vrbem. Hoc etiam e Chronico Edeſſeno intelligere mihi ſum viſus, in quo Daizan dicitur ſe ante vrbem per planitiem effudiſſe et ferreis cataractis coercitum, ne irrumperet in vrbem, moenia ipſa diſieciſſe. Quid autem τὸ ῥεῦμα βραχὺς; nempe ex interuallo non ſatis magno a Tauro monte Scirtum fluere oſtendit, quamquam non negat, multos eum accipere riuos, donec in Euphratem ſeſe exoneret. Riuos vero, vt ſupra oſtendi, numero ad quinque et viginti. Proxima deinde Procopii verba ſunt: ἐνθένδε τε ἐξιὼν ἐπίπροσθεν ἵεται, ἐπειδὰν αὐτάρκη παρέχηται τῇ πόλει τὴν χρείαν τῶν τε εἰσόδων αὐτοῦ καὶ ἐκβολῶν διὰ ὀχεταγωγίας κατὰ τὸ τεῖχος πεποιημένων τοῖς πάλαι ἀνθρώποις. Claudius Maltretus non ſenſit corruptelam huius loci, quare in eius interpretatione item vt in his Graecis omnia ſunt confuſa. Plane emendandum videtur ἐνθένδε δεξιὸς ἐπιπροσθεν ἵεται, *et hinc*, cum proxime ad mediam vrbem in accliuitate ſitam appropinquauit, *ad dexteram ſe vertens curſum peragit, poſtquam vſum qui ſatis ſit, vrbi praeſtitit: nam priſci ciues per aquae ductum ſub moenibus aquam fluminis et accepere in vrbem et ex vrbe deriuarunt.* Scilicet fluuius a Tauro monte petebat auſtrum, ad vrbem autem dexteram ſeu occidentem verſus ferebatur, donec in Euphratem incideret, τὰ μὲν ἐν δεξιᾷ τοῦ ποταμοῦ ὕπτιά τε καὶ χθαμαλὰ ἦν, τὸ δὲ δ[illegible]ὲν ἀριστερᾷ ὄρος ἀπότομον, *dextera fluminis ripa erat depres-*

pressa planitie in sinistra erat mons praeruptus, vt ait Procopius. Itaque porro inquit, τὸ ὄρος μὲν ἦν οὐκ ἐπιχωρῶν αὐτῷ ἐπικλίνειν πῃ ἢ ἐκτρέπεσθαι τῆς ξυνειθισμένης ὁδοῦ, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν πόλιν αὐτὸν διωθούμενον ἀνάγκῃ τῇ πάσῃ, οὐ γὰρ ἦν τι αὐτὸν ἐπὶ δεξιᾷ ξυμποδίζον, ἡνίκα ἂν τῆς πόλεως εὐθὺ φέροιτο, *mons non patiebatur fluuium excedere solita via, sed necessario versus vrbem dirigebat, neque enim a dextera erat quidquam impedimento, quin recta vrbem peteret.* Sinistra regio ad austrum praerupto colle cincta, a Tauro vsque vergebat ad Euphratem, vt isthic excedere ripa non posset fluuius. Dextera regio ad boream fiuminis ampla erat planities in colle desinens: hic Procopii mons est. Scirtus stringebat australes montes: Edessa satis longo spatio a Scirto partem in Tabara, seu collibus borealibus, partem vero maiorem in subiecta conualle sita erat. Murus item duplex, alter per planitiem circa inferiorem vrbem ductus, alter in monte circa superiorem. Prisci enim homines proxime ad fluuium vrbem condidere, deinde experientia edocti longius se receperunt, vt sub colle essent siti. Vt autem fluminis aqua fruerentur, aquaeductus a borapeliote per planitiem receptus sub moenibus in vrbem et ferreis cataractis prope moenia munitus est. Post a parte occidua moenia eadem arte contra vim aquarum firmata, denuo alius per planitiem in vrbem ductus. In hunc alterum aquaeductum videtur fons sub palatio regio in superiori vrbe erumpens sese exonerasse. Hi sunt duo aquaeductus a Iosua Stylite commemora-

 ti,

ti, quorum ad alterum pagus Telzama, ad alterum pagus Modad siti fuerunt. Eos deinde Iustinianus coniunxit. Cum ita Scirtus esset a natura factus, Procopius refert, aliquando imbribus intumuisse atque vrbem inuasisse et moenibus tum exterioribus seu maioribus, tum interioribus perruptis, totamque per vrbem pulcerrimorum aedificiorum strage edita, tertiam ciuium partem extinxisse: iacuisse etiam in ruinis ecclesiam Christianorum καὶ τὸν καλούμενον Αντίφορον. Vtrumque Iustinianus, vt in aedificando erat magnificus, restituit. Isthuc ergo templum Iustiniani opus fuisse censeo, quod ab Arabibus quibusdam inter quatuor mundi miracula referebatur. (6) Erant autem منارة الإسكندرية *Pharus Alexandriae* قنطرة سنجة *pons Sangiae*, fluuii in Mesopotamia, كنيسة رها *ecclesia Edessena* et مسجد دمشق *templum Mahometanum Damasci* a Valide filio Abdelmeleci nepote Meruani A. H. 87. extructum. Quoniam autem moenia, cum exteriora tum interiora, a vetustate male adfecta erant, vtraque Imperator iterum condidit a fundamentis multo firmiora. Pars quaedam moeniorum castellum habebat, a quo extra murum collis surgebat in altum, quem, ne hostibus opportunus esset, Edesseni intra vrbem receperant, muro deducto. Sed διατείχισμα ὡς βραχύτατον ἐπὶ τῷ ἀνατεταμένῳ τῆς γῆς κείμενον vel a pueris expugnari poterat. Maltretus: *murus illic erat humillimus et ex-*

(6) Iacobi Golii notae in Alfraganum p. 103. Chronicon orientale Abrahami Ecchellensis p. 51.

exporrecto in loco fitus. Non hoc dixit Procopius, fed, *murus erat pro capacitate patentiffimi collis minori ambitu.* Idcirco Imperator eum diruit et ἐν τῇ ὄρους ὑπερβολῇ *in fummo monte feu colle* (Tabaram feu Saharitarum regionem dicit) caftellum excitauit. Iam inquit Procopius, metus non erat, ne a fuperiori regione hoftis vrbem inuaderet. Hoc autem munimentum a caftello vsque συγκαταβαῖνον τῇ ὑπωρείᾳ μέχρι ἐς τὸ πρανὲς ἑκατέρωθεν, καὶ τῷ περιβόλῳ ἐναρμοζόμενον *per decliuitatem montis ab vtraque parte defcendebat vsque ad planitiem et moenibus vrbis iungebatur in planitie ductis.* Ex his intelligo, vrbem inferiorem fuis moenibus fuiffe firmatam, quae Edeffeni vocant maiora, partem collis et fuperiorem vrbem, in qua erat palatium Abgari et fons in palatio, aliis moenibus, quae minora appellant, cinctam coniunctamque maioribus moenibus et inferiori vrbi fuiffe. Haec moenia minora difiecit Iuftinianus aliaque ampliora a fummo colle duxit. Ne autem fluuius fimili clade vrbem adficeret pofteris in annis, πορείαν πρὸ τοῦ περιβόλου τῷ ποταμῷ νεοχμῶν ἴχνευσε, *aliud fluminis iter extra moenia duxit.* Nam monte ad finiftram, (aut ad dexteram potius, montem puto Tabaram) qui flauium coercebat, excifo, foffam amplam et depreffiorem alueo ftruxit et ad dexteram ingentem molem lapideam fluuio obiecit, ita vt oppidanos fluminis opportunitate non priuaret, quoad intra mediocritatem maneret, fin elatus reftagnaret, vt per eam foffam deriuaretur et Hippodromi vicini tergum circumiret. Etiam per mediam vrbem recto

 itine-

itinere fluuium duxit, crepidine, ne excederet, cohibitum. Dixi supra, duos aquaeductus in vrbem fuisse receptos, alterum ab oriente, ab occidente alterum. Hoc perpetuo alueo per mediam vrbem continuauit Iustinianus. Eodem fere tempore Batnas castellum muro recenti cinxit et Callinici Carrharumque moenia vetustate hiantia a fundamentis disiecit nouaque construxit. Carrharum et Scirti fluminis mentione recordor, quod Villermus Tyrius tradidit, fines Edessenos Carrhenosque flumine fuisse diremptos. Non alium puto fluuium, quam hunc ipsum Scirtum. Dignus est locus, quem hic ponam integrum: (7) *Inter Edessam et Carrhas, quae vix quatuordecim distant milliaribus, fluuius quidam discurrit medius, qui sua irrigatione canalibus deriuatus, circumadiacentem planitiem vberem reddebat et frugibus foecundam, a priscis autem temporibus solum praedictum hanc habebat limitationem, vt quod citra fluuium erat, Edessenis sine molestia cederet, quod vero trans fluuium, Carrhenses proprium possiderent.*

XXI. Haec gesta sunt ante A. C. 529. Nam ex Marcellino Comite (8) constat, eo anno Persas rebellasse, et Osrhoenae atque Mesopotamiae incubuisse paene quinque annos. Demosthenes dux fuit Romani exercitus contra Persas, quod e Chronico Edesseno intelligo. Edessam venit anno Edesseno 842. men-

(7) p. 792. (8) p. 51.

mense Iulio, seu A. C. 531. Et Hunni quidem tum Romanas prouincias excursionibus vexabant, vsque ad Aleppum progressi. His Demonsthenes obuiam processit, at XVIII. Decembris clade accepta Telam se recepit et A. C. 532. X. Ianuarii ex moerore vitam finiuit. Neque Demosthenem neque Hunnorum aliquam impressionem Procopius in Persico bello commemorauit. Maxime enim in Belisarii laudibus defixos oculos tenuit, vtpote qui eius a consiliis fuerat. Cubades post paullo defunctus, paci ineundae occasionem praebuit, ἕκτον ἤδη ἔτος τὴν βασιλέιαν Ιουςινιανοῦ ἔχοντος, vt ait Procopius, seu A. C. 533. quo anno Marcellinus quoque pacis negotium collocauit. Recte igitur antea dixerat Marcellinus: *haec expeditio paene per quiennium tenuit.* Chronicon Edessenum, mense Septembri anno suo 844 (est quidem 843 editum, at 844 scribi debere ex ipsa serie adparet) pacem inter Persas et Romanos coaluisse, Rufino conciliante, hoc est, A. C. 533. Addit vero Chronicon Edessenum, pacem illam ad A. 851. seruatam fuisse, qui annus in A. C. 539. exorditur. Anno illo 851. quinto Octobris caelum arsit, teste Chronici Edesseni auctore, et eodem anno, cum paullo ante monstrum natum Edessae (9) Procopio teste, Maio mense autem, qui iam in A. C. 540. incidit, Chosroes Romanam ditionem inuasit, Suram, Aleppum, Antiochiam expugnauit, Apamea quoque potitus est. *Inde signis infestis Edessam petiit: diui-*

(9) de B. G. p. 606.

diuina autem prouidentia accidit, ut nulla eam clade adficeret: sed miserunt ei optimates vrbis et accepit duo centenaria auri et discessit in regionem suam. Sic inquam Chronicon Edessenum. Eodem anno 540. Marcellinus Comes Persarum impressionem prodidit. Procopius, vt supra primo libro declaraui, Iustiniani XIII. anno exacto, primo vere. Primum autem Chosroes Zenobiam vrbem vi tentauit, inde Suram deditione cepit: vtraque vrbs ad Euphratem sita fuit. Antiochia quoque vi capta, Chosroes legatos Romanos admisit et auro accepto tributoque imperato diuertit Seleuciam. Apamcam depraedatus, traiecto Euphrate, Edessam duxit (10) summa eius vrbis potiundae cupiditate, quod inexpugnabilem vrbem diuino beneficio et munere esse, Christiani ferebant, quibus mirifice erat infensus. Vt Batnas peruenit, πόλισμα βραχὺ ϗ λόγȣ ȣ̓δενὸς ἄξιον, vnius iter diei ab Edessa, vt ait Procopius, noctem isthic egit et summo mane cum omnibus copiis petiit Edessam. Auctores sunt, qui tradant, Chosrhoen, cum in conspectu haberet vrbem, rheumate os occupante, male habuisse, idemque malum alio tempore quoque ab inuadenda vrbe regem, animo religione tacto, retraxisse. (1) Itaque Paulum quendam in vrbem misit et pecuniam imperauit. Edesseni ostendebant, se vrbi quidem non metuere, ne tamen ager vastaretur, duo se auri centenaria dare. Con-

(10) Procopius de B. P. p. 116. seq. (1) Procopius p. 119.

Conditionem rex accepit. Sunt, qui Chosroen patriae superstitionis omine ab obsidione auersum ferant. (2) Nam cum propius Edessam venit, dextera monstrasse oppidum atque concitum ad Magos dixisse: *cane si vrbe potiturum existiment.* Negasse Magos capi posse, ea ductos coniectura, quod dextera monstrauerat: salutis hoc signum esse, non alicuius sinistri ominis. Interea Chosroes Antiochenos venales exposuit in castris. Quo cognito Edesseni adeo cupide pro eorum libertate in templo stipem contulere, vt nemo eius liberalitatis expers esset, multi etiam modum fortunae suae munificentia excederent. Meretriculae quoque omnem mundum et agricolae siue asinam siue ouiculam, *spem gregis*, incredibile quanto studio adduxerunt. Ita breui magnae opes in vnum sunt congestae. Verum Buzes, incertum quo consilio, Edessenorum liberalitatem impediuit. Ergo Chrosroes Antiochenos secum in captiuitatem abripuit. Carrheni Persis obuiam processerunt cum muneribus, quae rex ciuitati remisit, ὅτι δὴ οἱ πλεῖςοι ȣ̓ χριςιανοὶ, ἀλλὰ δόξης τῆς παλαιᾶς τυγχάνουσιν ὄντες, *quod plerique non Christiani, sed priscae opinionis retinentes essent.* A Constantiniensibus vero, tametsi oppidum optimo iure suum esse dicebat, muneribus tamen placari se passus est. Hanc vrbem Cabades regis pater, cum ab expugnata Amida rediret, deprecante Barodato episcopo, non tantum nulla in re laeserat, sed etiam commeatu donauerat.

(2) apud Procopium p. 120.

uerat. Belisarius ex Italia reuocatus, cum maximis copiis Mesopotamiam petiit, et non ita insignibus rebus exacto fere anno, languescere visus est, donec Chosroes Callinicum occupauit. Cum Romani moenia repararent, Chosrhoes per hiantes ruinas irrupit. Ciues sane opulenti, audito Persas appropinquare, res suas in munita oppida auexerant. Igitur nulla fere nisi liberorum corporum praeda fuit. Inopes et agrestis multitudo, quae eo se receperat, in seruitutem abrepti. Ea fama Belisarius copias Euphratem traduxit et de pace legatos misit ad regem. Edessae Belisarius erat, cum de pace conuenisse cognouit. Eo obsidem regi misit Ioannem Basilii Comitis filium inuitum, γένει τε καὶ πλούτῳ πάντων τῶν Εδεσηνῶν διαφανέστατον, *longe ante alios Edessenos et genere et opibus clarissimum.* (3) Eo accepto obside, Persae in hiberna concesserunt. Cur obsidio datus sit, Procopius non adiecit, cum hic, tum saepe alias, nimia breuitate obscurus, in qua, veluti Thucydidi aemularetur, sibi placuit. Theophanes Byzantius (4) vero sic ait: ὁ δε Βελλισάριος Ιωάννην τὸν Εδεσηνὸν, ἄνδρα διαφανέστατον ὅμηρον τῷ Χοσρόῃ ἀπέστειλεν, πρὸς τὸ ἀκινδύνως παρελθεῖν ἀυτὸν τὴν τῶν Ρωμάιων χώραν, *Belisarius Ioannem Edessenum virum illustrem obsidem misit Chosroi, de tuto per Romanas prouincias receptu Persarum.* Ioannes hic in Persia moerore confectus decessit. Nam Chosroes pacis conditiones a Romanis violari caussatus, quarum caussa obses datus fuerat

(3) Procopius. p. 149. 141. (4) p. 187.

rat Ioannes, arctiori cum custodia inclusum in Persiam abduxit. Quare auia Ioannis, erat enim calamitati nepotis superstes, bis mille libras argenti Daram misit, qua summa Ioannes veluti bello captus redimeretur. At Iustinianus imperator pacisci cum Persis de obside vetuit. Postquam in vinculis periit, praefectus Darensis epistolam, quasi a Ioanne scriptam, supponit, in qua haeredem fecerit facultatum suarum Iustinianum. Quae res Imperatori magno dedecori fuit. (5)

XXII. Autumno eodem, vt ex Theophane Byzantio atque ex ipso Procopio tenemvs, pestilens morbus Mesopotamiam inuasit, primo autem vere summis viribus bellum reparatum est a Persis. Nam Chosroes, ob frustra tentatam Edessam, tum pudore suffusus, tum percitus iracundia, Edessenos ciues vrbe atque agro extorres in Persiam abripere cupiebat, ne vestigia quidem moenium, sed vastitatem et solum pascendo pecori se relicturum minatus. Vbi Osrhoenum in agrum omnibus cum copiis peruenit, Hunnorum manum in ouium greges, quae sub ea parte moeniorum, cui circus imminebat, vt tuto loco, pascebant, immisit. Hunni gregem auertere, pastores tamen fortiter repulere hostem, donec illinc Persarum turba subsidio venit, hinc ex vrbe Romanus miles Edessenis paucis permistus erupit. Vnus ex Hunnis singulari virtute et robore corporis, om-

 nium

(5) Procopius in historia arcana p. 37.

nium in ſe oculos maxime conuertit: is poſtquam pugnans cecidit, ceteri ſe ex acie ſubduxerunt, Perſae ſeptimo ab vrbe ſtadio poſuere caſtra. Ita pugna a ſummo mane ad medium diem extracta, neutrius certa victoria dirempta fuit. Poſtridie Paulum legatum in vrbem miſit, quo optimates ad colloquium de pace euocaret. Miſſi ſunt quatuor praecipua auctoritate viri, quibus ante caſtra Zagerbanes occurrit, multa cum interminatione quaerens, pacem mallent an bellum? Pacem praeferentibus oſtendit, auro opus eſſe ad emendam. Quantum ſuperiori anno datum fuerat, pollicebantur: at ille ſubridens ſalſe, redire in vrbem iuſſit, etiam atque etiam admonitos, vt ſibi ſuisque rebus conſulerent. Poſt paullo tamen rex ipſe legatos ad ſe vocatos de maximis victoriis ſuis praefatus perterrefacit, extrema omnia denuncians, ni quidquid auri et argenti intra moenia eſſet, ad ſe efferrent: hac vna conditione ſe abducturum copias. Illi, ſi aequa poſtulentur, prolixe omnia recipiunt, ſin atrocius imperetur, paratos ſe eſſe belli aleam ſubire, incerto vtique euentu, attamen non ſibi ſolum, verum etiam hoſtibus. Ad haec verba Choſroes excanduit legatosque iuſſit e conſpectu atque caſtris recedere. Octauo die, poſtquam ad obſidendam vrbem rex venit, aggerem extra teli iactum ducere verſus vrbem coepit. Primum ingentem arborum multitudinem circumiectis in locis exciſam cum ipſis frondibus quadrata ſtrue congeſſit: et multa ſuper arboribus humo, ſuper humo lapidum mole excitata, totum opus

opus inter ſe trabibus deuinciuit. Erant in praeſidio Edeſſeno Petrus, Martinus et Peranius Iber, duces Romani. Petrus initio Hunnorum manum quam ductabat, in Perſas immittit, primo impetu opus molientes pellit, multos caedit. Praetorianus quidam nomine Argaeus manu ſua ſeptem et viginti Perſas neci dedit. Ex eo tempore Perſae, cuſtodiis diligentius collocatis, neminem erumpere ex vrbe paſſi ſunt. Vbi agger paullatim ad moenia acceſſit, Romani de moenibus operas ſundis et arcubus diſturbabant. At barbari pannos e pilis hircinis Cilicios de perticis ſuſpendebant, vt ſub hoc tecto ſine diſcrimine verſarentur: neque enim tela penetrabant. Ergo Romani extrema metuentes legationem mittunt ad regem et in ea Stephanum inſignem illa aetate medicum, qui Cubadem Choſrois patrem difficili morbo leuauerat, ingentibus ob id meritum muneribus donatus. Is fertur regem monuiſſe: *nihil vmquam gratioſius in regibus fuiſſe clementia, proinde videret, vt poſt tot praelia commiſſa, tanta clade adflictos tot populos, excisas aut in ſeruitutem abreptas ciuitates, fortitudinis gloria vndique parata, in conſeruanda Edeſſa clementiam exhiberet: ita ſe petere nunc et obteſtari ſupplicem: at, cum regem quondam educauerit puerum, cum patri auctor fuerit, vt eum potiſſimum ex omni filiorum numero ſucceſſorem ſibi deſtinaret, fructum fidei et officiorum, patriae libertatem prope ſuo iure repetere poſſe.* Nihilo tamen mitior Choſroes, ante omnia Petrum et Peranium duces ſibi dedi poſtulat, aut, ſi id Romanos facere pigeat, ha-

 rum

rum conditionum eligerent alteram, seu quinquagies mille auri pondo sibi dependerent, seu ex amicis regiis quosdam in vrbem acciperent, qui perquisitis aedibus, auri argentique quod in vrbe esset, ad se deferrent. Hoc immite responsum cum legati pleni moerore et solicitudine ciuibus renunciassent, incredibile dictu quam tristis facies ciuitatis fuerit, tamquam captae. Iterum iidem legati in castra profecti, cum contumelia excluduntur. Vbi vident Romani istam molem supra moenium altitudinem exurgere et muri, qui aggeri oppositus erat, aedificationem altiorem vanam fore, Martino rem omnem permittunt, vt suo arbitratu pacem componeret. Profectus in castra, nequidququam summa cura profecit. Interea Romani ab vrbe cuniculum duxerunt, donec sub medio aggere strepitum sensere Persae et a superiori loco hinc inde latera aggeris perfoderunt, vt operarios interciperent. Hoc cognito Romani desistunt a ducendo latius cuniculo et sub aggere, qui proximis moenibus imminebat, ingens spatium aridis arboribus, oleo cedrino, sulphure et bitumine perfusis complent. Et Martinus in castris negotium trahebat ad opportunitatem, duces quoque Persarum spem pacis ostentabant, donec agger oppido quam proxime admotus fuit. Tum vero Martinus, pacis mentione omissa, in vrbem redire iubetur et armis decernere. Sub aduentum ducis, Romani totum cuniculum flammis incendunt, lignum et picem supra ingerunt, donec populante viscera molis igne, sub nocte fumus in aggere apparuit. Is ne

for-

forte Perſas ad opem ferendam aduerteret, Romani vaſa prunis plena et ſagittas ſtuppeas incenſas, omnes in partes aggeris coniiciunt, excubitores ad hos ignes exſtinguendos diſcurrentes diu fallunt, tum Perſas ſubſidio miſſos telis proturbant. Sub ſolis ortum rex ipſe, quod erat, ſuſpicatus, vniuerſum exercitum ad incendium ſub terra reſtinguendum hortatur. Laetum ſpectaculum Edeſſenis fuit, cum barbari alii terram iniicerent, alii aquam affunderent. Et terra quidem vno loco aggeſta, alio fumus perrupit: aqua autem inter hiantem aggerem admiſſa et ſulphuri picique permiſta ſaeuiendi graſſandique materia fuit. Sub veſperam tanta flamma erupit, vt Carrhis et vltra conſpiceretur. (*6*)

XXIII. Sexto die poſt, ante ſolis ortum Perſae ſummo ſilentio cum ſcalis illam muri partem adorti, quae Φϱέϱιον *Caſtellum* cognominabatur, euadunt clam excubitoribus in ſummum. Vnus tum forte vigilabat agricola, qui ceteros in moenibus excitauit. Clamore illo et ſtrepitu opem ferentium conſternati Perſae, ſcalis relictis, in caſtra trepidi fugiunt, ſcalas recipiunt in vrbem Romani. Sub meridiem Choſroes Portam magnam inuaſit. At Romani cum ciuibus et agreſti multitudine effuſi, Perſas repulerunt. Ipſa in fuga ſuorum Choſroes Paulum interpretem ad vi-

(*6*) Huius Choſrhois res geſtas Chondemirus cum alterius Choſrhois rebus confudit. Petrus Teixeira p. 181. *Keſere Anuxiron* ſeu *Nauxiruan*, qui eſt hic ipſe Choſroes, *occupo Dara Mediney, Ruha* (eſt *Roha* ſeu Edeſſa) *Kanſerin* (Caeſarea) *y tomo a Halep, Antiochia, y otras.*

victores mittit cum mandatis, aduenisse Byzantio oratorem de pace Rhecinarium, igitur a persequendo desisterent. Et ille dudum venerat in castra, sed Persae spe maioris rei, Edessenos celauerant. Rhecinarius vrbem ingressus pacis negotium vrget: Martinus tenebat, vt in tertium diem differretur. Hic vero Chosroes verba sibi dari metuens maturandum duxit. Ergo congestis lateribus aggerem munit et postridie copias omnes admouet, ducibus ante portas cum valida manu dispositis, murum corona cinctum oppugnat, adeo spei plenus, vt Saracenos cum aliquot Persarum turmis pro castris haberet instructos, qui Edessenos ex oppido salutem fuga quaesituros indagine comprehenderent. Inita sub ortum solis pugna, Persae superiores erant multitudine, Edessenis ipsis nondum ad arma concurrentibus. Vbi autem tota ciuitas cum ipsis etiam foeminis puerisque ad defendenda moenia accurrit, mutata rerum facies est. Nam iuuentus vrbana militibus permista hostem fortiter propulsauit et agrestes quoque mira ediderunt facinora, imbellis autem multitudo, foeminae, pueri, senes, materiam lapides aliaque tela pugnantibus ministrarunt, nonnulli feruenti oleo hostem perfuderunt, alii alio malo mulctarunt subeuntes. Desistere igitur Persae a mœnibus et victoriam concedere oppidanis, at Chosroes rursum tam minis, quam precibus et ductu suo confirmare suos. Animum recipiunt Persae, murum inuadunt, turres et omne genus machinarum admouent, donec telo-

rum nimbum perferre amplius non possent. Discedentes conuitio sequi Edesseni et vltro prouocare. Vnus ad portas τὰς Σοίνας et Tripyrgiam (οὕ δή, inquit, Τριπυργιαν i. e. *tres turres* καλοῦσι τὸν χῶρον) adhuc pugnabat Azarethes: ceperat enim exteriorem murum in ruinis subsidentem et ex interiori muro, qui erat superior, pugnantes validissime vrgebat. Contra eum Peranius cum copiis Romanis et Edessenis erupit. Praelio acri superatus Azarethes, cum subsidia nulla e castris mitterentur, fugam cepit. Eo opinor tempore accidit, quod Procopius alio loco commemorauit, (8) vt elephas Persas propugnatores admouerit, qui helepoli, id machinae genus est, partem moeniorum disturbarent, Edesseni autem porco e turri suspenso belluam grunnitus impatientem in fugam coniecerint. Nox sequebatur ambiguo metu, Persis eruptionem exspectantibus, Romanis postero die oppugnationem. Tamen et nox et dies otio transacta. Tertio die pars exercitus Persici ad Barlai portam successit, qua profligata, Paulus interpres Martinum ad paciscendum in castra inuitauit. Pax aequissimis conditionibus facta, vt Edesseni quingintas auri libras penderent, Choshroes litteras traderet, quibus se in posterum nullo damno Romanas prouincias adfecturum recipiebat. Itaque Persae vallis et munimentis castrorum incensis, Osrhoenes finibus excesserunt. Ita Procopius. At

(8) de B. G. p. 605.

At Euagrius Scholaſticus,(9) quamquam auctorem laudauerat Procopium, tamen praeterea etiam narrat, de imagine Chriſti. Edeſſenos, cum aduerſus aggerem Perſarum cuniculos ſub terra duxiſſent incenſusque ignis viam erumpendi haberet nullam, opere ad exitum inani, perterritos inopesque conſilii imaginem eam in cuniculos deportatam aqua adſperſiſſe eamque aquam in materiam ſubiectam effudiſſe ita flammam emicuiſſe. Conſtantinus Porphyrogenneta hic multus eſt· Helionem tum Romani exercitus ducem fuiſſe neque potuiſſe tamen obſeſſae vrbi ſubuenire: igitur Perſas egeſta ſcrobe per cuniculos petiiſſe vrbem, perrupturos niſi faber ferrarius adeſſe hoſtes ſenſiſſet. Nam vbi Perſae ſub terra foderent, eius in domo vaſa aenea motu illo concuſſa ſonitum edidiſſe. Nocte illa viſam mulierem, ſpecie, quid quaeris? graui atque modeſta, habitu corporis inſigni, monere Eulalium epiſcopum de imagine ἀχειροποιήτῳ Eulalio quam imaginem diceret requirente, rem locumque indicaſſe. Summo mane epiſcopum ſupra portam et imaginem reperisſe et lucernam ardentem et in teſta iterum aliam imaginem impreſſam, quae teſta Conſtantini Porphyrogennetae temporibus Edeſſae erat, cum imago iſta eſſet deportata CPlin. Inde iam epiſcopum cum imagine fabri iſtius in domum ſeſe contuliſſe, ciues autem ab vrbe contra ſuffodientes

(9) H. E. L· IV. Cap. 27. Nicephorus Calliſti H. E. L. XVII. Cap. 16. tamquam e Procopio narrat.

tes ex ista lucerna adpersis aliquot guttis incendium concitasse, quo Persae conflagrarint. Rursum vbi Persae moenia inuaderent, incensis sub aggere cuniculis, Eulalium imagine monstrata, fumum omnem atque flammam vertisse in hostes. Ne quis Constantinum crederet fumum vendere, testes adhibet Iobum Patriarcham Alexandrinum, Christophorum Antiochenum et Basilium Hierosolymitanum, qui ad Theophilum Imp. ista trecentis annis post detulerint. Neque dissimulat Euagrii auctoritatem, quamquam is aliter, vt supra relatum est, narrat. Procopius tamen, qui tum rebus interfuit, totum hoc ignorauit, quod Euagrius prodidit. Et ne Euagrius quidem, eius aequalis, de imagine aliter, quam nota iam, neque tum primum inuenta. Helionis autem ducis memoria nusquam alibi exstat: neque huius Eulalii Episcopi, quando ex Chronico Edesseno his temporibus proximo apparet, Andream ab A. Edesseno 838. ad A. 844. VI. Dec. inde iam Adaeum ad A. Edessenum 852. episcopos fuisse.

XXIV. Ad exitum vsque Iustiniani sic satis pacatae res orientis fuere. Hic Imperator grauissimas leges tulit περὶ ἀθεμιτωγαμιῶν, *de incestis et nefariis nuptiis*, aut vt Harmenopulus explicuit, περὶ ἀμομιατῶν (10) Post vbi cognouit, in Mesopotamia et Osdroene tales nuptias celebrari, credere se quidem dissimulauit delatoribus, vt maiestati suae et legibus iam latis parceret, si quid tamen eius rei sit,

Ll pro-

(10) Nouella XII.

propter multas hoſtium irruptiones, hanc illis gratiam fecit, vt neque inquireretur, neque puniretur ſcelus; ſi quis autem in poſterum idem commiſerit, nulli eſſe parcendum, quin ex lege agatur, cuiuscumque conditionis ſit, nulla ne ſacerdotii quidem venia, vt ſcias, etiam pontifices et presbyteros Edesſenos tanta culpa non vacaſſe. (1) Non multo poſt Iuſtinus Imperator ſub ipſis auſpiciis, cum intelligeret, illa ipſa in Meſopotamia et Oſrhoene illegitima matrimonia ex Perſarum et Saracenorum conſuetudine frequentari, rectores autem prouinciarum ex eo crimine veluti quaeſtum inſtituiſſe et multos etiam innocentes vexari, iterum praeteritorum venia data, in futurum tantae turpitudini poenam ſtatuit. (2) Septimum annum imperabat Iuſtinus, cum A. C. 573. Choſroes rebellauit, vt auctor eſt Theophanes Byzantius, (3) aut cum Iuſtinus potius pacem frangeret, vt Theophylactus. Ad Sargathum praelio commiſſo victi ſunt Perſae, anno, qui extremus fuit Choſrois. Itaque huc trahi debet, quod Agathias Scholaſticus de illius exitu ſcribit. (4) Cum Choſroes, inquit, circa Carduchios montes in vico Thomanorum ageret, Mauricius Pauli filius ὑπὸ Τιβερίȣ Κονςαντίνȣ τȣ̃ Ρωμαίων βασιλέως, ἄρχειν τῶν κατὰ τὴν ἕω ταγμάτων προςεταγμένος, *qui a Tiberio Conſtantino Romanorum rege legionibus orientalibus praefectus fuerat*, in regiones circa Araxem impresſio-

(1) Nouella CLIV. (2) Iuſtini Imp. Nouella III. (3) p. 206. 208. (4) p. 140.

ſione facta et Zirma traiecto, omnem agrum igne vaſtauit. Potuit ignem late omnia populantem e caſtris conſpicere Choſroes, qui, cum non auderet cum hoſte congredi, Seleuciam ſe proripuit et ex moerore contracto morbo deceſſit. Sic Agathias. Tantum in eo errat, quod imperatorem vocat Tiberium, puto dicere voluiſſe Caeſarem. Nam Tiberius a Iuſtino Caeſar renunciatus eſt, A. C. 574. inchoata indictione octaua, VII. die Septembris. Choſroes autem non multis menſibus a morte Iuſtini ſuperſtes fuit. Bella, quae Romani contra Perſas, extremis Iuſtini annis, et Tiberio imperatore, tum ſub auſpiciis Mauricii geſſerunt, ex Theophane Byzantio, (5) Cedreno, Zonara et in primis ex Theophylacto Simocatta cognoſci poſſunt. Nam Iuſtinus, pacem, quae erat in quinquaginta annos compoſita, vt paullo ante diximus, rupit, ſeptimo anno ſeu A. C. 573. Miſſus eſt Marcianus patritius, orientis dux, qui aeſtate vergente Euphratem traiecit et ex Oſrhoene barbaros nihil tale metuentes inuaſit. (6) Poſt laeta belli principia, Choſroes rex tantam cladem Romanis prouinciis intulit, vt Iuſtinus Marciano imperium abrogaret et inducias peteret. Iuſtinianus Germani filius hanc ignominiam vlciſcens, tam cruento praelio Perſas vicit, vt Choſroes lege lata ſucceſſoribus pacem cum Romanis ſeruandam mandarit. At in Armenia Iuſtinianus haud ita multo poſt victus a duce Perſarum. Mauricius praetorianorum praefectus

 a Ti-

(5) p. 212. ſeq. (6) Theophanes p. 245.

a Tiberio Caesare, vt diserte Theophylactus, praetor in Armeniam missus, rem restituit et vsque in Persiam penetrauit, omni Arzanena et ad Tigridem regione vastata. Tum vero decessit Iustinus A. C. 578. V. Octobris, Chosroes autem primo vere igitur A. C. 579. defunctus est. (7) Mauricius ad Callinicum victor Hormisdae regis spiritus fregit. Iterum ad Constantinam rebus bene gestis, ad imperium capessendum Byzantium rediit, cetera bella per duces gessit. Et initio Philippicus, qui Gordiam Mauricii Augusti sororem in matrimonio habuit, dux orientis illum se exhibuit, vt cum Scipione Africano compararetur. Vt semel aduersam fortunam sensit, ex aegritudine animi contracto morbo, Byzantium rediit. Interim laetae orientis res Heraclio Heraclii qui postea imperauit, patre Persas sustinente, donec Priscus dux orientis ab vrbe venit. Is ad Monocarta, exercitum lustrauit: eodem vocauit Germanum τὴν τῶν Εδεσηνῶν ἀρχὴν πεπιστευμένον, *ducem Edessenum*, cum episcopo, vt opinor, Edesseno, neque enim explicate posuit Theophanes. Hic vero Priscus cum per summum fastum et inclementes Imperatoris litteras exercitum perculisset, seditione in castris mota, acerbissime agitatus vulneratusque vix euasit Constantiam. Milites, orientis ducem Germanum esse iusserunt. Is quantum potuit, orando minandoque exercitum pacauit. Et quamquam cum Imperatore in gratiam rediit exercitus, tamen Philippico, quem orientis ducem ab eo acceperant, audientes dicto non fuere. Quare successor ei datus

Co-

Comentiolus. Laetae iterum res in Mesopotamia Romanorum victoriis et intestinis seditionibus Persarum. Hormisdas rex a Chosroe filio in carcere necatus. Chosroes ob parricidium illud, Persarum coniuratione pulsus ad Romanos transfugit. Quo per Romanos in regnum reducto, pacata omnia et quieta in oriente fuerunt. A. C. 603. Mauricius Imperator a Phoca de medio sublatus est. Chosroes rex, qui a Mauricio et adoptatus fuerat et regno restitutus, vltionem optimi Imperatoris a Phoca repetens, tamquam pro Theodosio Mauricii filio, qui ad Persas euasisse dicebatur, arma cepit. Narses quoque Romani dux exercitus, hoc rumore, vt arbitor, Edessam occupatam, aduersus Phocam retinebat et Chosrois opes, circumspiciens, obsequium detrectabat. Et statim quidem Germano duci litterae redditae ab vrbe, vt Edessam obsideret et Phocas ipse A. C. 604. magnum exercitum in Asiam transmisit: partem contra Persas, qui Germanum perculerant, partem aliam sub Leontio eunucho, ad obsidendam Edessam. Chosroes cum exercitu ad Daram erat: Narses vero sub aduentum Leontii Edessa profugit Hierapolin. Leontio victo, Domentiolus ducatum suscepit. Huic Narses salutem pollicenti in fidem se tradidit: Phocas tamen fidem ducis fallens, CPli in rogo posuit viuum. Ea res fata Romana praecipitauit. Narseten enim adeo formidauerant Persae, vt eius nomine etiam infantes suos compescerent. Ergo quarto Phocae anno A. C. 606 Dara capta, per totam Mesopotamiam praedas egerunt et anno

poſt Syriam quoque et Palaeſtinam Phoeniciamque peruagati, in Armeniam flectentes, Galatia Paphlagoniaque occupata, vsque ad Chalcedonem penetrarunt. Omnia e Theophane (7) et Cedreno. Phocas ſeptem fere annos in imperio exegerat, cum Heraclius ex Africa CPlin appulit cum claſſe et tyrannum omnia permiſcentem a gradu deturbauit. In hoc rerum motu Choſroes Syriam adortus, Apameam et Edeſſam cepit, ad Antiochiam Romanum exercitum magno praelio vicit. Iterum ex Theophane Iſaacio, a quo diſcedere noluimus. Dionyſius Telmarienſis (8) ad annum Edeſſenum 914. *Narſes militiae Perſarum dux adortus Roham, occupauit, et cepit Seuerum epiſcopum eius vrbis et lapidibus obruit, donec moreretur.* Hoc conuenit in A. C. 602. exeuntem aut A. C. 603. cum Narſes Edeſſam contra Phocam tenuit, vt ſupra diximus. Cum autem Narſes militiae Perſicae dux a Dionyſio dicitur, id eo ſpectat, quod opibus Perſicis ſubnixus tyranno ſe obiecit. A. 916. iterum captam Edeſſam tradit Dionyſius: puta a Phocae duce Leontio, quem A. C. 604. in Aſiam profectum diximus contra Narſeten, a quo anno, menſe Octobri A. Edeſſenus 916. iniit. Cedrenus (9) primo Heraclii anno Edeſſam, a Perſis captam commemorat: παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὴν Απάμειαν Συρίας καὶ Εδεσαν καὶ ἦλ-
θον

(7) Theophanes p. 245. ſeq. Cedrenus p. 405. (8) Aſſemani Bibl. Orient. T. I. p. 425. (9) T. I. p. 407.

θον ἕως Ἀντιοχείας. οἱ δε Ῥωμαῖοι πολεμήσαντες αὐτοῖς, ἡττήθησαν ϗ διωλέσθη πᾶς ὁ λαὸς τῶν Ῥωμάιων, πλὴν ὀλιγων, altero Heraclii anno etiam Caeſaream Cappadociae captam tradit. Ex quo loco Gregorius Malatienſis (10) explicandus nobis erit, qui a Choſroe primum Amidam et Halebum, veterem Berrhoeam in Perſarum poteſtatem veniſſe ſcribit, tum, inquit, Choſroes عطف على قنسرين ورجع الي الرها *inuaſit Caeſaream et retroceſſit Edeſſam.* Pocokius *deflexit Kenaſrinum.* (1) Si a veritate non aberrauit Gregorius, non poſt Caeſaream dicit captam Edeſſam, ſed receptum exercitui Perſico praebuiſſe. Secundum Cedrenum A. C. 611. occupata eſt Edeſſa: et ita quoque Theophanes, qui addit, Maio menſe, primo anno Heraclii captam eſſe. (2) Auctor Chronici Alexandrini (3) ϗ Αἴδεσα ὑπὸ Πέρσας γίνεται, *Aedeſſa in Perſarum poteſtatem venit*, ad A. C. 609 ſeptimum Phocae. Perperam vero hoc.

XXV. Choſroes iam omnem fere Aſiam tenebat, nec tamen ab Heraclio poterat exorari, vt reliquis Romanorum rebus quietem permitteret. Omnia interim caedibus rapinis et ſtupris permiſcebantur, quod in tanto victoriarum ſucceſſu nihil actum putaret tyrannus, niſi ſi chriſtianum nomen excidiſſet. Neſtorianis tamen bene velle videbatur, non quod iſti ſectae hominum fauebat, ſed vt aegre faceret orthodoxis, a quibus Neſtoriani pulſi, ad

Per

(10) p. 157 (1) De hac vrbe vide Aſſemanum in addendis ad Tom. II. p. 473. (2) p. 251. (3) p. 382. ed. Pariſ.

Perſas confugerant. (4) Inde Edeſſae celebris ſchola Perſarum, quam Zeno Imp. euertit. Non poterat Heraclius vim Choſrois depellere, multis et maximis rebus impeditus. Nam et acciſae erant copiae a Phoca, et nouis ſcribendis vix facultas erat et occidentales barbari Europaeas prouincias haud ſegnius infeſtabant, quam Aſiaticas Perſae. Rebus occidentis vtcumque compoſitis, Imperator A. C. 622. poſt paſcha in Aſiam traiecit (5) Sex annos magna virtute bellum geſſit, donec A. C. 627. ipſam in Perſiam penetraret, captis multis caſtellis et praecipue Daſtagerdo regia, in qua multi Edeſſeni captiui libertatem conſecuti ſunt. Eodem anno Choſroes periit. De eius caſu exſtat in Faſtis Siculis epiſtola Heraclii Imperatoris. (7) Siroes parricida pacem cum Heraclio fecit. E foederis formula Imperator A.C.628.Theodorum fratrem cum legatis Sirois miſit, qui Perſica praeſidia ab Edeſſa, Palaeſtina et Hieroſolymis ceteriſque vrbibus per fines Romanos deduceret, (8) ipſe CPlin rediit. Rurſum Heraclius A. C. 629. Hieroſolyma ad res ordinandas venit, inde, vt aiunt Cedrenus atque Theophanes, (9) καταλαβὼν τὴν Εδεσσαν, ἀπέδωκεν τὴν ἐκκλησίαν τοῖς ὀρθοδόξοις, ὑπὸ Νεςοριανῶν κατεχομένην ἀπὸ Χόσρυ, *Edeſſam venit et eccleſiam orthodoxis reſtituit, quam Choſroes Neſtorianis tradiderat.* Id nimirum eſt, quod Georgius

(4) Cedrenus p. 45. Theodorus Lector in Eclogiis H. E. p. 558. ib. p. 566. (5) Theophanes p. 253. Zonaras p. 84. Cedrenus p. 409. (6) Theophanes p. 268. (7) p. 398. (8) Theophanes p. 272. (9) Cedrenus p. 273.

gius Elmacinus scribit, (10) Heraclium imperasse, vt a secta Iacobitica ad orthodoxam fidem redirent Christiani, quod multi fecerint.

XXVI. Extremum hoc felicitatis et virtutis Romanae documentum fuit. Nam et Persis superiori bello intestinaque discordia fractis et Romanis prouinciis longe lateque vastatis, Saracenorum furor in vtriusque gentis perniciem erupit. Erat tum عمر بن الخطاب اباحفص *Omar ebnol Chetab Abachaphetz Chalifa*, qui superbum nomen امير المومنين *Amir elmumini*, seu *imperatoris atque ducis fidelium* primus accepit. Is de occupanda Mesopotamia consilia iniit. Et vt districtos teneret tum Romanos tum Persas, ante omnia Persarum vim tentandam ratus, ابي عبيد ابن مسعود *Abi Obid ebn Masoud* cum non ita magnis copiis aleam subire iussit. Obidus ad Talabiam a Persis caesus est, A. H. 13. mense Ramadan, hoc est A. C. 634. Nouembri mense. Mox Arabes acie conserta superiores fuerunt. Quae caussa fuit, vt Persae, regina ارزمی دخت *Arzmi docht*, Chosrois filia (Βοράνην vocat Theophanes,) quae tum regnabat, deiecta, regem sibi imponerent يزدجرد *Jezdegjerd*, Theophanis Hormisdam. Hic per duces rem cum Arabibus male gessit. Interim ابي عبيد *Abi Obeid* Damascum iam tenebat. Eodem fere tempore duces Arabum, عمر ابن العاص *Omar Ebnol*

 Atz

(10) p. 14.

Atz Aegyptum adortus eſt, ميسرة بن مسروق العبسي *Miſaret ben Maſruk Abbaſida* ceteras Romanas prouincias inuaſit et عياض ابن غنم *Jjatz ebn Gonmi* in Meſopotamia Sarugum, veterum Batnas et Roham deditione cepit, tum Amidam, Mardenum et Niſibin. His victoriis ſuperfuit Omar Chalifa, poſt عثمان بن عفان *Othman ben Aafan* Chalifa, Perſia quoque omni occupta et Syria, Jezdegerden regem ſuſtulit. Hic ordo rerum in Abulpharagio diligenti in primis ſcriptore. (1) Accurrit ad incendium reſtinguendum Heraclius, qui A. Seleucidaeo 944. ſeu A. C. 633. teſte Dionyſio Telmarienſi (2) Edeſſae fuit, et vt is ait, Perſas tota Meſopotamia exterminauit. Quod de anno, confirmat nos Cedrenus, (3) vt in Gregorii Malatienſis fide acquieſcamus. Nam anno XXIV. Heraclii, qui a V. Octobris A. C. 633. inchoatus fuerat et cum anno Seleucidaeo 945. a Kal. Octobribus procedebat, res illae geſtae ſunt in Meſopotamia. Quod de Perſis exactis e Meſopotamia, nihil vsquam reperitur. Si Perſas vocat Saracenos, tum vero iterum error eius manifeſte tenetur. Heraclius enim Theodorum quidem fratrem contra Saracenos miſit, is autem conſerta manu victus, πρὸς τὸν βασιλέα ἐν Ἐδέσσῃ ἔρχεται, *ad imperatorem Edeſſam venit.* (4) Imperator in fratris locum Boanem ducem conſtituit et Theodorum Sacellarium quoque Arabibus oppoſuit, qui

(1) p. 175. ſeq. (2) Aſſemanus T. II. p. 103. (3) p. 425. (4) Cedrenus l. c. Theophanes p. 279.

qui rem Romanam non ita multum ſuſtinuerunt. Mox victi profligatique receſſerunt. Erat tum dux Arabum Ἰάσδος vt Theophanes verius, quam Cedrenus Ἰὰδ, niſi hic corruptus ſit, nam eſt ipſe, quem ſupra e Gregorio nominaui, عياض *Jadz*. Ad eum Ioannes cognomento ſiue Κατέας, vt Theophanes, ſiue Καττᾶς, vt Cedrenus, ὁ ἐπίτροπος Ὀσροηνῆς, *procurator Oſrhoenes*, vt vterque, Chalcedonem A. C. 636. profectus, numorum centum millia in ſingulos annos paciſcitur, ſi nec pacis nec belli cauſſa Euphratem traiiceret. Quo cognito Heraclius, indigne ferens, tantam rem a Ioanne ſe inconſulto ſuſceptam, Ptolemaeum ςρατηλάτην *magiſtrum militiae* ſucceſſorem miſit Ioanni, ipſumque in exilium expulit. Id quam inconſulto factum ſit, anno poſt apparuit. Iasdus enim traiecto Euphrate Edeſſam cepit. Cedrenus: (5) παραλαμβάνει Ἰὰδ τὴν Ἔδεσαν λόγοις, τὴν δὲ Κωνςάντειαν πολέμῳ, ὁμοίως καὶ τὸ Δάρας καὶ πολλοὺς ἐν ταύτῃ ἀπώλεσε καὶ οὕτως παρέλαβε τὴν Μεσοποταμίαν, *Iadus Edeſſam deditione accepit, Conſtantiam vi occupauit et Daras, multosque Daris neci dedit: ſic omni Meſopotamia potitus eſt.* Ita autem proſtratae erant vires Romanae, vt Edeſſeni ab auxilio deſtituti, vrbis agrorumque ſuorum et praeſidii Ptolemaeique praefecti incolumitatem pacti, ſeſe dederent. Eorum exemplum

Mm 2 reli-

(5) p. 429.

reliquae fere vrbes ſunt ſecutae, vno omnes anno, vt ait Theophanes Byzantius. (6) Dionyſius Telmarienſis ad A. C. 673. Arabas primum Meſopotamiam ingreſſos ſcribit et Aſum poſtea Edeſſam occupaſſe. (7) Captam eo anno Edeſſam ſatis conſtat, ſed iſta non prima fuit Arabum expeditio.

---

(6) p. 282. (7) Bibl. Orient. T. II. p. 103.

HISTORIAE OSRHOENAE ET EDESSENAE

E NVMIS ILLVSTRATAE

LIBER QVINTVS

Res Edessenae sub Arabibus, Graecis, Francis, Persis, Tattaris et Turcis.

Operae pretium fore censeo, si de Edessenis rebus narrationem ad nostra fere secula peragam, cum multa, praesertim sacro bello acciderunt, quae commemoratione et luce aliqua sunt digna. Neque ego hic omnia, quae in Mesopotamia gesta sunt, colligere institui, sed ea potissimum, quae Edessenos attigerunt. Postquam Othman ebn Aasan chalipha A. H. 35. qui X. Iul. A. C. 655. iniit, caesus est a suis, Moauias a Syris et Aegyptiis, non inuita Aiescha impostoris vidua, inauguratus est: contra ea orientales, Assyrii inquam et Mesopotamienses, Ali ebn Ali Taleb Abbasum le-

gerant. (1) Quinque fere annis ancipiti fortuna certatum eſt, donec Ali per inſidias ſuorum cecidit. Theophanes Byzantius (2) A. C. 667. hiemem Edesſenis praegrauem commemorat, πλεμμύρα, inquit, ὑδάτων γέγονεν εἰς Εδεσσαν καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο. Dionyſius Telmarienſis vero ceterique ſcriptores Aſiatici tradunt, (3) A. C. 679. tertio Aprilis, dominico die, Batnas Sarugi et Edeſſenam eccleſiam, magna cum clade populi, terrae motu corruiſſe, et A. C. 705. peſtilentem morbum multos mortales iisdem in vrbibus ſuſtuliſſe: (4) rurſum A. C. 718. alias eccleſias Edeſſae a terrae motu fuiſſe euerſas, (5) denique A. C. 743. excedente ripis Daiſan, Edeſſam esſe disiectam, (6) quod A. C. 725. etiam contigiſſe ad Leonis annum nonum Theophanes prodidit, et A. C. 740. vt idem ad quartum et viceſimum Leonis annum. Ex Dionyſio quoque cognoſcimus, ſub Iazido chalifa, qui Moauiae filius et ſucceſſor fuit, Emiros Meſopotamiam rexiſſe, Aburin, eoque depoſito, Mardaſum, iterum Mardaſo deiecto, Aburinum. Huius Iazidi filius Moauias ſuperſtitione tactus, poſt viceſimum diem ſe abdicauit, et بن الزبير *Ben alzobir*, tum Meſopotamienſes, tum Syros, Aegyptios, Perſas in obſequium ſuum pellexit. Contra eum Meruan ebn Hacem in Orodana inauguratus, primus cha-

(1) Gregorius Malatienſis p. 185. Dionyſius Telmarienſis apud Aſſemanum Bibl. Orient. T. II. p. 103. (2) p. 292. (3) apud Aſſemanum T. II. p. 104. T. I. p. 426. Chronicon Orientale Abrahami Ecchellenſis p. 67. (4) Apud Aſſemanum T. II. p. 105. (5) ib. Dionyſius Telmarienſis (6) ib.

chalifatum armis cepit. Cum Ibrahim ebnol Valid extremo anno Hegirae 126. A C. 744. chalifa fieret, contra eum (7) مروان ابن محمد بن مروان بن الحكم *Meruam ben Mahomed ben Meruan ben Hacem*, superioris Meruani nepos, bellum intestinum excitauit. Is e terra Turcarum seu Turcomannia irrupit in Mesopotamiam et Necaimum ben Thebith, mox Solimanum ben Hischam Ibrahimi chaliphae duces, praeliis superat vrbemque Emesam capit. Hic ille Jazidi ebnol Valid, qui ante Ibrahimum fratrem chalifa fuerat, cadauer e sepulcro effossum, suspendit: thesaurum autem regium a Damasco Carrhas transtulit. Erat in vrbe Emesa Iudaeus maximis opibus. Huic Meruanes quadringenta millia auri abstulit. (8) Puto eum esse Iudaeum, cuius forte auus colossum Rhodium mercatus est. Cedrenus (9) Constantis eius qui Heraclii nepos fuit XII. anno *Μαβιαν* Rhodum cepisse scribit et *colossum euertisse*, vt Xylander conuertit. Καθῆλε τὸν Κολοσσὸν *sustulisse et auexisse* potius interpretor. Nam is Colossus, Demetrio Poliorceta in Syria regnante, a Rhodiis positus, terrae motu concidit C. Flaminio Nepote P. Furio Philo Coss. A. V. C. 529. *Sed iacens quoque miraculo fuit*, vt ait Plinius. Tum, inquit Cedrenus, ὃν ὠνησάμενος ἔμπορος, ἐννακόσια καμήλια ἐφόρτωσε τὸν χαλκόν. Theopha-

(7) Abulpharagius p. 212. (8) Dionysius Telmariensis l. c. p. 107. De hoc Meruane ita Theophanes p. 351. Meruanem fuisse Armeniae rectorem, contra Izidum mouisse: post menses quinque, Izido mortuo, Abraimum fratrem Damasci successisse: at Meruanum exercitu ex Mesopotamiensibus instructo Edessam venisse, inde Damascum et Antilibanum petiisse. (9) p. 431.

phanes Byzantius (10) ὃν Ἰουδαῖός τις ὠνησάμενος ἔμπορος Ἐδεσσηνός. Constantinus Porphyrogenneta, (1) tradit, translatum a Mauia fuisse in Syriam nauibus aes colossi, et venale expositum emisse Ἑβραῖον τὸν Ἐμεσηνὸν, qui aes a mari 980. camelis deuexerit. At paullo ante aliis auctoribus Constantinus scribit, Rhodum captam ab Othmane, καθεῖλε δὲ τὸν Κολοσσὸν ὃν Ἰουδαῖός τις ἔμπορος Ἐδεσσηνὸς ὠνησάμενος, aes auxit 900. camelis. Annus duodecimus Constantis congruit cum vere et aestate anni Dionysiani 653. cum Othman Chalifa superstes, Moauias autem Syriae Emir seu praefectus Rhodiam expeditionem suscepit, ne quid in eo scrupuli sibi quisquam iniiciat, cum modo ab Othmane, modo ab Moauia Rhodum occupatam legit. At Emesenum potius Iudaeum crediderim fuisse, quam Edessenum. Nongentorum camelorum onus Iosephus Scaliger (2) collegit fuisse 720000, libras pondo: vt 980. cameli, quemadmodum alii tradunt, efficiant 784000. libras pondo, ex quo, quantae Emeseni huius Iudaei opes fuerint, colligere possumus.

II. Sed redeundum nobis est ad Meruanem. Huic chalifatus possessionem non quietam permiserunt Dachacus, Iacobus, Caibarus et Sacasbacus, (3) quos ille vicit quidem et Edessam quoque recepit: sed maiorem impetum A. C. 749. sustinuit a Persis, qui

p. 286 (1) De administrando imperio p. 72. (2) Animaduers. Eusebianis p. 134. (3) Dionysius Telmariensis p. 108. Theophanes p. 353. 354.

qui nigris veſtibus vtebantur vti Arabes albis. Quamobrem Maurophori dicuntur Theophani. (4) Abul Abbas Alſaphah imperator ſalutatus, contra Meruanem miſit patruum ſuum, qui ad Alzababi, Alzabi ſeu Alzabati, (ita enim diuerſis modis legebatur in Gregorii Malatienſis exemplaribus Pocokianis, quem locum ex Dionyſio conſtat, بيت زب *Beth Zabe* ſeu *Zaba* et Theophani Ζαβᾶν dictum fuiſſe, illa enim Meruani ſedes erat,) praelio ſuperior fuit. Meruanes primum Carrhas fugit, tum ponte Euphratis ſupra Carrhas, non procul, vt puto, a Batnis traiecto, in Syria bellum reparauit, non feliciori euentu. Interim Buricha principatui inhiabat et magnus iam erat A. C. 751. cum Abdalla Boctri filius Edeſſae ad maiorem ſpem adſpiraret. Is Abdalla coenobia iuxta Edeſſam, Carrhas et Telam a fundamentis disiecit. At Perſae mox Buricham A. C. 752. pellunt et Abdallam Mahomedis filium, regis Perſarum fratrem, Emirum Meſopotamiae imponunt. (5) Defuncto Saphaho Abdalla ben Mahomed ben Ali ben Abdallah ben Abbas rege, inter Abdallam ben Mahomed Abugjafar Almanſorem Saphahi fratrem et inter Abdallam ben Ali eiusdem conſobrinum, de principatu diſſidia ſunt orta, Perſis illum ſectantibus, hunc vero Meſopotamienſibus et reliquis Syris Aegyptiisque, donec Abadalla ben Mahomed ſuperior euaſit. Fuit illis temporibus Emir Meſo-

Nn po-

(4) Vide omnino Aſſemanum T. II. p. 108. et Theophanem p. 356.
(5) Theophanes p. 357. et Dionyſius Telmarienſis l. c.

potamiae Achaeus. A. C. 767. Abdalla rex maximis cum copiis Perſicis, Sindicis, Alanicis, Turcicis aliisque ad Amidam et Edeſſam collectis in Romanas prouincias irrupit. (6) Non fuit nobis animus haec accurate perſequi: attingenda tantummodo duxi. Nam ad Arabici populi hiſtoriam haec potius ſpectant, quam ad Meſopotamienſis. Vt autem initio Chalifis dicto audientes fuere Mahometani omnes, ita his temporibus illorum potentia acciſa eſt. Viſirii qui a chalifis ſecundi erant, ſaepe rem ad ſe magis trahebant: et Turcae quoque, qui ſub chalifis militabant, multum ſibi tribuebant. Quare Alradi ben al Moktader chalifa A. H. 324. A. C. 936. vt Veſirorum potentiam accideret, Rateci filium ducem exercitibus praefecit eique titulum امير الامرا *Emir alemira*, *imperatoris imperatorum* ſeu *ducis ducum* (7) indidit. Male hoc ceſſit, cum hi ducum duces nimis validi et auctoritate eſſent et potentia. Nihilo minus ceteri Emiri ſeu prouinciarum praeſides ſuperbiebant, cum et سلطان *Sultan* ſeu *dominum* et الملك *Almalec* ſeu *regem* ſe vnusquisque dici pateretur. Ita cum chalifa eſſet Al Kader ebn Iſaac, Gregorius ſcribit (8) de praefectis Eraci, mortuum eſſe Bahaoddaulam, ſucceſſiſſe Eddaulet, ſcribit autem his titulis بهاالدولة بن عضد الدولة بن بويه وهو الملك حينيذ بالعراق وولي الملك بعده ابنه سلطان الدولة ابو شجاع *Bahaoddaula ebn Aduddaula ebn Bovaja, et fuit rex*

(6) Dionyſius p. 113. (7) Gregorius Abulpharagius p. 302. (8) p. 334.

rex in Irak et fuit rex post eum filius eius Sultan Eddaulet Abu Schagjaai. In his maxime Perfarum Emiri fefe extulerunt, vt fupra demonftraui. Omnium autem inter fe tot fuere inflictae acceptaeque clades, vt appareat, facile potuiffe opprimi, fi Graecis res publica magis cordi fuiffet.

III. Interim Edeffeni et tyrannide et multis aliis cafibus preffi funt. Quid autem terrae motus omnes annumerem, quibus vrbs illa concuffa eft? (9) Feftinat enim animus ad celebriores cafus, per quos Edeffa fub Graecis, mox fui fere iuris fub Perfis, denique fub Francis fuit. Sub Chalifa Abul Hafan Ali puero poft A. C. 1025. quidam عطيرا *Aatira* ex بني نمير *Bani nomir*, vir nequam et ftolidus, Edeffam tenebat. Eft autem *Nomir* vna ex Arabacis tribubus. Eius hominis taedio Edeffeni, ad ملك نصير الدولة بن مروان صاحب ديار بكر *regem Nazir oddaulet ben Meruan praefectum Diar bekri* certos homines miferunt, qui vrbem traderent. *Diar bekr* eft pars Mefopotamiae ab occidentali tractu Tigris per montes Nifibis protenfa. Huic coniuncta eft ديار ربيعة *nomus Rabaea* ad vrbem Niniuen proxima Affyriae. Ad Euphratem eft ديار مضر *Diar Mozar*, quod reliquum Mefopotamiae ad meridiem vergentis ديار

 الجزيرة

(9) Abulpharagius in hiftoria dynaftiarum p. 242. terrae motum, qui A. C. 856. Maio menfe Mefopotamiam concuffit, memorat. Chronicon orientale Abrahami Ecchellenfis p. 59. Edeffam Carrhas Rhafalhainum concidiffe fcribit.

الجزيرة *Diar Algjezirat*, seu nomus insulae vocatur, quo nomine etiam Mesopotamiam appellant. Nassiroddaula igitur, Edessam misit quendam زنك *Zeng*, qui vrbe in potestatem accepta, Atiram occidit. Imperatores Graeci tantis in tumultibus et intestinis bellis Emirorum, nihil pristina virtute dignum susceperunt, aut domi otiosi, aut ciuilibus discordiis et regiarum domuum faedis suppliciis, aut imaginibus vel subuertendis vel restituendis, aut bello cum Bulgaris ceterisque barbaris distracti, raro leues pugnas cum Arabibus Persisque conseruerunt, frequentiores legationes de pace et tributo misere adChalifas.Diximus Edessae iam Iustiniani Imperatoris temporibus testeEuagrio honorem τῇ ἀχειροποιήτῳ habitum. Iam inde eiusdem imaginis non infrequens memoria,Ioannes Damascenus, quem supra produxi, imaginem ad sua vsque tempora superfuisse scripsit. Gregorius II. P. R. natione Syrus ad Leonem Isauricum (1) πλήθη λαῶν τῆς ἀνατολῆς ἐκεῖ συναθροίζονται καὶ προσεύχονται, *magna hominum ex oriente multitudo isthic conuenit atque imaginem adorat.* Orientalium Synodica ad Theophilum Imperatorem (2) postquam de Abgaro rege et imagine, ὅπερ ἐκμαγεῖον μέχρι τῆς σήμερον ἡ λαμπροτάτη καὶ μεγαλώνυμος τῶν Ἐδεσσηνῶν πόλις ὥσπερ σκῆπτρον βασιλικὸν κατέχουσα αὐχεῖ καὶ κομπάζει, *quam imaginem ad hunc vsque diem splendidissima et*

(10) Abulpharagii historia dynastiarum p. 337. (1) Concil. Hard, L. IV. p. 6. (2) Concil. ib. p. 116.

et magni nominis ciuitas Edeſſenorum tamquam ſceptrum regium tenens extollit laudibus. Et poſtquam in Concilio Nicaeno ſecundo (3) lectus fuit eadem de imagine Euagrii locus, Leo Anagnoſta magnae CPlitanae Eccleſiae ſurrexit interfatusque eſt, ſe quoque, vbi Edeſſam adiiſſet cum Apocriſiariis Imperatoris, τὴν ἱερὰν καὶ ἀχειροποίητον εἰκόνα ὑπὸ πιστῶν τιμωμένην τε καὶ προσκυνουμένην vidiſſe. Gregorius Malatienſis refert, (4) veniſſe legatos Byzantios ad Almottacum ebnol Moktader, qui ſudarium, quo Chriſtus vultum abſterſerat, τὸ ἅγιον ἐκμαγεῖον, ex Edeſſena eccleſia repeterent, contra autem multos captiuos pro hoc munere ſoluendi facultatem offerrent. Is autem Imperator, qui legatos ad chalifam miſit, eſt Romanus Lacapenus. Nam Almottacus, cum ſub A. C. 941. ineuntem chalifatum adiiſſet, tres tantum annos et ſex menſes ea in dignitate exegit, vt totum eius tempus in imperio Romani Imp. fuerit. Chalifa iudices et legum peritos de Imperatoris poſtulato conſuluit. Erant, qui negarent tradi poſſe, ne qui cultus exhiberetur ſudario a Graecis: placebat aliis, vt redderetur, cum tot Moslimii recipi poſſent. Haec ſententia tenuit, miſſique ſunt qui negotium conficerent. At Symeon Logotheta (5) et Georgius Monachus in Nouis Imperatoribus, (6) rem aliter geſtam narrant. Scribunt autem Edeſſam a Romanis graui

(3) ib. p. 315. (4) p. 306. (5) p. 491. (6) p. 590.

obſidione cinctam fuiſſe, cum ciues legatis ad Conſtantinum miſſis, τὸ ἅγιον ἐκμαγεῖον ſe daturos polliciti ſint, ſi ab vrbe exercitus abduceretur. Ita bulla aurea foedus factum, ne deinceps ager Edeſſenus diriperetur. Georgius addit, etiam illuſtriores captiuos ab Edeſſenis repetitos fuiſſe. Hic Georgius rem iſtam inſeruit, poſt indictionem tertiam, hoc eſt A. C. 945. at Logotheta poſt indictionis quartae mentionem, cum Almottacus iam A. C. 944. deceſſerat. Et ea aetate nihil geſtum eſt a Conſtantino, ex quo intelligi poſſit, eum bellum habuiſſe cum Saracenis, aut arma vsque in Meſopotamiam circumtuliſſe. Incertus Continuator Conſtantini Porphyrogennetae (7) Conſtantinum ſcribit tantummodo cum Amera ſeu Emiro Perſiae conciliatum, legatos miſiſſe et obſides: legatos in via Thomae Apoſtoli ſepulcrum venerantes, lampades pretioſiſſimi operis, quas Imperator dono miſerat ſepulcro, ſuſpendiſſe. Fuit autem Edeſſae huius Apoſtoli ſeu ſepulcrum, ſeu cenotaphium. (8) Sed hic vel in primis auſcultandum eſt Conſtantino Porphyrogennetae, Romani genero, qui memoriae proditum reliquit, ſaepe atque diuerſis temporibus imaginem et epiſtolam Chriſti petitam ab Edeſſenis et cum ducentos Saracenos captiuos tum argenti ſignati millia duodecim praemio oblata fuiſſe. Reſtitiſſe Edesſenos, donec A. M. 6452. impetratum ab iis fuit. Is

(7) p. 284. (8) Aſſemanus T. I. p. 49. et 399. Oliuerius in hiſtoria terrae ſanctae p. 1312. ed. Eccardi.

Is annus iniit a Kal. Sept. A. C. 943. Igitur quando, tum Incertus auctor de Romano Imp. et Leo Grammaticus ad diem XV. Auguſti, tum Conſtantinus et Menaea XVI. Logotheta XIX. diuerſitate quae nos nihil moratur, Cl'ſin aduectam narrant, apparet A. C. 944. dici, vt ſupra ex Gregorio Malatienſi coniectauimus. Nam امير Ameras Edeſſenus ad Romanum Imp. mandata miſit, habiturum imaginem, ſi Graeci numquam vel Ῥοχᾶν, ὅπερ τὴν Ἔδεσσαν ἡ βάρβαρος ὀνομάζει φωνή, vel Carrhas et Saratos et Samoſata inuaſuros ſe reciperent, ducentos captiuos redderent e Saracenis, pecuniae ſummam dependerent millium duodecim. Quo cognito, Romanus Imp. Abraamio Samoſatenſi Epiſcopo qui tum Byzantii erat, negotium dedit, vt ad ſe tam imaginem quam epiſtolam perferret. Cauebant et Imperator et Epiſcopus, ne quid aſtutiae Edeſſeni comminiſcerentur et pro vera imagine ſubmitterent aliam, quae, vt ait Imperator, μεταγραφεῖσα διὰ τὴν Περσικὴν περίστασιν *Perſico bello ad iſthuc exemplar erat facta*, aut tertiam, quae in eccleſia Neſtorianorum colebatur. Ergo omnes tres poſtulauit Epiſcopus et accepit, cognitaque vera, duas ceteras reſtituit Edeſſenis. Tumultuabantur ciues Edeſſeni, cum ſibi ereptam viderent imaginem: attamen dux Edeſſenus, tum multa pollicendo tum vi mortisque et ſuppliciorum metu conquieſcere coegit. At cum ingens tempeſtas eſſet corrta illo die, quo ex vrbe deportanda erat, rurſus ciuium animis religione motis, concitatus eſt tu-

tumultus, vix a duce Saraceno compositus. Vt deinde CPli suscepta fuerit, vt in S. Sophiae aede dedicata, iam nihil ad Edessenam historiam. Vnum adiicio, duas esse vrbes in Italia, quae de huius imaginis ad hoc tempus conseruatae gloria certant. Pro vrbe Roma eaque imagine, quae isthic pro Edessena colitur, Caesar Baronius Cardinalis atque Surius in acie stant, pro Genua Abrahamus Bzouius et Franciscus Combefisius pugnant. Et huius vero Genuensis imaginis patrocinium *exsufflata Baronii opinione et Romana de illa traditione*, vt Combefisius Dominicanus loquitur, Carolus Ioannes Baptista Pothier, in se suscepit. Suspecta mihi tamen etiam Genuensis imago vel idcirco est, quod Vberto Folieta teste (9) constat, A. C. 1384. ex Leonardi Montalti ducis domo, in qua clam omnibus seruata fuerat, testamento ad rempublicam delata et in S. Bartholomaei aede dedicata fuit. Nam stante CPoli et incolumi, imaginem in priuati manus hominis, vt paullo ante Montaltus fuit, perueniffe, non sit verosimile. Peruenit deinde ad Francos: Ioannes Baptista Lasagna multis legationibus persunctus, a Ludouico Rege, initio sexti et decimi seculi sudarium vt Genuesibus restitueretur impetrauit, (10) *quod postea apud easdem D. Bartholemaei sacras aedes, maxima veneratione et incredibili totius populi laetitia conseruatum est: cum in eo Iesu Christi Domini nostri vera effigies ad Abgarum regem trans missa sit impressa, cuius gra-*

(9) Historiae Genuensis p. 490. ed. Graeuii. (10) Continuator Folietae p. 742.

gratia singularique beneficio a tyrannide ereptam libertatique restitutam, sperandum est, antiquam hanc remp. rectis legibus et moribus reformatam aemulatione antiquorum Genuensium piam, iustam, bello fortem, perpetuamque futuram, vt is ait, qui Vberti Folietae historias continuauit.

IV. Basilius Imperator et Constantinus Porphyrogenneta negotii satis habuere quod agerent, tum in ciuilibus seditionibus, tum in Bulgaricis bellis. Ea occasione multae vrbes orientis, defuncto Basilio, defecerunt, Constantini segnitiem contemnentes. Nicephori Phocae Imperatoris imperium plenum maximis victoriis, quamquam diuturnum non fuit. De Ioanne Tzimitze fortissimo item Imperatore Constantinus Manasses sic cecinit. (1) :

Εδεσσα τοῦτον ἔβλεψεν, Ευφράτου πεδιάδες.
Ρωμαιων ἵππος ἔπιε ναμάτων τοῦ Ευφράτου
Καὶ φρυαγμάτων ἔπλησε τούτων μυκτηροκόμ-
πων.

Edessa hunc vidit, et Euphratis campestria:
Romanorum equus bibit aquam Euphratis
Et hinnitibus salacibus superbisque impleuit.

Oo At

(1) p. 119.

At postea Romanus Argyrus amoto Spondyle, qui ad Antiochiam segnius se gesserat, Constantinum Carantenum, is in matrimonio habebat Romani sororem, cum exercitu praemisit in orientem, ipse cum ceteris copiis secutus est. Parum tamen profecit, et a commeatibus exclusus, vix cum suis euasit Antiochiam. Post magno cum exercitu ab vrbe misit Theoctistum protospatarium, qui praeclare se gessit. A. M. 6540. vt habet Cedrenus, (2) qui iniit A. C. 1031. Septembri mense, Edessa capta est. Gregorius Malatiensis, (3) A. H. 422. qui iniit A. C. 1030. 28. Decembris Roham, quae in manu Naziroddaulae erat, captam scribit. Captam igitur puto A. C. 1031. post Kalendas Septembres, cum adhuc procederet A. H. 422. vsque ad 18. Decembris. Nam ex Cedreno, cum de Romani Argyri expeditione agit, apparet, nullam anni partem iis in regionibus accommodatiorem fuisse rebus gerendis, quam auctumnitatem, cum non ita aquarum inopia laboraretur. Captam in hunc modum Edessam narrat Cedrenus. (4) Georgius Maniaces protospatharius, Gedelii Maniacae filius, praefectus erat vrbium ad Euphratem et Samosatis sedem habebat: Edessae vero praefectus erat ab Emiro Martyropoleos Salamanes Turca. Απομερμάνης ὁ τῶν Μιεφερκεὶμ Αμηρᾶς est is ipse Naziroddaula, quem supra commemoraui. Tantum emendandum est hoc nomen in Cedreno, vt sit Αβουμερβάνης. Nam tametsi Naziroddaula dictus fuit

(2) p. 725. (3) p. 342. (4) p. 731.

fuit ابن مروان *Ebn Mervan* a patre, tamen pro eo videtur Cedrenus nomen eius accepisse ابو مروان *Abu Mervan.* Vrbem, in qua Naſſiroddaula reſedit, mox Martyropolin vocat, mox Μιεφαρκεὶμ, et terminatio more iſtius aetatis pronunciari debet vt Μιεφαρκὶμ, quod plurimis exemplis teſtatum eſt. Haec vrbs eſt Syrorum ميفرقط *Maiſracta* et ميفرقين *Maipherkin*, Arabum ميافارقين *Maipharkin.* Iam Euſebius Renaudotus coniectatus fuit, hanc eſſe veterum Martyropolin: contra eum Ioſephus Aſſemanus, (5) Tagrytum eſſe Martyropolin oſtendit. At negari non poteſt, Cedrenum et quosdam alios, cum Martyropolin dicunt, in animo habere Maiphractam. Redeo ad Edeſſam. Salamanem praefectum Georgius Maniaces muneribus corrupit, vt intempeſta nocte tres munitiſſimas turres Graecis proditione traderet. Edeſſeni, qui Naſſirodino impenſe fauebant, impetu in Graecos facto, fortiter ſe vrbemque defenderunt, donec Naſſiroddaula ipſe auxilio venit, cum haud paruo exercitu. Is turres aggresſus a Maniace fortiter repellitur. Cum nihil ſe videret proficere, pulcerrima vrbis aedificia direpta igne ſubiecto incendit, omnem vero ornatum vrbis ipſiusque templi corrupit, et pretioſiſſima quaeque in camelis auexit. Georgius Maniaces nullo negotio arcem in media vrbe occupauit, accitisque nouis auxiliis praeſidium firmauit. Anno poſt Imperatori

Oo 2 tri-

(5) T. II Monophyſitis diſſertatione.

tributum vnius anni quinquaginta libras auri misit. Huic ad maiorem gradum euecto successor datus Lependrenus. Illum Arabes in Mesopotamia sociatis armis adorti sunt, A. M. 6545. vt habet Cedrenus, indictione decima, aut, vt verius est in Scylitza, indictione quinta, hoc est A. C. 1037. exeunte aut 1038. Cepissent hostes vrbem, nisi subsidio validam manum ab Antiochia misisset Constantiuus Imperatoris frater. (6) Hic quod vrbem obsidione praeter spem exemisset, ab Imperatore scholis orientis praefectus est. Anno post, sexta indictione, vt hoc loco recte scriptum est in Cedreno, seu A. C. 1038. exeunte aut 1039. parum abfuit, quin Edessam astu occuparent Arabes: insidiae deprehensae in auctores verterunt. Praeerat vrbi Parasbatzes Iberus protospatharius. Ad eum Arabes, primarii viri, numero duodecim cum equitibus quingentis et totidem camelis venerunt, munus se Imperatori adferre commenti. Erant autem arcae in camelis suspensae, quae ad duo millia armatorum continebant. Has arcas, vt depositae in vrbe aut castello essent, aperire constituerant Arabes, atque armatos e latebris immittere in oppidanos. Parasbatzes qui Arabas metuebat *et dona ferentes*, principes in vrbem recepit et conuiuio adhibuit, equites et munus ipsum ante moenia commorari iussit. Forte autem accidit, vt Armenus quidam medicus eo in loco, vbi Arabes castra fixerant, incedens, vocem Arabis in arca delitescentis exau-

(6) Cedrenus p. 739.

audiret, erat enim Arabicae linguae pergnarus. Is tranquille in vrbem reuerſus, Parasbatzen adit, rem aperit. Parasbatzes, relictis ad menſam Arabibus, repente cum armatis Arabum caſtra inuadit, doloque reperto, ad vnum omnes equites et armatos et camelorum ductores trucidat, inde in vrbe principes Arabas ſupplicio adficit, vnum praecipuum inter alios praeciſis auribus et naribus, nuncium abire iubet. Ex eo tempore Edeſſa in Graecorum manibus permanſit, donec a Francis occupata fuit.

V. Iam principio notum eſt, multos mortales e Francia et omni Germania ad liberandam e Saracenorum poteſtate Palaeſtinam, itinere per Hungariam et Graeciam ſuſcepto, in Aſiam veniſſe et primum omnium Nicaeam obſediſſe, A. C. 1097. xv. Maii, vt Villermus Tyrius (7) et Annaliſta Saxo tradunt. (8) Eo ſe ſcribit veniſſe Fulcherius Carnotenſis (9) cum vrbs a medio Maii iam obſideretur: cui teſtimonio tantum tribuo, vt quod in Chronico Trium Fontium eſt IV. Non. Maii (10) et apud incertum auctorem de geſtis Francorum, (1) bonum in primis, quem Robertus Monachus ſecutus eſt, (2) pridie Nonas, de aduentu exercitus in agro Nicaeno interpretandum putem. Poſt, rebus praeclare geſtis, Antiochiam Syriae, Edeſſam, Hieroſolyma omnemque regionem ceperunt Franci. Erant duces expeditionis ſummo genere, in quibus facile eminebant tres fratres, Godofredus,

O o 3 Bald-

(7) p. 663. (8) p. 582. (9) p. 387. (10) p. 154. (1) p. 5. (2) p. 39.

Balduinus et Euſtachius, filii Euſtachii Comitis Bolonienſis ex Ida ſorore Gothofredi Gibboſi ducis Lotharingiae, quo ſine liberis defuncto, Godofredus in ducatum Lotharingiae haereditarium ius habebat. (3) Balduinus a pueritia optimis artibus et liberalibus diſciplinis eruditus, ſacro ordini ſe dedidit, et in eccleſiis, Rhemenſi, Cameracenſi, Leodienſi beneficia obtinuit ampla. Tandem vitae hoc genere relicto caſtra ſecutus, vxorem duxit Gutueram, nobilem foeminam ex Anglia. Haec maritum proſecuta in expeditione ſacra, antequam ad Antiochiam peruentum eſt, prope Mareſiam deceſſit. (4) Euſtachius deinde reuerſus in Franciam, haereditatem paterni comitatus adiit. (5) Hic vero eſt ille Balduinus, qui Edeſſam tenuit, poſt etiam Gothofredo fratri in regno Hieroſolymorum ſucceſſit. Gregorius Malatienſis ſcribit, (6) in exercitu Francorum fuiſſe e regibus بردوبل *Bardvil*, puta Balduinum et سجال *Sachal* ſeu quod in alio MSto eſt, صنجيل *Zangjil*, neſcio ſane quis, niſi ſit صنجيل corrupte Tancredus et كندفرى *Gondofri* ſeu Godofredus et القومص صاحب الرها *Comes princeps Rohae*, qui eſt hic Balduinus et صاحب بيموند *Bimund* ſeu Boamundus princeps Antiochiae. De Edeſſa rem breuiter, ſed non ſine errore explicat incertus auctor, qui librum, Geſta Francorum expugnantium Hieruſalem inſcripſit. (7) Ait autem

(3) Robertus de Monte in appendice Sigberti p. 617. Alberici chronicon p. 180. (4) Villermus Tyrius p. 777. Albertus p. 224. (5) Villermus p. 765. (6) p. 368. (7) p. 564.

tem, Balduinum, cum ab exploratoribus accepiſſet, *Rethaſiam* (eſt haec Oſrhoene) fertilem et copioſam eſſe , eo cum ſuis eſſe profectum , deinde ad Euphratem, qui Rothaſiam atque Antiochiam diuidat , plurima caſtella cepiſſe , vnum vero munitiſſimum *Traberez*, pleraque deditione Armenorum. Cum fama huiusce rei percrebreſceret, princeps *Edeſſae, quae Rothaſia*, hoc eſt Roha , legatis miſſis eius amicitiam comparaſſe dicitur.

VI. Res vero ita geſta eſt.Nicaea capta, Tancredus Comes Ciliciam petiit, Tarſum obſedit.Dum ciues deditionem parant vexillumque Tancredi de edito loco exponunt, eodem venit Balduinus, vexillum deiici, ſuum reponi iubet , vrbem in fidem accipit. Ex eo ſimultas orta inter Balduinum et Tancredum. Conciliatis tandem animis, Balduinus verſus Euphratem mouendum duxit. Erat cum eoPancratius Armenus, qui e carcere Imperatoris CPlitani elapſus, ad Nicaeam in Balduini amicitiam ſe contulerat. Hic non deſtitit hortari Balduinum,vt iſtam expeditionem ſuſciperet,et, vt erat ſtrenuus, tum regionum omnium et linguarum et hominum perquam gnarus , denique perſuaſit. Peditum idoneam gerendae rei multitudinem , equites ducentos (8) lectos , ſeptemtrionem verſus duxit e Cilicia et ad Euphratem chriſtianis ſe ſuaque caſtella , tradentibus , Turcas omni fere regione exegit. His in caſtellis fuit *Traberez*

(8) Villermus Tyrius L. IV, c. 1, Marinus Sanutus p. 141.

berez incerti auctoris, Fulcherii Carnotensis *Turberes*, (9) Alberti Aquensis (10) *Turbaysel*. Addit Albertus : *Turbaysel*, *quae est Bersabe*. E Gregorio Malatiensi (1) cognoui, qui locus sit. Ait enim جوسلين صاحب تل باشر *Joscelinus Princeps Tel Bascher*. Est autem *Tel bascher* حصن *Castellum*, duabus mansionibus ab حلب *Haleppo*, aquis hortisque abundans, vt Abulfeda refert. In Tabula Peutingeriana *Thalbasaris* xv. millia passuum ad orientem Tigranocertae. Credo aliam vrbem. Vbi memoratu dignum est, quod Gregorius Malatiensis subiicit, Armenos multas arces occupasse, quarum aliquas ad suam aetatem tenuerint. Quod factum puto eo tempore, cum Selgjucidae Imperatoribus Romanis orientem adimerent. Idem ad A. H. 589. Salahoddini filium Al Malec Al Daher Halebi dominum occupasse tradit حرم وتل باشر واعزاز ودربساك ومنبج *Harem*, *Tel Bascher*, *Azaz*, *Dorbesak et Mambagj*. *Mambagi* est Hierapolis in Syria Euphratesia, non item procul ab Haleppo, veterum Berrhoea. Quare has quoque vrbes, quae cum *Tel Bascher* nominantur, in potestatem Edessenorum Comitum venisse puto. Nostri scriptores etiam *Hatab* memorant, seu *Hamtab*, vt alii, et *Tulupam* et *Coritium*. Fuit etiam *Ravendel* seu *Rauenel*, quod Pancratio traditum est. Hic ratus a tam firmo munimento subiectam regionem teneri posse, iam inde proditionem Francorum agitauit, cum locum filio regendum dedit, e peregrinis

(9) p. 389. (10) p. 220. (1) H. Dynast. p. (2) p. 422.

nis autem neminem intra moenia admisit. Duo alii Armeni, Fer et Nicusius ad Balduinum se contulerant. Qui, vt senserunt Pancratium cum Turcis clanculum consultare de proditione, rem ad Balduinum deferunt. Ergo is Rauenel castrum a Pancratio repetit. Negat Pancratius, vincitur, tormentis subiicitur, sententia denique lata, vt in partes membra omnia conciderentur, litteras in manum Feri tradit, quibus filio deditionem castelli mandat. Sic solutus vinculis, castris excedere iubetur. Dum hoc agunt Franci, vt Euphratis ripam omnem in potestatem redigant, fama eius rei Edessam venit, magno animorum motu Franci tanquam libertatis vindices a caelo missi celebrantur. Annalista Saxo (3) et ceteri fere scriptores, vrbem tum in Graecorum potestate fuisse tradunt. Nam vt ille ait, *a diebus antiquis semper inexpugnata nunquam manum dederat vrbs illa ampla, paganis, eo quod muris vltra humani operis qualitatem firmis, fluuio quoque intus ebulliente, omni etiam situ naturali populique et victuum muniatur fertilitate.* Vanam istam gloriationem fuisse, nostra opera demonstratum est. Status vrbis hic fuit. (4) Nulli nisi christiani in ea degebant, in vicinia autem passim erecta erant castella, e quibus Edessenos barbari miris modis vexarunt, vt vix egredi vrbe auderent in agros. Iam assiduae excursiones, praeter tributa et vectigalia, quae quotannis pendebant,

 miris

(3) p. 385. (9) Villermus L. IV. c. 2. Albertus Aquensis p. 221. Alberici chronicon p. 158.

miris modis vrbem in angustias redegerant. *Penes maiores natu*, inquit Villermus Tyrius, *vniuersa ciuitatis illius residebat auctoritas.* Duodecim fuisse numero Albertus Aquensis testatur. Huic senatui praeerat senex quidam Graecus, homo diues, at mira inertia, qui non tam armis, quam argento hostes a moenibus depelleret: (6) vxorem habebat, liberos vero nullos. *Is*, vt ait Villermus, *ab eo tempore, quo vniuersa prouincia CPlitano subiecta erat imperio, missus ad eandem vrbem praeses fuerat et Turcis superuenientibus, antequam praesidatus sui tempus esset euolutum, de necessitate moram facere compulsus, iurisdictionem continuauerat suam, nec ipso ad propria redire volente, nec populo ab administratione eum cedere compellente.* Annalista Saxo (7) *christianissimum hunc senem* vocat, qui Balduinum ab Antiochia ad se vocauerit et deinde sit mortuus. Paene tot errores, quot verba. Cum in Alberici chronico legimus, (8) Balduinum ab christianis Assyriis, Edessam sub dominatione Turcarum possidentibus, aduocatum, id sane eo verum est, quia Edesseni plerique Syri fuerunt, Syriace locuti sunt. Rursum in Guiberto Abbate multa sunt peccata, cum scribit, senem hunc ducis honore fuisse functum (putat ille quidem Germanorum more vocem illam summam dignitatem habere, cum hic senex tantum rector vrbis ab Imperatore esset datus) desiderasse vero Balduinum, aut aliquem e Francis, virtutis caussa adoptare: contigisse deinde vt

(6) Guibertus Abbas p. 496. (7) p. 585. (8) p. 158.

vt miles huius Graeci cum Balduino ſermonem ſeni communicaret, hic autem ei crederet et cum milite ſe conferret Edeſſam. At aliter ceteri, quibus fidem potius adhibendum ducimus. Nam ſenatus Edeſſenus praefecto vrbis perſuaſit, vt Balduinum acciret. Illo concedente, miſſa eſt legatio. Epiſcopum et duodecim ſenatores legatos fuiſſe Albertus Aquenſis auctor eſt. Conditiones ferebantur, vt cum Graeco praefecto pari auctoritate eſſet, reditus aequali proportione, diuideret, eo mortuo omnia teneret, vrbem defenderet, caſtra hoſtium in vicino expugnaret. Quo accepto Balduinus cum octoginta equitibus aduolat, Euphratem traiicit: ceteras enim copias ad arcium circa fluuium cuſtodiam reliquerat. Oppidum media via erat, quod Armenus quidam tenebat. Eam in vrbem Balduinus ſe recepit, partem vt ſuos reficeret, partem vt Turcarum inſidias in via comparatas a Pancratio illo, quem e vinculis dimiſerat, eluderet. (10) Albertus Aquenſis, qui ſolus de Pancratio adiecit, addit, ab Euphrate Balduinum rediiſſe in Turbayſſel atque iterum cum ducentis equitibus ſecundo Euphrate nauibus petiiſſe Edeſſam. Sed Fulcherius Carnotenſis, qui ea in expeditione Balduini capellanus fuit, nihil de reditu habet. Eo potiſſimum teſte intelligimus, inde a caſtris ſuis, cum octoginta equitibus petiiſſe Euphratem et traiecto flumine, nocte tota citatiſſimo curſu praeter ca-

 ſtra

(9) Villermus l. c. Fulcherius Carnotenſis p. 389. (10) Albertus Aquenſis p. 221.

ſtra Saracenorum euectum ad Samoſatam comperiſſe inſidias eſſe collocatas, itaque proxima nocte ſeceſſiſſe in caſtellum Armeni cuiusdam. Samoſatam dicit, non eam, quae hoc nomine cis Euphratem e regione Edeſſae eſt, ſed Armoſatam in Armenia, vt poſtea declarabo. Eo in caſtello duos dies commoratus, benigne omnia praebentibus Armenis, ſe ſuosque refecit. Tertio die Turcae ex inſidiis coorti, ſubiecto in agro praedas egerunt. Egreſſi quidem Franci ante portas conſtitere in armis, ſed contra multitudinem nihil auſi, nullo amiſſo, ſeſe recepere in vrbem. Quarto denique die, cum hoſtes agro et vicinia exceſſerant, Edeſſam ſunt profecti. Dux, et coniux eius, optimates, ſacerdotes, omnis multitudo, cum tubis et tympanis cantuque feſtiuo effuſi, multo cum honore Francos in vrbem acceperunt. Villermus Tyrius, Fulcherius Carnotenſis, Monachus Trium Fontium, acceptam referunt Edeſſam A. C. 1097. extremo, poſt Septembrem menſem, quod ex ordine rerum coniicio.

VII. Praefectum Graecum, cum cerneret tam gratum ciuibus aduentum Balduini eſſe, poenitere coepit conſilii. (1) Itaque nihil Balduino permittere, contra ſuadere, vt hoſtium arces inuaderet, e quibus tanta incommoda paterentur Edeſſeni. Etiam de diuidendis reditibus mutabat, multum auri, argenti, ſerici, multos equos, armorum copiam ſe prae-

(1) Villermus l. c. C. 3. Albertus Agnenſis p. 221.

praebiturum promittebat. Contra Balduinus, citius recedere, quam ſtipendia merentis in modum alieno ſub imperio militare ſe velle oſtendebat. Quod agi ſenatus populusque ſentiens, ne vrbs praeſenti auxilio deſtitueretur, praefectum adierunt, commoueruntque docendo monendoque, vt a promiſſa fide non deflecteret. Igitur ille, tum, vt Balduinum ſibi magis deuinciret, tum vt tumultum compeſceret, eum praeſente populo adoptauit, nudo pectori adſtrictum et veſte donatum. Guibertus Abbas hunc morem adoptandi ſic deſcribit: (2) *intra lineam interulam, quam nos vocamus camiſiam, nudum intrare illum faciens, ſibi adſtrinxit et haec omnia oſculo libato firmauit: idem et mulier poſtmodum fecit.* Tum Balduinus cogitare coepit de Armoſatae expugnatione. Samoſatam Villermus vocat, Albertus Aquenſis, (3) *Samuſart*, Marinus Sanutus (4) *Sarmes.* Rectius fere hic, quam ille, qui vicinitate ſoni deceptus, Samoſatam, vrbem a Paulo haeretico celebratam credidit. Syri ارشمشط *Arſchameſcht* ad fluuium ارسنيس *Arſaniam* ponunt, vt Dionyſius Telmarienſis apud Aſſemannum. (5) Armoſata et Arſamoſata veterum Graecorum et Romanorum monumentis incluta, cuius vrbis numam ΑΡΜΟϹΑΤΤΗΝΩΝ Holſtenius et Spanhemius cum M. Aurelii vultu produxerunt. Polybii excerpta (6) intra Euphratem et Tigrim ponunt, puta propius ad Euphratem et ad ſeptemtrionem Edeſſae. *Sarmes* ex hoc corruptum eſt: *Samu-*

(3) p. 496. (4) p. 222. (5) T. II. p. 113. (6) p. 1380.

muſart videtur ex Armenico factum. Praefectus ea in vrbe, quae antea ſub Edeſſenis fuerat, vt Albertus teſtatur, بلدك *Baldak* ſeu بلدوك *Balduk* Turca. Huic Edeſſeni obſides dederant liberos ſuos: tamen ciues ſaeuum in modum adflixit et agros ſaepe diripuit. Monuit igitur Balduinus (7) praefectum Edeſſenum, vt ciues ſecum armatos immittat in hunc infenſiſſimum chriſtiani nominis hoſtem. Conſtituto die cum ducentis ſuorum et Edeſſeni populi equeſtribus pedeſtribusue copiis mouet. Egreſſum ab Armoſata Baldakum repellit. Albertus Aquenſis ſubobſcure ſcribit: *illic infinita manus Armeniorum ciuium effoeminatorum incaute et ſegniter dimicantium corruit, ſex tantum ſtrenui et probi milites Balduini ſagittis confixi perierunt: quorum exequiis chriſtiano more completis, planctus et dolor magnus per vniuerſam ciuitatem factus eſt.* Incertum mihi eſt in his verbis, Armenios ciues dicat Edeſſenos, an Arſomatenos. Pulſo intra munimenta hoſte, cum aliquot dies laceſcendo oppugnandoque, et praeſidiarios fortiſſimos eſſe ſenſit et caſtrum firmiſſimum, non longe ab arce ad S. Ioannis aedem, ſuos munito in loco relinquit, qui Armoſatenos omni clade belli adficerent, ipſe cum Francis duodecim Edeſſam rediit. Hoc citius Alberto crediderim referenti, quam Villermo Tyrio, ſolos ſeptuaginta contra praeferocem hoſtem in praeſidio reliquiſſe, ceteros ſecum abduxiſſe in vrbem.

VIII.

(7) Albertus Aquenſis p. 222. Villermus c. 4.

VIII. Cauſſa redeundi videtur tumultus in vrbe fuiſſe. Nam Edeſſeni Conſtantinum quendam nobilem et potentem virum, qui in vicinis montibus caſtella habebat, acciuerant, quocum de interimendo praefecto ſene conſilium iniuerunt. (8) Arma capiunt, pars turrim in qua ſenex agebat, cingunt, pars circumſtant Balduinum, oſtendunt: quantum ille ſenex in ciuium ſalute et facultatibus ſibi permiſerit: vt, ſi quid conqueſti ſint, Turcas vicinos, ad vineas agrosque corrumpendos, denique etiam ad caedem immiſerit: adeſſe tempus iuſtae vindictae. Negat ille ſeſe quidquam ſuſcipere velle in eum, qui ſe filii in locum adoptauerit, colloquium ſibi permitti cupit. Vt ad ſenem venit in turrim, iam circumfuſa multitudo vim tentabat: contra ſenex recludere theſauros, omnia concedere Balduino, ſi ſibi incolumi liceat abire in exilium. Prodit ad populum deprecator, vbi nihil proficit, a ſene dimiſſus eſt. Hic interim occulto loco funem ab arce dimittit eoue effugere tentat. Sed Edeſſeni deſilientem ſagittis conficiunt, caput amputant et haſta ſuffixum per omnes regiones vrbis circumferunt. Guibertus Abbas, (9) credo quod eum ſuppuduit, a Balduino patrem proditum fuiſſe ad caedem, multa commentus eſt. Nam et ſenem et Balduinum eadem in arce obſeſſum fuiſſe ſcribit, tum hunc arma paraſſe, retinuiſſe multis cum lacrymis ſenem, prodiiſſe ad populum et pro ſe nihil deprecatum, Balduini vitae vt parcerent oraſſe. At Ful-

(8) Villermus et Albertus Aquenſis locis citatis. (9) p. 496.

Fulcherius Carnotenſis (10) vix huic rei colorem inuenit. Narrat autem decimo quinto die, ex quo Edeſſam venerunt, caedem praefecti ſuſceptam fuiſſe, tum, addit, Balduinum duxiſſe in Turcas, *contigit tamen de noſtris plures a Turcis interemtos fuiſſe.* Poſſis ex eo ſuſpicari, expeditionem Arſomatenam deinde ſuſceptam eſſe, in qua multi Edeſſeni ceciderint. Sed quia homo fide digniſſimus, hoc loco res ſtrictim attingit, cogor equidem vel inuitus, ceterorum auctoritatem ſcriptorum ſequi. Poſtridie eius diei quo caeſus eſt praefectus, ſumma rei a ciuibus delata eſt in Balduinum, theſauri relicti, arx conceſſa, iuramentum interpoſitum. Ita primus Balduinus Comes Edeſſenus fuit. Balduk, cognito quae Edeſſae acciderant, legatos ad Balduinum miſit, cum mandatis, traditurum ſe Armoſata, ſi decem millia byzantiorum (aurei hi ſunt numi ab Imperatoribus Byzantiis cuſi) dependeret. Hanc conditionem vbi non accipi videt, rurſum alia mandata ad Francos mittit, ſe obſidibus caeſis, arce incenſa, diſceſſurum et omnem belli cladem inflicturum. Ergo Balduinus paciſcitur talentum auri et argenti, tapetes, purpuram, equos et mulos tradit, in fidem accipit Balducum et ſecum domi ſuae habet inter familiares, obſides ciuibus Edeſſenis reddit. Vxorem quoque Bal-

(10) p. 389. Huius fidem Guibertus Abbas, turpis adulator, his verbis vellicauit p. 552" Fulcherium quendam Carnotenſem presbyterum, qui Bal-,, duini apud Edeſſam ducis dudum capellanus exſtiterat, quaedam, quae nos la-,, tuerant, alia, diuerſe etiam a nobis, aliqua, ſed pauca haecque fallaciter et,, ſcabro, vt ceteri, ſermone, fudiſſe comperimus.,, Hic ſibi elegans videtur Guibertus.

Balduci et filios obſides poſtulauit. Nec negauit ille, tantummodo in dies diſtulit, quae deinde cauſſa exitii Balduco fuit.

IX. Nunc Sororgia Edeſſenis infeſta adhuc erat. Sic vrbem vocat Villermus, (1) ſic Albertus Aquenſis. (2) Marinus Sanutus *Seroge.* (3) Ex hoc ſenſi primum, eſſe سروج *Sarugj*, veterum Batnas, Tabulae Peutingerianae *Batana*, haud longe ab Edeſſa, proxime Euphratem. Praefectum Villermus *Balak* vocat, Albertus, *Balas*, vt in dubio ſit, fueritne بلك an بلاس dictus, quorum alterum inter Arabas quoque frequens erat, alterum *Balas*, magis inter Perſas. Caute vero ſunt intelligendi ſcriptores ſacri belli, cum Turcas et Perſas et Arabas valde confundunt. Hic Balas Balduinum monuit, ciues ſuos Saracenos ſeditioſos eſſe et tributum negare, itaque ſi ad vrbem accedat cum exercitu, ſe caſtrum ſuosque traditurum: e contrario Batnaei ſeu Sarugienſes cum Balduco clam agebant, vt ad defendendam vrbem, collecta Turcarum manu, accederet. Non latuit Balduinum hoc agi. Igitur quanto maximo potuit apparatu, multis cum tormentis profectus, vrbem corona cinctam obſidet et oppugnat. Ciues cum in Balduco parum ſpei eſſe ſentirent, nam paullo ante aduentum Francorum Batnis ſe Edeſſam receperat, ad fidem Balduini confugiunt. Interim Balacus ſe excuſabat, eo ſe Batnas profectum, vt ciues ad obſequium

(1) c. 6. (2) p. 223. (3) p. 141.

quium pelliceret. Balduinus fatisfieri fibi fimulans nihil tamen vltro Balduco fidere conftituit. Tandem et Batnaei fe fuaque Francis permiferunt et Balas arcem in monte fitam tradidit. Relicti milites praefidio, tributum ciuibus imperatum, praefidio rector datus Folkerus Carnutenfis. Expugnata hac vrbe, vt Villermus Tyrius nos docet, via ad Antiochiam patefacta erat, cum media via inter Edeffam et Euphratem Batnae interiectae effent. His temporibus Balduinus videtur vxorem duxiffe. Nam Villermus Tyrius fcribit, habuiffe in matrimonio, poftquam Comes Edeffae euafit, filiam cuiusdam Armeni principis *Tafrok*, feu *Taphnuz*, vt in Alberto eft, qui cum fratre Conftantino in Tauro monte caftra habuerit et magnas copias. Cum autem Conftantinus Edesfenis et tollendi Graeci fenis et Balduini fufficiendi auctor fuit, hae nuptiae videntur non longe ab inito comitatu fuiffe contractae, tum mercedis cauffa, tum ftabiliendae per affinitatem potentiae. (4)

X. Antiochia obfideri coepit A. C. 1097. XII. Kal. Nouembres, (5) capta A. C. 1098. III. Nonas Iunias. (6) Sub verem obfidentes pariter et obfeffi fame premebantur. (7) Igitur Balduinus, qui tum Edeffae res fuas iam conftituerat, Francis principibus per Gerardum familiarem fuum dona, aurum, argen-

(4) p. 777. (5) Gefta Francorum p. 9. 15. Robertus Monachus p. 45. Baldricus p. 101. (6) Sic omnes Robertus Monachus p. 55. IV. Nonas. Male. Nam Gefta Francorum, quae is fequitur: "tertia die, intrante Iunio," (7) Villermus p. 703. Albertus p. 242.

argentum, ſerici operis veſtes, equos et quae rem domeſticam iuuarent miſit etiam de plebe hominibus commeatum praebuit. Fratri autem Gothofredo omnes reditus e *Turbeſſel*, et ex ſuburbano agro, frumentum, hordeum, vinum, oleum, aureos ad quinquaginta millia dono dedit. Nicoſius, quem hoc loco *Nichoſſum* dicit, eſt autem reuera Nicaſius, Armeniae ſatapra, tentorium miri operis eidem miſit. At Pancratius ille, quem ſupra dixi, id agi, a ſeruis Nicaſii accepto, in itinere ſeruos adortus, tentorium eripit et Boamundo tradit ſuo nomine munus. At Gothofredus, ad quem Nicaſiii ſerui, rem vt geſta erat, detulerant, dum ſuum repeteret a Boamundo, parum abſuit, quin tumultum concitarit. Antiocheni habebant praefectum, quem Villermus *Acxianum* vocat (8) Albertus (9) *Darſianum* Fulcherius Carnotenſis (10) *Gracianum Antiochiae Admiratum* (Admiratus et Admirabilis horum ſcriptorum eſt الامير *Al Emir*) Baldricus (1) *Caſſianum*, item vt Raymundus de Agiles, (2) ex quo nihil ſani poſſum exſculpere, quamquam multa in mentem veniunt. Antiocheni igitur et praefectus eorum de auxiliis legatos miſere ad Choraſani regem in ciuitatem *Samarcham*, vt ait Albertus, (3) quam facile vides eſſe Samarcandiam. Rex ducem ſecundum a ſe, *Corbahan* miſit, qui eſt Villermi et Fulcherii *Corbagath*, regis Perſarum Emir ſeu dux exercitus, Baldrici (4) *Curbarannus* et Roberti

 Mo-

(8) p. 705. (9) p. 239. (10) p. 390. (1) p. 110. (2) p. 146. (3) p. 240. (4) p. 111.

Monachi (5) *Corbanan.* Nolo amplius diuersas huius nominis lectiones sectari : in omnibus sane prima syllaba non multum discrepat. Gesta Francorum et ex iis Robertus , tum Baldricus , vbi populos, quos hic Emir duxit , recensent , Persas, nominant, Medos, Arabas, Turcas, Azimitas , Saracenos, Curtos , Publicanos, Agulanos. Noti ceteri , Curti sunt كردي ex Gordyaea , Agulani sunt Alani intra Caucasum , quos etiam Abdallam Arabum Persarumque regem A. C. 767. in exercitu suo habuisse Dionysius Telmariensis prodit. (6) Azimitae autem sunt ab عجم *Agjam*, quod ipsius Persiae nomen est, nisi nostri illi Franci per Azimitas proprie significauere populum ex عراق عجم *Jrak Agjam* , quae Persiae prouincia est, mari Hyrcano (quod item nomen habet *Jrak*) proxima , veterum Hyrcania. Publicani , quos tam saepe nostri crepant, videntur e بلخ *Balch* fuisse profecti : nihil sane aliud mihi succurrit. Nam Babylonii , vnde illud Publicani nasci potuit , notiores erant Francis , quam vt vocabulum sic peruertere possent. Multa quoque nostri referunt de quodam *Belphet*, *Belsetob* , *Belsetosh*, *Belsetot* , (7) miris enim modis enunciant, rege Persarum , qui et Diogenem Romanum acie victum ceperit et prouincias inter duces diuiserit. In his fuisse Halebum traditam *Assunguri*

(5) p. 56. (6) Assemani Bibliotheca Vaticana T. II. p. 113. (7) Marinus Sanutus p. 129. Villermus Tyrius p. 666. 688. Monachus Trium Fontium p. 160. Guibertus Abbas p. 512. „ quem Sogdianum veteri nomine, vt Romani Caesares, vocare solent: „ puta سلطان Sultanum.

guri seu *Asingori* patri *Sanguini*, auo *Noradini* de quibus postea dicendum nobis erit. Hic Assungur est قسيم الدولة افسنغر البرسقى صحب الموصل *Kasimoddaulet Oksenkar Borsacensis princeps Mauselae*, qui A. C. 1126. occisus duos filios reliquit, Ezoddinum Masudum et عماد الدين زنكى *Omadoddin Zengi*, qui fratri Ezoddino defuncto in Mausela successit. Hic nostrorum Sanguinus denique filium reliquit نور الدين محمود Nuroddin Mahomet, qui item vt pater اتابك *Atabeg, regni Persici administrator* fuit. Si autem *Belsetob* Sultan is est, qui Diogenem Imp. cepit, non sane alius fuerit, quam السلطان الب ارسلان محمد *Sultan Olub Arslan Mohammed* (8) Is occisus est a suis A. C. 1072. Successit filius ملكشاه *Malekschah* circiter A. C. 1093. mortuus, successorem محمود *Mahmud* matris et Vezirii artibus, cui se opposuit برقيارق Barkiarak et, vt alii, Tarkiarak, natu maior Mahumede. Hic obtinuit A. C. 1094. vt Soltani potestatem ad se transferret, adscito cognomine ركن الدين *Rocnoddin.* A. C. 1104. cum vita excederet filium ملكشاه *Malekschah* reliquit regem. Quod autem ad *Corbagatum*, is est قوام الدولة كذ بوقا *Kavamoddaula Kodbuka*, , vt Abulpharagius nomen edidit, (9) vt alii quoque.

XI. Codbuca vt primum in Mesopotamiam venit, Edessam recuperare constituit. (10) Balduinus

(8) Abulpharagius p 343. (9) p. 368. (10) Villermus p. 705. Albertus 242. Fulcherius 392. Gesta Francorum expugnantium Ierusalem p. 56.

nus,re cognita et commeatum ex agris ſtudioſe con- uexerat et moenia reparauerat, omnia in obſidionem praeparans. Vt primum copiae, quae exercitum antecedebant, viſae, eruptione cum omni exercitu facta, hoſtes inuadit et in caſtra vsque Codbucae perſequitur, ſpolia legit, camelos aliaque iumenta accerſit in vrbem. Tanta Comitis Edeſſeni audacia Codbucam ita exacerbauit, vt Edeſſam obſideret, non receſſurus niſi capta. Tres hebdomades tota vi in eam curam incubuit, donec deſperans de ſucceſſu, ad Antiochiam recuperandam mouit. Balduinus ex vrbe ſecutus extremum agmen, ſi quos remorantes opprimere poſſet, vt ſenſit hoſtem circumſpecte incedere, in vrbem rediit. Interim a Francis iam capta Antiochia, Codbuca aduenit et magna cum ſtrage ſuorum repulſus eſt. Poſt paullo Rodohan, (Brodoan Alberto) princeps Halepi cum praefecto caſtelli *Haſarth* (1) contracta ſimultate, ad iſthuc caſtellum obſidendum mouit. Praefectus Godofridi Ducis opem implorat, miſſo obſide Mahomete filio: hic Balduinum fratrem cum triginta millibus ab Edeſſa accerſit. Cum ad caſtrum accedunt, iam ſoluta obſidione Rhodohanes diſceſſit Halepium. Barbaro in fidem accepto arceque tradita, Godofredus Antiochiam rediit, Balduinus Edeſſam. Cum autem *Haſarth* caſtrum ita ſitum eſſet, vt ab Edeſſa iter facientes Antiochiam, haud difficulter a barbaris impediri atque intercipi poſſent, non leue momentum re-

bus

(1) Villermus p. 730. 737. Albertus p. 262.

bus gerendis arx dedita fuit. Sed Antiochiae pestilens morbus Francis pariter et ciuibus grauis erat. (2) Ergo Gothofredus Dux in fratris prouinciam se contulit, vt in Turbessel, Hatab et Rauandel ageret. Ibi cum de Pancratio et fratre eius Couasilio Armenis querelae a paganis ad eum perferebantur, habebant enim isthic locorum quasdam arces, e quibus Edessenos vexabant, Gothofredus eos aggressus omnia infesta loca subegit. Ceteri principes, Gothofredi exemplum secuti, Antiochia in Edessenum agrum et subiectas Comiti regiones se contulerunt, multi etiam ex militibus venere Edessam, quos Balduinus benigne curauit. (3) Sed Edessenis Franci molesti et graues erant: multa fiebant quotidie licentia militari. Albertus Aquensis (4) nominat e principibus, qui apud Balduinum diuerterint, *Drago de Nabella*, *Reinardum de Tul*, *Gastum de Berdeiz*, *Folkerum Carnotensem*, alios addit sine nominibus, ad centum et quinquaginta, eodem venisse, praeter militarem turbam. Et Balduinus quidem eorum auxilio multas circumiectas regiones sibi associauit: contra ea autem senatus et populus grauiter ferebant tum profusionem opum, tum militares iniurias, praesertim cum nihil per senatum, omnia ex Francorum consilio agerentur. Igitur conspirant inter se et cum quibusdam extra vrbem Persis communicant, de Balduino vel caedendo vel pel-

---

(2) Villermus p. 731. Albertus Aquensis p. 263. Pancratii fratrem vocat Corovassilium. (3) Villermus p. 732. Albertus Aquensis p. 263. (4) p. 264.

pellendo cum ſuis. Hunc in caſum paullatim facultates ſuas vicina in loca ad familiares homines et notos transmittebant, ne, ſi res e voto non cederet, rapinae eſſent. Exſtitit tamen eorum e numero quidam *Enxbu* nomine, forte انوشو *Enoſcho*, qui rem ad Balduinum deferret. Is vt Francorum multitudinem obſequentem voluntati habebat, ita per eos repente vniuerſos comprehendit et carceribus includit, quaeſtionem habet, conſilia aperit, facultates eorum omnes et ampliſſimas quidem in aerarium ſuum cogit, ex quibus tanta largitus eſt Francis ſuis, vt mox ab inopia rurſum haud multum abeſſet. Interim qui in vinculis erant, tum ipſi, tum per amicos in vicinia, ſupplicium pro ſe quisque deprecabatur. Haec locupletandi aerarii noua occaſio viſa, cum alii, qui minimum, viginti millia, nonnulli ad triginta et ſexaginta byzantiorum, praeter mulos, equos, vaſa argentea, pro ſalute ſua dependerent. Duo, qui principes et auctores factionis fuerant, nullis muneribus ſupplicium depellere potuere: munera ſunt repulſa, oculi adempti, exilium indictum. In inopem plebem promiscue ſaeuitum: nares praeciſae aliis, aliis aures, manus, pedes, pulſi omnes vrbe. Villermus Tyrius totam ſummam, quae in aerarium redacta ſit, tantummodo viginti millia byzantiorum prodidit. Mirum quantum haec res et metum Balduino tamquam praepotenti pepererit et odium vt tyranno. Et ſocer quidem, quem hoc loco Albertus *Taphnuz* vocat, viſo, expleri non poſſe cupiditatem

tem Balduini. ipse quoque sibi metuens, quod dotem filiae nondum omnem dependerat, in montes ad castella sua auffugit, e quibus postea numquam rediit in vrbem.

XII. Guibertus Abbas (5) hic iterum, quasi Balduini caussa tali defensione indigeret, fingit more suo, Edessenos de tollendo Comite in ipso Natalium domini festo die coniurasse, Balduinum vero consilio ciuium explorato, suis praecepisse, vt pedites equitesque armati hunc diem celebrarent, ipsum in armis sacra fecisse, postridie vero Edessenos in concione allocutum conspirationem retexisse, multis praecidisse manus, aliis pedes, rursum aliis linguam cum labiis, omnes ad extremum virilibus mulctasse. Hoc tamen in aliquo fide digno reperisse videtur, quod sub extremam anni partem res foedissima acciderit. Mirum quantum ex eo animi finitimorum exacerbati fuerint. Balas, quem Sarugum dedidisse supra tradidi, antea fidelis, (6) nunc et ipse in vltionem Edessenorum insidias parabat. Habebat ille castellum nomine Amache. Eius cupidum vt sensit Balduinum, pristina familiaritate adit Comitem, multa de inuidia suorum conquestus, in laudem Francorum, quorum respectu inimicitias susceperit, flectens, velle se, ait, et coniugem liberosque et facultates Edessam transferre, castellum autem tradere, si Comes ipse ad accipiendam arcem co-

Rr pias

(5) p. 497. (6) Villermus p. 732. Albertus Aquensis p. 264.

pias admoneat. Constituto tum ordine gerendae rei, tum die, Balas Amachae centum armatos occultis locis disponit, qui ad aduentum Comitis signo dato concurrentes viuum caperent. Balduino cum ducentis equitibus ad arcem venienti, ipse in proxima valle occurrit, monet, ne quid per tumultum ageretur, excludi posse, si sui ad arma concurrant, satius esse, vt cum paucis selectis Comes accedat, eo in arcem accepto, equites apertis portis intromitti posse. Iam legerat sibi optimum quemque Balduinus, qua cum manu intraret arcem, cum ceteri duces eum absterrerent. Missi duodecim, fidissimus quisque, qui recepta arce signum darent, e valle exoriendi ceteris. Hi cum porta essent admissi, repente ex insidiis armatos consurgere vident et impetum facere. Conserta manu decem capti, duo in domus moenibus vicinae tectum pugnando euadentes, vocant suos in valle, quid geratur nunciant. Arx in excelsa rupe vix humanis opibus superanda Balduinum a vindicta absterruit: itaque Balae multis verbis ob perfidiam increpito, libram auri pondo pro quouis pretium offert. Ille Sarugum repetit a se deditum: negat Balduinus reddi posse et infecto negotio discedit. Sarugo, vt ante diximus, Fulbertus Carnotensis praeerat. Hic cognito, quod acciderat insidias circa Amacham disponit et praedam prope arcem agendo elicit ad opem ferendam praesidiarios, quos fugiendo protrahit in locum insidiarum, ex quo coorti Franci caedunt fugantque hostes, sex viuos capiunt. Pro his sex suorum

rum recepit. Haud multo post, quatuor e castello, deceptis custodibus, effugerunt: duo ceterorum fortunam capitis supplicio luerunt, quorum alter Gerardus a consiliis et secretis Comitis fuit, alter Piscellus filius sororis Vbelardi de Vizam. Ex eo tempore Balduinus nihil Turcis fidere.

XIII. Baldak, a quo Armosata dedita diximus, iam diu suspectus, praesertim quod neque vxorem, neque liberos, sicuti facturum se receperat, obsides adduxit in vrbem, ad extremum capite damnatus est. Capta Antiochia, Franci Hierosolyma mouerunt. Restitit Edessae Balduinus, Antiochiae Boamundus, vt, si quid periculi a tergo immineret, primum hostium impetum sustinerent. (7) Hierosolymis in potestatem redactis, et Boamundus et Balduinus voti caussa iter Hierosolymitanum ineundum decernunt. Cum id maxime agit Balduinus, nunciatum est, Persas consilii istius fama excitos in finibus Edesseni agri consedisse. Exit vrbe, hostes quaerit, securos paene opprimit. Illi vero vt album vexillum conspexere, quod Comes gestabat, fuga salutem quaesiuerunt. Comes cum duodecim equitibus solis persecutus fugientes, nullo facto insigni perpetrato Edessam reuertitur. In itinere, Antiochia a dexteris relicta, Laodiceam petiit, eodem Boamundus, mense Nouembri venit. Hic illi commea-

 tum

(7) Villermus p. 770. Fulcherius Carnotensis comes itineris Hierosolymitani p. 401.

tum et necessaria coemerunt, attamen vt in infestam regionem venerunt, famem senserunt et extremam rerum omnium inopiam. Imbres quoque hiberni et frigoris vis multos absumpsere. Hierosolymis ex militibus Edessenis nonnulli restiterunt: alii nouam expeditionem Edessenam praeferentes, cum Balduino petiere Hierochuntem, Tiberiadem, Caesariam Philippi et castrum Balbacum. Hoc loco cum Boamundus primum agmen duceret, Balduinus in extremo Edessenos suos, parum absuit, vt a trecentis Persis e praesidio Damasceno opprimerentur. Denique ab Laodicea diuersi, Antiochiam Boamundus, Balduinus Edessam redeunt. Hic annus 1100. insignis quoque est Melitene deditione capta. Vrbem Meleteniam vocat Villermus Tyrius (8) Malatinam Albertus Aquensis. (9) Veterum Μελιτηνὴ in Cappadocia, Syris ميليطيني *Militini*, Arabibus ملطية *Malatia*, e qua Gregorius Barhebraeus Abulpharagius fuit, quem idcirco nos Malatiensem Pocokii exemplo dicimus, cum potius Melitenus esset nominandus. Posterioribus seculis ad Armeniam referri consueuit. Supra Samosatam LI. M. P. ponitur ab Eledriso, qui munitam vrbem vocat. Huic vrbi praefectus erat Gabriel Armenus. *Gaueras* dicitur Alberto Aquensi: (10) Credo auctorem, quem sequitur, Mahometanum audiuisse, res ad Melitenen gestas narrantem, qui praefectum vocauerit كور *Gaur*

---

(8) p. 775. (9) p. 301. (10) p. 301.

Gaur ſeu *profanum.* (1) Gabriel Armenus igitur Boamundum ab Antiochia accerſit, cui Militenen in fidem traderet. Dum ad recipiendam vrbem pergit, Daniſman Admiratus ſeu vt Albertus, Donimanus, occurrit. Is eſt امير دانشمند *Emir Daniſchmand*, cuius filius Mahomed poſtea Malatiae princeps fuit. (2) Franci, qui numero longe inferiores erant, fuga ſalutem quaeſiuere, Boamundus dux Antiochiae captus eſt. A victoria repentina Daniſchmandus Melitenen obſedit : Boamundus autem e caſtris per Syrum ſeruum certiorem fecit Balduinum, quo in ſtatu res eſſent. Quarto poſt die Balduinus cum ſuorum centum et quadraginta ad Melitenen profectus, vt hoſtem fama aduentus ab obſidione receſſiſſe videt, tres dies ſequitur. Copia pugnandi non data, Melitenen adiit eamque in deditionem accepit. Et offerebat quidem Gabriel maximas opes ſuas: Balduinus tamen nihil recepit, praeſidium reliquit ſuorum quinquaginta. Hi, cum *Daniſchmand* iterum obſedit Melitenen, obſidionem fortiter tulerunt. Chronicon Alberici perperam (3) Boamundum captum refert A. .C 1102. cum haec A.C. 1100. menſe Iulio acciderunt. Guibertus Abbas (4) Balduinum pluribus vrbibus imperaſſe ſcribit, in quibus Seleuciam nominat *ab antiquo celebrem.* Puto ſane Seleuciam in Meſopotamia haud longe a Batnis ad pontem Euphratis, e regione Zeugmatis,

(1) Vide de hoc nomine Th. Hyden in hiſtoria religionis veterum Perſarum p. 358. (2) Abulpharagius p. 387. (3) p. 190.

cuius memoriam Strabo et Polybius conferuarunt. Nam quod Guibertus illam prope Babylonem celebratam omnibus monumentis Seleuciam fubindicat, id vero vitio eius ingenii factum. Non ita multo poft A. C. 1100. xv. Kal. Auguftas moritur Godofridus Rex Hierofolymorum et Balduinus Comes Edeffenus fratri fuccedit. (5) Fuit autem, vt eum Villermus defcribit, Balduinus procero corpore, habitudine corporis firma, non pingui tamen, nafo aquilino, labio fuperiore paullum prominente, mento fuppreffo, capillo et barba fufcis, grauis inceffu, feuerus in verbis: chlamidem plerumque portabat, vt citius epifcopus videretur, quam e militari ordine, exercitatus in armis, equo fcite vehebatur, impiger in agendo et circumfpectus, militaris disciplinae cuftos, in amoribus impotens, nifi quod diligenter caueret, ne quis de fuis deliciis rumor emanaret.

Mortuo Gothofredo Rege (6) Balduinus Comes Edeffenus a proceribus electus eft. Robertus epifcopus Ramae, Robertus et Guntherus de Montibus legati miffi, qui eum ab Edeffa deducerent. Conuocatis igitur omnibus, qui Edeffae fub eius fignis militabant, poteftatem fecit, qui vellent, fecum migrandi

(5) Fulcherius p. 402. Villermus p. 776. 777. A. C. 1101. mortem Gothofredi quidam ponunt, in quibus funt, Chronographus Saxo p. 278. Albertus Fuldenfis p. 1689. Albericus p. 188. Error eft ex eo natus, quod Balduinus fequenti anno Hierofolyma venit. (6) Fulcherius p. 403. Annalifta Saxo p. 590. Villermus p. 777. Albertus p. 302.

di Hierosolyma, aut manendi Edessae. Tum Balduinum necessarium suum, cognomine de Burgo seu Montibus filium Hugonis Comitis de Reitesta et Milisindis Comitis (7) ab Antiochia reuocatum Edessae Comitem suo loco constituit et VI. Nonas Octobres discessit cum quadringintis equitibus. Balduinus de Montibus secundus Comes Edessae ab Octobri A. C. 1100. duxit Gabrielis, quem Militenes principem fuisse narrauimus, filiam, *Morfiam* seu *Marpham*, hoc est, Martham, (*Marsiliam* secundum Sanutum Torsellum) (8) magna cum dote. Ad eum venit Joscelinus, quem Villermus *de Cortenaye* cognomento citat. Albertus Aquensis (9) *de Cortona, quae Turbayssel castrum alio nomine est*, dictum prodit, cum isthuc a Balduino accepisset. At dictus fuit a Curtiniaco in Insula Franciae. *E regione Gastineis*, inquit Villermus, agrum Vastinium dicit, eadem in Insula. (10) Huic cognato suo, erat enim materterae Balduini filius, (1) tradidit possidendas terras ab Edessa Euphrate diremtas, vrbes Coritium, Tulupam, Turbessel, Hamtab, Ravendel, alia oppida ampla et munita. Armosata tamen Edessenus retinuit. Carrhae nondum in potestate Francorum erant. Et Balduinus quidem Rex cum Edessae Comes esset, id egerat, vt commeatus in vrbem difficulter conueheretur, hic autem Balduinus alter, ne sementem ciues facerent prouidit. Erat inter Edessam

(7) Guibertus Abbas p. 554. Robertus de Monte p. 617. Villermus p 817. Monachus Trium Fontium p. 231. 232. vbi Villermo collato de hac gente plura inuenies. Alii perperam, de Rorstet. (8) p. 157. (9) Albertus p. 790. (10) l. c. (1) Villermus p. 846.

et Carrhas fluuius medius interiectus, qui circumiacentem planitiem ad quatuordecim milliaria diuidebat, quantum ab Carrhis Edessa distabat, vetus vtriusque vrbis limes. Scirtus sine dubio. Is miram fertilitatem agris adferebat. At Balduinus hunc fluuium adeo accidit, vt Edesseni quoque agri sterilitate squalerent: commeatus ex regionibus ad Euphratem aduehebatur. Tandem A. C. 1104. aliquid maius tentandum ratus et suas copias cogit et aliorum opem requirit. Aduenerunt Edessam Boamundus, qui e Damascenis vinculis dimissus Antiochiam redierat, tum Tancredus et Joscelinus. Aderant quoque Daimbertus Patriarcha, is Hierosolymis pulsus cum Boamundo agebat, et Benedictus Edessenus episcopus et Bernardus Patriarcha Antiochenus. Hic exercitus Carrhas obsidet. Spes erat in propinquo potiundae vrbis et iam fiebant frequentes transitiones. At dum Boamundus suam cupit esse vrbem, Balduinus contra iure optimo sibi concedendam esse postulat, elapsa gerendae rei occasione, Persae superueniunt. Consilium iis erat, vt pars confligeret cum Francis, pars cum commeatu perrumperet in vrbem. Sic breuiter Villermus et Francos victos narrat et vrbis inopiae subuentum esse. At Albertus Aquensis (2) nihil de Carrharum obsidione, cetera tamen digna memoria. *Geigremich, magnificum principem Turcorum, cognatum Corbahan, fratrem Sochomani*, maximis cum copiis ad obsidendam Edessam venisse: Balduinum

(2 p. 339. Marinus Sanutus p. 135.

num omnia paraſſe ad repellendum hoſtem, et Boamundum Tancredumque accerſiuiſſe. Hos cum tribus equitum millibus, ſeptem peditum, conueniſſe in campo *Arun ſeu Caran*, vbi eorum aduentum Balduinus praeſtolatus ſit: vt primnm ab Arabe quodam cognouerint, in via eſſe hoſtem, qui Edeſſam petat, motis ſignis proceſſiſſe ad *Cobar fluuium*: *qui a partibus regni Babyloniae vsque ad has partes alueo dirigitur*: in crepidine fluminis pernoctaſſe: ſummo mane inde etiam Racham petiiſſe et in planitie caſtra fuiſſe metatos. Iſthic praelium commiſſum eſt. Quod antequam deſcribam, paullo altius horum omnium ratio repetenda eſt. Dixi ſupra Perſarum regem his temporibus fuiſſe برقيارق *Barkiarak* cognomine ركن الدين *Rocnoddin*. Hunc A. H. 497. A. C. 1104. محمد ابن ملكشاه *Mahomed Malikſchahi* filius Rocnoddini frater adeo contudit, vt Diarbecro Meſopotamia, Mauſela et Syria *Barkiarak* cederet. Erat Rocnoddino in primis fidelis جكرميش *Gjakarmiſch* (3) Mauſelae ſeu Niniues dominus, hic ipſe Alberti *Geigremich*. Contra eum A. H. 499. ſeu poſt 12. Septembris A. C. 1105 Mahomed Rex duxit. At *Gjagarmiſch* adeo cepit victorem, vt ei praefecturam confirmaret. Anno poſt, contra hunc *Gjagarmiſchum* الجاولي سقاوو *Algjaveli Sakavao* mouit victorque captum in vinculis habuit, in quibus paullo poſt deceſſit. Niniuitae patris in locum زنكي Zengio filio ſuffecto obſidionem

Ss

(3) Gregorius Malatienſis p. 370.

nem ferebant, donec قلج ارسلان بن سليمان *Kelugj Arslan ben Soliman* Selgucida ab Iconio auxilium tulit. Is regnum inuasit, sed praelio commisso, in Chabora flumine interiit fugiens. Iauelius mercedem victoriae Mauselam tenuit, ex quo gradu A.H. 502. A. C. 1108. aut sequenti deiectus est a Mohammedis Regis ducibus. Haec nos tota in narratione atque in iis etiam quae sequentur, spectare decet. Quod autem dicit Albertus, *Gjagarmischum* Sochomani fratrem fuisse, is est سقمان بن ارتق التركماني *Sokman ben Ortok Turcomanni*, qui cum fratre Hierosolyma tenuit, cum Aegyptii vrbem occuparent, paullo antequam a Francis est capta. Liberum enim dimisere *Sokmanum* Aegyptii. Hi tum pro Barkiarako rege arma contra Edessenum Comitem sumsere. *Cobar* fluuius est Claudii Ptolemaei χαβώρας, notus satis, haud ita procul a Carrhis, si Niniuen petas: cetera de fluminis itinere in Alberto vana sunt. Nam ab orapeliote et Caucaso descendit, donec Euphrati miscetur. Hunc fluuium nostri non traiecerunt, sed occidentem versus motis castris Euphratem petiere. Ita erat necesse, si ad الرقة *Raccam* pugnatum est. Haec vrbs tum metropolis erat *Diar Modzar*, vt Eledrisius testatur يسمى بالرومية بالانيقوس *vocatur Graece Balanicos*, corrupte pro قالانيقوس *Kalanicos*, vt sunt multa in editione Romana Geographiae Nubiensis. Est enim Callinicum veterum. Iuxta hanc vrbem est campus ad Euphratem vergens صفين *Ziffin*, (4) celebris

(4) Vide Iacobum Golium commentario in Alfragani elementa Astronomica p. 252.

bris ob pugnam inter Alimum et Moaviam : *planities* Alberti Aquensis, in qua, Francis victis, Balduinus Comes Edessenus captus est. His in campis Ciphinis Franci, vt in vicino senserunt hostem esse, viginti acies instruxerunt. Mox vbi constiterunt, Socmanus dexterum latus inuadit cum triginta millibus, cui Boamundus et Tancredus magno animo processerunt obuiam. At a sinistra Balduinum Comitem et Iozelinum, dum incautius ad subsidium ferendum cornu circumagunt, a latere ad decem millia hostium ex insidiis adoriuntur. Et illi quidem fugam capiunt, vt repentino in tumultu, ordinibus perturbatis. Clerici octodecim, monachi tres. qui ad excitandos milites in acie versabantur, caesi, Ioscelinus, Benedictus episcopus, et Balduinus Comes nimia cupiditate pugnandi euectus, capti sunt. Nisi Balduinus incautius rem totam aleae commisisset, apparet eius victoriam diei penes Francos futuram fuisse. Nam Tancredus ad primum clamorem, ab dextero latere, vbi hostem repelli sentiebat, accurrit ad sinistri subsidium, hostem victorem fugat Benedictum episcopum et tres milites eripit. Nisi in his Ioscelinus quoque fuit, quemadmodum euaserit, non inuenio. (5) Hunc casum Gregorius Malatiensis alieno loco attigit, (6) ita tamen vt nos ab alio errore liberet. Scribit enim Balduinum Regem, cum moreretur, curam prouinciarum

 man-

(5) Perperam Marinus Torsellus p. 154. cum Balduino Comite, obsidibus datis, demum rediisse A. 1109. (6) p. 377.

mandaſſe القمص صاحب الرها وهو الذي كان اسره جكرمش واطلقه سقاو جاولى *Comiti Rohae , hic eſt ... ue quem cepit Gjagarmiſch et dimiſit Sakavao Iavelius.* A praelio Boamundus et Tancredus ſuos ſub noctem in caſtra reducunt ad corpora curanda. Altero die deſideratus eſt Balduinus. Quare victores metuebant, ne hoſtis ad obſidendam Edeſſam flexerit , citato gradu vrbem petunt, muniunt ab omni parte et confirmant ciuium animos haud leuiter perculſos. Hi ſummam rei Tancredo tradunt , non inuito Boamundo , qui ab Edeſſa Antiochiam rediit, inde traiecturus in Europam. Octo diebus poſt *Gjengremiſchus* et *Sokmanus* maiori cum exercitu Edeſſam ducunt et in vicino campo late tentoria figunt. Primum impetum Edeſſeni fortiter ſuſtinuerunt. Cum autem Tancredus multitudinem metueret , clam Boamundum certiorem facit , quo in loco res eſſent. Et Boamundus quidem cum trecentis equitibus , quingentis peditibus mouit, per loca autem aſpera ducens ſeptem dies itinere faciendo exegit. Edeſſeni , qui ſpem auxilii abiecerant , conſtituerunt extrema audere. Summo mane apertis portis caſtra hoſtium inuadunt , multos ſecuros et ſomno vinoque plenos trucidant , cum ceteris ad mediam diem manum conſerunt , perculſis ſolutisque inſtant , donec ad tentoria ducum penetrarunt. Principium fugae ab ipſis ducibus. Fugientium terga caedit Tancredus , cum Boamundus agmini perculſo occurrit. Edito clamore et ipſe inuehitur in Perſas. Vix *Gjengremi-*

ſchus

ſchus et *Sokmanus* cum paucis euaſerunt. Inter captiuos mulier erat ſummo loco e Perſia, quae ad huius belli apparatum magnas opes contulerat. Eius cauſſa duces Perſarum legatos Edeſſam miſerunt. Quae res adeo celebrata eſt ſermonibus, vt Balduinus rex cognoſceret litterasque daret ad Boamundum et Tancredum, in quibus vehementer monebat, ne potius vim auri, quam Balduinum commutarent. Et illi benigne ſe ita facturos reſponderunt. At tametſi in ſingulos annos quadraginta millia byzantiorum reditus vrbani eſſent, ceterae quoque vrbes et arces multum tributi et vectigalium conferrent, tamen opum auiditas Tancredum mouit, vt Balduinum in captiuitate deſtitueret. Apparuit quoque poſtea, eum Edeſſenum Comitatum a Balduino ad ſe auertendi conſilium agitaſſe.

XV. Boamundus A. C. 1105. in Europam traiiciens, Tancredo curam Antiocheni Ducatus commiſit. (7) Tum vero *Brodoan, princeps magnificus ciuitatis Alapiae*, quae et Haleppum, ad Antiochiam ducit. Victus magno bello a Tancredi copiis, quas ille ex Antiochenis regionibus et ex Edeſſena prouincia contraxerat. Tribus poſt annis (A. C. 1108) Turcae magno exercitu conſcripto (8) Edeſſenam regionem inuadunt, caſtella quaedam occupant, ſuburbana incendunt, multos capiunt ex agreſti turba,

 vt

(7) Villermus Tyrius p. 795. Albertus p. 341. (8) Villermus p. 799.

vt neque coli ager poſſet, neque quisquam auderet extra vrbem prodire. Tancredus Balduini Regis auxilium petit. Coniunctis copiis Euphratem tranſeunt. At hoſtes, qui non ignorabant, neutrum diu ab domo abeſſe poſſe, praelii aleam ſummopere vitabant. Itaque adunati exercitus, poſtquam Edeſſam commeatu expleuerunt, cum intelligerent, ſatis ad tolerandam obſidionem omnes prouinciae vrbes munitas eſſe, ad Euphratem redeunt. Poſtquam maior pars exercitus traiecerat, Perſae extremum agmen remorantium aggrediuntur, cui auxilium ferendi Francis ab aduerſa ripa facultas non fuit. Multi mortales, praeſertim auxilia Armenica, caeſi captique fuere. Illum exercitum aut Sokmanus aut Gjengremiſchus duxerunt. Nam anno poſt demum Iauelius ſuperior fuit, quem etiam Edeſſam vexaſſe Gregorius Malatienſis (9) vt a Pocokio conuerſus eſt Latine, tradere videtur. *Kelgj Arſlan*, inquit, *contra Iauelium mouit, qui Rohae fuit.* Vix tanti eſt, vt hoc animaduertam, ne quem tamen fallat Pocokius, monendum duco, Gregorium ſcribere بالرحبة *in Rahabat*, quod nihil *ad Roham.* Idem Gregorius, quod ſupra edidi, tradit, Iavelium e manu miſiſſe Balduinum Comitem. Huic Iavelio A. H. 502. a Mahometis Regis ducibus Mauſela ademta eſt. Hoc eſt A. C. 1108. poſt 10. Aug. ſeu A. C. 1109. ſequenti. Illa in perturbatione igitur videtur Balduini dimittendi conditionem accepiſſe. Quare Albertus Aquenſis errat

(9) p. 372.

errat, (10) cum a *Geigremicho* redemtum ſcribit, qui tum quidem viuere iam deſierat. Ceterum et ipſe et Villermus Tyrius (1) narrant, Ioſcelinum pro redimendo Balduino vndique conquiſiuiſſe ſtipem, ad centum millia Byzantiorum, eamque ſummam cum obſidibus transmiſiſſe. Redit Balduinus Comes A. C. 1109. octauo anno regni Balduini, vt Albertus. Hic octauus annus cum A. C. 1109. non conuenit, a quocumque die principium regni ducas. Videtur igitur aut A. C. 1108. exeunte, aut ipſo in principio A. C. 1109. in libertatem rediiſſe. Obſides quodam in caſtello cuſtodes ſeu ſomno ſeu vino ſeu aliquo caſu grauatos occiderunt et reuerſi ſunt ad ſuos.

XVI. Balduino e captiuitate redeunti Tancredus Edeſſenum comitatum reſtituere noluit, donec metu compulſus ceſſit. (2) Ergo Balduinus et Ioſcelinus ad vindicandam iniuriam armis, ſuos parant: et Ioſcelinus quidem e vicino caſtella Tancredi vexabat. Balduinus vero contractis copiis cum Ioſcelino caſtra coniungit, in quibus hunc etiam Turcarum habuiſſe auxilia Villermus commemorat. Praelio commiſſo victi. Balduinus Tuluppam ſe recepit, Ioſcelinus effugit. Cruenta tamen Tancredo victoria contigit, quingentis deſideratis. Vbi Balduinum Tancredus in Tuluppa etiam obſedit, Ioſcelinus a neſcio quo Emiro, nam Albertus perperam iterum edi-

(10) p. 353. (1) p. 799. (2) Villermus p. 800. Albertus Aquenſi p.

edidit Geigremichum ſuum , ad quadraginta millia Turcarum ſeu Perſarum adduxit , ad cuius aduentum exercitus, Tancredus obſidionem ſoluit. In hac tam multiplici calamitate Balduinus cum exhauſtum aerarium cerneret , vt, vnde ſtipendium militibus praeberetur , non eſſet , ad fraudem aliquam iocularem confugit. Nam ad inuiſendum Gabrielem ſocerum profectus Melitenen , honoris cauſſa magnifice accipitur , militibus antea admonitis, quae agi vellet. Quodam igitur die cum Balduinus et Gabriel inter ſe ſermones conferrent , accedunt centuriones et inde a fide ſua atque virtute exorſi , ſtipendium poſtulant. *Aut nunc fidem libera* , inquiunt , *aut quod pignori nobis dediſti , id denique in manus noſtras trade.* Gabriel qui per interpretes militum poſtulata cognoſcebat , *quod pignus* , inquit , *Balduine requirunt milites* ? Et Balduinus ſuſpenſa voce, *barbam*, ait , *pater*. Hic ſane Gabriel attonito ſimilis mirans , *barbam vero* ? nam ſupra modum hi populi et delectantur barba et ea amiſſa tamquam ſummo viri dedecore dolent. Tamen adhuc Balduinus placare ſocerum, veluti militibus in reditum ſuum quieturis. Negant milites , ſe conditionem accipere. Vbi Gabriel Balduinum triſtem quidem, at paratum tamen videt pro fide ſeruanda barbam ponere , quantum ad ſtipendium copiarum requirat , ſcire cupit. *Triginta millia Michaelitarum* reſpondet Balduinus. Id genus auri erat a Michaele Imperatore cuſi , in publicis commerciis frequens. Eam vero ſummam Gabriel ſe *pro genero de-*

pen-

pendere, ait, *modo fidem dederit, ſe numquam barbam oppignoraturum eſſe.*

XVII. Secutus eſt A. C. 1110. Balduino perquam grauis, impreſſione Perſarum. Res a Fulcherio et Alberto narratur ita, vt multum ſimilitudinis habeat cum iis, quae ad A. C. 1108. narrauimus geſta, e ſolo Villermo. Tempus edidit Albertus, cum Berytus a Balduino rege propemodum iam eſſet expugnata. Expugnatam Villermus Tyrius tradit A. C. 1111. 27. Aprilis. Sequemur Alberti teſtimonium. *Turcarum*, inquit ille, *principes*, ſic enim plerumque Perſas vocat, *Arangaldus*, *Armigazi et Samarga e Coraſan*, Edeſſam obſederunt. In his ſolum agnoſco الامير ايلغازى *Alamir ilgazi*, notum illorum temporum ducem. Eorum de impreſſione, Balduinus Comes, Balduinum regem tum maxime Beryto oppugnanda diſtrictum, primo vere certiorem facit, multum incuſans Tancredum, cuius inſtinctu barbari mouerint. Rex, tametſi Edeſſam vehementer et ab hoſte et a fame premi intelligebat, tamen celare cauſſam aduentus legatos cogit, Berytique expugnationi tota vi incumbit. Vrbe in poteſtatem redacta Hieroſolyma redit, conſilioque inito cum Comite Bertramo Raymundi filio, qui aliquot triremes adduxerat ex Europa, et cum ceteris ducibus, principio Iunii menſis, ſeptingentos equites, pedites trecentos ad Euphratem ducit. Eo antequam venit, vndique ad auxilium concurrentibus Francis, exercitus ad quindecim millia hominum coiit. Huius ad

 famam

famam expeditionis hoftes ab Edeffa Carrhas receffe-runt. Vt ad vrbem Rex Francique conuenere, accitus eodem Tancredus, inuitus venit cum fuorum mille et quingentis. Accufante Balduino, Tancredus in iudicio, *ea cauffa fe Edeffenis non fubueniffe*, dicebat, *quod Edeffam Antiochiae fubiici nollet Balduinus: nam prifcis temporibus hanc vtique vrbem fubiectam Antiochenis tributa perfoluiffe, quae nunc negentur.* Ex concilii fententia fic definita cauffa eft: *nihil e veteri Graecorum inftituto poftulari poffe: quae quisque occupauerit, ea aequo iure vt teneat impediri non oportere.* Sic tandem Balduinus et Tancredus de amicitia colenda confenferunt. Inde iam Carrhas adunatis copiis petunt, vbi hoftem videre nullum, primum Edeffam pedem referunt, inde ad Euphratem. Quo cognito Turcae feu Perfae potius, collectis omnibus copiis exercitum Francorum inuadere aut remorantes in extremo agmine opprimere conftituunt. Id ipfum veritus Balduinus Rex, duas nactus naues, quibus potuit copiis replet. Quinque millia relicta, quae tranfuehi non potuere. Tamen naues ab onere depreffae fubfidere et frangi. Interim Perfae fub meridiem vifi fagittis inceffere relictos in vlteriori fluminis ripa Francos. Et quoniam neque Rex, neque Tancredus fubuenire poterat circumuentis, partim caefi, partim difperfi per agros, per montes, vario genere belli occiderunt. Ab his Perfae in Edeffenos verterunt: Balduinum, qui a deducendo Rege cum trecentis militibus vrbem petebat, adorti, fortiter pugnantem pellunt. Plerique caefi: Balduinus

pro-

prope solus in montes euasit. Postridie Rex nauibus reparatis traiicit, vt hostes inuaderet. Nullos tamen vsquam reperit: Balduinum Edessam reduxit.

XVII. Sub extremum annum Sidon capta a Rege. At A. C. 1112 trepidi nuncii ab Edessa, *Turcos*, vt ait Albertus, (3) *e regno Corrozan egressos ad ducenta millia, praesidium Turbaysel obsedisse.* Erant, vt ait ille *Malducus*, *Arongaldus*, *Armigazi*, *Samarga*, qui obsederant. Gregorius Malatiensis, (4) A. H. 506. *mense Moharram* seu A. C. 1112. mense Iulio الامير مودود صاحب الموصل *Emir Maududus Princeps Mausel* seu Niniues, Roham profectus, inquit, eam obsedit. Hic Maududus est Alberti *Malducus*. Vbi segetem agri Edesseni corrupit, inde mouit Sarugum seu Batnas. Tandem *Gjoslin princeps Tel Bascher*, ex improuiso in eum irruens, non paucos in exercitu caecidit, equos, mulos, camelos auertit. Sic Gregorius. Albertus Aquensis autem narrat, duces Persas obsedisse Turbayssel seu Tel Bascher potius, duos menses et montes suffodere aggressos, vt fontes aquarum auerterent, nihil tamen profecisse. Inde centum millia ducta Antiochiam, altera pars exercitus ob inopiae metum dimissa est. Extrema agmina dimissi exercitus Iozelinus cum centum quinquaginta equitibus, centum peditibus secutus mille intercepit et occidit. Postea cum centum equitibus, quinquaginta peditibus Antiochiam

(3) p. 366. (4) p. 373.

tiochiam petiit, vt Tancredo opem ferret. Balduinus Comes Edessenus eodem cum ducentis equitibus et centum peditibus, Paganus quoque ab Sarugio cum quinquaginta equitibus triginta peditibus venerunt. Postquam omnes Francorum copiae adunatae fuerunt, ad Caesaream cum Persis decernunt acie. Balduinus et Tancredus primi adorti hostem, multis amissis, pedem referunt ad suorum aciem. Inde rursum inuectos barbarus non sustinuit. Incerta victoria discessum ex acie, nisi quod Persae non multo post tempore castris motis recesserunt. Annus 1113. tum propter aeris intemperiem, tum quod agricultura impedita fuit ab excursionibus, foeda fame grauis fuit. (5) Panem hordeo et glande mistum edebant. Nihil tamen Ioscelinus ex agris suis subuehi patiebatur. Et cum Balduinus legatos mitteret ad Rogerum Richardi filium, qui Tancredo defuncto, Antiochiae Princeps erat, dum Ioscelini terras transeunt, liberaliter quidem sunt accepti, sed sermone aulicorum haud mediocriter commoti. Hi enim paupertatem Balduini exprobantes, consultius eum facturum dicebant, si Ioscelino, vt potentiori, prouinciam traderet et auro accepto rediret in Franciam. Legati tum dissimulantes offensam, postea Comiti Edesseno dicta referunt. Hic simulato graui morbo, ad se vocat Ioscelinum. Venit ille in vrbem et in *Rangulath*, quae vrbis regio erat, deducitur ad Comitem. Hic Comes propositum nudat, Iosce-

(5) Villermus p. 809.

Ioſcelinum vt ingratum incuſat, vinciri iubet et omnibus modis torquet, donec regionum poſſeſſione ceſſit. Dimiſſus e vinculis ad Balduinum Regem ſe confert, qui cum in Franciam Ioſcelinum redire velle cerneret, Tiberiadem cum circumiectis agris ei conceſſit.

XVIII. Nouo deinde bello Balduinus Comes virtutem ſuam illuſtrauit. Nam A. C. 1115. *Borſequinus*, vt eum vocat Villermus Tyrius, (6) vt Gauterius, *Burſo*, vt Albertus Aquenſis vero, (7) *Burgaldus de regno Corozan*, *Brodoam rex Alapiae et Cocoſandor de ciuitate Lagabria*, cum quadraginta millibus, Antiochiam petunt et in campis ciuitatum *Roſſa*, *Royda et Femie* caſtra ponunt. Accurrit ab Edeſſa Comes, ab Hieroſolymis Balduinus Rex, ab Antiochia Rotgerus Dux. Erat ab Damaſco etiam accitus *Dochinus*, vt Villermus, apud quem etiam *Doldequinus*, vt Fulcherio vocatur, et *Boldequinus*: Gauterio Cancellario (8) *Boldechinus*. Geſta expugnantium Hieroſolyma (9) *Tuldequinum* dicunt. Hic eſt Gregorii Malatienſis (10) طغركين *Tugragin* ſeu *Tegracin*, Damaſci praefectus, qui cum الامير مودود *Emirum Maudud*, Fulcherii *Mauduesium*, Gauterii et aliorum *Maledoctum*, Mauſelae principem in vrbem accepiſſet, deinde ſubmiſſo percuſſore de medio ſuſtulit. (1) Quamquam ignaro ſe et inuito Maududum caeſum

(6) p. 810. 811. (7) p. 375. Multus hic pro vanitate ſua Gauterius Cancellarius p. 444. ſeq. (8) p. 444. (9) p. 610. (10) p. 374. (1) Fulcherius p. 425.

ſum ferebat, tamen inuidiam metuens, Francis ſe adiunxit. Villermus (2) et Gauterius ſcribunt, hoſtes caſtra habuiſſe in valle *Sarmati.* Proxime eam vallem ille Borſequinus, quisquis vero nomine fuerit, collem in altum ſurgentem *Danim*, Gauterio *Danit*, occupat, ne a Francis inuaderetur locus defendendae valli opportunus. Dum hoc agit, Franci adſunt: in primo agmine Comes Edeſſenus, cui hic locus ob virtutem tributus eſt, vt Gauterius indicat, cum Guidone Capreolo, directa acie hoſtes aggreditur. Fuſi valle tota et caeſi Perſae. Quod cum Borſequinus de colle videret, cum fratre fuga ſalutem quaerit, caſtra, commeatum et impedimenta relinquit. Franci duo millia paſſuum perſequuntur fugientes, deinde tantum per cohortes paſſim vagantes caedunt duos dies. Vt omnes copiae in vnum conuenerunt, ſpolia lecta et praeda diuiſa. Perſae iuxta Melitenen montes petunt, ex quo intelligimus, qua in regione praelium commiſſum ſit. Hoſtibus profligatis Rex Hieroſolyma ſuos reduxit. (3) Perſae ad *Gaſtum*, *Harech*, *Synar*, e fuga in iuſti ordinem exercitus collecti, paullo ante acceptam cladem vlciſci inſtituunt. Rotgerus Antiochenus Dux et Balduinus Edeſſenus Comes, cum Regem longius proceſſiſſe ſentiunt, ſuis viribus bellum gerendum ſuſcipiunt. Duxere in aciem quindecim millia. Perſae tres acies inſtructas tenebant ad fluuium *Farfar*, qui inter Caeſaream Stratonis et Femiam erat me-

---

(2) l. c. (3) Villermus p. 812. Albertus l. c.

medius. Rotgerus ab Antiochia XII. Septembris mouit, ad *Rugiam* cum Comite Edeſſeno copias coniunxit et XIV. Septembris, ſub finem noctis dubia luce Perſis ambo inuadunt. Pauci e noſtris, e Perſarum prima acie quindecim millia ceciderunt. Tum manus conſerta cum altera acie, quae cum conſternata pedem referret, ita acta eſt in fluuium, vt vadum quaerendo multi perierint. Tertia acies, vix viſis Francis, receſſit, donec in regionis *Camollae* valle, iuxta *Malbech* caſtrum, *Togragin* ſatrapa Damaſcenus ſe obiecit. Satis quieta tempora vsque ad Balduini Regis mortem fuere. Is A. C. 1117. primo vere, Aprili menſe deceſſit. (4) Iure haereditatis regnum futurum erat Euſtachii, qui Gothofredo et Balduino fratribus Hieroſolymitani regni maieſtate auctis, paternas poſſeſſiones tenebat. Balduinus de Montibus Comes Edeſſenus cognomento Aculeus, ob virtutem inſignitam multis praeliis, tum maxime in via erat, vt Regem adiret: (5) ad vrbem incidit in ipſam multitudinem regium funus deducentem omniumque in ſe oculos conuertit. Conſultatum deinde de ſucceſſore inter Principes. Nonnulli tendebant, exſpectandum e Francia eſſe Euſtachium: alii magnitudinem rerum praeſentiſſimum remedium poſtulare oſtendebant, legendum igitur eſſe regem ex iis qui adſint. Arnulphus Patriarcha et vel in primis Ioſcelinus tenuerunt, vt omnium animi in Balduinum, Comitem Edeſſenum

(4) Villermus p. 816. Annaliſta Saxo p. 641. A. 1118. At Fulcherius p. 427. et Albericus p. 231. in A. C. 1117. referunt mortem Regis, ſic etiam Hiſtoria Hieroſolymitana p. 613. (5) Villermus p. 817. 818.

num inclinarent. Multum hic valuit ſimultas, quam dudum fuiſſe inter Balduinum et Ioſcelinum tradidi. Nam Ioſcelinum, cuius teſtata et illuſtris erat prudentia, non videbatur aduerſarium commendaturus, niſi virtus Balduini et ipſa neceſſitas iſthuc ab eo exprimeret. Ita ſuffragia in Ioſcelini ſententiam ſunt lata. Fuit corpore procero, vultus virili decore, capillo flauo, canis miſto et raro, rara item barba, tamen ad pectus vſque demiſſa, clemens, religioſus, impiger.

XIX. Poſtquam de regno erat conſtitutum, Balduinus Rex Ioſcelinum ad ſe vocat et amicitia confirmata, vexillum Edeſſenumque Comitatum ei tradit. (6) Tum Morphiam vxorem et tres filias, Miliſſendam, Halim et Hodiernam Edeſſa deducit Hieroſolyma. (7) Iueta, quarta deinde nata eſt, iam rege Balduino. Pacata ſatis initia tum Rex, tum Ioſcelinus Comes habuere, vſque ad A. C. 1122. cum Ioſcelinus et poſt paullo Balduinus Rex capti ſunt a Balaco. Hic qui ſit, Gregorius Malatienſis nos docuit. (8) Is enim memoriae prodidit, quod بلك بن بهرام بن ارتق *Balak ben Bahram ben Ortok*, cum viderit *Badroddaulam Solimanum ben Abdol Iabbar ben Ortok* patruelem Halebi deſidiam agere A. H. 517. A. C. 1123. a 28. Febr. eius in prouinciam profectus Halebum vi ceperit. Albertus Aquenſis (9) tradit, anno ſecundo Balduini, primo paſchatis die, Iozelinum non leuem cladem pertuliſſe. Sa-

(6) Villermus p. 846. (7) Villermus p. 819. (8) p. 379. (9) p. 380.

Saraceni ex Arabia et Aegypto ad triginta millia camelorum, boum centum millia, ouium et caprarum infinitam multitudinem in regiones Damafcenas duxerant, vt iſthic paſcerentur. Tributum pendebant *Dochino*, ſeu potius *Togracino*, qui in Francorum fide erat, vt ſupra diximus. Cuſtodes pecori ad quatuor millia armatorum, cum coniugibus et liberis magnoque commeatu. Iozelinus, quamquam Damaſceni in fide manebant, tamen tantae cupiditate praedae illectus, cum *Godoſredo de Burs et de terra ciuitatis Pariſiorum*, atque cum *Vilelmo* fratre eius, fortiſſimis viris, centum et ſexaginta armatos in paſcua illa ducit. A dexteris Iozelinus cum quinquaginta ſuorum, a ſiniſtra item cum quinquaginta Vilelmus conſtitere. Godefridus cum ſexaginta medium tenebat. Hic, vt inter eos conuenerat, inuadit Arabes. Arabes cornuum claſſico exciti accurrunt: conſeritur manus. At Godefridus praeferociter euectus in hoſtes, circumuenitur. Tum ipſe, tum quadraginta fortes viri, qui plerique amplas poſſeſſiones habebant, pro quibus cum duobus aut decem equis, ad viginti vsque, militare ſolebant, ceciderunt, octo capti, reliqui latebras et occaſionem euadendi ſunt nacti. Contra ex Arabibus ducenti et amplius deſiderati. Vilelmus errore viarum per loca aſpera deflexit: Ioſcelinus ſerum auxilium ferens, viſa ſuorum clade, ſe recepit. Iam ſatis conſtat, ſic A. C. 1120. rem male eſſe geſtam. At quemadmodum poſtea A. C. 1122. vt ſupra diximus, Ioſcelinus captus fuerit, non memini me legere qui prodiderit. Tantummodo Vil-

lermus ſcribit, (6) *Balac Ioſcelinum et Galerannum eius conſanguineum ex improuiſo in eos irruens cepit et captos vinculis mancipauit.* Et Fulcherius Carnotenſis (7) ad A. C. 1122. *Goſelinus captus eſt Aediſſanus Comes, Galeranusque cognatus eius cum eo: interemtis quidem de ſuis ibi non minus quam centum: quos quidem Balac Admiratus quidam tam aſtutia quam inſidiis molitus intercepit.* Ad famam rei Balduinus Rex accurrit. (8) Balac, accepto eo, in tuta ſe recepit. Igitur Rex Comitatum obiit, et munimenta arcium contemplatus, commeatui prouidit. Ab oppido *Tel Baſcher* Edeſſam petebat, cum incautius incedentem Balac ex inſidiis adortus, citius vinctum abduxit, quam cuiquam eſſet viſus. Captum trans Euphratem in *Quartapiert*, Fulcherii *Kartapeta* praeſidio reponit, in quo Ioſcelinus et Galerannus erant. Non ita multo poſt Armeni quidam e comitatu Edeſſeno, incertum relinquit Villermus Tyrius, an a Ioſcelino promiſſis illecti, an ſponte ſua, arcis eius occupandae conſilia ineunt. Fulcherius, cui hic maxime fidimus, tradit, captiuos cum Armenis egiſſe multis pollicitationibus, donec perſuaſere. Quinquaginta Armeni, vt alii apud Villermum referunt, monachos habitu mentiti, ſicas ſub laxis veſtibus portantes, opem ſe petere ſimularunt, vt alii, mercatorum merces viliſſimas aduehentes illam in arcem intrarunt. Fulcherius Carnutenſis, qui quam veriſſime cognoſcere potuit, tra-

(6) p. 825. (7) p. 431. (8) Villermus p. 826. Fulcherius Carnutenſis p. 432. 434. Hiſtoria Hieroſolymitana p. 620.

tradit, eos cum mercibus, paullatim vſque ad portas interioris caſtri penetraſſe. Vectigalium magiſter iuxta portam cum quodam rei conſcio ſcacchis ludebat, cum ad eum accedunt, veluti de iniuria questuri. Ab eo illico caedis initium captum. Illius deinde ex aedibus arma proferunt, obuios centum Turcas e praeſidio neci dant, portas claudunt, Regem, Ioſcelinum ceteroſque e carceribus dimittunt. Alii ſcalis occupant moenia et in arce Chriſtianorum vexillum locant. In ea erat Balaci coniux. At ex ſuburbanis repente concurſus fit: portae, vbi vis ninihil potuit, obſidentur. Conſilio opus erat nouo, qui aut euaderent, aut auxilia ſuorum adducerent: nam Balacum celeriter ad famam rei adfuturum apparebat. Ergo Ioſcelinus rem in ſe ſuſcepit. Sublustri nocte cum tribus comitibus exitum per medios obſidentium cuneos inuenit. Vt euaſit, continuo vnum ad regem cum annulo remiſit, qui ſalutis ſpem eſſe nunciaret. Rex interim, qua potuit cura, arcem in auxilii aduentum muniebat. Forte ea nocte Balac in inſomnio viſus ſibi eſt videre, vt a Ioſcelino oculis priuaretur. Huius religione inſomnii tactus, ſpiculatores miſit, qui Ioſcelini caput reſcinderent. Iidem retulere, arcem teneri a captiuis. Praepropere aduolat Balac et obſidionem parat. Ioſcelinus noctu magis, quam interdiu incedens, attritis calceis ad Euphratem venit. Duos vteres, quos ſecum aduexerat aqua plenas, vento diſtendit et circumligat, innixus comitibus duobus transnatat, feſſuſque inter dumeta ſub nuce ſomnum capit. Alter comitum, ſi

quid forte cibi reperiri poſſit, quaerens, in ruſticum Armenum incidit, qui caricas et racemos portabat. Hicdeductus inter dumeta, Ioſcelinum illico agnouit, opem obtulit, aſellam praebuit, quam habebat vnicam, et cum duobus fratribus, coniuge filiaque eum comitatus deduxit in Tel Baſcher. Hic vero laeta coniux Ioſcelini, mariti libertate, laeti ciues: ruſtico gratia relata. Ioſcelinus a caſtro ſuo Antiochiam et Hieroſolyma petit compedesque ſuas in monte Caluariae votas ſuſpendit. Magnus repente exercitus colligitur: qui vt Tel Baſcher venit, cognitum eſt, et caſtellum eſſe occupatum et Regem abreptum eſſe in vinculis Carrhas. Et Balac, vt Cartapetam venit, cum Balduino Rege de dedenda egit arce, ita libertatem et ipſum et ceteros habituros: deducturum enim ſe Edeſſam. At Rex, qui, ne quid ſecus Armenis accideret, metuebat in primis, negabat ſe conditionem accipere. Collis, in quo arx ſita, cretaceus erat. Eum ſuffodit Balac, ſubiectaque materia ignem ſupponit. Secuta eſt ingens ruina, turre ſubſidente, quae Regem adeo perterrefecit, vt nullas conditiones alias ferret, ſoli clementiae victoris ſe ſuaque permitteret. Ductus eſt cum ipſe, tum Galerannus, Carrhas in vinculis.. In Armenos omni genere ſuppliciorum Balac deſaeuiit, alios excoriauit, alios ſerra diſſecuit, viuos ſepeliuit, ſagittis confixit. Exercitus autem Francorum a Tel Baſcher Haleppum diuertit et quatuor dies vexata vrbe, Hieroſolyma ſe recepit.

XX. Haud ita multo poſt A. C. 1124. vt Fulche-

cherius (9) vt Villermus Tyrius (10) A. C. 1123. Balac obſedit, *Ierapolim, quam vrbem Mambuth vulgus vocitat*, vt ait Fulcherius. *Mambuth* eſt منبج *Mambagj* ſeu *Mambugj*, vetus Hierapolis. Fulcherio conſentit Gregorius Malatienſis (1) A. H. 518. qui iniit 18. Februarii A. C. 1124. ab Balaco Bahrami filio oppugnatam eſſe *Mambagj*. In hoc a noſtris diſſentit, quod auctor eſt, ſagitta e moenibus fuiſſe confixum, eoue caſu copias eius diſperſas eſſe. Menſe Maio ineunte, vt Fulcherius ſcribit, Balac Hierapolin obſedit et blandis verbis praefectum ad ſe excitum neci dedit. Hoc in vicino agi ſentiens Ioſcelinus Comes Edeſſenus, coactis copiis, Balacum inuadit, ter reparata pugna victor, equitum tria millia caedit, peditum incertam multitudinem. Inter cadauera caeſorum Balacum repertum ſcribit Fulcherius illius temporis ſcriptor, agnitumque a Ioſcelino in armis. At Villermus ſcribit, ipſum Ioſcelinum congreſſum cum Balaco, manu ſua eum occidiſſe, ignorantem tamen qui eſſet. Vereor ne hoc honori Ioſcelini datum ſit ab aliquo, quem Villermus vir alioqui bonus et prudens imperite ſecutus eſt. Caput Baldaci Ioſcelinus, per armigerum ſuum, adoleſcentem fortem, ad exercitum miſit, qui tum Tyrum obſidebat. Tam grata ea res fuit, vt Patriarchae ceterorumque principum ſuffragiis armiger nobilitate donaretur. Pontius Comes Tripolitanus omnium ex voluntate eum more priſco veſtiuit. Eodem anno IV. Kal. Septembris

(9) p. 438. (10) p. 839. (1) p. 379.

bres, vt Villermus (2) teſtatur, Balduinus Rex pecunia diſſoluta et obſidibus datis, e vinculis dimiſſus eſt. Eodem fere tempore Boamundus Iunior e Francia Antiochiam venit. Nam Boamundus Dux Antiochiae, cuius res ſupra attigimus, cum grandi aere alieno premeretur A. C. 1105. in Franciam nauigauit, Tancredo relicto ad tenendam in poteſtate Antiochiam ſuo nomine. In Gallia Philippi Regis filiam Conſtantiam duxit, e qua hic Boamundus Iunior, natus erat annos admodum octodecim. Is cauſſis ex occultis inimicitias cum Ioſcelino Comite ſuſcepit, vt ait Villermus Tyrius. Puto tamen, non ita occultum eſſe poſſe, cauſſam fuiſſe, quod Boamundus paternis vſus conſiliis, Edeſſenum Comitatum ad Antiocheni Principis clientelam pertinere diceret, cum contra ea Ioſcelinus, vt ſenior et rebus geſtis clarus, haud magis concederet Boamundo filio, quam ante eum Balduini Boamundo patri ceſſerant. Dum nimis ferociter negotium tractat Ioſcelinus et Perſas barbarosque alios in Antiochenam prouinciam immittit, qui omnia incendio delerent, omnium in odium et inuidiam incurrit. Rex ipſe aduolat, tum ad opem ferendam, tum ad reſtinguendam ſimultatem, quae magnam perniciem nomini Chriſtiano allatura eſſet. Forte tum Ioſcelinus grauiter decumbebat, vt de vita deſperans, conditiones pacis quaſcumque admitteret. Vt conualuit, Bernardo Patriarcha Antiocheno partes conciliandi vtrumque Principem ſuſci-

(2) p. 846.

ſcipiente, Antiochiam venit et Rege praeſente, cum Boamundo amicitiam reſtaurauit, fidem promiſit. Interfuit A. C. 1127. (3) expeditioni Francorum, quae nihil vtilitatis in rem Chriſtianam importauit. Et poſtea Boamundo ab Haleppi praefecto caeſo, Regem in pacanda Antiochia iuuit. (4) Ad Halepum (Halapiam vocat Villermus) grauem caſum ſubiit. Nam cum turrem e crudis lateribus ſuffodiendam curaret, collapſa turre, eius ruina prope obtritus eſt. Semimortuum magno labore milites e ruinis protraxerunt. (5) Ex eo caſu A. C. 1131. lecto grauiter adfixus erat, cum nuncius attulit, Sultanum Iconienſem *Creſſum* caſtrum (Marinus Sanutus, *Croiſſon*) (6) obſediſſe. Filium ad ſe vocat Ioſcelinum, oſtendit, quo in diſcrimine res eſſent, iret et hoſtem depelleret a munimentis. Ille, vt erat ſegnis, hoſtium multitudinem tollebat verbis multis, metum degeneris animi non diſſimulans. Ea re vehementer indoluit pater et vt ad extremum virtutem filio, ciuibus caritatem exhiberet, copias cogi iubet, ipſe in lectica decumbit, et in barbaros vadit. In via Gaufridus cognomine Monachus occurrit, qui nunciabat, ad famam aduentus eius Sultanum obſidione ſoluta, trepide ſe proripuiſſe. Tum vero Ioſcelinus, quem vires iam deficiebant, lecticam deponere iubet in terram et ſublatis in caelum manibus, quod hoſtes etiam ſemimor-

(3) Villermus p. 848. (4) Idem 850. (5) Id. p. 853. (6) Tabula Peutingeriana ab A[illegible]ia XVI. M. P. *Coiſſam* habet, a Coiſſa ad Caſtellum dictum, *Ad Tigrim*, prope fluuium eius nominis XXVII. M.

mortuum expauiſſent, res Chriſtianas deo commendat, filium ſuis militibus. Poſt pauca verba animam eo in loco exſpirauit.

XXI. Ioſcelinus minor, Ioſcelini filius, matrem habuit ſororem *Leuonis Armeni, viri inter ſuos potentiſſimi.* (6) Gregorius Malatienſis (7) tradit, A. H. 506. A. C. 1112. mortuum eſſe Baſilium Armenum cognomento كوغ باسيل *Cug Baſil*, quaſi Latronem Baſilium dicas, quod arces non paucas furto occupaſſet. Hic erat, inquit ille, دروب بلد بن لاون صاحب *Portarum regionis filii Leonis dominus*, vt Pocokius conuertit. دروب *Darub*, multitudinis numero caſtra ſunt, et arces in anguſtis viis munitae. Tota autem regio vocabatur *Bilad ben Leon*, a filio Leonis, vt antea forte ab ipſo Leone *Bilad Leon.* Sic haud longe a Tyro alia regio fuit *Campus Leonis*, teſte Fulcherio Carnutenſi. (8) Ex hac domo fuit *Leuones*: Ioanni Cinnamo (9) etiam Λεβόνης, Annae Comnenae (10) autem Λέων. Eſt eorum hoc ſtemma:

N. N.

Conſtantinus, Princeps in Armenia — Taphnutius ſeu Taphroc Princeps

I	II	III	
Leo Princeps	Stephanus a Graecis occiſus	N. Ioſcelini I. Comitis coniux	N Balduini I. Regis coniux
Baſilius	Leuones ſ. Leo	Ioſcelinus II. Comes	

Ma-

(6) Villermus p. 854. (7) p. 373. (8) p. 427. Hiſtoria Hieroſolymitana p. 612. (9) p. 8. (10) p. 80.

Maiorem ſtemmatis rationem, omiſſo tamen Baſilio, exhibuit Carolus de Fraxinis ad Ioannem Cinnamum. (1) Quas res hic Leo geſſerit, noſtrum non eſt attingere. Captus eſt a Boamundo, eo mortuo, dimisſus ab Antiochenis. (2) Ex illius filia Ioſcelinus habuit filium Ioſcelinum et filiam Agneten. Agnetes nupſit primum Raynaldo de Mares, tum Amalrico Fulconis Regis filio, Balduini Regis fratri, Ioppenſi Comiti, qui poſtea regnauit Hieroſolymis. (3) Ex hoc matrimonio Balduinus et maior fratre ſoror Sibylla. Tamen vt ad regnum peruenit Amalricus, coactus eſt *Agneten* repudiare, tamquam quarto conſanguinitatis gradu cognatam. Boamundus quoque Antiochiae princeps, anno ante Regem vno, in Cilicia ad Mamiſtram ab Halepenſibus caeſus fuerat. Reliquit filiolam Conſtantiam ex Haliza, ſeu Aaliza Balduini de Montibus, ſeu ſecundi eo nomine Regis, filia, cuius ſororem Miliſendam Fulco Rex in matrimonio habuit. Hanc mater Manueli Ioannis Comneni Imperatoris CPlitani filio deſpondere voluiſſe videtur. Deſponſa eſt poſtea a Fulcone Rege, inuita matre, Raymundo Pictauienſi Comiti. Haec belli Graeci initia fuerunt.

XXII. Nam Ioannes Comnenus Imperator, motis in Aſiam armis, ſpecie compeſcendi Leonis, mox etiam in Antiochiam vertit. Obſeſſa vrbe, Raymun-

(1) p. 432. (2) Ioannes Cinnamus p. 8 (3) Villermus p. 854. 958. (4) Ioannes Cinnamus p. 8. 9. collato Tyrio p. 850. 864.

mundus accurrit, sed cum nihil opis humanae reperiret, in castra ad Imperatorem venit et se suaque tradidit. Imperator eum in ducatu Antiocheno confirmauit, vt Byzantio imperio dicto audiens esset. (5) Atque cum comitatus Edessenus in fide et clientela Ducis Antiochiae esset, simul cum Raymundo Ioscelinus iugum subiit. Inde Ioannes Imperator Neocaesariam A. C. 1136. obsedit. Erant in castris tum Raymundus Antiochiae Princeps, tum Ioscellinus Comes Edessenus, ex pactis Imperatori opem ferentes cum suis militibus. (6) Et Imperator obsidionem fortiter instruxit, operibus agendis et oppugnandis vrbis munimentis. Interim in castris Ioscelinus et Raymundus desidiam sectabantur, et assidue aleam ludebant, cum dispendio patrimonii. Suo exemplo alios quoque corrumpebant: nec quidquam apud eos valuit Imperatoris auctoritas ab tali dedecore saepe absterrentis. Iam suburbium inferioris ciuitatis occupatum erat, cum *Machedotus* Arabs praefectus inducias peteret. Imperator, qui Raymundi et Ioscelini desidia offendebatur, veluti ea altius quidquam spectaret, in indignationem paullatim prorumpit. Dat inducias Neocaesariensibus, veluti ad Sozopolin se oppositurus Persis. Ab vrbe autem Antiochiam ducit, multum consternato Raymundo. Ferunt, Ioscelinum Comitem, occulto in Raymundum Principem odio, adolescentem blanditiis suis

(5) Cinnamus l. c. Villermus p. 866. 870. (6) Villermus p. 871. 872. Cinnamus leuiter attigit p. 11.

ſuiscorrupiſſe, vt eum apud Imperatorem in contemtum et inuidiam adduceret. Antiochiam Imperator ingreditur, Stratorum officio Raymundus et Ioſcelinus funguntur. Et primum quidem multa munifice et liberaliter tribuit Imperator, tandem Raymundum placide adfatur, ſe ex pacto aucturum eſſe principatum captis vrbibus omnibus, quae nondum in poteſtatem erant redactae: ea cauſſa praeſidium Graecum in vrbem acciperet, exercitibus ad receptum pateſaceret portas: ſibi in animo eſſe totius belli ſumptus heic deponere. Raymundo ob praeſentiſſimum diſcrimen titubante, Ioſcelinus Comes excepit, multo honore verborum de Imperatoris prudentia praefatus, nouam rem conſilio omnium Principum huiusce ducatus indigere, ait, vt ſine tumultu plebis negotium conficiatur. Recte monere viſus eſt Imperatori. Ita Comes Edeſſenus, Raymundo cum Imperatore in palatio remanente, diſceſſit in hoſpitium, tamquam corpus curaturus. Occulte autem dimiſſis nunciis, quid geratur, Francos monet. Conuolant armati: ingenti tumultu vrbs perſtrepit. Comes equo celeriter in palatium deuectus, apud Imperatorem trepidus irrumpit et mirante Imperatore, quid ita praeter morem aulae et decus gerat, ille, neceſſitatem, ait, ſibi impoſitam: tumultuari populum captis armis et ſe, qui quietis cauſſa in hoſpitio diuerterit, aggreſſum: vix furorem et manus euaſiſſe, veluti proditorem. Iam etiam tumultus ad palatium erat, occidentium paſſim Graecos. Imperator in re trepida Raymundum et

Iofcelinum orat, vt hunc motum componant, fe poftridie ceffurum vrbe, omnia relicturum ex eorum voluntate. Sedata in hunc modum plebe, Imperator diluculo egreffus vrbe, caftris tamen pofitis obfidionem minatur. Tandem mitigatus, fide data acceptaque recedit, nec ita multo poft vita defungitur in Cilicia. Ioannes Cinnamus non diffimulat, Ioannem Imperatorem in animo habuiffe, omnes has regiones Manueli filio minimo tradere. Succeffit hic ipfe Manuel, adolefcens impiger.

XXIII. Ex hoc tempore occultum odium in manifeftas inimicitias erupit, Raymundo et Iofcelino mutuo fe euertere inftituentibus. Hinc Edeffenae vrbis calamitas repetenda eft. Nam A. C. 1144. cum Balduinus IV. Fulconis filius Hierofolymis regnaret, Sanguis, vt ait Villermus, (7) et noftri fere omnes loquuntur, *Turcorum orientalium potentiffimus in Niniuc feu Maufel*, nifus mutuis Principum diffidiis, Edeffam obfedit. Gregorius Malatienfis. (8) A. H. 539. qui iniit A. C. 1144. 3. Iulii اتابك عماد الدين زنكي *Atabeg Omadoddin Zengi, Roham Francis abftulit.* Hic e *Zengi* noftri fecere *Sanguinum.* Villermus Tyrius quidem captam Edeffam fcribit A. C. 1142. At is certe error eft. Oliuerius Scholafticus, (9) circa initia Regis Balduini refert, qui A. C 1142. Nouembri menfe fratri fucceffit. Chronicon Alberici

(7) p. 891. (8) p. 387. (9) p. 1372. tom. II. Scriptorum Germ. Eccardi.

rici (10) Robertus de Monte (1) Dodechinus Abbas S. Dysibodi (2) A. C. 1145. sacra nocte captam tradunt. Nihil verius, quam A. C. 1144. eadem nocte, quod ob vicinitatem A. C. 1145. errorem peperit. Ioscelinus Comes, ab Edessa sedem transtulerat in Tel Bascher, tum propter loci vbertatem, tum propter securitatem, quo licentius otio indulgeret. Soli negotiatores in Edessa curam vrbis gerebant, pauci Franci ibidem habitabant, raro aliqui ab Tel Bascher commeabant Edessam. Nec stipendia praesidiariis soluebantur in tempore: plerumque in annum differebatur. Hoc in statu cum Edessa esset, Zengius vrbem ita arcte clausit, vt nemo pedem extra portam efferre posset, ex quo summa necessariorum penuria et fames exorta est. *Erat autem*, vt ait Villermus, *muro circumdata solido et turrium excelsarum vallata (praesidio) ciuitatis parte (superiore,) alterum inferius, ad quae ciuibus etiam expugnata vrbe secundum poterat esse perfugium.* Inclusa Iacobus Bongarsius adiecit, tamen locus corruptus mansit. Intelligi autem ex iis potest, quae supra de vrbis situ disseruimus. Aggere ducto, Zengius murum tormentis sine intermissione quatit, ne sentiri posset, cum cuniculus duceretur. Tum cuniculo ignem subiicit. Magna pars moeniorum ad centum cubitos cum fragore collapsa aditum aperit. Irrumpunt hostes, caedunt armatos et inermes. Ciues quidam in praesidia arcium fugerunt, sed tantus tumultus erat, vt

 mul-

(10) p. 305 (1) p. 627. t. I. Script. Pistorii. (2) p. 473. ed. Pistorii,

multi ipſo in introitu conculcarentur. Hoſtis ſimul cum ciuibus irrupit. Occiſſus in vrbe etiam eſt epiſcopus Latinus, (3) eccleſiae chriſtianae, in primis S. Mariae Virginis baſilica et ea, in qua corpus S. Thomae repoſitum erat, pollutae praua ſuperſtitione. At Villermus, iure cecidiſſe contendit epiſcopum. Nam cum ingentes facultates poſſideret, tamen eum militum atque ciuium inopiae non ſubueniſſe, quae non minima amiſſae vrbis cauſſa fuerit. Ioſcelinus Comes copias quidem coegit, amicos ſollicitauit, Raymundum vero in primis multum orauit. At Raymundus, vt Oliuerius et Villermus tradunt, inimicitiarum cauſſa nihil iuuit, diſtineri ſe cauſſatus. Si res a Manuele Comneno geſtas apud Ioannem Cinnamum ſpectes, non caruit ſolicitudine ab Graecis inuaſionibus Raymundus. Meliſſinda Regina, quae Balduini Regis Hieroſolymorum tutelam gerebat, Philippum Neapolitanum conſtabularium et Elinandum Tyberiadenſem cum maximis copiis miſit. Non tamen in tempore adfuerunt.

XXIV. De Zengii exitu in Chronico Trium Fontium legimus in haec verba: (4) *Sanguinus filius Axungui Halepiae Princeps, capta Edeſſa ciuitate, dum in obſidione cuiusdam ciuitatis ſuper* Euphratem *ſitae et dictae Calogembar perſeueraret, ſuorum gladiis confoſſus interiit, vino tamen ante oppreſſus et nocturna crapula*

(3) Robertus de Monte p. 627., Chronicon Trium Fontium p. 305.
(4) p. 315

pula. Ad A. C. 1146. At Gregorius Malatiensis (5) hunc casum A. H. 540 V. Rabii posterioris ponit, vt acciderit A. C. 1145. 26. Septembris. Ab Edessa etiam قلعة البيرة *castrum Bira*, quod in Francorum manu erat, obsedit. Est autem, vt ex Eledriso seu Geographia Nubiensi constat, in Mesopotamia, vna statione a Carrhis, magis fere ad austrum, proxime Traiectum in Syriam, itaque Batnis vicinissimum. Hic cum accepit Zengius, Nasiroddinum, cui Mauselae praefecturam mandauerat, occisum, eo discessit. Franci castellum tradiderunt نجم الدين صاحب بن مارن *Nogjmoddino* praefecto Mardinensi. Zengius, Mausela recepta castellum جعبر *Gjabar*, Alberici *Kalogembar*, quasi قلعة جعبر *Kalaat Gjaabar*, s. *Castrum Gjaabar* obsedit, atque isthic noctu a seruis suis est occisus. Hoc sane Albericum confirmat. Is cum eum vocat filium *Axungui*, Oksenkari dicere voluit. Hic Zengius terras a Niniue ad Halebum tenuit. Interfecto Zengio نور الدين محمود *Nuroddin Mahmud*, qui in castris erat, Halebum confestim petiit vrbemque sibi vindicauit. Contra alter Zengii filius سيف الدين *Saifoddin*, Mausolensibus vocantibus, Niniuen regionemque circumiectam tenuit. Mortuo Sanguino seu Zengio, Villermus (6) scribit, Noradinum filium Mauselam profectum, successionem quaesisse. Ea occasione Edesseni, cum vident, praesidium non satis firmum a Zengio relictum, occultis nunciis Ioscelinum Comitem ad se vocant. Ille celeriter cum *Balduino de Mares*, fortissimo viro adue-

(5) p. 387. (6) p. 898. 899.

aduenit. Nocte, vigilibus dormientibus, in moenia funibus et scalis adscendit, portas aperit, obuios e praesidio caedit. At arx ipsa munita magis, quam vt sine tormentis capi posset. Paucis diebus post Nuraddinus adest, vrbem obsidet. Nostri et ab arce et ab hoste externo inclusi, eruptionem parant. Ciues sequi constituunt, cum coniugibus liberisque. At praesidiariorum in arce auxilio hostes vrbem intrauerant, qui ad portam a Francis erupturis apertam gradum accelerant. Dum Franci ciuibus permisti et imbelli turbae, erumpunt, hostes extra vrbem eos inuadunt: foeda facies tot mortis generum fuit. Euasere tamen Franci. At Nuroddinus eos secutus, pedem sine pugna proferre non siuit. Cecidit Balduinus et iuxta eum alii multi. Ioscelinus inermis ad Euphratem euasit, quidam relictis impedimentis diuersa fuga salutem quaesiuerunt. E ciuibus admodum pauci effugerunt: in ceteros animaduersum est. Vt Tyrius haec ad A. C. 1145 refert, ita Albericus ad A C. 1147. *Nolandinus Sanguini filius Alapiae Princeps obsidet et miserabiliter truncat eiectos.* At Oliuerius Scholasticus recte ad A. C. 1146. quem initus a Nuroddino principatus postulat. Narrat deinde, Nurodinum Antiochenos aggressum. Occurrit ei Raymundus Princeps cum Raynaldo Comite de Mares, Iozelini genero. Ambo in acie ceciderunt. Et Iozelinus Comes iter nocturnum

(7) p. 298.

num faciens captus Halebumque deductus, in carcerem abstrusus est. (8) Haec captae fama vrbis Germanorum animos ad expeditionem in Norimbergensibus comitiis decernendam mouit. (9) Mansit tamen vrbs in barbarorum manibus.

XXV. Edessa deinde fata fere ea subiit, quae tota Mesopotamia. Captam a Saladino Oliuerius tradit. (10) Is est صلاح الدين بن يوب بن شادى *Salahoddin ben Ijub ben Schaai.* Hic a Nuroddino praefectus fuit Aegypto, quam ad Syriam et Mesopotamiam adiunxerat. Nuroddino, Al' Malek Assaleh Ismael vndecim natus annos successit. Mox Salahoddinus Syriam et Mesopotamiam omnesque regiones sibi subiecit. Capta ab eo Edessa A. H. 578. A. C. 1182. (1) Omnibus regionibus in potestatem redactis, Hierosolyma quoque occupauit. Venit deinde Edessa etiam in Tatarorum siue potius Mogulensium manus. Nam cum Mogulenses iam ipsi CPli metuerentur, eorum potentia motus السلطان علاى الدين كيقباد صاحب الروم *Sultan Alaoddin Caicobad, Rumacae seu Asiae minoris dominus*, in fidem sese tradidit. Hac gratia nisus, bellum cum الاشرف الملك *Almalec Aschraf* gessit eumque multis regionibus exuit: Edessam vi cepit. Tres dies in Christianos pariter et Mahumetanos saeuitum est: direptae ecclesiae, domus omnes expilatae. Vbi autem *Alaoddinus* recesserat, *Alaschrafus*

Y y

(8) Oliuerius p. 1374 (9) Chronographus Saxo p. 298. (10) p.
(1) Gregorius Malatiensis p. 270.

Schrasus vrbem recepit, quatuor mensibus obsessam, et excelsam in arce turrim diruit. A. H. 632. hoc est A. C. 1234. et 1235. (2) Post id A. H. 658. A. C. 1260. *Hulacu Ilchan* Mogulensium dux e regio genere, et Carrhas et Edessam deditione in potestatem redegit: idcirco in ciues nihil seuerius statutum est: at Sarugienses, veteres Batnaei, quod se armis defendissent, deleti omnes. (3) Post id horribiles clades aliae Mesopotamiam adflixerunt, quibus etiam Edessa est obruta. Quare Gregorius Abulpharagius A. C. 1283. sic aiebat: (4) *numquid Antiochiae desiderium me teneat, quam luctus et gemitus occupant? an Berrhoeae? an Mabugi? an Callinici aut Edessae, aut Carrharum?* ܟܠܗܝܢ ܗܠܝܢ *quae omnes sunt captae et desertae.* Eugenius III. P. R. in epistola ad Ludouicum Francorum regem apud Ottonem Frisingensem: (5) *Edessa ciuitas, quae nostra lingua* **Rohais** *dicitur, quae etiam, vt fertur, cum quondam in oriente, tota terra a paganis detineretur, ipsa sola sub Christianorum potestate domino seruiebat, ab inimicis crucis Christi capta est, et multa Christianorum castella ab ipsis corrupta: ipsius quoque ciuitatis archiepiscopus cum clericis suis et multi alii Christiani ibidem interfecti sunt.* Circa haec tempora et A. C. 1350 Ludolphus de Suchen Parochialis ecclesiae in Suchen Rector, ab Damasco Edessam venit, quam *Rockar* vocat, pro *Roha*, (6) de qua ille sic: *peruenitur in*

---

(2) id p. 311. (3) Gregorius p. 531. (4) In excerptis chronici Syriaci apud Assemanum t. II. p. 260. (5) Et in Conciliis Io. Harduini T. VI. parte II. p. 1241. D. 1293. A. (6) cap. 27.

in villam nomine Rockar, quae nunc etiam planities Noe vocatur: nam Noe poſt diluuium ibidem habitauit. Haec planities eſt pulcherrima et vberrima et fertiliſſima pratis, et paſcuis, arboribus, fontibus, pecoribus, piſcibus, multum abundans frumento, et eſt inter montes incluſa et a Saracenis agricolis inhabitata. Vt poſtea paullulum recreata eſt Edeſſa, ita grauem caſum pertulit, cum a Tamerlane capta fuit. Eius fama Principis, ob res in Perſia geſtas, adeo terrori fuit toti Meſopotamiae atque Syriae, vt citius opes eius reformidarent, quam perſentiscerent. Quod quidem Ahmed Arabſiades, more ſuo, magnifice refert, eam in ſententiam: *cum tympana atque litui Tamerlanis in Perſia concinerent, Edeſſam et Graecas prouincias eorum ſonum et arcuum Tataricorum ſtridorem perſenſiſſe.* (7) Tandem A. H. 795. A. C. 1393. finibus Perſiae exceſſit. Anno poſt, Meſopotamiam, Tigri fluuio traiecto, inuaſit. Arabſiades, vbi a Timure Mauſelam et Rheſainam in poteſtatem redactas ſcribit, de Edeſſa ſic ſubiungit (8) ثم الي الرها تحول ودخلها يوم الاحد عشرة شهر ربيع الاول زاد عبثا وفسادا وجري فيما عاند ثمودا وعادا وخرج من تلك البلد ثاني عشرية يوم الاحد.

Tum ad Edeſſam diuerſatus, eam in vrbem intrauit die vndecimo menſis Rabiae prioris, multum exceſſit in graſſando vaſtandoque et ſimilis fuit in ſaeuitia Thamudo et Adae (quorum in Alcorano mentio exſtat) *et egreſſus eſt*

Y y 2 *illa*

(7) p. 80. ed. Golii (8) p. 93.

illa ex regione duodecimo die, feria prima. Capta vrbe, Ifam Malekodzaherum Sultanum Maredini, in fidem iam antea receptum, Sultaniam fecum duxit, eaque in vrbe compegit in vincula. Non ita multo poft extractum ex carceribus, magno honore multisque muneribus adfecit. Tota Mefopotamia vsque ad Armeniae fines ei attributa, fex et quinquaginta vrbes cum praefectis fuis dicto audientes effe iuffit, quibus in vrbibus prima fuit Edeffa. (9) Haec Timur eum in modum dolo malo compofuit, vt, quia longinquis bellis diftrahebatur, Malek odzaherum beneficio fibi haberet deuinctum et inuidia ceterorum principum praefectorumque premeret, ne quid nouarum rerum moliri poffet. Quod quidem poftea apparuit. Quas autem res Timur contra Baiazethem regem Turcarum gefferit, huius loci et inftituti non eft, commemorare. Quanquam Turcarum potentiae illo bello grauis plaga inflicta eft: tamen ab hoc vulnere recreata, iis incrementis efflorescere coepit, quibus non modo Afiae maximam partem vsque ad Euphratem oppreffit, fed Graecum quoque imperium deleuit et reliquae Europae praegrauis fuit. Edeffa igitur fub Turcis, et, vt rerum conuerfiones tulere, fub Perfis fuit, ignobile oppidum, nec fatis iam dignum memoria.

EMEN-

(9) Arabfiades p. 100.

EMENDANDA

P. 3. in notis L: *in hiſtoria dynaſtiarum.*

p. 20. lin. 7. L. *Nundinas* lin. 15. dele , *primum.*

p. 23. lin. 2. Quantum Edeſſeni lingua Graeca delectati ſint , paſſim apparet. Conf. *Bibliothecam Coiſlinianam Montſauconii p.* 230.

p. 23. in not. 1. *Abulpharagius* ib. lin. 3. *Dynaſtiarum.*

p. 40. lin. 5. poſt. *deumque noſtrum pietate.* Ioannes Erneſtus Grabius V. C. in notis ad Spicilegium Patrum primi ſeculi p. 314. quaecumque de Abgaris apud Graecos Romanosque repererat, ad hiſtoriam contulit. Sine his autem monumentis orientalibus , quibus nos vſi ſumus , nihil vsquam inuenit , quod ſatis cohaereret.

p. 54. lin. 1. pro *Ante C. N.* lege *A. C. N.* p. 55. et p. 56. item lin. 1. L. A. C. N.

p. 73. lin. 19. L. *Euagrius Scholaſticus.*

p. 75. lin. 3. L. ΑΥΓΑΡΟΝ.

p. 80. lin. 2. poſt: Φιλορωμαῖος *dictus eſt.* Venit, cum haec iam eſſent edita , ad manus meas, diu deſiderata Ioannis Vaillantii Hiſtoria Arſacidarum, in qua p. 111. doctiſſimum ſenem video, hunc Abgarum edere Arabem, praefectum alae Romanae ſub Craſſo, Cn. Pompeio antea foedere iunctum. Multa alia ſunt in hunc modum aliis in rebus peccata illo in libro: quae quidem cum ſint poſthumi partus, auctori praeſtantiſſimo nemo imputauerit.

p. 80. lin. 11. L. *Meſopotamia.*

p. 87. lin. 1. L. *fando audiuissent.*

— ib. in notis lin. 3. L. *sunt qui.*

p. 98. lin. 1-3. Somnus mihi obrepsit, vt Mosis Chorenensis verba sine animaduersione praetermitterem. Nunc neque otii nostri est, neque huius loci, ea accurate expendere.

p. 104. lin. 5. L. *Sanaductam.*

— ib. lin. vlt. in notis. L. in Spicilegio Patrum 1. seculi p. 1. seq.

p. 109. lin. 3. Ludouicus Bourguetus V. C. haud ita pridem in litteris ad me: *Vtinam quae de Abgari epistola ad Dominum, eiusque responso in Tomo* XIII. *Bibliothecae Italicae dixi, vidisses: Eusebium ego horum auctorem feci, et rationibus, quas forsan non ineptas putares.* Quid eius rei sit, non possum cognoscere, quando eum maxime tomum nondum adepti sumus. Nisi inuicta sint, quae vir amicissimus adfert, haud possum dissimulare, Eusebii fidem apud me maximi fieri.

p. 109. lin. 14. post: *At Gulielmum Caueum etc.* Caueum contra Natalem Alexandrum et Dupinium (quibus Bernardus Lamius, in Apparatu Chronologico p. 121. et Samuel Basnagius assensi sunt,) defendit Io. Ernestus Grabius l. c. p. 319. ita, vt argumentis eorum consutatis, rem ipsam in medio relinquat.

p. 114. lin. 18. L. ἀχειροποίητος.

p. 149. lin. 5 Hunc numum aeneum Ioannes Fideualens in Arsacidarum historia p. 345 ex thesauro

ſauro Regis Franciae produxit et Arſaci Vologeſo II. Regi Parthorum tribuit. Et huic vero Arſaci nullam aliam ob cauſſam, quam quod numeri epochae adſcriptae, eius temporibus conueniunt. Sed erat primum aliis argumentis ſtatuendum, hunc numum ad Parthicos referendum eſſe. Quod equidem haud inuitus faciam in contrarium. Primum vtar eo ratiocinio, quo Fideualens maxime delectatus eſt in Parthicis, τὴν πεοτομὴν Abgarorum vultibus congruere. At nauis typum habet, nulli Parthicorum conformem, in Edeſſenis vero perquam familiarem. Fideualens: *Ex aduerſa parte genius vrbis capite turrito ac diademate exornato, rupibus inſidet, quibus ſiniſtra innititur, dextera vultui admota.* Quid hoc extremum ſit, *dextera vultui admota*, mihi in primis perſpicuum eſt, qui Edeſſenos numos tractaui. Sunt enim quidem ita rudes, vt nonnumquam manus dextera videatur nuda, quae, ſi argutius inſpicias, ſeu ſiſtrum tenet ſeu ſpicas. Hoc ipſo in numo Pariſino Ezechiel Spanhemius ſiſtrum in dextera agnouit, quod oculos Fideualentis fugit. Ita typus omnis Edeſſenus eſt, tot aliis numis inſignis. Ne quis mihi hic obiiciat, geniale caput turritum tribus in numis aeneis, quos idem Fideualens Parthicis inſeruit. Quorum vnum Arſaci Choſrhoi p. 321 attribuit, cum A. ΔOT. 374. ceteros duos p. 386. 387. Arſaci Artabano IV. cum annis AOY 471. et ΠY 480. Nam is quidem typus non adeopro-

prius

prius eſt Edeſſenis, vt ille, quem ſupra explicuimus. Tamen animus noſter non multum abhorret vel ab hisce etiam vindicandis noſtro inſtituto. Et illum primum quidem Abgaro XVI. adſerendum duco. In duobus alteris magis haereo, quod ambo propter annos ſuos adſcribendi ſunt Abgaro XXV. Eius autem numi exſtant, cum L. Veri et M. Aurelii Antonini vultibus, quod nobis obiici poteſt. At non ita obnoxius Romanis hic Abgarus fuit, vt non numos alios ſuae genio vrbis ſignare integrum fuerit regi, in multorum annorum principatu. Vtcumque quis haec acceperit, tamen, ſi viueret Valens, fidem eius appellarem, et, vt erat aequus, ita certo ſcio, doctiſſimum antiquarium, conſideratis omnibus, ſaltem hic haeſitaturum eſſe, neque ad Parthos magis inclinaturum, quam ad Oſrhoenos. Redeo ad primum illum numum, cuius ἐν προτομῇ a tergo tiarae, Fideualens A litteram vidit, quam Spanhemius non ſenſerat. Is Arſaciae vrbi tribuit: nos ipſum *Abgari* nomen interpretamur. Sed quod tota in cauſſa ſummum eſt: quando hic numus propter annos ſuos tribuendus plane eſt Vologeſo II. conferat mihi quisquam cum illo aeneo alterum Vologeſi huius argenteum ex muſeo Vaillantiano. Non barba congruit, non myſtax, neque frons, neque naſus, vno verbo totus vultus diuerſus eſt. Quare concludo, hunc numum ad hunc Arſacen non poſſe referri: ad alium vt pertineat, temporis ſi-

gnati

gnati ratio non permittit.

p. 152. lin. vlt. Lege: *Maanu bar Maanu.*

p. 153. lin. 27. L. *Iudaeos.*

p. 165. lin. 21. De Εναγκάρȣ Grabius in eandem fere ſententiam incidit: ſed cum cetera huius loci non attigit, manſit corruptela. Praeterea Abgaro alii tribuit, cum illorum regum ſucceſſionem et tempora non teneret. Sic autem ſcribit l. c. p. 317. *Eius quoque mentionem factam puto ab eodem Iulio Africano in Ceſtis, vbi ait :* Εἶδον ϗ αὐτὸς ἐναγκάρȣ τȣ͂ βασιλέως. *In quem locum animaduertens Ioannes Boivin : Quis fuerit ille Enancarus, inquit, nondum didici. Nec mirum, difficile enim est diſcere, quod nemo docet. Ego legendum coniicio :* Εν Αὐγάρȣ. *Nam et quae proxime ſequuntur, mutila ſunt et corrupta, vt laudatus Boiuinus notauit. Coniecturam meam confirmo exinde, quod tribus ante verbis memoretur* Βαρδησάνης ὁ Πάρθος. *et mox iterum :* ἦν δ' ἄρα σοφὸς τοξότης Βαρδεσάνης, ὥσπερ τις ἕτερος. *At vero, in istius, qui Iulii Africani aevo regnauit, Abgari familia, vel familiaritate ſaltem vixiſſe Bardeſanem, locuples testis est Epiphanius Haereſi LVI.* Αυγάρῳ δὲ τῶν Εδεσσηνῶν δυνάστῃ, ἀνδρὶ ὁσιωτάτῳ ἐξοικειούμενος τὰ πρῶτα ϗ συμπράττων τε ἅμα ϗ τῆς αὐτȣ͂ μεταχὼν παιδείας κ. τ. λ. Sed gratis haec de Bardeſane Partho ſibi ſumſit Grabius, quando ex Ceſtis non apparet, fuiſſe illum celebrem doctrina et haereſi Bardeſanem.

 Edeſ-

Edesſenum etiam iſtum Bardeſanem Parthum fuiſſe, ex nomine arguo. Confer quae p. 166. a nobis ſunt dicta.

p. 169 lin. 2. L. *videri mihi*

p. 179. lin. penult. L. *honoratis* lin. ult. L. *ambitionem*

p. 200. lin. antepenult. L. *ſocero*

p. 234. poſt: *puluere pluiſſe.* In haec tempora incidunt, quae Priſcus Panites p. 74. edit. Pariſ. de Conſtantio legato Romano ad Perozen Perſarum regem habet, ἐν Ἐδέσσῃ, Ῥωμαικῇ πόλει, προσοίκῳ δὲ τῆς Περσῶν χώρας ἐγκατέμεινεν, *in Edeſſa vrbe Romana, vicina Perſiae permanſit, cum Perozes rex eum recipere cunctaretur: longo poſt tempore, concedente rege, in Perſiam eſt ingreſſus.*

p. 236. lin. 22. L. *quod vrbem*

INDEX

INDEX RERVM.

A

a Grae-

B

Ba-

C

D

D ar-

mo-

Edes-

F

G

H

I

 eius

K

L

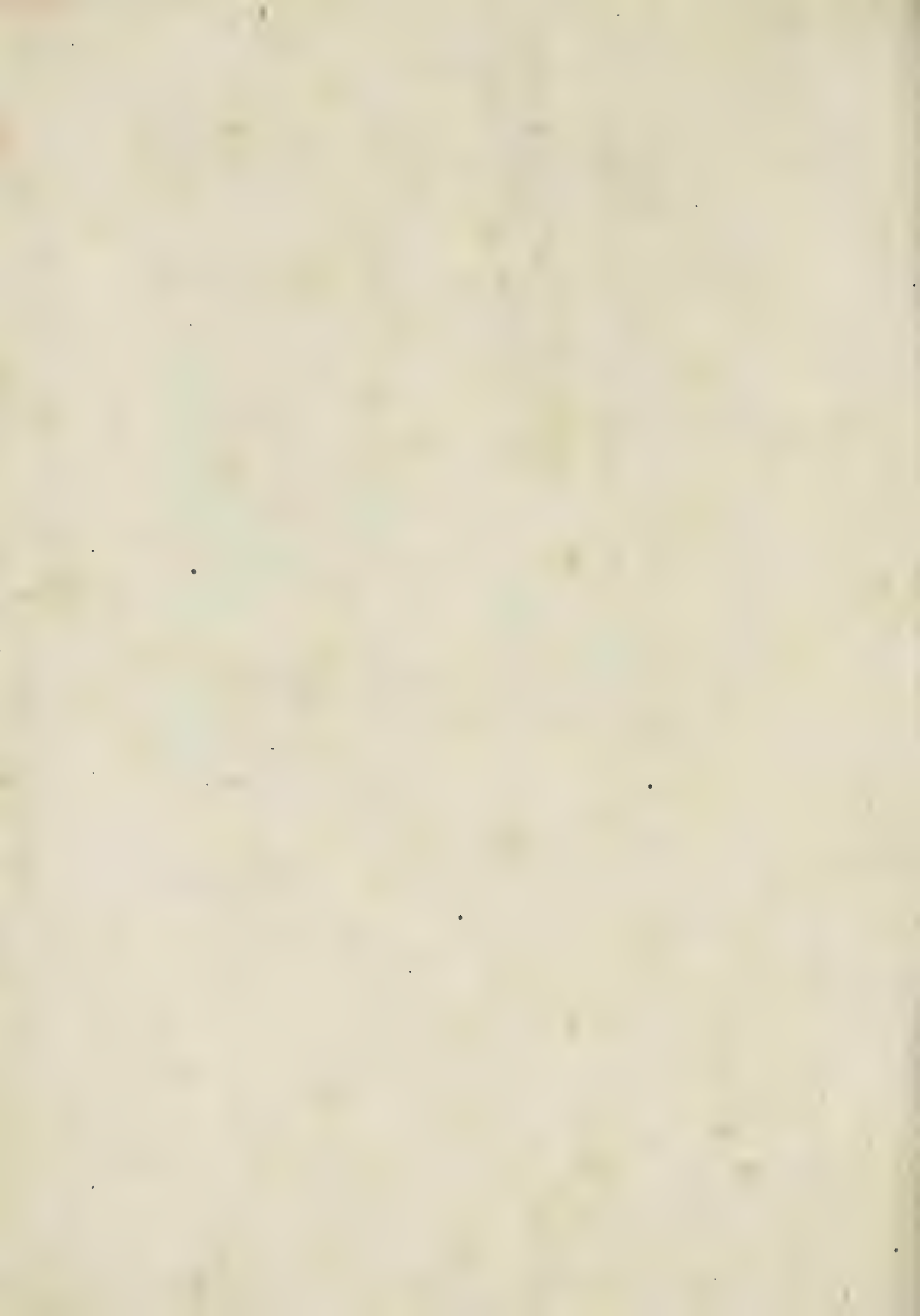
M

N

Na-

Pé-

OREGON
RULE
CO.
U.S.A.

